

Regeringskansliet

Promemoria

2021-01-15
U2021/00301

Utbildningsdepartementet
Universitets- och högskoleenheten

Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan

Innehållsförteckning

1	Författningsförslag.....	12
1.1	Förslag till förordning om utbildning till lärare och förskollärare	12
1.2	Förslag till förordning om försöksverksamhet med kompletterande pedagogisk utbildning som leder till grundläraresexamen eller ämnesläraresexamen	20
1.3	Förslag till förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100).....	33
1.4	Förslag till förordning om ändring i studiestödsförordningen (2000:655).....	47
1.5	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare.....	48
1.6	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:686) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämnesläraresexamen.....	54
1.7	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare och pedagogisk personal inom förskolan som leder till lärar- eller förskolläraresexamen.....	62
1.8	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2016:705) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämnesläraresexamen för personer som har en examen på forskarnivå	64
2	Reformbehoven när det gäller lärarutbildningen	73
3	Kvaliteten i lärarutbildningen behöver fortsätta öka.....	74
3.1	Tidigare reformer för ökad kvalitet i lärarutbildningen	74
3.2	Universitetskanslersämbetets första utvärdering av lärarutbildningen visar på förbättringsområden	75
3.3	Den verksamhetsförlagda utbildningen behöver fortsätta stärkas.....	77
3.4	Lärarutbildningens behov av forskningsanknytning och utvecklingen av praktknära forskning	78
3.5	Resurser för fler lärarledda timmar och ökad kvalitet i lärarutbildningen	80
4	Fler behöver bli lärare.....	81
4.1	Läraryrket är fortsatt stort	81
4.2	Det behövs flera utbildningsvägar.....	82
4.3	En flexibel och generös bedömning av tidigare utbildning och erfarenhet ger fler behöriga och kortare studietid.....	86

5	Närmare om de bestämmelser som gäller för att kunna bli lärare och förskollärare	88
5.1	Vilka krav ställs för att bli lärare och förskollärare?	88
5.2	Närmare om kompletterande pedagogisk utbildning	91
5.3	Den s.k. VAL-förordningen – en alternativ väg för yrkesverksamma som saknar en behörighetsgivande examen	93
5.4	Den s.k. ULV-förordningen – en alternativ väg för personer med avslutad utländsk utbildning	95
5.5	Närmare om utbildningen i skolväsendet	95
5.6	Närmare om bestämmelserna för att erhålla legitimation och få undervisningsbehörighet.....	100
6	Kraven på lärarutbildningen skärps och fokus förtydligas.....	102
6.1	En ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare och tydligare fokus på examensmålen.....	102
6.2	Innehållet i den utbildningsvetenskapliga kärnan förtydligas.....	106
6.3	Utformningen av den verksamhetsförlagda utbildningen förtydligas.....	108
6.4	Samverkanstruktur och anställningar inom utbildningen.....	115
6.5	Antalet lärarledda timmar inom utbildningen ska redovisas och följas upp	117
7	En kortare kompletterande pedagogisk utbildning för fler lärare i skolan	119
7.1	Lärarbristen medför att fler akademiker behöver ställa om till läraryrket.....	119
7.2	En försöksverksamhet med kortare kompletterande pedagogisk utbildning för personer med en tidigare examen	120
7.3	Utbildningen ska innehålla utbildningsvetenskaplig kärna, verksamhetsförlagd utbildning och ämnesstudier	128
7.4	Den tidigare examen styr vilken undervisningsbehörighet som examen efter genomförd kompletterande pedagogisk utbildning avser att leda till	133
7.5	Regeringen ska besluta vilka lärosäten som ska få i uppdrag att anordna den nya kompletterande pedagogiska utbildningen.....	142
7.6	Möjligheter till studiefinansiering	144
8	Ändringar i befintlig kompletterande pedagogisk utbildning för fler ämneslärare	146
9	En mer flexibel grundlärarexamen som omfattar svenska som andraspråk och modersmål.....	156
9.1	Grundlärarutbildningen med inriktning mot F-3 och 4-6 ska kunna omfatta svenska som andraspråk och modersmål	156

9.2	Nya bestämmelser om utökad behörighet och tillträde till studier i ämnet modersmål.....	164
10	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	170
11	Konsekvenser.....	172
Bilaga 1	Huvudområdesgrupper och huvudområden för generella examina.....	180
Bilaga 2	Studievägar inom grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i förskoleklass och i grundskolans årskurs 1–3.....	191

Sammanfattning

Förslagen syftar till att reformera lärarutbildningen

Av punkt 56 i den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, det s.k. januariavtalet, framgår att lärarutbildningen ska reformeras. Kraven på utbildningen ska skärpas. Vidare ska fler lärarledda timmar införas. Kopplingen mellan teori och praktik ska stärkas, och fokus på metodiken ska öka. Förutsättningarna för akademiker att välja läraryrket ska underlättas. Längden på den kompletterande pedagogiska utbildningen (KPU) ska kortas ned, och studietakten ska höjas. Därutöver ska möjligheterna att jobba på en skola och studera till lärare parallellt förbättras.

Kraven på lärarutbildningen skärps och fokus förtydligas

Kraven på lärar- och förskolläraryrket skärps genom en ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare

De krav som ställs på en examen anges i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), den s.k. examensordningen. Kraven ska vara kortfattade och koncentrerade till det väsentliga. De ska dessutom följa en gemensam struktur. Beskrivningen av kraven för förskollärarexamen, grundläraresexamen, ämnesläraresexamen och yrkesläraresexamen sticker ut genom att vara mycket längre än andra examensbeskrivningar.

För att skärpa kraven på lärar- och förskolläraryrket föreslås en ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare. Nuvarande krav i examensordningen för förskollärarexamen, grundläraresexamen, ämnesläraresexamen och yrkesläraresexamen som rör innehåll i och omfattning av utbildningsvetenskaplig kärna, verksamhetsförlagd utbildning samt ämnes- och ämnesdidaktiska studier flyttas till den nya förordningen och görs där om till krav på den utbildning som leder fram dessa examina. De delar av examensordningen för nyss nämnda examina som lämnas kvar i högskoleförordningen kommer då att följa den gemensamma struktur som gäller för övriga examensbeskrivningar och det kommer i examensordningen att göras en hänvisning till den nya förordningen. För att få ett tydligare fokus på examensmålen kommer de mål som är gemensamma för flera inriktningar inom grundläraresexamen respektive ämnesläraresexamen att anges samlat i examensbeskrivningen i stället för att återkomma flera gånger.

Även bilaga 4 till högskoleförordningen, som innehåller bestämmelser om vilka ämnen som får kombineras i en ämnesläraresexamen, flyttas till den nya förordningen och görs om till krav på den utbildning som kan leda till en examen. Den nya förordningen kommer dessutom innehålla nya bestämmelser som beskrivs nedan.

Innehållet i den utbildningsvetenskapliga kärnan förtydligas

Vissa kunskaper och färdigheter är nödvändiga för alla lärare och förskollärare. Centrala och generella kunskaper för lärare och förskollärare studeras inom den s.k. utbildningsvetenskapliga kärnan i lärarutbildningen. För att göra kopplingen mellan teori och praktik i denna del av lärarutbildningen tydligare bör syftet med dessa studier komma till uttryck i regleringen. En bestämmelse om att innehållet i utbildningsvetenskaplig kärna ska ge en grund inom de kunskapsområden som är centrala för yrkesutövningen föreslås därför införas i den nya förordningen om utbildning till lärare och förskollärare. Det ska dessutom förtydligas att studierna inom utbildningsvetenskaplig kärna i momentet Utveckling och lärande ska ha ett tvärvetenskapligt perspektiv som inbegriper kognitionsvetenskap.

Utformningen av den verksamhetsförlagda utbildningen förtydligas

För att ytterligare tydliggöra kopplingen mellan teori och praktik ska utformningen av den verksamhetsförlagda utbildningen förtydligas i flera avseenden i den nya förordningen om utbildning till lärare och förskollärare.

Det ska i förordningen anges att verksamhetsförlagd utbildning ska syfta till att ge studenterna praktiska färdigheter i yrkesutövningen och möjlighet att tillämpa teoretiska kunskaper genom att delta i skol- och förskoleverksamhet under handledning. Vidare ska lärosätena anordna handledarutbildning så att det finns tillräckligt många utbildade handledare. Lärosätena ska också sträva efter att särskilt yrkesskickliga lärare och förskollärare används i verksamhetsförlagd utbildning. Vid lärosätena ska det finnas lärare som har till uppgift att följa och bidra till studenternas utveckling under denna del av utbildningen. Sådana lärare ska ge handledarna stöd för bedömning av studenterna.

Försöksverksamheten med övningsskolor och övningsförskolor syftade till en högre kvalitet i den verksamhetsförlagda utbildningen genom att ha en högre koncentration av studenter och utbildade handledare. Verksamheten ska permanentas på så sätt att alla lärosäten ska använda sig av övningsskolor och övningsförskolor. Dessa ska vidareutvecklas så att verksamheten nu också ska ge studenterna en inblick i praktisknära forskning. Alla studenter ska fullgöra en så stor del som möjligt av sin verksamhetsförlagda utbildning vid en övningsskola eller övningsförskola. Lärosätena ska eftersträva en hög koncentration av studenter vid varje övningsskola eller övningsförskola. Att kraven på övningsskolorna och övningsförskolorna upprätthålls ska tillses av lärosätena, vilket kan ske genom överenskommelser med skolhuvudmännen.

En student bör vidare fullgöra den verksamhetsförlagda utbildningen inom verksamheter med olika förutsättningar i den utsträckning det är möjligt. Lärosätena ska dessutom se till att denna del av utbildningen kan förläggas så nära den studerandes bostadsort som möjligt i det fall lärar- eller förskollärarytbildningen sker på distans.

Krav på samverkansstruktur och mål när det gäller läroanställningar införs

Den nya förordningen ska även innehålla bestämmelser om att lärosätet ska ha en struktur för samverkan kring utbildningen till lärare och för-

skollärare. För att öka fokus på metodiken ska lärosätena dessutom sträva efter att inkludera särskilt yrkesskickliga lärare från skolväsendet i lärar- och förskollärarytbildningen. För att öka forskningsanknytningen ska lärosätena även sträva efter att anställa lärare med examen på forskarnivå inom utbildningen.

Den lärarledda tiden ska öka och följas upp

En viktig åtgärd för att öka kvaliteten i utbildningen är att öka mängden lärarledd undervisning. Lärosätena ska därför göra detta i lärar- och förskollärarytbildningen. Lärosätena ska årligen redovisa antalet lärarledda timmar i lärar- och förskollärarytbildningarna under en tioårsperiod. Universitetskanslersämbetet ska följa utvecklingen av antalet lärarledda timmar i lärar- och förskollärarytbildningen och utveckla en modell för nationell uppföljning av antalet lärarledda timmar inom lärar- och förskollärarytbildningen på lärosätena. Universitetskanslersämbetet ska också sätta upp mål för en ökning av antalet lärarledda timmar för respektive lärosäte.

En försöksverksamhet med kortare kompletterande pedagogisk utbildning för fler lärare i skolan

En kortare kompletterande pedagogisk utbildning för personer med en tidigare examen

Förordningen (2011:686) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen reglerar en utbildning som innebär att andra tidigare tillägnade ämneskunskaper än yrkesämnena kompletteras i syfte att kunna avlägga ämneslärarexamen. Den som har en forskarexamen kan gå en motsvarande utbildning enligt förordningen (2016:705) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå. Det föreslås att det därutöver införs en försöksverksamhet med en ny kompletterande utbildning för en ny målgrupp, nämligen personer med en tidigare examen. Denna kompletterande utbildning ska vara kortare än dagens kompletterande utbildningar om 90 högskolepoäng och leda till grundlärarexamen (utom inriktningen mot arbete i fritidshem) eller till ämneslärarexamen. Utbildningen till grundlärare ska omfatta 75 högskolepoäng under ett kalenderår och utbildningen till ämneslärare ska omfatta 60 högskolepoäng under ett normalstudieår.

Vilka examina som ger behörighet till utbildningen kommer framgå av bilaga 1 till den förordning som reglerar utbildningen. För inriktning mot arbete i gymnasieskolan ska den tidigare examen vara på minst avancerad nivå om lägst 240 högskolepoäng och för övriga inriktningar på minst grundnivå om lägst 180 högskolepoäng.

En generell examen ger behörighet om den är avlagd inom någon av de huvudområdesgrupper som anges i bilaga 1 till den förordning som reglerar utbildningen. En huvudområdesgrupp ska i sin tur bestå av ett eller flera huvudområden. Universitets- och högskolerådet ska bemyndigas att meddela föreskrifter om när ett huvudområde får anses relevant och ska

ingå i en huvudområdesgrupp samt vilka huvudområden som ingår i respektive huvudområdesgrupp.

Vid urval ska hänsyn tas till de sökandes meriter och förmåga att tillgodogöra sig utbildningen. Lärosätena ska få meddela föreskrifter om vilka urvalsgrunder som ska användas.

Den nya kompletterande pedagogiska utbildningen ska innehålla utbildningsvetenskaplig kärna, verksamhetsförlagd utbildning och ämnesstudier

Den kompletterande utbildningens närmare innehåll avgörs av vilken examensinriktning som den studerande har valt samt vilket eller vilka ämnen som den studerandes tidigare examen kan ge undervisningsbehörighet i.

Utbildningen ska, oavsett inriktning, innehålla studier inom den utbildningsvetenskapliga kärnan om 20 högskolepoäng. Dessa studier ska fokusera på de moment och delmoment som är absolut nödvändiga för den kommande yrkesutövningen och som inte kan inhämtas inom övriga delar av utbildningen. Utbildningen ska vidare, oavsett inriktning, innehålla verksamhetsförlagd utbildning om 20 högskolepoäng. För utbildning till grundlärare ska den även omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 35 högskolepoäng. För utbildning till ämneslärare ska de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna omfatta 20 högskolepoäng. Utbildningen till grundlärare, som således omfattar 75 högskolepoäng, ska anordnas med förhöjd studietakt under ett kalenderår. Utbildningen till ämneslärare, som omfattar 60 högskolepoäng, ska däremot anordnas under ett normalstudieår.

Utbildningen ska kunna kombineras med anställning som lärare på deltid och då kunna anordnas under längre tid än ett kalenderår eller ett normalstudieår och i annan studietakt.

Den tidigare examen styr undervisningsbehörigheten

Kraven för grundlärar- eller ämnesexamen är att den studerande har en tidigare fullgjord examen och en genomförd kompletterande pedagogisk utbildning om 75 högskolepoäng respektive 60 högskolepoäng med godkänt resultat.

Då studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan är kortare än inom en reguljär lärarutbildning ska examensbeskrivningarna för grundlärarexamen och ämneslärarexamen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen gälla, utom i de delar kraven i examensbeskrivningen är hänförliga till delar av den utbildningsvetenskapliga kärnan som inte har någon motsvarighet i den kompletterande utbildningen.

I bilaga 2 till den förordning som reglerar den kompletterande pedagogiska utbildningen kommer det att framgå vilken undervisningsbehörighet som utbildningen leder till, och det beror på vilken tidigare examen som den studerande har. För grundlärarexamen leder utbildningen till undervisningsbehörighet i en ämneskombination som består av två ämnen och en ämnesgrupp (antingen svenska, engelska och SO eller matematik, teknik och NO). För ämneslärarexamen leder utbildningen till undervisningsbehörighet i ett ämne i huvudsak (i enstaka fall i två ämnen).

Den sammantagna utbildningen (tidigare examen och kompletterande pedagogisk utbildning) ska anses omfatta ämnesstudier med den poängomfattning som krävs för behörighet i ovan nämnda ämnen enligt förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare.

Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 och grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 avläggs på grundnivå. Ämneslärarexamen avläggs på avancerad nivå i de fall utbildningen avses ge undervisningsbehörighet i fler än ett ämne och på grundnivå i de fall utbildningen avses ge undervisningsbehörighet i ett ämne.

Försöksverksamheten ska vara femårig

Försöksverksamheten ska vara femårig vid de lärosäten som regeringen beslutar och följas upp för att identifiera eventuella behov av justeringar.

Ändringar i befintliga kompletterande utbildningar för fler ämneslärare

Kompletterande pedagogisk utbildning enligt de befintliga förordningarna om sådan utbildning fyller en viktig funktion i kompetensförsörjningen av ämneslärare och intresset för utbildningarna är stort. I dag bedöms dock hälften av alla som söker utbildningarna inte vara behöriga. Flera lärosäten har mycket snäva och detaljerade uppställda krav för behörighet, vilket försvårar omställning till lärare för akademiker med annan tidigare utbildning. För att fler sökande ska beredas plats på utbildningarna krävs därför att det blir tydligt att lärosätena ska göra en mer flexibel bedömning där den sökandes samlade ämneskunskaper i större utsträckning tas tillvara. Därför föreslås ändringar i kravet för behörighet till de nuvarande utbildningarna. En ny bestämmelse ska införas i de befintliga två förordningar som styr de kompletterande pedagogiska utbildningarna, dvs. förordningen (2011:686) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen och förordningen (2016:705) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå. Bestämmelsen innebär att även personer som har ämneskunskaper i ett undervisningsämne som har sådan relevans för undervisningsämnet att det kan anses motsvara poängkraven för särskild behörighet ska kunna antas till utbildningen.

Det ska också förtydligas att det ska vara möjligt att anordna kompletterande utbildning så att studenten kan skriva ett självständigt arbete om 15 högskolepoäng och därmed uppnå kraven för examen. För kompletterande utbildning för forskarutbildade ska dock kravet på ett självständigt arbete tas bort eftersom dessa personer i sin tidigare forskarutbildning skrivit en vetenskaplig uppsats eller avhandling och därmed utvecklat kunskaper och färdigheter för att självständigt kunna bedriva forskning.

En mer flexibel grundlärarexamen som omfattar svenska som andraspråk och modersmål

Även om lärarbristen är omfattande är den mer påtaglig i vissa ämnen. Modersmål i grundskolan är ett ämne där bristen på behöriga lärare är särskilt stor. Det beror främst på att antalet elever i den svenska skolan som har ett annat modersmål än svenska har ökat. Även behovet av lärare i svenska som andraspråk i grundskolan är omfattande. Det beror bland annat på att antalet elever som deltar i svenska som andraspråk har ökat under de senaste åtta åren. För att få fler lärare i svenska som andraspråk eller modersmål föreslås att kraven för grundlärarexamen ändras.

Grundlärarutbildningen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 eller med inriktning mot arbete i årskurs 4–6 föreslås kunna omfatta svenska som andraspråk eller modersmål. Kraven för grundlärarexamen bör därför ändras så att ämnesstudier i något av ämnena svenska som andraspråk eller modersmål inklusive nationella minoritetsspråk kan ingå i dessa båda inriktningar.

För den vars grundlärarexamen omfattar ämnet svenska ska det enbart krävas studier om 15 högskolepoäng i ämnet svenska som andraspråk för behörighet i ämnet. För en person som ansöker om utökad behörighet, men som har en examen som inte omfattar ämnet svenska, ska det alltså krävas 30 högskolepoäng för behörighet.

Det ska göras följdändringar i behörighetsförordningen som innebär att personer med grundlärarexamen som omfattar studier i ämnet modersmål är behöriga att undervisa i ämnet samt att personer med en grundlärarexamen som är behöriga att undervisa i svenska som andraspråk även ska bli behöriga att undervisa i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare.

Bestämmelserna för tillträde till behörighetsgivande utbildning i modersmål bör ändras till följd av förslaget om att modersmål ska kunna ingå i en grundlärarexamen. För behörighet att studera en grundlärarutbildning som inkluderar ämnet modersmål bör sökanden ha väldokumenterat goda kunskaper i det aktuella språket. Ett uppdrag ska ges till Universitets- och högskolerådet att utforma en sådan bestämmelse om särskild behörighet för tillträde till grundlärarutbildningen. Kravet bör utformas på ett väl avgränsat sätt så att lärosätena enkelt kan kontrollera om kravet är uppfyllt i det enskilda fallet.

En regel för utökad behörighet att undervisa i ämnet modersmål ska införas som ska gälla både för den som har en ämneslärarexamen och den som har en grundlärarexamen. Undervisningsbehörighet enligt den nya regeln ska kunna ges för den som kompletterat sin examen med ytterligare ämnesstudier om minst 30 högskolepoäng, eller motsvarande, i språkdidaktik med inriktning mot undervisning i ämnet modersmål.

En motsvarande kurs som omnämns i föregående stycke bör kunna studeras även inom ramen för de befintliga utbildningsprogrammen, och därmed även leda till undervisningsbehörighet.

Ikraftträdande och tillämpning

Samtliga författningsförslag föreslås träda i kraft den 1 augusti 2021 men tillämpas först från och med årsskiftet 2021/2022. När det gäller antagning till den nya försöksverksamheten med en kompletterande pedagogisk utbildning och de två befintliga kompletterande pedagogiska utbildningarna föreslås att de nya reglerna ska börja tillämpas redan vid antagningsprocessen till utbildningar som ska börja i januari 2022. Äldre bestämmelser i högskoleförordningen och den s.k. VAL-förordningen ska fortfarande gälla för utbildning som bedrivs och för examina som utfärdas före den 1 januari 2022. Äldre bestämmelser i behörighetsförordningen ska fortsätta att gälla för studier som har fullgjorts före den 31 december 2021. Äldre bestämmelser i de två befintliga KPU-förordningarna ska fortfarande gälla för utbildning som slutförs före utgången av december 2021. Förordningen om försöksverksamhet med kompletterande pedagogisk utbildning som leder till grundläraresexamen eller ämnesläraresexamen ska upphöra att gälla den 1 juli 2027.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till förordning om utbildning till lärare och förskollärare

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Inledning

1 § Denna förordning reglerar hur utbildning till lärare och förskollärare ska utformas och innehåller bestämmelser om

1. grundläggande krav på utbildningen (2 kap.),
2. särskilda krav på utbildningen (3 kap.),
3. ämneskombinationer i utbildning som leder till ämneslärarexamen (4 kap.), och
4. övriga frågor (5 kap.).

De grundläggande kraven på utbildningen i 2 kap. är gemensamma för utbildning som leder till förskollärarexamen, grundlärarexamen, ämneslärarexamen och yrkeslärarexamen.

De särskilda kraven på utbildningen i 3 kap. är programspecifika och gäller enbart för utbildning som leder antingen till förskollärarexamen, grundlärarexamen eller ämneslärarexamen.

Förhållandet till annan reglering

2 § Av 6 kap. 4 § första och andra styckena högskoleförordningen (1993:100) framgår dels att inom högskoleutbildning får bara de examina avläggas som anges i bilaga 2 till den förordningen (examensordningen), dels att det i examensordningen anges på vilken nivå en viss examen ska avläggas och vilka krav som ska uppfyllas för en viss examen (examensbeskrivning).

Av 6 kap. 4 § tredje stycket samma förordning framgår att det finns avvikande bestämmelser om vilka krav som ska uppfyllas för grundlärarexamen och ämneslärarexamen och på vilken nivå sådana examina ska avläggas i

- förordningen (2011:686) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen,
- förordningen (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare och pedagogisk personal inom förskolan som leder till lärar- eller förskollärarexamen,

– förordningen (2016:705) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå, och

– förordningen (0000:0000) om försöksverksamhet med kompletterande pedagogisk utbildning som leder till grundlärarexamen eller ämneslärarexamen.

Av 6 kap. 5 § högskoleförordningen framgår att för förskollärarexamen, grundlärarexamen, ämneslärarexamen och yrkeslärarexamen finns krav på den utbildning som ska leda fram till dessa examina i denna förordning.

Uttryck i förordningen

3 § I förordningen avses med

– *högskolor*: universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434), och enskilda utbildningsanordnare som har tillstånd enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina,

– *praktiknära forskning*: forskning i samverkan med förskolläraryrket och lärarprofessionen utifrån förskolans och skolans behov av kunskap för att förbättra verksamheten,

– *utbildning till förskollärare*: utbildningsprogram som leder till erhållande av förskollärarexamen,

– *utbildning till lärare*: utbildningsprogram som leder till erhållande av grundlärarexamen, ämneslärarexamen och yrkeslärarexamen och utbildning enligt förordningen (2011:686) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen, förordningen (2016:705) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå och förordningen (0000:0000) om försöksverksamhet med kompletterande pedagogisk utbildning som leder till grundlärarexamen eller ämneslärarexamen.

2 kap. Grundläggande krav på utbildningen

1 § Ett grundläggande krav på utbildning till lärare och förskollärare är att denna ska innefatta

– utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng, och

– verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng.

Utbildningsvetenskaplig kärna

2 § Innehållet i den utbildningsvetenskapliga kärnan ska ge en grund inom de kunskapsområden som är centrala för yrkesutövningen.

3 § Studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan ska anknyta till den kommande yrkesutövningen och omfatta följande:

– skolväsendets historia, organisation och villkor samt förskolans eller skolans värdegrund, innefattande de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna,

– läroplansteori och didaktik,

– vetenskapsteori och forskningsmetodik,

– utveckling och lärande, som ska ha ett tvärvetenskapligt perspektiv där kognitionsvetenskap ingår, samt specialpedagogik,

- sociala relationer, konflikthantering och ledarskap,
- uppföljning och analys av lärande och utveckling för arbete som förskollärare eller bedömning och betygssättning för arbete som lärare, och
- utvärdering och utvecklingsarbete.

Verksamhetsförlagd utbildning

Allmänna bestämmelser

4 § Den verksamhetsförlagda utbildningen ska syfta till att ge praktiska färdigheter i yrkesutövningen och möjlighet att tillämpa teoretiska kunskaper. Detta ska ske genom deltagande i skol- och förskoleverksamhet under handledning.

I den verksamhetsförlagda utbildningen ska högskolorna använda sig av övningskolor och övningsförskolor enligt 10–12 §§.

5 § För utbildning till förskollärare och lärare ska den verksamhetsförlagda utbildningen vara förlagd inom relevant verksamhet och för utbildning till lärare förlagd även inom relevant ämne.

Av 3 kap. 4 § andra stycket, 5 § tredje stycket, 7 § tredje stycket och 8 § tredje stycket framgår att en del av de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna ska utgöras av verksamhetsförlagd utbildning.

6 § Högskolorna ska, i den utsträckning det är möjligt, förlägga den verksamhetsförlagda utbildningen inom verksamheter med olika förutsättningar.

I det fall utbildningen sker på distans ska högskolan tillse att den verksamhetsförlagda utbildningen kan förläggas så nära den studerandes bostadsort som möjligt.

7 § För en helt eller delvis verksamhetsförlagd kurs ska fler än ett betygssteg användas för ett godkänt resultat, om den verksamhetsförlagda delen av kursen omfattar mer än tre högskolepoäng.

Av 6 kap. 18 § tredje stycket högskoleförordningen (1993:100) framgår att betyget beslutas av en examinator.

8 § Högskolorna ska sträva efter att särskilt yrkesskickliga lärare och förskollärare används i den verksamhetsförlagda utbildningen.

Högskolorna ska anordna utbildning (handledarutbildning) av de lärare och förskollärare som handleder studenter under deras verksamhetsförlagda utbildning, om det inte finns tillräckligt många utbildade handledare i den verksamhet där studenterna genomför sin utbildning.

9 § Vid högskolan ska det finnas lärare som har till uppgift att följa och bidra till studenternas utveckling under den verksamhetsförlagda delen av utbildningen. Sådana lärare ska ge handledarna stöd för bedömning av studenterna under den verksamhetsförlagda utbildningen.

Särskilda bestämmelser om övningskolor och övningsförskolor

10 § Övningskolor och övningsförskolor är sådana skolenheter inom grundskolor, gymnasieskolor och kommunal vuxenutbildning eller förskolor där

1. ledning, organisation och undervisning såväl som kvalitets- och utvecklingsarbete håller god kvalitet,

2. det finns så många lärare eller förskollärare som är handledare att var och en av dem handleder endast ett fåtal lärar- eller förskollärarstudenter, och

3. handledarna har

a) nödvändig lärar- eller förskollärarytbildning,

b) minst 7,5 högskolepoäng inom området handledarskap eller motsvarande, och

c) bedömts vara särskilt yrkesskickliga lärare och förskollärare.

11 § Övningskolor och övningsförskolor ska ge studenterna en inblick i praktiktäna forskning.

12 § Vid högskolorna ska alla studenter fullgöra en så stor del som möjligt av sin verksamhetsförlagda utbildning vid en övningskola eller övningsförskola.

Högskolan ska eftersträva en hög koncentration av studenter vid varje övningskola eller övningsförskola.

Kraven enligt första stycket, 10 § och 11 § gäller inte om det finns särskilda skäl.

3 kap. Särskilda krav på utbildningen

Särskilda krav på utbildning till förskollärare

1 § En utbildning till förskollärare ska innefatta studier inom det förskolepedagogiska området om 120 högskolepoäng.

Särskilda krav på utbildning till lärare

Grundläraresexamen

2 § En utbildning till lärare som leder till en grundläraresexamen ska ges med inriktning mot arbete i fritidshem, med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 eller med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6.

En sådan utbildning ska innefatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier med relevans för undervisning i något av skolväsendets ämnen för vilket det finns en fastlagd kursplan.

3 § I utbildning med inriktning mot arbete i fritidshem ska de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna omfatta 90 högskolepoäng, varav 60 högskolepoäng inom det fritidspedagogiska området och 30 högskolepoäng i ett eller två praktiska eller estetiska ämnen.

4 § I utbildning med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 ska de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna omfatta totalt 165 högskolepoäng i svenska, matematik, engelska, samhällsorienterande ämnen, naturorienterande ämnen och teknik. Svenska som andraspråk eller modersmål kan ingå i de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna. För svenska och matematik krävs minst 30 högskolepoäng i vardera ämnet och för engelska krävs minst 15 högskolepoäng.

Av de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna ska 15 högskolepoäng utgöra ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning.

5 § I utbildning med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna omfatta totalt 165 högskolepoäng i svenska, matematik, engelska och ett valbart fördjupningsområde. För svenska, engelska och matematik krävs minst 30 högskolepoäng i vardera ämnet. Därutöver krävs 30 högskolepoäng i något av de för studenten valbara områdena:

1. naturorienterande ämnen och teknik,
2. samhällsorienterande ämnen,
3. ett eller två praktiska eller estetiska ämnen,
4. modersmål, eller
5. svenska som andraspråk.

Poängkravet om 30 högskolepoäng i första stycket, i något av de för studenten valbara områdena, gäller inte om svenska som andraspråk kombineras med ett praktiskt eller estetiskt ämne.

Av de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna ska 15 högskolepoäng utgöra ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning.

Ämneslärarexamen

6 § En utbildning till lärare som leder till ämneslärarexamen ska ges med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 eller med inriktning mot arbete i gymnasieskolan.

En sådan utbildning ska innefatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier med relevans för undervisning i något av skolväsendets ämnen för vilket det finns en fastlagd kurs- eller ämnesplan.

Att utbildning för var och en av de inriktningar som anges i första stycket ska ges med ett begränsat antal ämneskombinationer framgår av 4 kap.

7 § En utbildning med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 ska omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om totalt 165 högskolepoäng i två undervisningsämnen eller totalt 195 högskolepoäng i tre undervisningsämnen. Utbildningen ska dock omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om totalt 195 högskolepoäng i två undervisningsämnen när två av undervisningsämnena svenska, samhällskunskap eller musik ingår i utbildningen. Examen får vidare omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om totalt 195 högskolepoäng i två undervisningsämnen om undervisningsämnet bild eller musik ingår i utbildningen.

Utbildningen ska omfatta minst en fördjupning om 90 högskolepoäng i relevant ämne eller ämnesområde. För varje övrigt ämne som ingår i examen krävs minst 45 högskolepoäng om examen omfattar tre undervisningsämnen och minst 60 högskolepoäng om examen omfattar två under-

visningsämnen. När svenska, samhällskunskap eller musik ingår krävs dock alltid 90 högskolepoäng inom de ämnesområden som är relevanta för dessa ämnen.

Av de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna ska 15 högskolepoäng utgöra ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning.

8 § En utbildning med inriktning mot gymnasieskolan ska omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier i två undervisningsämnen om totalt 225 högskolepoäng. Examen ska dock omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om totalt 255 högskolepoäng i två undervisningsämnen när svenska, samhällskunskap eller musik ingår.

Utbildningen ska omfatta en fördjupning om 120 högskolepoäng i relevant ämne eller ämnesområde och en fördjupning om 90 högskolepoäng i ett annat relevant ämne eller ämnesområde. När svenska, samhällskunskap eller musik ingår krävs dock alltid 120 högskolepoäng inom de ämnesområden som är relevanta för dessa ämnen.

Av de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna ska 15 högskolepoäng utgöra ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning.

4 kap. Ämneskombinationer i utbildning som leder till ämneslärarexamen

Innehåll

1 § I detta kapitel anges vilka ämnen som får kombineras i en utbildning som leder till ämneslärarexamen enligt högskoleförordningen (1993:100).

Ämneskombinationer för inriktning mot grundskolans årskurs 7–9

Ämnesgrupper

2 § Ämnen för inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 delas in i följande ämnesgrupper:

1. engelska, matematik, modersmål, moderna språk, svenska, svenska som andraspråk och teckenspråk,
2. geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
3. biologi, fysik, kemi och teknik,
4. hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa och slöjd, och
5. bild och musik.

Tillåtna kombinationer av ämnesgrupper

3 § För inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 får ämnesgrupperna kombineras enligt följande:

1. två ämnen ur någon av ämnesgrupperna i 2 § 1–3,
2. ett ämne ur ämnesgruppen i 2 § 1 och ett ämne ur någon av ämnesgrupperna i 2 § 2–5,
3. ett ämne ur ämnesgrupperna i 2 § 2 eller 3 och ett ämne ur någon av ämnesgrupperna i 2 § 4 eller 5,
4. två olika språk inom ämnet moderna språk, eller
5. ämnena bild och slöjd.

Om examen omfattar ytterligare ett ämne utöver vad som anges i något av:

1. första stycket 1–3 eller 5 ska detta ämne vara ett annat ämne ur någon av ämnesgrupperna i 2 § 1–5, eller
2. första stycket 4 ska detta ämne vara ett tredje språk inom ämnet moderna språk eller ett annat ämne ur någon av ämnesgrupperna i 2 § 1–5.

Ämneskombinationer för inriktning mot gymnasieskolan

Ämnesgrupper

4 § Ämnen för inriktning mot arbete i gymnasieskolan delas in i följande ämnesgrupper:

1. engelska, matematik, modersmål, svenska och svenska som andraspråk,
2. grekiska, latin, moderna språk och teckenspråk,
3. filosofi, företagsekonomi, geografi, historia, juridik, psykologi, religionskunskap och samhällskunskap,
4. biologi, fysik, kemi, naturkunskap och teknik,
5. idrott och hälsa, och
6. bild, dans, musik och teater.

Tillåtna kombinationer av ämnesgrupper

5 § För inriktning mot arbete i gymnasieskolan får ämnesgrupperna kombineras enligt följande:

1. två ämnen ur någon av ämnesgrupperna i 4 § 1–4,
2. ett ämne ur ämnesgruppen i 4 § 1 och ett annat ämne ur någon av ämnesgrupperna i 4 § 2–4,
3. två olika språk inom ämnet moderna språk,
4. idrott och hälsa och ett ämne ur någon av ämnesgrupperna i 4 § 1–4,
5. ett ämne ur ämnesgrupp 6 och ett ämne ur någon av ämnesgrupperna i 4 § 1–4, eller
6. ett ämne ur ämnesgrupp 6 och ytterligare 90 högskolepoäng inom det i ämnesgrupp 6 valda ämnesområdet.

5 kap. Övriga frågor

Samverkansstruktur och anställningar inom utbildningen

1 § Högskolan ska ha en struktur för samverkan kring utbildningen till lärare och förskollärare. Samverkan ska ske inom högskolan, med andra högskolor och med huvudmän inom skolväsendet. Samverkan ska ske om utbildningen och om forskning med anknytning till utbildningen.

2 § Högskolan ska sträva efter att inkludera särskilt yrkesskickliga lärare och förskollärare från skolväsendet i utbildning till lärare och förskollärare. Sådana lärare och förskollärare kan anställas för en begränsad tid enligt 4 kap. 9 § högskoleförordningen (1993:100).

Inom utbildningen ska högskolan också sträva efter att anställa lärare med examen på forskarnivå.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2021.
 2. Förordningen tillämpas första gången i fråga om utbildning som bedrivs och examina som utfärdas efter utgången av december 2021.

1.2 Förslag till förordning om försöksverksamhet med kompletterande pedagogisk utbildning som leder till grundlärarexamen eller ämneslärarexamen

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § I denna förordning finns det bestämmelser om högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå som syftar till att komplettera tidigare tillägnade kunskaper för att den studerande ska kunna avlägga grundlärarexamen eller ämneslärarexamen i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100).

Utbildningen är avsedd för personer som redan har erhållit någon av de examina som framgår av bilaga 1 till denna förordning.

Förhållandet till annan reglering

2 § Av 6 kap. 4 § första och andra styckena högskoleförordningen (1993:100) framgår dels att det inom högskoleutbildning bara får avläggas de examina som anges i bilaga 2 till den förordningen (examensordningen), dels att det i examensordningen anges på vilken nivå en viss examen ska avläggas och vilka krav som ska uppfyllas för en viss examen (examensbeskrivning).

Av 6 kap. 4 § tredje stycket samma förordning framgår att det finns avvikande bestämmelser om vilka krav som ska uppfyllas för grundlärarexamen och ämneslärarexamen och på vilken nivå sådana examina ska avläggas i denna förordning.

3 § Av 6 kap. 5 § högskoleförordningen (1993:100) framgår att det i förordningen (0000:000) om utbildning till lärare och forskollärare finns krav på den utbildning som ska leda fram till grundlärarexamen och ämneslärarexamen.

Av examensbeskrivningen i bilaga 2 till högskoleförordningen för dessa examina framgår att det för grundlärarexamen finns tre inriktningar och att det för ämneslärarexamen finns två inriktningar

I förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och forskollärare finns bestämmelser om vilken behörighetsgrundande utbildning som krävs för att undervisa i olika ämnen och ämnesområden.

4 § Högskoleförordningen (1993:100) och förordningen (0000:0000) om utbildning till lärare och forskollärare ska tillämpas på utbildningen, om inte något annat följer av denna förordning.

Utbildningsinriktningar och avsedd undervisningsbehörighet

5 § Utbildning som leder till grundlärarexamen kan ges enligt denna förordning med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 eller mot arbete i grundskolans årskurs 4–6.

Utbildningen avses, på det sätt som anges i bilaga 2, leda till en grundlärarexamen som ger undervisningsbehörighet i någon av de två ämneskombinationerna

1. svenska, engelska och samhällsorienterande ämnen, eller
2. matematik, naturorienterande ämnen och teknik.

6 § Utbildning som leder till ämneslärarexamen kan ges med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 eller mot arbete i gymnasieskolan.

Utbildningen avses, på det sätt som anges i bilaga 2, leda till en ämneslärarexamen som ger undervisningsbehörighet i ett eller två ämnen.

Var utbildningen anordnas

7 § Utbildningen ska anordnas vid de universitet eller högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) eller lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina och som regeringen beslutar.

Med högskolor avses både universitet och högskolor.

Utbildningens innehåll

8 § Utbildning som leder till grundlärarexamen omfattar, med undantag från 2 och 3 kap. förordning (0000:0000) om utbildning till lärare och förskollärare, 75 högskolepoäng och avser

- ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 35 högskolepoäng,
- studier inom utbildningsvetenskaplig kärna om 20 högskolepoäng, och
- verksamhetsförlagd utbildning om 20 högskolepoäng.

Utbildning som leder till ämneslärarexamen omfattar, med undantag från 2 och 3 kap. förordning (0000:0000) om utbildning till lärare och förskollärare, 60 högskolepoäng och avser

- ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 20 högskolepoäng,
- studier inom utbildningsvetenskaplig kärna om 20 högskolepoäng, och
- verksamhetsförlagd utbildning om 20 högskolepoäng.

Tillträde till utbildningen

9 § Den som vill bli antagen till en utbildning enligt denna förordning ska vid anmälan ange önskad examen och inriktning enligt 5 § första stycket eller 6 § första stycket.

Sökande till utbildning som leder till grundlärarexamen ska även ange önskad ämneskombination enligt 5 § andra stycket.

Sökande till utbildning som leder till ämneslärarexamen ska även ange önskat ämne eller ämnen enligt 6 § andra stycket.

Undantag från högskoleförordningen när det gäller särskild behörighet

10 § För särskild behörighet till utbildningen gäller 11–16 §§ i stället för bestämmelserna om särskild behörighet i 7 kap. 8–11 och 25 §§ högskoleförordningen (1993:100).

Bestämmelserna om undantag från något eller några behörighetsvillkor i 7 kap. 3 § högskoleförordningen gäller även behörighetsvillkor enligt denna förordning.

Generella bestämmelser om särskild behörighet till utbildningen

11 § Särskild behörighet till utbildning enligt denna förordning har den som har en sådan tidigare examen som framgår av 12–15 §§.

Första stycket gäller inte om den tidigare examen är en utländsk examen.

Undantaget för utländsk examen i andra stycket gäller inte om den sökande kan uppvisa tillräckliga kunskaper i det svenska språket och Universitets- och högskolerådet har lämnat ett utlåtande om sökandens utländska examensbevis, i enlighet med konventionen om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen den 11 april 1997, där det framgår att den utländska examen motsvarar en examen enligt första stycket.

Särskild behörighet till utbildning som leder till grundläraresexamen

12 § Särskild behörighet till utbildning som leder till grundläraresexamen enligt denna förordning har den som har

1. en generell examen om lägst 180 högskolepoäng på minst grundnivå inom en huvudområdesgrupp enligt bilaga 1, eller
2. en yrkesexamen enligt bilaga 1.

Särskild behörighet till utbildning som leder till ämnesläraresexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9

13 § Särskild behörighet till utbildning som leder till ämnesläraresexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 har den som har

1. en generell examen om lägst 180 högskolepoäng på minst grundnivå inom en huvudområdesgrupp enligt bilaga 1, eller
2. en yrkesexamen enligt bilaga 1.

Särskild behörighet till utbildning som leder till ämnesläraresexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan

14 § Särskild behörighet till utbildning som leder till ämnesläraresexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan har den som har

1. en generell examen om lägst 240 högskolepoäng på minst avancerad nivå inom en huvudområdesgrupp enligt bilaga 1, eller
2. en yrkesexamen enligt bilaga 1.

Särskild behörighet för den med äldre examen

15 § Särskild behörighet till utbildning enligt 12, 13 eller 14 § har också den som har

1. en äldre generell examen om lägst det antal högskolepoäng som framgår av 12, 13 eller 14 § som motsvarar en huvudområdesgrupp enligt bilaga 1, eller

2. en äldre yrkesexamen som motsvarar en yrkesexamen enligt bilaga 1.

Rätt att meddela föreskrifter om huvudområdesgrupperna i bilaga 1

16 § En huvudområdesgrupp enligt bilaga 1 ska bestå av ett eller flera huvudområden som får anses relevanta för något eller några av de moment som ingår i ett undervisningsämnes centrala innehåll.

Universitets- och högskolerådet får meddela föreskrifter om sådana huvudområden som avses i första stycket.

Urval

17 § Vid urval ska hänsyn tas till den sökandes meriter och förmåga att tillgodogöra sig utbildningen. I stället för bestämmelserna om urval i 7 kap. 12 § andra och tredje styckena, 13–19, 23, 26 och 27 §§ högskoleförordningen (1993:100) får högskolan meddela föreskrifter om vilka urvalsgrunder som ska användas.

Utbildningens genomförande

18 § Utbildning som leder till grundläraresexamen ska anordnas med förhöjd studietakt under ett kalenderår.

Utbildning som leder till ämnesläraresexamen ska anordnas på heltid under ett normalstudieår enligt 6 kap. 2 § högskoleförordningen (1993:100).

19 § Utbildningens olika delar enligt 8 § ska anpassas dels efter inriktningen enligt 5 eller 6 §, dels efter det ämne eller ämnen som utbildningen syftar till att ge undervisningsbehörighet i samt fokusera på undervisningsprocessen och praktiska undervisningsfärdigheter i respektive inriktning och ämne eller ämnen.

20 § De ämnes- och ämnesdidaktiska studierna i utbildningen ska ge sådana kunskaper som krävs för undervisning i respektive ämne eller ämnen. I de fall utbildningen avser att leda till grundläraresexamen ska de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna till huvuddelen fokusera på antingen svenska eller matematik.

För grundläraresexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 ska studierna särskilt ge kunskaper om grundläggande läs- och skrivinlärning eller matematikinlärning samt om barns kommunikation och språkutveckling.

För grundläraresexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska studierna särskilt ge kunskaper om läs- och skrivutveckling eller matematikutveckling.

21 § Studier inom den utbildningsvetenskapliga kärnan ska fokusera på de moment och delmoment som är absolut nödvändiga för den kommande yrkesutövningen och som inte kan inhämtas inom övriga delar av utbildningen. Dessa är

- skolväsendets villkor,
- skolans värdegrund, innefattande de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna,

- utveckling och lärande, som ska ha ett tvärvetenskapligt perspektiv där kognitionsvetenskap ingår samt specialpedagogik, och
- sociala relationer, konflikthantering och ledarskap.

22 § Den verksamhetsförlagda utbildningen ska förläggas inom relevant verksamhet och ämne samt till minst hälften vara ämnesrelaterad.

Anställning under studierna

23 § Utbildningen ska kunna kombineras med en anställning som lärare på deltid.

Utbildningen enligt första stycket ska kunna anordnas under längre tid och i annan studietakt än vad som anges i 18 §.

Särskilda examenskrav för grundlärarexamen och ämneslärarexamen samt nivå på sådana examina

24 § Av 6 kap. 4 § tredje stycket högskoleförordningen (1993:100) framgår att det i denna förordning finns avvikande bestämmelser om vilka krav som ska uppfyllas för grundlärarexamen och ämneslärarexamen och på vilken nivå sådana examina ska avläggas.

Efter genomförd utbildning enligt denna förordning gäller de krav som anges i 25 § för både grundlärar- och ämneslärarexamen samt i 26 § första stycket för grundlärarexamen och i 27 § första stycket för ämneslärarexamen.

Examina avläggs på den nivå som anges i 26 § andra stycket och 27 § andra stycket.

Gemensamma krav för grundlärarexamen och ämneslärarexamen

25 § Examensbeskrivningarna för grundlärarexamen och ämneslärarexamen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen gäller, om inte kraven i examensbeskrivningen är hänförliga till de delar av den utbildningsvetenskapliga kärnan i 2 kap. 3 § förordningen (0000:0000) om utbildning till lärare och forskollärare som inte har någon motsvarighet i utbildningen enligt 21 §.

Ytterligare krav för grundlärarexamen och nivå på examen

26 § Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 eller mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 uppnås efter att den studerande, utöver sin tidigare examen enligt bilaga 1, har genomgått kompletterande pedagogisk utbildning om 75 högskolepoäng enligt denna förordning.

En examen enligt första stycket avläggs på grundnivå.

Den sammantagna utbildningen enligt första stycket ska anses omfatta ämneskunskaper i någon av de två ämneskombinationerna i 5 § andra stycket i den omfattning som krävs för behörighet i dessa ämnen enligt förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och forskollärare.

Ytterligare krav för ämneslärarexamen och nivå på examen

27 § Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 eller mot arbete i gymnasieskolan uppnås efter att den studerande, utöver sin tidigare examen enligt bilaga 1, har genomgått kompletterande pedagogisk utbildning om 60 högskolepoäng enligt denna förordning.

En examen enligt första stycket avläggs på avancerad nivå i de fall utbildningen avses ge undervisningsbehörighet i fler än ett ämne och på grundnivå i de fall utbildningen avses ge undervisningsbehörighet i ett ämne.

Den sammantagna utbildningen enligt första stycket ska anses omfatta ämneskunskaper i ett ämne, eller i förekommande fall två ämnen, enligt bilaga 2 i den omfattning som krävs för behörighet i dessa ämnen enligt förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2021.
 2. Förordningen tillämpas första gången vid antagningen av studenter för vårterminen 2022.
 3. Förordningen upphör att gälla den 1 juli 2027.
 4. En student som har fullgjort utbildning enligt denna förordning och som uppfyller kraven för grundlärarexamen eller ämneslärarexamen enligt 24 och 25 §§ har rätt att få en sådan examen till och med den 30 juni 2031.

Examina som ger särskild behörighet till kompletterande pedagogisk utbildning mot grundlärarexamen och ämneslärarexamen

Huvudområdesgrupper som ger behörighet när tidigare examen är en generell examen

Huvudområdes- grupp	Grundlärarexamen f, åk 1–3 och 4–6	Ämneslärarexamen åk 7–9	Ämneslärarexamen gymnasieskolan ¹
Arkitektur	X	X	X
Biologi	X	X	X
Bioteknik	X	X	X
Byggteknik	X	X	X
Datateknik	X	X	X
Ekonomisk historia	X	X	X
Elektronik	X	X	X
Elektroteknik	X	X	X
Energiteknik	X	X	X
Engelska	X	X	X
Filosofi	-	-	X
Fordons- och farkostteknik	X	X	X
Franska	-	X	X
Fysik	X	X	X
Företagsekonomi	-	X	X
Geografi	X	X	X
Geografisk infor- mationsteknik	X	X	X
Geovetenskap och naturgeografi	X	-	X
Grekiska	-	-	X
Historia	X	X	X
Industriell ekonomi, organisation och ledning	X	X	X
Journalistik	X	-	-
Juridik och rättsvetenskap	-	X	X
Kemi	X	X	X
Kemiteknik	X	X	X

Kultur-, samhälls-, och ekonomisk geografi	X	-	-
Kulturvetenskap	X	-	-
Lantmäteri	X	X	X
Latin	-	-	X
Litteraturvetenskap	X	X	X
Maskinteknik	X	X	X
Matematik	X	X	X
Materialvetenskap och materialteknik	X	X	X
Medicinska tekniker	X	X	X
Miljöteknik	X	X	X
Miljövetenskap	X	-	X
Molekylärbioologi	X	X	X
Nationalekonomi	X	X	X
Produktutveckling	X	X	X
Psykologi	-	-	X
Religionsvetenskap och teologi	X	X	X
Rymdteknik	X	X	X
Samhälls- byggnadsteknik	X	X	X
Skogsvetenskap	X	X	X
Sociologi	X	X	X
Spanska	-	X	X
Statistik	X	X	X
Statsvetenskap	X	X	X
Svenska/Nordiska språk	X	X	X
Teknik	X	X	X
Teknisk fysik	X	X	X
Trä- och pappersteknik	X	X	X
Tyska	-	X	X
Väg- och vattenbyggnad	X	X	X

¹ Behörighet ges under förutsättning att tidigare examen är på minst avancerad nivå.

Yrkesexamen som ger behörighet

Examen	Grundläraresexamen f, åk 1–3 och 4–6	Ämnesläraresexamen åk 7–9	Ämnesläraresexamen gymnasieskolan
Agronomexamen	X	X	X

Civilekonomexamen	-	X	X
Civilingenjörsexamen	X	X	X
Högskoleingenjörsexamen	X	X	-
Juristexamen	-	X	X
Jägmästarexamen	X	X	X
Psykologexamen	-	-	X

Undervisningsbehörighet som tidigare examen enligt bilaga 1 kan leda till efter genomförd kompletterande pedagogisk utbildning och erhållande av grundlära- eller ämneslärarexamen

Undervisningsämnen i grundläraexamen

Examen enligt bilaga 1	Förskoleklass och årskurs 1–3	Årskurs 4–6
Agronomexamen	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Arkitektur	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Biologi	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Bioteknik	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Byggteknik	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Civilingenjörsexamen	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Datateknik	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Ekonomisk historia	Svenska, Engelska, SO	Svenska, Engelska, SO
Elektronik	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Elektroteknik	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Energiteknik	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Engelska	Svenska, Engelska, SO	Svenska, Engelska, SO
Fordons- och farkostteknik	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Fysik	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Geografi	Svenska, Engelska, SO	Svenska, Engelska, SO
Geografisk informationsteknik	Svenska, Engelska, SO	Svenska, Engelska, SO
Geovetenskap och naturgeografi	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Historia	Svenska, Engelska, SO	Svenska, Engelska, SO
Högskoleingenjörsexamen	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Industriell ekonomi, organisation och ledning	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Journalistik	Svenska, Engelska, SO	Svenska, Engelska, SO
Jägmästarexamen	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Kemi	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Kemiteknik	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Kultur-, samhälls-, och ekonomisk geografi	Svenska, Engelska, SO	Svenska, Engelska, SO
Kulturvetenskap	Svenska, Engelska, SO	Svenska, Engelska, SO
Lantmäteri	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Litteraturvetenskap	Svenska, Engelska, SO	Svenska, Engelska, SO

Maskinteknik	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Matematik	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Materialvetenskap och materialteknik	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Medicinska tekniker	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Miljöteknik	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Miljövetenskap	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Molekylärbiologi	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Nationalekonomi	Svenska, Engelska, SO	Svenska, Engelska, SO
Produktutveckling	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Religionsvetenskap och teologi	Svenska, Engelska, SO	Svenska, Engelska, SO
Rymdteknik	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Samhällsbyggnadsteknik	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Skogsvetenskap	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Sociologi	Svenska, Engelska, SO	Svenska, Engelska, SO
Statistik	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Statsvetenskap	Svenska, Engelska, SO	Svenska, Engelska, SO
Svenska/Nordiska språk	Svenska, Engelska, SO	Svenska, Engelska, SO
Teknik	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Teknisk fysik	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Trä- och pappersteknik	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik
Väg- och vattenbyggnad	NO, Teknik, Matematik	NO, Teknik, Matematik

Undervisningsämnen i ämneslärarexamen

Examen enligt bilaga 1	Årskurs 7–9	Gymnasieskolan
Agronomexamen	Biologi	Biologi, Naturkunskap
Arkitektur	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Biologi	Biologi	Biologi, Naturkunskap
Bioteknik	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Byggteknik	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Civilekonomexamen	Samhällskunskap	Företagsekonomi
Civilingenjörsexamen	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Datateknik	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Ekonomisk historia	Samhällskunskap	Samhällskunskap
Elektronik	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Elektroteknik	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Energiteknik	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Engelska	Engelska	Engelska
Filosofi	–	Filosofi
Fordons- och farkostteknik	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Franska	Franska	Franska
Fysik	Fysik	Fysik
Företagsekonomi	Samhällskunskap	Företagsekonomi

Geografi	Geografi	Geografi
Geografisk informationsteknik	Geografi	Geografi
Geovetenskap och naturgeografi	–	Naturkunskap
Grekiska	–	Grekiska
Historia	Historia	Historia
Högskoleingenjörsexamen	Matematik, Teknik	–
Industriell ekonomi, organisation och ledning	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Juridik och rättsvetenskap	Samhällskunskap	Juridik
Juristexamen	Samhällskunskap	Juridik
Jägmästarexamen	Biologi	Biologi, Naturkunskap
Kemi	Kemi	Kemi
Kemiteknik	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Lantmäteri	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Latin	–	Latin
Litteraturvetenskap	Svenska	Svenska
Maskinteknik	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Matematik	Matematik	Matematik
Materialvetenskap och materialteknik	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Medicinska tekniker	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Miljöteknik	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Miljövetenskap	–	Naturkunskap
Molekylärbiologi	Biologi	Biologi
Nationalekonomi	Samhällskunskap	Samhällskunskap
Produktutveckling	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Psykologexamen	–	Psykologi
Psykologi	–	Psykologi
Religionsvetenskap och teologi	Religionskunskap	Religionskunskap
Rymdteknik	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Samhällsbyggnadsteknik	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Skogsvetenskap	Biologi, Naturkunskap	Biologi, Naturkunskap
Sociologi	Samhällskunskap	Samhällskunskap
Spanska	Spanska	Spanska
Statistik	Matematik	Matematik
Statsvetenskap	Samhällskunskap	Samhällskunskap
Svenska/Nordiska språk	Svenska	Svenska
Teknik	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Teknisk fysik	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Trä- och pappersteknik	Matematik, Teknik	Matematik, Teknik
Tyska	Tyska	Tyska

1.3 Förslag till förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100)

Härigenom föreskrivs i fråga om högskoleförordningen (1993:100)¹
dels att bilaga 4 ska upphöra att gälla,
dels att 6 kap. 4, 5 och 18 §§ och bilaga 2 ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

4 §²

Inom utbildningen får bara de examina avläggas som anges i bilaga 2 till denna förordning (examensordningen).

I examensordningen anges det på vilken nivå en viss examen ska avläggas och vilka krav som ska uppfyllas för en viss examen (examensbeskrivning).

Det finns avvikande bestämmelser om vilka krav som ska uppfyllas för förskolläraryxamen, grundläraryxamen, ämnesläraryxamen och yrkesläraryxamen och på vilken nivå sådana examina ska avläggas i

– förordningen (2011:686) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämnesläraryxamen,

– förordningen (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare och pedagogisk personal inom förskolan som leder till lärar- eller förskolläraryxamen,

– förordningen (2016:705) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämnesläraryxamen för personer som har en examen på forskarnivå, och

– förordningen (0000:0000) om försöksverksamhet med kompletterande pedagogisk utbildning som

¹ Förordningen omtryckt 1998:1003.
Senaste lydelse av bilaga 4 2017:893.

² Senaste lydelse 2006:1053.

leder till grundlärarexamen eller ämneslärarexamen.

5 §³

I examensordningen anges det på vilken nivå en viss examen ska avläggas och vilka krav som ska uppfyllas för en viss examen (examensbeskrivning).

För förskollärarexamen, grundlärarexamen, ämneslärarexamen och yrkeslärarexamen finns krav på den utbildning som ska leda fram till dessa examina i förordningen (0000:0000) om utbildning till lärare och förskollärare.

Utöver vad som anges i examensbeskrivningen för ämneslärarexamen framgår det av bilaga 4 vilka ämnen som får kombineras för en sådan examen.

18 §⁴

Betyg ska sättas på en genomgången kurs om inte högskolan föreskriver något annat. Högskolan får föreskriva vilket betygssystem som ska användas. *För en helt eller delvis verksamhetsförlagd kurs inom utbildning som leder till förskollärar-, grundlärar-, ämneslärar- eller yrkeslärarexamen, ska dock alltid fler än ett betygssteg användas för ett godkänt resultat. Detta gäller bara om den verksamhetsförlagda delen av kursen omfattar mer än tre högskolepoäng.*

Betyg ska sättas på en genomgången kurs om inte högskolan föreskriver något annat. Högskolan får föreskriva vilket betygssystem som ska användas.

Det finns särskilda bestämmelser om betyg för en helt eller delvis verksamhetsförlagd kurs inom utbildning som leder till förskollärar-, grundlärar-, ämneslärar- eller yrkeslärarexamen i förordningen (0000:0000) om utbildning till lärare och förskollärare.

Ett betyg enligt första eller andra stycket ska beslutas av en av högskolan särskilt utsedd lärare (examinator).

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2021.
 2. Förordningen tillämpas första gången i fråga om utbildning som bedrivs och examina som utfärdas efter utgången av december 2021.
 3. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som bedrivs och för examina som utfärdas före den 1 januari 2022.

³ Senaste lydelse 2010:544.

⁴ Senaste lydelse 2014:371

EXAMENSORDNING

4. Examensbeskrivningar

EXAMINA PÅ GRUNDNIVÅ

YRKESEXAMINA

Förskollärarexamen

Omfattning

Förskollärarexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 210 högskolepoäng.

För examen krävs att utbildningen omfattar följande områden: studier inom det förskolepedagogiska området om 120 högskolepoäng, utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng, förlagd inom relevant verksamhet.

Studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan ska anknyta till kommande yrkesutövning och omfatta följande:

- skolväsendets historia, organisation och villkor samt förskolans värdegrund, innefattande de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna,
- läroplansteori och didaktik,
- vetenskapsteori och forskningsmetodik,
- utveckling, lärande och specialpedagogik,
- sociala relationer, konflikthantering och ledarskap,
- uppföljning och analys av lärande och utveckling, och
- utvärdering och utvecklingsarbete.

Mål

⁵ Senaste lydelse 2020:766

Yrkeslärarexamen

Omfattning

Yrkeslärarexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 90 högskolepoäng.

För examen krävs att utbildningen omfattar följande områden: utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng, förlagd inom relevant verksamhet och ämne.

Studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan ska anknyta till kommande yrkesutövning och omfatta följande:

- skolväsendets historia, organisation och villkor samt skolans värdegrund innefattande de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna,
- läroplansteori och didaktik,
- vetenskapsteori och forskningsmetodik,
- utveckling, lärande och specialpedagogik,
- sociala relationer, konflikthantering och ledarskap,
- bedömning och betygssättning, och
- utvärdering och utvecklingsarbete.

Mål

EXAMINA PÅ AVANCERAD NIVÅ

EXAMINA PÅ GRUNDNIVÅ ELLER AVANCERAD NIVÅ

Grundlärarexamen

Omfattning

Grundlärarexamen ges med tre inriktningar. Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem avläggs på grundnivå och uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 180 högskolepoäng. Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 och grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 avläggs på avancerad nivå och uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 240 högskolepoäng.

För examen krävs att utbildningen omfattar följande områden: ämnes- och ämnesdidaktiska studier med relevans för undervisning i något av skolväsendets ämnen för vilket det finns en fastlagd kursplan, utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng, förlagd inom relevant verksamhet och ämne.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem ska ämnes- och ämnesdidaktiska studier omfatta 90 högskolepoäng, varav 60 högsko-

lepoäng inom det fritidspedagogiska området och 30 högskolepoäng i ett eller två praktiska eller estetiska ämnen.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 ska ämnes- och ämnesdidaktiska studier omfatta 165 högskolepoäng i svenska, matematik, engelska, samhällsorienterande ämnen, naturorienterande ämnen och teknik. För svenska och matematik krävs minst 30 högskolepoäng i vardera ämne och för engelska krävs minst 15 högskolepoäng. Av de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna ska 15 högskolepoäng utgöra ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska ämnes- och ämnesdidaktiska studier omfatta 165 högskolepoäng i svenska, matematik, engelska och ett valbart fördjupningsområde. För svenska, engelska och matematik krävs minst 30 högskolepoäng i vardera ämnet. Därutöver krävs 30 högskolepoäng i något av de av studenten valbara områdena:

1. naturorienterande ämnen och teknik,
2. samhällsorienterande ämnen, eller
3. ett eller två praktiska eller estetiska ämnen.

Av de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna ska 15 högskolepoäng utgöra ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning.

Studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan ska anknyta till kommande yrkesutövning och omfatta följande:

– skolväsendets historia, organisation och villkor samt skolans värdegrund innefattande de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna,

- läroplansteori och didaktik,
- vetenskapsteori och forskningsmetodik,
- utveckling, lärande och specialpedagogik,
- sociala relationer, konflikthantering och ledarskap,
- bedömning och betygssättning, och
- utvärdering och utvecklingsarbete.

Mål

För grundlärarexamen ska studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för att självständigt arbeta som grundlärare i den verksamhet som utbildningen avser. Studenten ska även visa kunskap och förmåga för annan undervisning för vilken examen enligt gällande föreskrifter kan ge behörighet.

Kunskap och förståelse

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem ska studenten

– visa sådana kunskaper inom det fritidspedagogiska området och sådana ämneskunskaper, inbegripet kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen,

– visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det fritidspedagogiska området och inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt,

– visa kunskap om barns kommunikation och språkutveckling samt visa kännedom om grundläggande läs-, skriv- och matematikinläring,

- visa kunskap om praktiska och estetiska läroprocesser,
- visa kännedom om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen, och
- visa kunskap om bedömning av elevers lärande och utveckling.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 ska studenten

- visa sådana ämneskunskaper, inbegripet insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen,
- visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt,
- visa fördjupad kunskap om grundläggande läs-, skriv- och matematikinlärning och om barns kommunikation och språkutveckling,
- visa kännedom om praktiska och estetiska läroprocesser,
- visa kunskap om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen, och
- visa fördjupad kunskap om bedömning av elevers lärande och utveckling.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska studenten

- visa sådana ämneskunskaper, inbegripet insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen,
- visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt,
- visa fördjupad kunskap om läs-, skriv- och matematikutveckling,
- visa kännedom om praktiska och estetiska läroprocesser,
- visa kunskap om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen, och
- visa fördjupad kunskap i bedömning och betygssättning.

För grundlärarexamen ska studenten också

- visa sådan kunskap om barns utveckling, lärande, behov och förutsättningar som krävs för yrkesutövningen,
- visa kunskap om och förståelse för sociala relationer, konflikthantering och ledarskap, och
- visa kunskap om skolväsendets organisation, relevanta styrdokument, läroplansteori och olika pedagogisk-didaktiska perspektiv samt visa kännedom om skolväsendets historia.

Färdighet och förmåga

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem ska studenten

- visa fördjupad förmåga att stimulera till lärande och utveckling genom att erbjuda barnen en meningsfull och innehållsrik fritid,
- visa förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet, och

– visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det fritidspedagogiska området och inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 och för grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska studenten

– visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet, och

– visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt. För grundlärarexamen ska studenten också

– visa fördjupad förmåga att skapa förutsättningar för alla elever att lära och utvecklas,

– visa förmåga att ta till vara elevers kunskaper och erfarenheter för att stimulera varje elevs lärande och utveckling,

– visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling,

– visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra tillgodose elevers behov av specialpedagogiska insatser, inbegripet specialpedagogiska insatser för elever med neuropsykiatriska svårigheter,

– visa förmåga att observera, dokumentera, analysera och bedöma elevers lärande och utveckling i förhållande till verksamhetens mål och informera och samarbeta med elever och deras vårdnadshavare,

– visa förmåga att kommunicera och förankra skolans värdegrund, inbegripet de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna,

– visa förmåga att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av elever,

– visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten,

– visa förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och relationer, – visa kommunikativ förmåga i lyssnande, talande och skrivande till stöd för den pedagogiska verksamheten,

– visa förmåga att säkert och kritiskt använda digitala verktyg i den pedagogiska verksamheten och att beakta betydelsen av olika mediers och digitala miljöers roll för denna, och

– visa förmåga att i den pedagogiska verksamheten tillägna sig färdigheter som är värdefulla för yrkesutövningen.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

Ämneslärarexamen

Omfattning

Ämneslärarexamen ges med två inriktningar. Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 avläggs på avancerad nivå och uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 240 eller, när så krävs, 270 högskolepoäng. Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan avläggs på avancerad nivå och uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 300 eller, när så krävs, 330 högskolepoäng.

För examen krävs att utbildningen omfattar följande områden: ämnes- och ämnesdidaktiska studier med relevans för undervisning i något av skolväsendets ämnen för vilket det finns en fastlagd kurs- eller ämnesplan, utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng, förlagd inom relevant verksamhet och ämne.

För ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 ska utbildningen omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 165 högskolepoäng i två undervisningsämnen eller 195 högskolepoäng i tre undervisningsämnen. Examen ska dock omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 195 högskolepoäng i två undervisningsämnen när två av undervisningsämnena svenska, samhällskunskap eller musik ingår i utbildningen. Examen får vidare omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 195 högskolepoäng i två undervisningsämnen om undervisningsämnet bild eller musik ingår i utbildningen. Av de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna ska 15 högskolepoäng utgöra ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning. Utbildningen ska omfatta minst en fördjupning om 90 högskolepoäng i relevant ämne eller ämnesområde. För varje övrigt ämne som ingår i examen krävs minst 45 högskolepoäng om examen omfattar tre undervisningsämnen och minst 60 högskolepoäng om examen omfattar två undervisningsämnen. När svenska, samhällskunskap eller musik ingår krävs dock alltid 90 högskolepoäng inom de ämnesområden som är relevanta för dessa ämnen.

Inriktningen ges med ett begränsat antal ämneskombinationer.

För ämneslärarexamen med inriktning mot gymnasieskolan ska utbildningen omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 225 eller, när så krävs, 255 högskolepoäng i två undervisningsämnen. Av de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna ska 15 högskolepoäng utgöra ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning. Utbildningen ska omfatta en fördjupning om 120 högskolepoäng i relevant ämne eller ämnesområde och en fördjupning om 90 högskolepoäng. När svenska, samhällskunskap eller musik ingår krävs dock alltid 120 högskolepoäng inom de ämnesområden som är relevanta för dessa ämnen.

Inriktningen ges med ett begränsat antal ämneskombinationer.

Studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan ska anknyta till kommande yrkesutövning och omfatta följande:

- skolväsendets historia, organisation och villkor samt skolans värdegrund, innefattande de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna,

- läroplansteori och didaktik,
- vetenskapsteori och forskningsmetodik,
- utveckling, lärande och specialpedagogik,
- sociala relationer, konflikthantering och ledarskap,
- bedömning och betygssättning, och
- utvärdering och utvecklingsarbete.

Mål

För ämneslärarexamen ska studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för att självständigt arbeta som ämneslärare i den verksamhet som utbildningen avser. Studenten ska även visa kunskap och förmåga för annan undervisning för vilken examen enligt gällande föreskrifter kan ge behörighet.

Kunskap och förståelse

För ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i årskurs 7–9 ska studenten

- visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl överblick över ämnesstudiernas huvudområde som fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

För ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan ska studenten

- visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl brett kunnande inom ämnesstudiernas huvudområde som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

För ämneslärarexamen ska studenten också

- visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser samt visa kännedom om vuxnas lärande,

- visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen,

- visa sådan kunskap om barns och ungdomars utveckling, lärande, behov och förutsättningar som krävs för den verksamhet som utbildningen avser,

- visa kunskap om och förståelse för sociala relationer, konflikthantering och ledarskap,

- visa kunskap om skolväsendets organisation, relevanta styrdokument, läroplansteori och olika pedagogisk-didaktiska perspektiv samt visa kännedom om skolväsendets historia, och

- visa fördjupad kunskap om bedömning och betygssättning.

Färdighet och förmåga

Kompletterande pedagogisk utbildning

En student som har gått igenom kompletterande pedagogisk utbildning kan avlägga ämneslärarexamen på grundnivå eller avancerad nivå. I förordningen (2011:686) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen och förordningen (2016:705) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå finns det bestämmelser om de krav som studenten ska uppfylla för en sådan examen.

EXAMINA PÅ FORSKARNIVÅ

Föreslagen lydelse

Bilaga 2

EXAMENSORDNING

4. Examensbeskrivningar

EXAMINA PÅ GRUNDNIVÅ

YRKESEXAMINA

Förskollärarexamen

Omfattning

Förskollärarexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 210 högskolepoäng.

Mål

Yrkeslärarexamen

Omfattning

Yrkeslärarexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 90 högskolepoäng.

Mål

EXAMINA PÅ AVANCERAD NIVÅ

EXAMINA PÅ GRUNDNIVÅ ELLER AVANCERAD NIVÅ

Grundlärarexamen

Omfattning

Grundlärarexamen ges med tre inriktningar.

Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem avläggs på grundnivå och uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 180 högskolepoäng.

Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 och grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 avläggs på avancerad nivå och uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 240 högskolepoäng.

Mål

För grundlärarexamen ska studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för att självständigt arbeta som grundlärare i den verksamhet som utbildningen avser. Studenten ska även visa kunskap och förmåga för annan undervisning för vilken examen enligt gällande föreskrifter kan ge behörighet.

Kunskap och förståelse

För grundlärarexamen oavsett inriktning ska studenten

- visa sådan kunskap om barns utveckling, lärande, behov och förutsättningar som krävs för yrkesutövningen,
- visa kunskap om och förståelse för sociala relationer, konflikthantering och ledarskap, och
- visa kunskap om skolväsendets organisation, relevanta styrdokument, läroplansteori och olika pedagogisk-didaktiska perspektiv samt visa kännedom om skolväsendets historia.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem ska studenten dessutom

– visa sådana kunskaper inom det fritidspedagogiska området och sådana ämneskunskaper, inbegripet kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen,

– visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det fritidspedagogiska området och inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt,

– visa kunskap om barns kommunikation och språkutveckling samt visa kännedom om grundläggande läs-, skriv- och matematikinläring,

– visa kunskap om praktiska och estetiska läroprocesser,

– visa kännedom om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen, och

– visa kunskap om bedömning av elevers lärande och utveckling.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskolan och grundskolans årskurs 1–3 samt 4–6 ska studenten dessutom

– visa sådana ämneskunskaper, inbegripet insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen,

– visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt,

– visa kännedom om praktiska och estetiska läroprocesser, och

– visa kunskap om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskolan och grundskolans årskurs 1–3 ska studenten dessutom

– visa fördjupad kunskap om grundläggande läs-, skriv- och matematikinläring och om barns kommunikation och språkutveckling, och

– visa fördjupad kunskap om bedömning av elevers lärande och utveckling.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans 4–6 ska studenten dessutom

– visa fördjupad kunskap om läs-, skriv- och matematikutveckling, och

– visa fördjupad kunskap i bedömning och betygssättning.

Färdighet och förmåga

För grundlärarexamen oavsett inriktning ska studenten

– visa fördjupad förmåga att skapa förutsättningar för alla elever att lära och utvecklas,

– visa förmåga att ta till vara elevers kunskaper och erfarenheter för att stimulera varje elevs lärande och utveckling,

– visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling,

– visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra tillgodose elevers behov av specialpedagogiska insatser, inbegripet specialpedagogiska insatser för elever med neuropsykiatriska svårigheter,

– visa förmåga att observera, dokumentera, analysera och bedöma elevers lärande och utveckling i förhållande till verksamhetens mål och informera och samarbeta med elever och deras vårdnadshavare,

– visa förmåga att kommunicera och förankra skolans värdegrund, inbegripet de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna,

– visa förmåga att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av elever,

– visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten,

– visa förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och relationer,

– visa kommunikativ förmåga i lyssnande, talande och skrivande till stöd för den pedagogiska verksamheten,

– visa förmåga att säkert och kritiskt använda digitala verktyg i den pedagogiska verksamheten och att beakta betydelsen av olika mediers och digitala miljöers roll för denna, och

– visa förmåga att i den pedagogiska verksamheten tillägna sig färdigheter som är värdefulla för yrkesutövningen.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem ska studenten dessutom

– visa fördjupad förmåga att stimulera till lärande och utveckling genom att erbjuda barnen en meningsfull och innehållsrik fritid,

– visa förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet, och

– visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det fritidspedagogiska området och inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskolan och grundskolans årskurs 1–3 samt 4–6 ska studenten dessutom

– visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet, och

– visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

Ämneslärarexamen

Omfattning

Ämneslärarexamen ges med två inriktningar.

Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 avläggs på avancerad nivå och uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 240 eller, när så krävs, 270 högskolepoäng.

Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan avläggs på avancerad nivå och uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 300 eller, när så krävs, 330 högskolepoäng.

Mål

För ämneslärarexamen ska studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för att självständigt arbeta som ämneslärare i den verksamhet som utbildningen avser. Studenten ska även visa kunskap och förmåga för annan undervisning för vilken examen enligt gällande föreskrifter kan ge behörighet.

Kunskap och förståelse

För ämneslärarexamen oavsett inriktning ska studenten

- visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser samt visa kännedom om vuxnas lärande,

- visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen,

- visa sådan kunskap om barns och ungdomars utveckling, lärande, behov och förutsättningar som krävs för den verksamhet som utbildningen avser,

- visa kunskap om och förståelse för sociala relationer, konflikthantering och ledarskap,

- visa kunskap om skolväsendets organisation, relevanta styrdokument, läroplansteori och olika pedagogisk-didaktiska perspektiv samt visa kännedom om skolväsendets historia, och

- visa fördjupad kunskap om bedömning och betygssättning.

För ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i årskurs 7–9 ska studenten dessutom

- visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl överblick över ämnesstudiernas huvudområde som fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

För ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan ska studenten dessutom

- visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl brett kunnande inom ämnesstudiernas huvudområde som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

Färdighet och förmåga

1.4 Förslag till förordning om ändring i studiestödsförordningen (2000:655)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 10 § studiestödsförordningen (2000:655) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap. 10 §¹

Det högre bidragsbeloppet enligt 3 kap. 13 § studiestödslagen (1999:1395) får lämnas för studier på kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen.

Det högre bidragsbeloppet enligt 3 kap. 13 § studiestödslagen (1999:1395) får lämnas för studier på kompletterande pedagogisk utbildning som leder till *grundlärarexamen eller ämneslärarexamen*.

Det högre bidragsbeloppet lämnas inom ramen för anvisade medel och i den ordning som ansökningarna kommer in till Centrala studiestödsnämnden.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2021.
 2. Förordningen tillämpas för studiemedel som lämnas för tid från och med den 1 januari 2022.

¹ Senaste lydelse 2018:526.

1.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare¹

dels att 2 kap. 3, 3 a, 6–7 a, 23, 31 a och 34 §§ ska ha följande lydelse, dels att det ska införas en ny paragraf, 2 kap. 34 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 §²

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 1–3 är den som har avlagt

1. grundlärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i minst en av årskurserna 1–3 i grundskolan, eller

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin utbildning har fått kunskaper och förmågor som motsvarar kraven för en examen som avses i 1.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i den eller de årskurser och i det eller de ämnen som omfattas av lärarens utbildning. En lärare som avses i första stycket är dock endast behörig att undervisa i svenska som andraspråk om läraren i sin utbildning har fullgjort 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i den eller de årskurser och i det eller de ämnen som omfattas av lärarens utbildning. En lärare som avses i första stycket är dock endast behörig att undervisa i svenska som andraspråk om läraren i sin utbildning har fullgjort

1. 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet, eller

2. 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet om läraren samtidigt är behörig att undervisa i ämnet svenska i årskurs 1–3.

3 a §¹

En lärare som är behörig att undervisa i ett eller flera ämnen enligt 3 § är även behörig att undervisa i grundskolans årskurs 1–3 i ytterligare ett eller flera ämnen, om läraren genom att ha kompletterat sin behörighet

¹ Senaste lydelse av förordningens rubrik 2013:352.

² Senaste lydelse 2013:694.

¹ Senaste lydelse 2013:694.

enligt nämnda bestämmelse med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier i detta eller dessa ämnen i den omfattning som anges i andra stycket.

Ämnesstudier som avses i första stycket ska omfatta

1. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet svenska, *svenska som andraspråk* eller matematik,

2. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett eller minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning vardera i två av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd,

3. minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i samhällsorienterande ämnen i huvudsak jämnt fördelade mellan dessa ämnen,

4. minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i naturorienterande ämnen och teknik i huvudsak jämnt fördelade mellan dessa ämnen,

5. *minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet svenska som andraspråk eller minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet om läroren samtidigt är behörig att undervisa i ämnet svenska i årskurs 1–3,*

5. minst 7,5 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett av de ämnen som avses i 3 eller 4, eller

6. minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett annat ämne än som avses i 1, 2, 3, 4 eller 5.

6. minst 7,5 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett av de ämnen som avses i 3 eller 4, eller

7. minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett annat ämne än som avses i 1, 2, 3, 4 eller 5.

6 §²

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 4–6 är den som har avlagt

1. grundlärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6,

2. grundlärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen med inriktning mot arbete i fritidshem,

3. ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9,

4. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i minst en av årskurserna 4–6 i grundskolan, eller

5. en äldre examen än som avses i 3 och som är avsedd för arbete i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i det eller de ämnen som omfattas av lärarens examen. En lärare

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i det eller de ämnen som omfattas av lärarens examen. En lärare

² Senaste lydelse 2013:694.

som avses i första stycket 4 är dessutom endast behörig att undervisa i den eller de årskurser som omfattas av lärarens examen. En lärare som avses i första stycket är dock endast behörig att undervisa i svenska som andraspråk om läraren i sin examen har fullgjort 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet.

som avses i första stycket 4 är dessutom endast behörig att undervisa i den eller de årskurser som omfattas av lärarens examen. En lärare som avses i första stycket är dock endast behörig att undervisa i svenska som andraspråk om läraren i sin examen har fullgjort 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet *eller 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet om läraren samtidigt är behörig att undervisa i ämnet svenska i årskurs 4–6.*

7 §³

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 4–6 är, utöver vad som följer av 6 §, den som har avlagt en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning vardera i ämnena svenska, matematik och engelska.

Därutöver ska läraren ha fullgjort ämnesstudier om

1. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i samhällsorienterande ämnen i huvudsak jämnt fördelade mellan dessa ämnen,

2. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i naturorienterande ämnen och teknik i huvudsak jämnt fördelade mellan dessa ämnen,

3. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett eller minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning vardera i två av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd, eller

4. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i svenska som andraspråk.

4. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i svenska som andraspråk *eller minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet om läraren samtidigt är behörig att undervisa i ämnet svenska i årskurs 4–6.*

Behörighet enligt första stycket omfattar bara ämnena svenska, matematik och engelska samt det eller de ämnen som avses i första stycket 1, 2, 3 eller 4 om lärarens utbildning i detta eller dessa ämnen har den omfattning som krävs enligt respektive punkt.

7 a §⁴

En lärare som är behörig att undervisa i ett eller flera ämnen enligt 6 § 1, 3, 4 eller 5 eller 7 § är även behörig att undervisa i grundskolans årskurs 4–6 i ytterligare ett eller flera ämnen, om läraren genom att ha kompletterat sin behörighet enligt nämnda bestämmelser med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier i detta eller dessa ämnen i den omfattning som anges i andra stycket.

Ämnesstudier som avses i första stycket ska omfatta

1. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i samhällsorienterande ämnen i huvudsak jämnt fördelade mellan dessa ämnen,

2. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i naturorienterande ämnen och teknik i huvudsak jämnt fördelade mellan dessa ämnen,

3. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett eller minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning vardera i två av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd,

4. minst 7,5 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett av de ämnen som avses i 1 eller 2, *eller*

4. minst 7,5 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett av de ämnen som avses i 1 eller 2,

5. *minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet svenska som andraspråk eller minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet om lära- ren samtidigt är behörig att undervisa i ämnet svenska i årskurs 4–6, eller*

5. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett annat ämne än som avses i 1, 2, 3 *eller* 4.

6. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett annat ämne än som avses i 1, 2, 3, 4 *eller* 5.

23 §

Statens skolverk får meddela föreskrifter om vad som krävs för att en lärares kompetens ska vara relevant för ett ämne enligt 22 §.

Ett ämne som avses i första stycket får inte vara ett ämne som anges i *bilaga 4 till högskoleförordningen*.

Ett ämne som avses i första stycket får inte vara ett ämne som anges i *4 kap. förordningen (0000:0000) om utbildning till lärare och förskollärare*.

31 a §⁵

Behörig att undervisa i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare är den som har avlagt

1. ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 eller

⁴ Senaste lydelse 2013:694.

⁵ Senaste lydelse 2016:450.

med inriktning mot arbete i gymnasieskolan om examen omfattar ämnet svenska som andraspråk,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för undervisning i ämnet svenska som andraspråk, eller

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet svenska som andraspråk.

2. grundlärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 1–3 eller med inriktning mot arbete i grundskolans 4–6 om examen omfattar 30 högskolepoäng i ämnet svenska som andraspråk.

3. en äldre examen än som avses i 1 eller 2 och som är avsedd för undervisning i ämnet svenska som andraspråk, eller

4. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet svenska som andraspråk.

34 §

Behörig att undervisa i modersmål är den som har avlagt

1. ämnelärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 eller med inriktning mot arbete i gymnasieskolan om examen omfattar modersmålet som ett ämne,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för undervisning i modersmålet, eller

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i modersmålet.

1. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning som lärare enligt denna förordning om examen är avsedd för undervisning i ämnet modersmål,

2. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i modersmålet.

34 a §

Behörig att undervisa i modersmål är, utöver vad som följer av 34 §, den som har en examen som

ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om minst 30 högskolepoäng eller motsvarande i språkdidaktik med inriktning mot undervisning i ämnet modersmål.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2021.
 2. Bestämmelserna tillämpas på studier som har fullgjorts den 1 januari 2022 eller senare.
 3. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för studier som har fullgjorts före den 31 december 2021.

1.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:686) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2011:686) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen

- dels* att 13 och 14 §§ ska upphöra att gälla,
- dels* att rubriken närmast före 8 § ska utgå,
- dels* att 1–7 och 9–12 §§, rubriken närmast före 1 §, rubriken närmast före 2 §, rubriken närmast före 3 §, rubriken närmast efter 3 §, rubriken närmast före 8 § och rubriken närmast före 9 § ska ha följande lydelse,
- dels* att det ska införas fem nya paragrafer 1 a–1 c, 9 a och 9 b §§, och närmast före 1 a, 4, 5 och 9 a–12 §§ och närmast efter 7 § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Tillämpningsområde

I denna förordning finns det bestämmelser om högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå. *Utbildningen* syftar till att komplettera tidigare tillägnade ämneskunskaper i andra undervisningsämnen än yrkesämnena för att studenten ska kunna avlägga ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100). *Utbildningen benämns kompletterande pedagogisk utbildning.*

Inledande bestämmelser

1 §

I denna förordning finns det bestämmelser om högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå som syftar till att komplettera tidigare tillägnade ämneskunskaper i andra undervisningsämnen än yrkesämnena, för att studenten ska kunna avlägga ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100).

Med högskolor avses i denna förordning även universitet.

Förhållandet till annan reglering

1 a §

Av 6 kap. 4 § första och andra styckena högskoleförordningen (1993:100) framgår dels att bara de examina som anges i bilaga 2 till förordningen (examensordningen) får avläggas inom högskoleutbildning, dels att det i examensordningen anges på vilken nivå en viss examen ska avläggas och vilka krav

som ska uppfyllas för en viss examen (examensbeskrivning).

Av 6 kap. 4 § tredje stycket samma förordning framgår att det finns avvikande bestämmelser om vilka krav som ska uppfyllas för grundlärarexamen och ämneslärarexamen och på vilken nivå sådana examina ska avläggas i denna förordning.

1 b §

Av 6 kap. 5 § högskoleförordningen (1993:100) framgår att det för grundlärarexamen och ämneslärarexamen finns krav på den utbildning som ska leda fram till dessa examina i förordningen (0000:000) om utbildning till lärare och förskollärare.

Av examensbeskrivningen i bilaga 2 till högskoleförordningen för dessa examina framgår att det för ämneslärarexamen finns två inriktningar.

I förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare finns bestämmelser om vilken behörighetsgrundande utbildning som krävs för att undervisa i olika ämnen och ämnesområden.

1 c §

Högskoleförordningen (1993:100) och förordningen (0000:0000) om utbildning till lärare och förskollärare ska tillämpas på utbildningen, om inte något annat följer av denna förordning.

Vad utbildningen avser

Utbildningen ska avse utbildningsvetenskaplig kärna och verksamhetsförlagd utbildning, förlagd

Utbildningsinriktningar och avsedd undervisningsbehörighet

2 §¹

Utbildning som leder till ämneslärarexamen kan ges enligt denna förordning med inriktning mot ar-

¹ Senaste lydelse 2014:1070.

inom relevant verksamhet och ämne.

bete i grundskolans årskurs 7–9 eller mot arbete i gymnasieskolan.

Utbildningen avses, på det sätt som anges i 9–12 §§, leda till en ämneslärarexamen som ger undervisningsbehörighet i ett, två eller tre ämnen.

Tillämpliga bestämmelser

I högskolelagen (1992:1434) finns det grundläggande bestämmelser om högskoleutbildning. Högskoleförordningen (1993:100) ska tillämpas på utbildningen, om inte något annat följer av denna förordning.

Med högskolor avses i denna förordning även universitet.

Utbildningens innehåll

3 §

Utbildning som leder till ämneslärarexamen omfattar, i enlighet med 2 kap. förordningen (0000:0000) om utbildning till lärare och förskollärare men med undantag från 3 och 4 kap. samma förordning, endast 90 högskolepoäng som avser

– studier inom utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng, och

– verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng.

Utbildningen kan även, inom ramen för studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan enligt första stycket, avse ett självständigt arbete (examensarbete) om 15 högskolepoäng i de fall det krävs för examen.

Särskild behörighet

För särskild behörighet till *kompletterande pedagogisk utbildning* gäller 5–7 §§ i denna förordning i stället för bestämmelserna om särskild behörighet i 7 kap. 8–11 §§ och 25 §§ högskoleförordningen (1993:100).

Bestämmelserna om undantag från något eller några behörighetsvillkor i 7 kap. 3 § högskoleförordningen gäller även behörighetsvillkor enligt denna förordning.

Tillträde till utbildningen

Undantag från högskoleförordningen när det gäller särskild behörighet

4 §

För särskild behörighet till *utbildningen* gäller 5–7 §§ i stället för bestämmelserna om särskild behörighet i 7 kap. 8–11 och 25 §§ högskoleförordningen (1993:100).

Särskild behörighet till
utbildningen

5 §

Särskild behörighet till kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 har den som har ämneskunskaper i ett undervisningsämne i grundskolans årskurs 7–9 *som motsvarar ämnesstudier om minst 90 högskolepoäng.*

Högskolan får bestämma vilket undervisningsämne kravet i första stycket ska avse.

Särskild behörighet till kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 har den som har ämneskunskaper i ett undervisningsämne i grundskolans årskurs 7–9 *omfattande minst 90 högskolepoäng ämnesstudier.*

6 §

Särskild behörighet till kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan har den som har ämneskunskaper i ett undervisningsämne i gymnasieskolan *som motsvarar ämnesstudier om minst 120 högskolepoäng.*

Högskolan får bestämma vilket undervisningsämne kravet i första stycket ska avse. Ämnet får dock inte vara ett yrkesämne.

Särskild behörighet till kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan har den som har ämneskunskaper i ett undervisningsämne i gymnasieskolan *omfattande minst 120 högskolepoäng ämnesstudier.*

7 §

Särskild behörighet till utbildning som avses i 5 eller 6 § har också den som genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Särskild behörighet till utbildning som avses i 5 eller 6 § har också den som

– har ämneskunskaper i ett undervisningsämne i grundskolans årskurs 7–9 och gymnasieskolan som har sådan relevans för det undervisningsämne som avses i 5 eller 6 § att det kan anses motsvara de poängkrav som anges där, eller

– genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Ämneslärarexamen

För ämneslärarexamen som avläggs efter det att en student har gått igenom kompletterande pedagogisk utbildning gäller de krav som anges i 10–14 §§.

För ämneslärarexamen som avses i första stycket är 6 kap. 5 § andra stycket högskoleförordningen (1993:100) och bilaga 4 till den förordningen inte tillämpliga.

Särskilda examenskrav och nivå på examen

9 §

Av 6 kap. 4 § tredje stycket högskoleförordningen (1993:100) framgår att det finns avvikande bestämmelser om vilka krav som ska uppfyllas för ämneslärarexamen och på vilken nivå en sådan examen ska avläggas i denna förordning.

Efter genomförd utbildning enligt denna förordning gäller de krav för ämneslärarexamen som anges i 9 a och 9 b §§ samt

- 10 § om examen ska omfatta ett undervisningsämne,
- 11 § om examen ska omfatta två undervisningsämnen, och
- 12 § om examen ska omfatta tre undervisningsämnen.

En examen avläggs på den nivå som anges i 10 § tredje stycket, 11 § andra stycket och 12 § andra stycket.

Gemensamma krav för examen

9 a §

För en ämneslärarexamen enligt denna förordning krävs att den studerande utöver sina tidigare ämnesstudier genomgått kompletterande pedagogisk utbildning om 90 högskolepoäng enligt 3 §.

Examensbeskrivningen för ämneslärarexamen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) gäller, om inte kraven i examensbeskrivningen är hänförliga till det självständiga arbetet som inte har någon motsvarighet i utbildningen enligt 10 § första eller andra stycket.

Självständigt arbete

9 b §

För examen krävs även att den studerande före, eller inom ramen för, den kompletterande pedagogiska utbildningen genomfört ett självständigt arbete (examensarbete).

Ytterligare examenskrav och nivå på examen när examen omfattar ett undervisningsämne

10 §

Ämneslärarexamen som avses i 9 § med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 och som omfattar ämnesstudier i ett undervisningsämne avläggs på grundnivå och uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 180 högskolepoäng. För examen krävs att

1. studenten har gått igenom kompletterande pedagogisk utbildning,
2. kursfordringarna omfattar ämnesstudier om 90 högskolepoäng i ett undervisningsämne, och
3. studenten inom ramen för kursfordringarna har fullgjort minst ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng.

Det som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) om att inriktningen ges med ett begränsat antal ämneskombinationer gäller inte för ämneslärarexamen som avses i första stycket.

Utöver vad som anges i första stycket och om annat inte följer av andra stycket gäller de krav för ämneslärarexamen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen och som inte motsvaras av kraven i första stycket.

Ämneslärarexamen som avses ge behörighet att undervisa i ett ämne uppnås om den totala poängomfattningen av den kompletterande pedagogiska utbildningen och de tidigare ämnesstudierna, inklusive ett examensarbete om 15 högskolepoäng, är

- 180 högskolepoäng om examen ges med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9, eller
- 210 högskolepoäng om examen ges med inriktning mot arbete i gymnasieskolan.

Poängkravet i första stycket ska också anses uppfyllt om den studerande utöver vad som följer av 9 a § har antagits med stöd av 7 §.

En examen enligt första eller andra stycket avläggs på grundnivå.

Ytterligare examenskrav och nivå
på examen när examen omfattar
två undervisningsämnen

11 §²

Ämneslärarexamen som avses i 9 § med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 och som omfattar ämnesstudier i två undervisningsämnen avläggs på avancerad nivå och uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 240 högskolepoäng. För examen krävs att

1. studenten har gått igenom kompletterande pedagogisk utbildning,

2. kursfordringarna omfattar ämnesstudier om 150 högskolepoäng i två undervisningsämnen, och

3. studenten inom ramen för kursfordringarna har fullgjort minst ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng.

Det som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) om att inriktningen ges med ett begränsat antal ämneskombinationer gäller inte för ämneslärarexamen som avses i första stycket.

Utöver vad som anges i första stycket och om annat inte följer av andra stycket gäller de krav som anges för ämneslärarexamen i bilaga 2 till högskoleförordningen och som inte motsvaras av kraven i första stycket.

Första-tredje styckena gäller inte när examen omfattar ämnesstudier

1. i två av undervisningsämnena svenska, samhällskunskap eller musik, eller

2. om totalt 180 högskolepoäng i två undervisningsämnen och omfattar undervisningsämnet bild eller musik.

Ämneslärarexamen som avses i behörighet att undervisa i två ämnen uppnås om den totala poängomfattningen av den kompletterande pedagogiska utbildningen och de tidigare ämnesstudierna, inklusive ett eller två examensarbeten om totalt 30 högskolepoäng, är den som framgår av bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), vilket är fallet om

1. de tidigare ämnesstudierna är av den omfattning som anges i 3 kap. 7 och 8 §§ förordningen (0000:0000) om utbildning till lärare och förskollärare, eller

2. den studerande utöver vad som följer av 9 a § har antagits till utbildningen med stöd av 7 §.

En examen enligt första stycket avläggs på avancerad nivå.

Ytterligare examenskrav och nivå
på examen när examen omfattar
tre undervisningsämnen

12 §³

Ämneslärarexamen som avses i 9 § med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 och som omfattar ämnesstudier i tre undervisningsämnen eller två undervisningsämnen i de fall som avses i 11 § fjärde stycket avläggs på avancerad nivå. För examen krävs att studenten har gått igenom kompletterande pedagogisk utbildning.

Ämneslärarexamen som avses i behörighet att undervisa i tre ämnen uppnås om den totala poängomfattningen av den kompletterande pedagogiska utbildningen och de tidigare ämnesstudierna, inklusive ett eller två examensarbeten om totalt 30 högskolepoäng, är den som framgår av bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), vilket är fallet om

1. de tidigare ämnesstudierna är av den omfattning som anges i 3 kap. 7 och 8 §§ förordningen (0000:0000) om utbildning till lärare och förskollärare, eller
2. den studerande utöver vad som följer av 9 a § har antagits till utbildningen med stöd av 7 §.

En examen enligt första stycket avläggs på avancerad nivå.

Det som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) om att inriktningen ges med ett begränsat antal ämneskombinationer gäller inte för ämneslärarexamen som avses i första stycket.

Utöver vad som anges i första stycket och om inte annat följer av andra stycket gäller de krav för ämneslärarexamen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2021.
 2. Förordningen tillämpas första gången vid antagningen till utbildning som börjar efter utgången av december 2021.
 3. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som slutförs före utgången av december 2021.

³ Senaste lydelse 2017:894.

1.7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare och pedagogisk personal inom förskolan som leder till lärar- eller förskollärarexamen

Härigenom föreskrivs att 23 och 25 och 26 §§ förordningen (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare och pedagogisk personal inom förskolan som leder till lärar- eller förskollärarexamen¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 §²

En student som avses i 18 § ska anses uppfylla kraven för ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100).

För ämneslärarexamen som avses i första stycket är 6 kap. 5 § andra stycket högskoleförordningen och bilaga 4 till den förordningen inte tillämpliga.

En ämneslärarexamen som avses i första stycket ska anses omfatta ett eller två av undervisningsämnena dans eller teater eller bara undervisningsämnet rörelse och drama. Examen ska dock bara anses omfatta ett eller två av dessa ämnen, om studentens tidigare examen enligt 18 § 1 varit avsedd att ge kompetens för yrkesverksamhet som pedagog i ämnet.

25 §³

En student som avses i 17 § ska anses uppfylla kraven för ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), om studenten har de ämneskunskaper som krävs enligt samma bilaga för en sådan examen. Ämneskunskaperna ska avse ett, två eller tre undervisningsämnen i grundskolans årskurs 7–9.

För ämneslärarexamen som avses i första stycket är 6 kap. 5 § andra stycket högskoleförordningen

¹ Senaste lydelse av förordningens rubrik 2020:724.

² Senaste lydelse 2013:831. Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

³ Senaste lydelse 2013:831. Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

gen och bilaga 4 till den förordningen inte tillämpliga.

En ämneslärarexamen som avses i första stycket ska anses omfatta det eller de undervisningsämnena som studenten enligt första stycket har tillräckliga ämneskunskaper i.

26 §⁴

En student som avses i 17 § ska anses uppfylla kraven för ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), om studenten har de ämneskunskaper som krävs enligt samma bilaga för en sådan examen. Ämneskunskaperna ska avse ett eller två undervisningsämnena i gymnasieskolan. Detta eller dessa ämnena får inte vara ett yrkesämne.

För ämneslärarexamen som avses i första stycket är 6 kap. 5 § andra stycket högskoleförordningen och bilaga 4 till den förordningen inte tillämpliga.

En ämneslärarexamen som avses i första stycket ska anses omfatta det eller de undervisningsämnena som studenten enligt första stycket har tillräckliga ämneskunskaper i.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2021.
 2. Förordningen tillämpas första gången i fråga om utbildning som bedrivs och examina som utfärdas efter utgången av december 2021.
 3. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som bedrivs och för examina som utfärdas före den 1 januari 2022.

⁴ Senaste lydelse 2013:831. Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

1.8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2016:705) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2016:705) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå

dels att 11, 12, 19 och 20 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 12 § ska utgå,

dels att 2–10, 13 och 15–18 §§ och rubriken närmast före 2 §, rubriken närmast före 3 §, rubriken närmast efter 3 §, rubriken närmast före 5 § och rubriken närmast efter 13 § ska ha följande lydelse,

dels att det rubriken närmast före 1 § ska lyda ”Inledande bestämmelser”,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 1 a–1 c och 15 a §§, och närmast före 1 a, 4, 9, 15 och 15 a–18 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Förhållandet till annan reglering

1 a §

Av 6 kap. 4 § första och andra styckena högskoleförordningen (1993:100) framgår dels att det inom högskoleutbildning bara får avläggas de examina som anges i bilaga 2 till den förordningen (examensordningen), dels att det i examensordningen anges på vilken nivå en viss examen ska avläggas och vilka krav som ska uppfyllas för en viss examen (examensbeskrivning).

Av 6 kap. 4 § tredje stycket samma förordning framgår att det finns avvikande bestämmelser om vilka krav som ska uppfyllas för grundlärarexamen och ämneslärarexamen och på vilken nivå sådana examina ska avläggas i denna förordning.

1 b §

Av 6 kap. 5 § högskoleförordningen (1993:100) framgår att det för grundlärarexamen och ämneslärarexamen finns krav på den ut-

bildning som ska leda fram till dessa examina i förordningen (0000:000) om utbildning till lärare och förskollärare.

Av examensbeskrivningen i bilaga 2 till högskoleförordningen för dessa examina framgår att det för ämneslärarexamen finns två inriktningar.

I förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare finns bestämmelser om vilken behörighetsgrundande utbildning som krävs för att undervisa i olika ämnen och ämnesområden.

I c §

Högskoleförordningen (1993:100) och förordningen (0000:0000) om utbildning till lärare och förskollärare ska tillämpas på utbildningen om inte något annat följer av denna förordning.

Var utbildningen anordnas

2 §

Utbildningen ska anordnas vid de statliga universitet eller högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) och som regeringen beslutar.

Med högskolor avses i fortsättningen både universitet och högskolor.

Utbildningsinriktningar och avsedd undervisningsbehörighet

Utbildning som leder till ämneslärarexamen kan ges med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 eller mot arbete i gymnasieskolan.

Utbildningen avses, på det sätt som anges i 15–18 §§, leda till en ämneslärarexamen som ger undervisningsbehörighet i ett, två eller tre ämnen.

Vad utbildningen avser

3 §

Utbildningen ska avse utbildningsvetenskaplig kärna och verksamhetsförlagd utbildning, förlagd inom relevant verksamhet och ämne.

Utbildningens innehåll

Utbildning som leder till ämneslärarexamen omfattar, i enlighet med 2 kap. förordningen (0000:0000) om utbildning till lärare och förskollärare men med undantag från 3 och 4 kap. samma förordning, endast 90 högskolepoäng som avser

- studier inom utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng, och
- verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng.

Utbildningen i den utbildningsvetenskapliga kärnan ska motsvara 60 högskolepoäng och den verksamhetsförlagda utbildningen ska motsvara 30 högskolepoäng.

Tillämpliga bestämmelser

Tillträde till utbildningen

Undantag från högskoleförordningen när det gäller särskild behörighet

4 §

I högskolelagen (1992:1434) finns det grundläggande bestämmelser om högskoleutbildning. Högskoleförordningen (1993:100) ska tillämpas på utbildningen, om inte något annat följer av denna förordning.

För särskild behörighet till utbildningen gäller 5–8 §§ i stället för bestämmelserna om särskild behörighet i 7 kap. 8–11 och 25 §§ högskoleförordningen (1993:100).

Bestämmelserna i 7 kap. 3 § högskoleförordningen om undantag från något eller några behörighetsvillkor gäller även behörighetsvillkor enligt denna förordning.

Särskild behörighet

Särskild behörighet till utbildningen

5 §

För särskild behörighet till utbildningen gäller 6–9 §§ i stället för bestämmelserna om särskild behörighet i 7 kap. 8–11 och 25 §§ högskoleförordningen (1993:100).

Särskild behörighet till utbildningen har den som har

1. en examen på forskarnivå eller motsvarande utländsk examen, och
2. de ämneskunskaper som krävs enligt 6 eller 7 §.

Bestämmelserna i 7 kap. 3 § högskoleförordningen om undantag från något eller några behörighetsvillkor gäller även behörighetsvillkor enligt denna förordning.

6 §

Särskild behörighet till utbildningen har den som har

Om utbildningen leder till ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9,

1. en examen på forskarnivå eller motsvarande utländsk examen, och
2. de ämneskunskaper som krävs enligt 7 eller 8 §.

krävs ämneskunskaper i ett undervisningsämne i grundskolans årskurs 7–9 omfattande minst 90 högskolepoäng ämnesstudier.

Högskolan får inom ramen för sitt uppdrag att anordna utbildningen bestämma vilket undervisningsämne kravet i första stycket ska gälla.

7 §

Om utbildningen leder till ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9, krävs ämneskunskaper i ett undervisningsämne i grundskolans årskurs 7–9 som motsvarar ämnesstudier om minst 90 högskolepoäng.

Högskolan får inom ramen för sitt uppdrag att anordna utbildningen bestämma vilket undervisningsämne kravet i första stycket ska gälla.

Om utbildningen leder till ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan, krävs ämneskunskaper i ett undervisningsämne i gymnasieskolan omfattande minst 120 högskolepoäng ämnesstudier.

Högskolan får inom ramen för sitt uppdrag att anordna utbildningen bestämma vilket undervisningsämne kravet i första stycket ska gälla. Ämnet får dock inte vara ett yrkesämne.

8 §

Om utbildningen leder till ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan, krävs ämneskunskaper i ett undervisningsämne i gymnasieskolan omfattande minst 120 högskolepoäng ämnesstudier.

Högskolan får inom ramen för sitt uppdrag att anordna utbildningen bestämma vilket undervisningsämne kravet i första stycket ska gälla. Ämnet får dock inte vara ett yrkesämne.

Särskild behörighet till utbildning som avses i 7 eller 8 § har också den som

- har ämneskunskaper i ett undervisningsämne i grundskolans årskurs 7–9 och gymnasieskolan som har sådan relevans för det undervisningsämne som avses i 7 eller 8 § att det kan anses motsvara de poängkrav som anges där, eller
- genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Urval

9 §

Särskild behörighet till utbildningen har också den som genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har

Vid urval till utbildningen gäller 10 § i stället för bestämmelserna om urval i 7 kap. 12–19, 23, 26 och 27 §§ högskoleförordningen (1993:100).

förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

10 §

Vid urval till utbildningen gäller 11 § i stället för bestämmelserna om urval i 7 kap. 12–19, 23, 26 och 27 §§ högskoleförordningen (1993:100).

Vid urval ska hänsyn tas till de sökandes meriter och förmåga att tillgodogöra sig utbildningen.

Om den sökandes examen på forskarnivå eller motsvarande utländska examen avser ämnesdidaktik, eller ett ämne, som helt eller huvudsakligen kan hänföras till det undervisningsämne som den sökandes ämneskunskaper ska avse för särskild behörighet enligt 6 eller 7 §, ska han eller hon ges förtur till utbildningen.

Högskolan får meddela föreskrifter om vilka ytterligare urvalsgrunder som ska användas.

13 §

Varje utbildning ska anordnas för studier på heltid under tolv månader i följd.

Varje utbildning ska anordnas för studier med förhöjd studietakt under ett kalenderår.

Ämneslärarexamen

Särskilda examenskrav och nivå på examen

15 §

För ämneslärarexamen som avläggs efter det att en student har gått igenom utbildningen gäller de krav som anges i 16–20 §§.

Av 6 kap. 4 § tredje stycket högskoleförordningen (1993:100) framgår att det finns avvikande bestämmelser om vilka krav som ska uppfyllas för ämneslärarexamen och på vilken nivå en sådan examen ska avläggas i denna förordning.

För ämneslärarexamen som avses i första stycket är 6 kap. 5 § andra stycket högskoleförordningen (1993:100) och bilaga 4 till den förordningen inte tillämpliga.

Efter genomförd utbildning enligt denna förordning gäller de krav för ämneslärarexamen som anges i 15 a och 15 b §§ samt

– 16 § om examen ska omfatta ett undervisningsämne,

– 17 § om examen ska omfatta två undervisningsämnen, och

– 18 § om examen ska omfatta tre undervisningsämnen.

En examen avläggs på den nivå som anges i 16 § tredje stycket, 17 §

andra stycket och 18 § andra stycket.

Gemensamma krav för examen

15 a §

För en ämneslärarexamen enligt denna förordning krävs att den studerande utöver sina tidigare ämnesstudier genomgått kompletterande pedagogisk utbildning om 90 högskolepoäng enligt 3 §.

Ytterligare examenskrav och nivå på examen när examen omfattar ett undervisningsämne

16 §

Ämneslärarexamen som avses i 15 § med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 och som omfattar ämnesstudier i ett undervisningsämne avläggs på grundnivå och uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 180 högskolepoäng. För examen krävs att studenten

1. har fullgjort en utbildning som avses i 3 § och som ska anses motsvara sammanlagt 90 högskolepoäng enligt andra stycket,

2. före utbildningen har fullgjort kursfordringar som omfattar ämnesstudier om 90 högskolepoäng i ett undervisningsämne, och

3. inom ramen för kursfordringarna har fullgjort minst ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng.

Studenten ska genom att ha fullgjort en utbildning som avses i denna förordning anses ha fullgjort studier som omfattar utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng. Det som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) om att inriktningen ges med ett begränsat antal ämneskombinationer

Ämneslärarexamen som avses ge behörighet att undervisa i ett ämne uppnås om den totala poängomfattningen av den kompletterande pedagogiska utbildningen och de tidigare ämnesstudierna, är

- 180 högskolepoäng, om examen ges med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9, eller
- 210 högskolepoäng, om examen ges med inriktning mot arbete i gymnasieskolan.

Poängkravet i första stycket ska också anses uppfyllt om den studerande utöver vad som följer av 15 a § har antagits med stöd av 8 §.

gäller inte för ämneslärarexamen som avses i första stycket.

Utöver vad som anges i första stycket och om inte följer av andra stycket gäller de krav för ämneslärarexamen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen och som inte motsvaras av kraven i första stycket.

En examen enligt första eller andra stycket avläggs på grundnivå.

Ytterligare examenskrav och nivå på examen när examen omfattar två undervisningsämnen

17 §⁵

Ämneslärarexamen som avses i 15 § med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 och som omfattar ämnesstudier i två undervisningsämnen avläggs på avancerad nivå och uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 240 högskolepoäng. För examen krävs att studenten

1. har fullgjort en utbildning som avses i 3 § och som ska anses motsvara sammanlagt 90 högskolepoäng enligt andra stycket,

2. före utbildningen har fullgjort kursfordringar som omfattar ämnesstudier om 150 högskolepoäng i två undervisningsämnen, och

3. inom ramen för kursfordringarna har fullgjort minst ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng.

Studenten ska genom att ha fullgjort en utbildning som avses i denna förordning anses ha fullgjort studier som omfattar utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng. Det som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) om att inriktningen ges med ett begränsat antal ämneskombinationer

Ämneslärarexamen som avses ge behörighet att undervisa i två ämnen uppnås om den totala poängomfattningen är den som framgår av bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), vilket är fallet om

1. de tidigare ämnesstudierna är av den omfattning som anges i 3 kap. 7 och 8 §§ förordningen (0000:0000) om utbildning till lärare och förskollärare, eller

2. den studerande utöver vad som följer av 15 a § har antagits till utbildningen med stöd av 8 §.

En examen enligt första stycket avläggs på avancerad nivå.

gäller inte för ämneslärarexamen som avses i första stycket.

Utöver vad som anges i första stycket och om inte annat följer av andra stycket gäller de krav för ämneslärarexamen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen och som inte motsvaras av kraven i första stycket.

Första–tredje styckena gäller inte när examen omfattar ämnesstudier

1. i två av undervisningsämnena svenska, samhällskunskap eller musik, eller

2. om totalt 180 högskolepoäng i två undervisningsämnen och omfattar undervisningsämnet bild eller musik.

Ytterligare examenskrav och nivå på examen när examen omfattar tre undervisningsämnen

18 §⁶

Ämneslärarexamen som avses i 15 § med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 och som omfattar ämnesstudier i tre undervisningsämnen eller två undervisningsämnen i de fall som avses i 17 § fjärde stycket avläggs på avancerad nivå. För examen krävs att studenten har fullgjort en utbildning som avses i 3 § och vad som anges i andra och tredje styckena.

Studenten ska genom att ha fullgjort utbildningen anses ha fullgjort studier som omfattar utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng. Det som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) om att inriktningen ges med ett be-

Ämneslärarexamen som avses ge behörighet att undervisa i tre ämnen uppnås om den totala poängomfattningen är den som framgår av bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), vilket är fallet om

1. de tidigare ämnesstudierna är av den omfattning som anges i 3 kap. 7 och 8 §§ förordningen (0000:0000) om utbildning till lärare och förskollärare, eller

2. den studerande utöver vad som följer av 15 a § har antagits till utbildningen med stöd av 8 §.

En examen enligt första stycket avläggs på avancerad nivå.

⁶ Senaste lydelse 2017:896. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

*gränsat antal ämneskombinationer
gäller inte för ämneslärarexamen
som avses i första stycket.*

*Utöver vad som anges i första
stycket och om inte annat följer av
andra stycket gäller de krav för äm-
neslärarexamen som anges i bilaga
2 till högskoleförordningen.*

1. Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2021.
2. Förordningen tillämpas första gången vid antagningen till utbildning som börjar efter utgången av december 2021.
3. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som slutförs före utgången av december 2021.

2 Reformbehoven när det gäller lärarutbildningen

Denna remisspromemoria har tagits fram mot bakgrund av den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, det s.k. januariavtalet. Av punkt 56 i överenskommelsen framgår att lärarutbildningen ska reformeras. Enligt punkten ska bland annat kraven på utbildningen skärpas. Vidare ska fler lärarledda timmar införas. Kopplingen mellan teori och praktik ska stärkas, och fokus på metodiken ska öka. Förutsättningarna för akademiker att välja läraryrket ska underlättas. Längden på den kompletterande pedagogiska utbildningen (KPU) ska kortas ned, och studietakten ska höjas. Därutöver ska möjligheterna att jobba på en skola och studera till lärare parallellt förbättras. Promemorian innehåller förslag som syftar till att reformera lärarutbildningen i denna riktning.

I oktober 2019 anställdes professor emeritus Anders Gustavsson och filosofie doktor Anders J Persson som utredare samt docent Caroline Gustavsson som ämnessakkunnig för att biträda Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) med att ta fram förslag på åtgärder för ökad kvalitet i lärarutbildningen samt åtgärder för att underlätta för fler att bli lärare (U2019/03432/UH). Utredarnas uppdrag pågick till och med mars 2020. Deras arbete har varit en del i underlaget för den fortsatta processen inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet). De delar som har tagits vidare och vidareutvecklats rör uppföljning av den lärarledda tidens omfattning, permanentning och vidareutveckling av övningsskolor och övningsförskolor, förlängning av försöksverksamheten med praktiktäna forskning, fortsatt främjande av arbetsintegrerad lärarutbildning och en ny kompletterande pedagogisk utbildning till grundlärare med behörighet i färre ämnen. De förslag som innebär en förlängning och i vissa fall en utökning av pågående satsningar lämnades i budgetpropositionen för 2021. Övriga förslag presenteras i denna remisspromemoria.

Utöver vad som anges ovan har flera satsningar redan gjorts med sikte på att reformera lärarutbildningen. I budgetpropositionen för 2020 prioriterades sommarkurser för en snabbare kompletterande pedagogisk utbildning, medel för arbetsintegrerad lärarutbildning, en fortsatt och utökad satsning på övningsskolor och övningsförskolor och en permanentning av särskilda kvalitetsmedel för lärarutbildningen. I vårändringsbudgeten för 2020 förslogs en satsning på ökad validering för att få fler behöriga till kompletterande pedagogisk utbildning. Satsningen fortsätter efter förslag i budgetpropositionen för 2021. I budgetpropositionen för 2021 föreslogs också fler platser på kompletterande pedagogisk utbildning, en förlängning av kompletterande pedagogisk utbildning för personer med forskarexamen och en fortsatt finansiering av forskarskolor för lärarutbildare. Riksdagen beslutade enligt förslagen. Därtill trädde en förordningsändring i kraft i september 2020 som innebär att fler som arbetar som lärare eller förskollärare utan att ha en examen kan blir

behöriga till den särskilda vidareutbildningen av lärare och förskollärare som saknar lärar- eller förskolläraryxamen (den s.k. VAL-satsningen). En ytterligare förstärkning av sådan vidareutbildning görs under 2021–2024 efter förslag i budgetpropositionen för 2021.

Regeringen har också vidtagit andra åtgärder för att reformera lärarutbildningen. Det rör bl.a. höjda antagningskrav till lärarutbildningen och att sex och samlevnadsundervisning ska vara en obligatorisk del av lärarutbildningen, liksom kunskaper om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. När det gäller höjda antagningskrav till lärarutbildningen har en promemoria med förslag om att införa en möjlighet att ställa krav på lämplighet som särskild behörighet för antagning till lärarutbildning remissbehandlats (U2020/03981) och en ändring i högskoleförordningen har beslutats den 29 oktober 2020. Förordningen trädde i kraft den 30 november 2020 och tillämpas första gången vid antagning till utbildning som börjar efter den 1 augusti 2021. Därutöver har Universitets- och högskolerådet fått i uppdrag att utreda krav på betyg C i undervisningsämnena som särskild behörighet till ämneslärarutbildning. Uppdraget ska redovisas senast i februari 2021. När det gäller att undervisning i sex och samlevnad och kunskaper om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ska vara en obligatorisk del av lärarutbildningen har en promemoria med förslag om ändringar i kraven för examen remissbehandlats (U2020/00176), och nya examensmål har beslutats den 3 september 2020 genom en ändring i högskoleförordningen. Ändringen träder i kraft den 1 januari 2021 och tillämpas första gången i utbildningar som startar höstterminen 2021.

I det följande behandlas utvecklingsområden för dagens lärarutbildning (kapitel 3), lärarbristen (kapitel 4), nuvarande reglering avseende olika utbildningsvägar samt lärarlegitimation och behörighet (kapitel 5), förslag om skärpning av kraven på lärarutbildningen (kapitel 6), förslag om en kortare ny kompletterande pedagogisk utbildning för att bli lärare (kapitel 7), ändringar i befintliga kompletterande pedagogiska utbildningar för att bli lärare (kapitel 8) samt förslag till en ny mer flexibel grundläraryxamen som omfattar såväl svenska som andraspråk som modersmål (kapitel 9).

3 Kvaliteten i lärarutbildningen behöver fortsätta öka

3.1 Tidigare reformer för ökad kvalitet i lärarutbildningen

I början av 1990-talet reformerades skolan som dittills varit regelstyrd och centralstyrd till att bli målstyrd och decentraliserad. År 1997 tillsattes Lärarutbildningskommittén (LUK 97) på initiativ av riksdagen mot bakgrund av bl.a. decentraliseringen av skolan samt mål- och resultatstyrningen. Kommittén lämnade förslag till förnyelse av lärarutbildningen i betänkandet Att lära och leda – En lärarutbildning för samverkan och

utveckling (SOU 1999:63). Förslagen låg till grund för 2001 års reform av lärarutbildningen som innebar att en enda samlad lärarexamen inrättades. Denna examen ersatte åtta av elva befintliga lärarexamina: barn- och ungdomspedagogisk examen, bild-, grundskol-, gymnasie-, hushålls-, idrotts-, musik- och slöjdlärarexamen. Flyglärarexamen, folkhögskollärarexamen och specialpedagogexamen blev kvar som separata examina. Reformen innebar dessutom att utbildningen fick en ny struktur som bestod av tre utbildningsområden: ett allmänt utbildningsområde med för läraryrket centrala kunskapsområden, ett utbildningsområde med inriktningar mot ämne eller ämnesområden och ett utbildningsområde med specialiseringar. Den tidigare praktiken ersattes med verksamhetsförlagd utbildning. Den nya strukturen innebar att studenten fick en stor frihet att utforma sin utbildning (upplägg och innehåll) utifrån det enskilda lärosätets förutsättningar. Regeringen ansåg i propositionen En förnyad lärarutbildning (prop. 1999/2000:135) att en samlad lärarexamen gav en stor flexibilitet att utbilda lärare med ett flertal olika inriktningar och kompetensprofiler.

År 2005 publicerades Högskoleverkets utvärdering av lärarutbildningen och av 2001 års lärarutbildningsreform (Högskoleverket, 2005:17 R). Utvärderingen pekade på ett antal kvalitetsbrister som rörde utbildningens innehåll och struktur. Utbildningsstrukturen med olika inriktningar och specialiseringar var svåröverskådlig, och studenternas stora valfrihet kritiserades. Dessutom hade konstruktionen med en lärarexamen visat sig bristfällig. En särskild utredare fick därför i uppdrag att förslå en ny lärarutbildning. Utredningen om en ny lärarutbildning (HUT 07) överlämnade i december 2008 betänkandet En hållbar lärarutbildning (SOU 2008:109).

2011 års reform av lärarutbildningen presenterades i propositionen Bäst i klassen – en ny lärarutbildning (prop. 2009/10:89). Reformen innebar att den enda lärarexamen ersattes av fyra nya yrkesexamina: förskollärarexamen, grundlärarexamen, ämneslärarexamen och yrkeslärarexamen. Grundlärarexamen skulle ges med tre inriktningar: mot arbete i fritidshem, mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 samt mot arbete i grundskolans årskurs 4–6. Ämneslärarexamen skulle ges med två inriktningar: mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 och mot arbete i gymnasieskolan. Reformen innebar dessutom att centrala och generella kunskaper för lärare och förskollärare skulle studeras inom en utbildningsvetenskaplig kärna i stället för inom det allmänna utbildningsområdet. Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen skulle fortsätta att vara en del av lärar- och förskollärarutbildningen.

3.2 Universitetskanslersämbetets första utvärdering av lärarutbildningen visar på förbättringsområden

Examina i högskolan regleras i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), som benämns examensordningen, i bilagan till förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet och i bilagan till förordningen (2007:1164) för Försvärshögskolan. För varje examen finns det en

examensbeskrivning som anger vilka krav som ska uppfyllas och vilka mål som gäller för denna examen.

När nuvarande lärarexamina infördes 2011 var det viktigt att säkra kvaliteten i utbildningen. Därför behövde de lärosäten som ville utfärda de nya examina ansöka om examenstillstånd hos den dåvarande myndigheten Högskoleverket (numera Universitetskanslersämbetet). Myndigheten granskade huruvida utbildningarna levde upp till kraven i högskolelagen och de krav som angavs i de nya examensbeskrivningarna. 28 lärosäten har tillstånd att utfärda en eller flera av dessa examina. Två av dessa lärosäten är enskilda utbildningsanordnare, Högskolan i Jönköping och Chalmers tekniska högskola. Högskolan i Skövde har tillstånd att utfärda yrkeslärarexamen men har avvecklat utbildningen. Nio lärosäten kan ge alla examina.

Universitetskanslersämbetet har till uppgift att kvalitetssäkra all utbildning genom utbildningsutvärderingar, vilket görs i återkommande cykler. Utvärderingarna visar hur lärosätena säkerställer att studenterna har nått examensmålen när de tar sin examen och att de har haft goda förutsättningar att nå målen. Myndigheten tar hjälp av bedömare från lärosätena och arbetslivet i sina utvärderingar. Även studenter ingår i bedömargrupperna. Om bedömargruppen kommer fram till att kvaliteten på utbildningen inte är tillräckligt hög får lärosätet ett år på sig att förbättra kvaliteten. Om bedömarna fortfarande tycker att det är för låg kvalitet när utbildningarna följs upp kan myndigheten återkalla examenstillståndet för utbildningen.

Under åren 2018–2021 utvärderas lärar- och förskolläraryt utbildningen för första gången sedan de nya examina infördes. Universitetskanslersämbetet publicerade 2019 resultaten av dess utvärdering av utbildningar till förskollärare och grundlärare. I utvärderingen ingick 67 utbildningar varav 35 utbildningar (52 procent) fick omdömet hög kvalitet medan 32 utbildningar (48 procent) fick omdömet ifrågasatt kvalitet. Samtliga utbildningar hade hög kvalitet när det gällde jämställdhet, uppföljning, studentperspektiv samt arbetsliv och samverkan. Utbildningarna med ifrågasatt kvalitet brast oftast i delar av ett eller två examensmål. Till exempel fick många studenter inte tillräckligt med kunskap om forskningsmetoder och förmåga till kritiskt tänkande. Det kunde delvis kopplas till att det fanns få disputerade lärare inom utbildningen, särskilt i utbildningar som leder till arbete i förskola eller fritidshem. Sedan utbildningen fått ett år på sig att vidta kvalitetsförstärkande åtgärder har 28 av de 32 utbildningar som tidigare fick sin kvalitet ifrågasatt nu fått det samlade omdömet hög kvalitet.

2020 publicerades resultaten av Universitetskanslersämbetets utvärdering av utbildningar till ämneslärare. Utvärderingen omfattade sju ämnen (bild, dans, idrott och hälsa, matematik, musik, samhällskunskap och svenska). I utvärderingen ingick 103 utbildningar varav 59 utbildningar (57 procent) fick omdömet hög kvalitet och 44 utbildningar (43 procent) fick omdömet ifrågasatt kvalitet. Det fanns bl.a. behov av att stärka både den utbildningsvetenskapliga kompetensen och den didaktiska och ämnesdidaktiska kompetensen. När det gällde ämnena visade flera utbildningar brister inom matematik och svenska. I matematik var en anledning att endast ett fåtal lärosäten kan uppvisa allsidiga excellenta utbildningsmiljöer när det krävs en forskningsbredd inom både matematik och

matematikdidaktik och det samtidigt finns få studenter i ämnet. I svenska finns det ett nationellt behov av att stärka kompetensen både inom språk- och litteraturredaktik. För båda ämnena är bristerna störst inom utbildningar med inriktning mot arbete i årskurs 7–9. För utbildningar med ifrågasatt kvalitet ska lärosätena lämna in åtgärdsredovisningar i februari 2021.

Utvärderingen av utbildningar till yrkeslärare pågår, och resultaten planeras publiceras i mars 2021.

3.3 Den verksamhetsförlagda utbildningen behöver fortsätta stärkas

I samband med lärarutbildningsreformen 2011 (prop. 2009/10:89) reglerades att den verksamhetsförlagda delen av utbildningen (VFU) ska ske inom relevant ålderskategori och skolform eller verksamhet och i relevanta ämnen eller ämnesområden för att förbereda för det kommande yrkeslivet. En viss del av den verksamhetsförlagda utbildningen ska därför ingå i ämnesstudierna. Den verksamhetsförlagda utbildningen anordnas i samverkan mellan lärosätena och skolhuvudmännen som ingår avtal om denna utbildning.

För att stärka den verksamhetsförlagda utbildningen blev denna del av lärar- och förskollärarytbildningen 2013 ett eget s.k. utbildningsområde inom resurstilldelningssystemet med en högre ersättning än övrig lärar- och förskollärarytbildning (se avsnitt 3.5).

För att ytterligare höja kvaliteten i denna del av utbildningen pågick 2014–2019 en försöksverksamhet med övningsskolor och övningsförskolor (förordning [2014:2] om försöksverksamhet med övningsskolor och övningsförskolor inom lärar- och förskollärarytbildningar). I övningsskolor och övningsförskolor finns det en högre koncentration av studenter samt utbildade handledare. Kvaliteten skulle höjas bl.a. genom att säkerställa kvaliteten på handledningen och ökade kontakter mellan lärosäte och övningsskola respektive övningsförskola. Femton lärosäten deltog i försöksverksamheten. Studenterna skulle genomföra huvuddelen av sin verksamhetsförlagda utbildning vid en övningsskola eller övningsförskola. Universitetskanslersämbetet har utvärderat försöksverksamheten (UKÄ, 2017:13, 2019:18 och 2020:5). Utvärderingen visade bland annat att koncentrationen av studenter och handledare gav fler möjligheter till erfarenhetsutbyte och att informella arenor för kollegialt lärande utvecklades. Med nyckelfunktioner som VFU-ansvarig eller VFU-koordinator blev kommunikationen mellan lärosäten, övningsskolor och studenter tydligare och det blev en hög kvalitet i samverkan mellan lärosätena och skolhuvudmännen. Eftersom fler handledare hade gått en handledarutbildning blev bedömningen av den verksamhetsförlagda utbildningen mer likvärdig och det pedagogiska samtalet fick större betydelse. Olika former av formella mötesplatser utvecklades mellan lärosäten och övningsskolor. Det hade dock varit svårt att realisera lärarutbyten mellan övningsskolor och lärosäten. Forsknings- och utvecklingsprojekt hade inte heller initierats i den omfattning som skolhuvudmän och övningsskolor hade förväntat sig. Kopplingen mellan teori och praktik

beskrevs i utvärderingarna ha stärkts på flera sätt genom försöksverksamheten. Flera lärosäten lyfte att samverka med färre huvudmän och övningsskolor gör det enklare att sammankoppla teori och praktik och att säkerställa kontinuiteten i samarbetet. Samtidigt betonade Universitetskanslersämbetet i slutrapporten att detta är något som fortfarande behöver förbättras, då många studenter fortfarande upplevde ett glapp mellan teori och praktik. Studenterna upplevde till exempel att de inte förberetts tillräckligt inför lektionsplanering, konflikthantering eller verksamhetens förväntningar på dem under utbildningen och föreslog därför en bättre koppling mellan de övriga kurserna och den verksamhetsförlagda utbildningen. De ville till exempel ta del av hur särskilt skickliga lärare genomför vissa moment. För att främja kopplingen mellan teori och praktik ansåg Universitetskanslersämbetet att lärosäten och huvudmän i större utsträckning borde kunna utnyttja kombinationstjänster för lärare med uppdrag hos två arbetsgivare.

För att ytterligare motivera såväl studenter som lärosäten och skolor att prioritera arbetsinsatser kopplade till den verksamhetsförlagda utbildningen förtydligades bedömningen av studenternas prestationer under denna del av utbildningen genom att en flergradig betygsskala infördes 2014 för den verksamhetsförlagda delen av utbildningen (6 kap. 18 § högskoleförordningen).

2014 fick Universitetskanslersämbetet i uppdrag att särskilt granska kvaliteten på den verksamhetsförlagda utbildningen (U2014/3010/UH). Syftet var att följa upp olika kvalitetsaspekter när det gällde hur lärosätenas utformning och genomförande av utbildningen fungerar och att identifiera förbättringsområden. Uppdraget redovisades 2015 (UKÄ, 2015:24). Granskningen visade bland annat att en av de största förändringarna är att progressionen i VFU-kurserna nu tydliggjorts. Samtliga lärosäten har utarbetat progressionsmatriser eller motsvarande, men implementeringen av dem har kommit olika långt. Betydelsen av handledarutbildning lyftes också fram, i synnerhet för en rättssäker examination. Handledarna behöver ha en kompetens att göra bedömningar utifrån lärosätenas progressionsmatriser och övriga styrdokument, och det behöver finnas en samsyn kring hur examinationsprocessen ska genomföras. Några lärosäten hade utvecklat nya handledarutbildningar på fortsättningsnivå kring bedömning och betygssättning mot bakgrund av den nya, flergradiga beslutsskalan. Samtidigt hade handledarna en mycket viktig roll i den formativa bedömning som de så kallade trepartssamtalen mellan handledare, student och högskolelärare (examinator) leder till.

3.4 Lärarutbildningens behov av forskningsanknytning och utvecklingen av praktikhäna forskning

För all högskoleutbildning gäller att utbildningen ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund och på beprövad erfarenhet (1 kap. 2 § högskolelagen [1992:1434] och 2 § lagen [1993:792] om tillstånd att utfärda vissa examina). Det är lärosätena som har huvudansvaret för att finansiera forskning i anslutning till sina utbildningar.

Som närmare utvecklas i kapitel 4 är lärar- och förskolläraryrket utbildningen den största yrkesutbildningen i högskolan. En kraftig utbyggnad av utbildningen inleddes under förra mandatperioden. Medel avsattes under 2015–2017 som totalt beräknas motsvara ca 10 400 ytterligare helårsstudenter till 2021. Den kraftiga utbyggnaden av lärar- och förskolläraryrket utbildningen ställer därför krav på lärosätena att öka resurserna för forskningsanknytning av utbildningen.

Statliga universitet och högskolor tilldelas forskningsresurser via ett årligt anslag för forskning och utbildning på forskarnivå. De förfogar över användningen av anslaget och har utvecklat system för sin interna resursfördelning. Vid sidan av de direkta statsanslagen tillför staten också lärosätena externa medel som kanaliseras genom forskningsråden och andra statliga myndigheter. Dessa fördelas i konkurrens baserat på kvalitetskriterier. Vidare tillkommer medel från ickestatliga forskningsfinansierare. Även dessa fördelas i konkurrens baserat på kvalitetskriterier.

Den vetenskapliga grunden för lärarutbildningen har länge varit knuten till ämnesdiscipliner med koppling till skolämnen. Ur detta har ämnesdidaktiken vuxit fram. Lärarutbildningskommittén (LUK 97) föreslog att ett nytt vetenskapsområde, utbildningsvetenskap, skulle införas i högskolan (SOU 1999:63). I stället inrättades en särskild kommitté för utbildningsvetenskap 2001 som en del av det nybildade Vetenskapsrådet. Vetenskapsrådet har i uppgift att ge stöd till grundläggande forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom samtliga vetenskapsområden (1 § lagen [2000:662] om Vetenskapsrådet). Utbildningsvetenskapliga kommittén beslutar om utlysningar och fördelning av medel till forskning och utbildning på forskarnivå med relevans för skolans och förskolans utveckling (förordning [2009:975] med instruktion för Vetenskapsrådet). Utlysningarna har bland annat avsett didaktik, utbildningssystemets sociala, ekonomiska och politiska villkor, kunskapsbildning och kunskapsanvändning samt vägar till att öka mångfalden inom utbildning och undervisning.

Begreppet praktikinära forskning har vuxit fram ur ett behov av att förankra skolans verksamhet i forskning. Den praktikinära forskningen kan bedrivas inom en rad olika discipliner, även om den didaktiska forskningen (både allmändidaktisk och ämnesdidaktisk) är den som ligger närmast till hands. 2015 inrättades Skolforskningsinstitutet som har i uppgift att utlysa och fördela medel för praktikinära forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom de områden där relevant sådan forskning saknas (1 § förordning [2014:1578] med instruktion för Skolforskningsinstitutet).

På uppdrag av regeringen pågår en försöksverksamhet med praktikinära forskning 2017–2021 (U2012/03573/UH, U2017/01129/UH). Verksamheten syftar till att utveckla och pröva olika modeller för samverkan mellan lärosäten och skolhuvudmän kring praktikinära forskning. Totalt deltar 25 lärosäten i försöksverksamheten, och varje lärosäte involverar minst en skolhuvudman. Verksamheten ska slutredovisas i mars 2022, men de delredovisningar som hittills har inkommit visar att satsningen fallit ut väl och den fortsätter och utökas därför efter förslag i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 16).

En lärar- och förskolläraryrket utbildning med tydlig forskningsanknytning innebär att studenterna får med sig ett forskande arbetssätt när de går ut i

yrkeslivet. Det är viktigt eftersom undervisningen i skolan enligt skollagen (2010:800) ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (1 kap. 5 § tredje stycket). En viktig del i forskningsanknytningen är att forskarutbildade lärare medverkar i lärar- och förskollärarytbildningen. Det är också ett sätt att bidra till kompetensförsörjningen inom dessa utbildningar, vilket i sin tur kan leda till fler studenter inom utbildningarna. Regeringen har därför satsat på forskarskolor för lärarutbildare 2017–2020. Vetenskapsrådet har ansvarat för satsningen. Av myndighetens årsredovisning för 2019 framgår att åtta forskarskolor beviljades i genomsnitt 8 miljoner kronor vardera för detta ändamål. I budgetpropositionen för 2021 föreslog regeringen fortsatta medel 2021–2024 för forskarskolor riktade mot lärare på lärarutbildningarna. Riksdagen beslutade i enlighet med förslaget.

3.5 Resurser för fler lärarledda timmar och ökad kvalitet i lärarutbildningen

Statliga universitet och högskolor tilldelas huvuddelen av sina resurser via ett årligt anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. De förfogar fritt över användningen av anslaget och har utvecklat system för sin interna resursfördelning. Lärosätenas anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå baseras på antalet registrerade studenter (helårsstudenter) och avklarade högskolepoäng (helårsprestationer) inom olika utbildningsområden. Ersättningssystemet bygger på att alla kurser är klassificerade inom ett utbildningsområde. Det är lärosätena själva som beslutar om klassificeringen utifrån ämnesinnehåll. I utbildningsområdet Undervisning ingår utbildning inom den utbildningsvetenskapliga kärnan. Utbildningen ska anknyta till kommande yrkesutövning och omfattar moment såsom utveckling, lärande och specialpedagogik samt sociala relationer, konflikthantering och ledarskap. Som nämnts är den verksamhetsförlagda utbildningen ett eget utbildningsområde med ett särskilt ersättningsbelopp sedan 2013 (tidigare ingick det i utbildningsområdet Undervisning).

För varje utbildningsområde fastställer regeringen årligen det ersättningsbelopp som ska användas för en helårsstudent och en helårsprestation. Lägst ersättning får de humanistiska, samhällsvetenskapliga, teologiska och juridiska utbildningsområdena (HSTJ) samt de utbildningsområden som avser lärar- och förskollärarytbildningarna. För att stärka kvaliteten i dessa utbildningar har ersättningsbeloppen höjts i omgångar, senast 2015–2019, och dessa höjda ersättningsbelopp har nu permanentats från 2020. Av regleringsbrevet för universitet och högskolor framgår att medlen i första hand ska användas för att införa fler lärarledda timmar på utbildningar inom dessa områden. Detta inkluderar fler lärarledda timmar i lärarutbildningarna. Total motsvarar satsningen på ökad kvalitet ca 250 miljoner kronor årligen.

Universitetskanslersämbetet har följt upp hur medlen har använts och hur de har bidragit till högre kvalitet i utbildningen (UKÄ, 2015:14, 2019:4). Uppföljningen av den senaste kvalitetsförstärkningen visade att lärosätena hade använt den till olika åtgärder (UKÄ, 2019:4). Framför allt

hade den lärarledda tiden inom programutbildningar ökat. Undervisningen i mindre grupper hade också ökat. Vidare hade man rekryterat personal, och undervisande personal hade fått ta del av kompetenshöjande insatser. Andra åtgärder är olika former av kursutveckling, förbättrad och mer rätts-säker bedömning av examination, satsningar på information till studenter inför studier samt studieförberedelser för nya studenter. Som en följd av åtgärderna hade studenternas genomströmning ökat och kvaliteten på examensarbetena hade blivit bättre.

4 Fler behöver bli lärare

4.1 Lärarbristen är fortsatt stor

45 000 behöriga lärare och förskollärare kan komma att saknas 2033

Skolverket har i uppdrag att i samarbete med Universitetskanslersämbetet ta fram återkommande prognoser över skolväsendets behov av lärare och förskollärare. Uppdraget redovisades senast i december 2019 (Skolverket, dnr 5.1.3-2018:1500). Av prognosen framgår att behovet av examinerade lärare och förskollärare väntas överstiga den beräknade examinationen kraftigt till 2033. Antalet examinerade beräknas uppgå till ca 144 000 personer fram till 2033, vilket motsvarar en årlig examination på ca 9 600. Samtidigt beräknas det framtida behovet av examinerade lärare och förskollärare vara ca 189 000, vilket motsvarar en årlig examination på 12 600. Det betyder att närmare 45 000 behöriga lärare och förskollärare kan komma att saknas 2033. Det skulle innebära en brist på 36 000 lärare, en brist på 6 000 förskollärare och en brist på drygt 2 000 lärare i fritidshem. För att undvika en framtida bristsituation skulle antalet examinerade behöva öka med 3 000 per år.

Under förutsättning att examensfrekvenserna ligger kvar på nuvarande nivåer skulle antalet nybörjare behöva vara i genomsnitt 19 300 per år för att uppfylla det årliga examinationsbehovet på 12 600 lärare. Det är 30 procent fler än det beräknade årliga antalet nybörjare på 14 600 per år. Skolverket har även beräknat det årliga nybörjarbehovet om examensfrekvensen ökade med 10 procentenheter. I detta räkneexempel skulle det behövas 16 700 nybörjare varje år för att täcka behovet av lärare och förskollärare fram till 2033.

För få lärare examineras i förhållande till ökningen av antalet barn och elever

Lärlärtillgången påverkas av befolkningsutvecklingen, hur många som väljer att bli lärare och förskollärare, hur många som går i pension och hur många som väljer att stanna kvar i yrket.

En betydande orsak till den nuvarande lärarbristen och den beräknade framtida tilltagande bristen är att för få lärare examineras i förhållande till antalet barn och elever som har ökat med över en halv miljon eller 22 procent under den senaste tioårsperioden. Ökningen beräknas fortsätta

ytterligare några år om än i långsammare takt. Så även om fler har påbörjat lärarutbildningarna de senaste åren har antalet barn och elever ökat snabbare. Dessutom tar det några år att bli lärare. Sett över en längre tidsperiod bidrar även yrkets minskande attraktionskraft till lärarbristen.

Antalet lärare som går i pension kan också påverka lärarsituationen. För tio år sedan var betydligt fler lärare äldre än i dag. Relativt många lärare har därför gått i pension de senaste tio åren, vilket har bidragit till lärarbristen. Kommande tioårsperiod är det inte lika många pensionsavgångar att vänta. I dag arbetar också fler lärare högre upp i åldrarna. År 2009 fanns det 1 900 heltidstjänster där läraren var 65 år eller äldre. Fem år senare fanns det 2 900 heltidstjänster, och 2019 hade antalet stigit till närmare 4 000 heltidstjänster.

En annan faktor som kan påverka lärarsituationen är antalet lärare som väljer att stanna kvar i yrket. År 2018 fanns de flesta med lärarutbildning i utbildningsbranschen (84 procent) eller arbetade som lärare i en annan bransch (3 procent). Det betyder att 13 procent av de som har en lärarutbildning, eller närmare 29 000 personer, arbetade utanför utbildningsbranschen. Närmare hälften arbetade inom offentlig förvaltning, social omsorg eller hälso- och sjukvård. Studier från Statistiska centralbyrån (SCB) och Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) visar att kvarvaron bland lärare har varit tämligen stabil över tid. Den är i stort sett densamma som på 1980- och 1990-talet.

4.2 Det behövs flera utbildningsvägar

Trots att lärarutbildningen är den största yrkesutbildningen täcker den inte lärarbehovet...

Varje lärosäte beslutar självt om sitt utbildningsutbud. Som nämnts finns lärar- och förskollärarytbildningen på 27 lärosäten över hela landet. Lärosätena ska planera för dimensioneringen av utbildningen till olika lärarexamina, inriktningar och ämneskombinationer så att dimensioneringen svarar mot studenternas efterfrågan och mot arbetsmarknadens nationella och regionala behov. Dessutom ska lärosätena verka för att uppnå de mål som finns för den utbyggnad av lärar- och förskollärarytbildningarna som genomförts. Som nämnts inleddes utbyggnaden under föregående mandatperiod. Under 2015 och 2016 tillfördes lärosätena medel för en utbyggnad om totalt 6 800 helårsstudenter (2 300 nybörjarplatser) till 2020. I budgetpropositionen för 2017 tillfördes medel för en ytterligare utbyggnad om 3 600 helårsstudenter (970 nybörjarplatser) till 2021. Totalt innebär utbyggnaden att medel har tillförts som beräknas motsvara ca 10 400 nya helårsstudenter. I budgetpropositionen för 2021 föreslogs därutöver en permanent utbyggnad av yrkeslärarutbildningen motsvarande ca 175 helårsstudenter 2021 och ca 260 helårsstudenter fr.o.m. 2022. I budgetpropositionen för 2021 föreslogs också en utbyggnad under fyra år för fler behöriga lärare genom kompletterande pedagogisk utbildning som beräknas motsvara ca 500 helårsstudenter 2021, 750 helårsstudenter 2022–2023 och 250 helårsstudenter 2024. Riksdagen beslutade i enlighet med förslaget.

Läsåret 2018/19 fanns det cirka 37 770 helårsstudenter vid en lärar- eller förskolläraryrkesutbildning (inklusive studenter på utbildningar som leder till en speciallärar- eller specialpedagogexamen). De utgjorde cirka 13 procent av det totala antalet helårsstudenter i högskolan och cirka 27 procent av alla helårsstudenter inom utbildningsprogram som leder till en yrkesexamen. Lärar- och förskolläraryrkesutbildningen är därmed den största yrkesutbildningen i högskolan.

Sedan läsåret 1993/94 har i genomsnitt 8 600 personer per år tagit en lärar- eller förskolläraryrkesexamen. Antalet examinerade var som lägst 2000/01 med omkring 6 200 examina medan antalet var som högst 2010/11 med närmare 13 200 examina. Att så många examinerades då har sannolikt att göra med det krav på legitimation för lärare och förskollärare som infördes 2011. Lsåret 2018/19 tog 8 570 studenter en lärarexamen. Av dessa var 2 700 en förskolläraryrkesexamen, 2 320 var en grundläraryrkesexamen, 2 230 var en ämnesläraryrkesexamen, 490 var en yrkesläraryrkesexamen och 840 var en äldre lärarexamen.

Antalet behöriga sökande som i första hand sökt till utbildningar med inriktning mot pedagogik och lärarutbildningar har de senaste åren varit 20 000–21 000 personer (höstterminen). Åren 2011–2017 har antalet sökande till lärarutbildningarna ökat med omkring 70 procent. Ökningen har främst bestått av äldre studenter (23–29 år och äldre än 40 år). De senaste åren har dock intresset minskat något, vilket delvis kan förklaras av låg ungdomsarbetslöshet och att gruppen 19–25-åringar är betydligt mindre bland lärarstudenter. Intresset varierar också mellan olika inriktningar och ämnen. Inför höstterminen 2020 skedde dock en uppgång igen. Antalet förstahandssökande ökade sammantaget med 2 procent och antalet antagna med 9 procent, även om det varierade mellan inriktningarna. De senaste årens antal nybörjare har bara överträffats under några år i början av 2000-talet. Både antalet sökande och antalet nybörjare är således på historiskt höga nivåer.

Hur många som avslutar sin utbildning, det vill säga hur genomströmningen ser ut på utbildningarna, är också en viktig faktor i arbetet för fler lärare. Det finns olika mått för att beräkna genomströmningen på en utbildning, ett av dem är att titta på kvarvaron termin sex i utbildningen, det vill säga andelen studenter som då fortfarande är registrerade på utbildningen. Den totala kvarvarofrekvensen termin 6 är 73 procent för förskolläraryrkesutbildningen, 61 procent för grundläraryrkesutbildningen och endast 47 procent för ämnesläraryrkesutbildningen (variationen är dock stor mellan lärosätena). De flesta andra programutbildningar i högskolan har en kvarvaro på 69–75 procent. När det gäller ämnesläraryrkesutbildningen har Universitetskanslersämbetet dessutom uppskattat att 35 procent av nybörjarna gör ett så kallat tidigt avhopp, det vill säga deras senaste registrering på utbildningen var innan termin 3.

...utan kompletterande utbildningar behövs också

Även om den reguljära lärarutbildningen har byggts ut och antalet studenter är på historiskt höga nivåer, räcker det inte för att täcka behovet av lärare. Fler vägar in i läraryrket behövs. För olika målgrupper finns det därför olika kompletterande utbildningar.

För den som arbetar som lärare eller förskollärare utan att ha en examen finns det en särskild vidareutbildning (VAL) (förordning [2011:689] om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare och pedagogisk personal inom förskolan som leder till lärar- eller förskollärarexamen). Regeringen har tidigare både förlängt och förstärkt satsningen på VAL. I september 2020 trädde därtill en förordningsändring i kraft som innebär att fler blir behöriga till utbildningen. En ytterligare förstärkning av VAL under 2021–2024 föreslogs därför i budgetpropositionen för 2021. Riksdagen beslutade i enlighet med förslaget.

Den som har en avslutad utländsk lärar- eller förskolläraryrkesutbildning kan komplettera denna utbildning för att få behörighet att undervisa i Sverige (förordning [2008:1101] om högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning).

För den som har tidigare ämnesstudier från högskolan finns det en kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen (förordning [2011:686] om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen). Det finns också en särskild kompletterande pedagogisk utbildning till ämneslärarexamen för den som sedan tidigare har en forskarexamen (förordning [2016:705] om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå). Denna utbildning är tidsbegränsad till den 15 juli 2021. I budgetpropositionen för 2021 aviserades dock att utbildningen ska förlängas t.o.m. 2026 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 16).

För att underlätta valet av utbildning för den som vill bli lärare eller förskollärare har regeringen gett Skolverket och Universitets- och högskolerådet i uppdrag att informera om vägarna in i lärar- och förskolläraryrkena och lärar- och förskolläraryrkesutbildningarna. Myndigheterna har publicerat en särskild lärarutbildningsguide på webbsidan studera.nu. Syftet med guiden är att ge en överblick över de olika vägar som leder till lärar- och förskolläraryrket, framför allt med fokus på de kompletterande utbildningsvägarna till yrkena. Guiden lanserades i februari 2019 och båda myndigheterna har genomfört insatser för att sprida information om guiden.

Många blir ämneslärare genom kompletterande pedagogisk utbildning

En kompletterande pedagogisk utbildning till ämneslärarexamen reglerades i samband med lärarutbildningsreformen 2011 (den ovan nämnda förordningen om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen). Utbildningen kan anordnas av de lärosäten som redan har tillstånd att utfärda ämneslärarexamen. I dag använder sig ett tjugotal lärosäten av denna möjlighet. Utbildningen omfattar 90 högskolepoäng, varav 60 högskolepoäng avser utbildningsvetenskaplig kärna och 30 högskolepoäng verksamhetsförlagd utbildning, precis som i de reguljära utbildningsprogrammen. Utbildningen vänder sig till den som har tidigare ämnesstudier om 90 eller 120 högskolepoäng. Omkring 60 procent av dem som påbörjar dagens kompletterande pedagogiska utbildning har en tidigare examen. För de flesta av dessa togs den tidigare examen ut fem år innan utbildningen påbörjades eller längre tillbaka i tiden (drygt 60 procent), medan de övriga (knappt 40 procent) tog ut sin tidigare

examen inom fyra år innan utbildningen påbörjades. Antalet studenter inom den kompletterande pedagogiska utbildningen har ökat sedan 2011, och läsåret 2016/17 var nära en fjärdedel av alla nybörjare inom en utbildning som leder till ämneslärarexamen studenter inom en sådan utbildning, och en tredjedel av alla som tog en ämneslärarexamen det läsåret hade gått denna utbildning. Denna grupp har alltså kommit att utgöra en betydande del av dem som tar en ämneslärarexamen (UKÄ, Statistisk analys, 2018-03-13, reg.nr 111-5-18). Dessutom är kvarvaron inom denna utbildning uppskattningsvis cirka 10 procent högre än inom ämneslärarutbildningen (UKÄ, Statistisk analys 2016/6).

Inom den kompletterande pedagogiska utbildningen blir de flesta lärare i enbart ett undervisningsämne. Statistiken för läsåret 2016/17 visar att hälften av ämneslärarexamina med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 avsåg ett ämne och 40 procent avsåg två ämnen. Av ämneslärarexamina med inriktning mot arbete i gymnasieskolan avsåg 63 procent ett ämne och 37 procent två ämnen (UKÄ, Statistisk analys, 2018-03-13, reg.nr 111-5-18).

Kompletterande pedagogisk utbildning erbjuds i dag i olika studieförmer, både på campus och på distans. Det finns också möjlighet att studera på halvfart, med normal studietakt och med förhöjd studietakt. Flera lärosäten anordnar utbildningen så att den även ges under sommarterminen, vilket innebär att den totala studielängden kortas ned. Inom ramen för den särskilda satsningen på fler relevanta kurser har regeringen angett att lärosätena särskilt ska prioritera kurser inom denna kompletterande pedagogiska utbildning i syfte att förkorta studietiden.

För att öka rekryteringen av ämneslärare, särskilt i matematik, naturorienterade ämnen och teknik, pågår också försöksverksamheter med särskild kompletterande pedagogisk utbildning som regeringen tillfört särskilda medel (Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende anslag 2:64 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning). Här ingår projektet Brobyggaren vid Göteborgs universitet, Luleå tekniska universitet och Teach for Swedens utbildning där studenterna genomgår en kompletterande pedagogisk utbildning samtidigt som de arbetar i en skola med låg måluppfyllelse samt Högskolan i Halmstads projekt med en ämnesdidaktisk kompletterande pedagogisk utbildning.

Som nämnts finns det också en särskild satsning på kompletterande pedagogisk utbildning för personer med forskarexamen (förordning om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå). Utbildningen ges sedan 2017 vid Stockholms universitet tillsammans med Kungl. Tekniska högskolan, vid Umeå universitet och vid Karlstads universitet. Syftet med satsningen är att få fler ämneslärare i matematik, naturorienterade ämnen och teknik, som det råder brist på. Man vill också få fler lektorer i grund- och gymnasieskolan för att stärka den vetenskapliga grunden. Denna utbildning genomförs under ett kalenderår under tre terminer (höst-, vår- och sommartermin) med en förhöjd studietakt. De som antas till utbildningen har rätt till utbildningsbidrag om 25 000 kronor per månad till och med att de fyller 56 år. Beloppet är skattepliktigt och förutsätter studier på heltid (förordning [2016:706] om utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå).

Universitetskanslersämbetet har utvärderat denna satsning (UKÄ, 2020:3). Utvärderingen visade bland annat att det varit ett stort intresse för utbildningen med många sökande. Utbildningsbidraget och möjligheten att studera utbildningen på distans har varit viktiga faktorer för studenternas möjlighet att påbörja utbildningen. Att hantera bidraget tar dock mycket tid för lärosätena och processen borde enligt myndigheten därför förenklas. Alla studenter har inte avslutat utbildningen i tid. Av de som påbörjade utbildningen i januari 2017 hade 56 procent tagit examen i november 2019. Utvärderingen visade också att gruppen har haft stor användning av sin forskarkompetens i undervisningen. Samtidigt är det en fortsatt viktig uppgift för arbetsgivarna att ta tillvara denna kompetens. Utvärderingen visade också att många studenter ifrågasatte att utbildningen innehåller krav på ett självständigt arbete då de hellre hade velat använda tiden till att få mer praktiska färdigheter. Utifrån de samlade intrycken ansåg Universitetskanslersämbetet att man därför bör se över huruvida ett självständigt arbete är nödvändigt inom denna utbildning. Myndigheten kunde konstatera att satsningen har bidragit till att fler ämneslärare med en forskarexamen nu arbetar i skolan och menade att det med dagens lärarbrist är viktigt med många ingångar till lärarkyrket. Satsningen skulle pågå till 2021 men har förlängts till 2026 efter förslag i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr.16).

4.3 En flexibel och generös bedömning av tidigare utbildning och erfarenhet ger fler behöriga och kortare studietid

Validering för fler behöriga till lärar- och förskolläraryt utbildning

För lärarförsörjningen är det viktigt att det finns olika möjligheter att antas till en lärar- och förskolläraryt utbildning eller till en kompletterande pedagogisk utbildning. Såväl grundläggande som särskild behörighet till utbildningen kan uppnås genom det som har kommit att kallas reell kompetens. Det innebär att den som genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen också ska anses ha grundläggande och särskild behörighet till utbildningen (7 kap. 5, 8, 24–25, 28 och 31 §§ högskoleförordningen, 7 § förordningen om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen och 9 § förordningen om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå).

Denna möjlighet att bli behörig infördes 2003 efter förslag i propositionen Den öppna högskolan (prop. 2001/02:15). Av propositionen framgår att varje lärosäte ska göra en individuell bedömning av sökandes reella kunskaper. Sådana bedömningar ska inte göras schablonmässigt, utan lärosätet måste göra en individuell värdering av de återopade meriterna (prop. 2001/02:15, s. 54). Frågan om utveckling av strukturerade metoder för bedömning, värdering och erkännande av reell kompetens, det

vill säga validering, behandlades också i propositionen (prop. 2001/02:15 s. 77).

För att utveckla lärosätenas arbete med bedömning av reell kompetens har det gjorts särskilda satsningar i olika omgångar under 2000-talet. Sedan 2011 finns den särskilda VAL-satsningen som pågår till 2030 (se avsnitt 4.2). Inom satsningen förekommer validering både för behörighet och för tillgodoräknande. Den långvariga satsningen har inneburit att kompetens om bedömning av kunskaper och färdigheter som förvärvats i yrkesverksamhet har byggts upp på de åtta lärosäten som har i uppdrag att ge utbildningen (Göteborgs universitet, Högskolan Dalarna, Högskolan i Jönköping, Karlstads universitet, Linköpings universitet, Malmö universitet, Stockholms universitet och Umeå universitet).

Eftersom lärosätena bedömer att många som söker till kompletterande pedagogisk utbildning inte uppfyller kravet på tillräckliga ämneskunskaper, och därmed inte anses uppfylla kraven för särskild behörighet till utbildningen, är det mycket angeläget att lärosätena prövar om behörigheten kan uppnås genom reell kompetens. Sedan 2018 har Umeå universitet och övriga lärosäten inom VAL-satsningen (utom Högskolan i Jönköping) i uppdrag att utveckla och använda strukturerade metoder för bedömning av reell kompetens för att främja tillträde till en lärar- eller förskolläraryt utbildning (Uppdrag om att skapa fler vägar in i läraryrket, U2018/03202/UH). Uppdraget ska redovisas i mars 2022. För att fler ska bli behöriga till kompletterande pedagogisk utbildning genom validering har dessutom en särskild satsning om 13,5 miljoner kronor gjorts under 2020 (Vårändringsbudget för 2020, prop. 2019/20:99 s. 124). Tjugo lärosäten som anordnar sådan utbildning har fått ta del av medlen för att täcka kostnader för bedömning av sökandes reella kompetens för behörighet till utbildningen. Lärosätena ska i årsredovisningen redovisa arbetet och resultatet av satsningen samt hur många studenter som har antagits genom bedömning av reell kompetens.

Ytterligare en möjlighet för den som har förutsättningar att tillgodogöra sig en utbildning utan att uppfylla behörighetsvillkoren är att lärosätet meddelar undantag från de behörighetsvillkor som ställs (7 kap. 3 § andra meningen eller 28 § andra stycket högskoleförordningen). Lärosätena tillämpar dock denna bestämmelse restriktivt, enligt Valideringsdelegationen (SOU 2018:29 s. 76).

Ett lärosätes beslut om att en sökande inte uppfyller behörighetskraven eller att inte göra undantag från behörighetsvillkoren kan överklagas hos Överklagandenämnden för högskolan (12 kap. 2 § 3 högskoleförordningen).

Validering för kortare studietid

Det är också positivt för lärarförsvärningen om det går att korta utbildningstiden till lärare eller förskollärare. Det underlättar för den enskilde individen och främjar omställning till läraryrket senare i livet. Det är också en fördel samhällsekonomiskt när tidigare kunskaper och färdigheter kan tillgodoräknas. I 6 kap. högskoleförordningen regleras tillgodoräknande av viss utbildning (6 §) eller av kunskaper och färdigheter som förvärvats i annan utbildning eller i yrkesverksamhet (7 §). Det är lärosätet som prövar om tidigare utbildning eller verksamhet kan godtas för tillgodo-

räkande som högskoleutbildning. Endast den som är student kan komma i fråga för tillgodoräkande (8 §).

Enligt Valideringsdelegationen har det generellt varit relativt ovanligt med bedömning av reell kompetens för tillgodoräkande. Lärosätena samarbetar dock även vad gäller bedömning av reell kompetens för tillgodoräkande. Mer utvecklade samarbeten finns exempelvis inom VAL (se ovan). I sammanhanget kan nämnas att bedömning av reell kompetens för behörighet respektive för tillgodoräkande enligt delegationen vanligen har gjorts skilda från varandra. Skälet uppges vara att det är skillnad mellan att bedöma om någon har förutsättningar att klara en viss kurs respektive om någon har kunskaper motsvarande kursens mål. Det kräver två olika bedömningsprocesser (SOU 2018:29 s. 93–94).

Ett lärosätes beslut om tillgodoräkande av utbildning eller yrkesverksamhet kan överklagas hos Överklagandenämnden för högskolan (12 kap. 2 § 4 högskoleförordningen). Valideringsdelegationen gjorde en kartläggning av de ärenden som avsåg överklaganden om tillgodoräkande som inkommit till Överklagandenämnden för högskolan 2013–2016. Det visade sig bland annat att majoriteten av de överklaganden där yrkesverksamhet hade åberopats rörde ansökan om tillgodoräkande inom verksamhetsförlagd utbildning vid högskolan (SOU 2018:29 s. 162).

5 Närmare om de bestämmelser som gäller för att kunna bli lärare och förskollärare

5.1 Vilka krav ställs för att bli lärare och förskollärare?

Som huvudregel krävs behörighet och legitimation för att få anställas och undervisa i skolväsendet

De grundläggande krav som ställs för att få anställas och undervisa som lärare och förskollärare regleras i skollagen (2010:800). Huvudregeln är att endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen i skolväsendet (2 kap. 13 § skollagen). Vissa undantag från denna regel finns angivna i skollagen (2 kap. 17–19 §§).

Behörighetsfrågan regleras ytterligare, efter bemyndigande i 2 kap. 3 § skollagen, av regeringen i förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (nedan förkortad behörighetsförordningen) och, efter bemyndigande i den förordningen, av Statens skolverk.

Statens skolverk är den myndighet som efter ansökan prövar frågor om legitimation. Behörigheten för en lärare eller förskollärare framgår av legitimationen. Det anges i vilken eller vilka skolformer eller fritidshem, årskurser eller motsvarande, ämnen eller ämnesområden som läraren eller förskolläraren är behörig att undervisa (4 kap. 4 § behörighetsförordningen). Vid ansökan om legitimation, eller efter att läraren eller för-

skolläraren blivit legitimerad, kan denne även ansöka om ytterligare behörighet, antingen med annan behörighetsgrundande utbildning som stöd eller om läraren på annan grund ska anses ha förvärvat rätten till en sådan behörighet. Ytterligare behörighet ska framgå av legitimationen.

Beteckningen legitimerad lärare, respektive legitimerad förskollärare, får i skolväsendet bara användas av den som har fått en sådan legitimation av Skolverket (2 kap. 16 och 16 a §§ skollagen).

Skollagen reglerar även vem som får anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet. Huvudregeln är att endast den som har legitimation får anställas, utan tidsbegränsning, som lärare eller förskollärare i skolväsendet (2 kap. 20 § första stycket). Vissa undantag från denna regel finns i skollagen (2 kap. 20 § andra och tredje styckena).

Allmänt om examenstillstånd och kraven för examina

Utbildning och examina på högskolor och universitet ska enligt högskolelagen (1992:1434) ges på tre nivåer: grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå (1 kap. 7 och 10 a §§). För varje nivå finns i högskolelagen övergripande krav på utbildningen (1 kap. 7–9 a §§).

Riksdagen har bemyndigat regeringen att bestämma vilken myndighet som ska besluta om tillstånd att utfärda examen (1 kap. 12 §). Universitetskanslersämbetet är den myndighet som getts ansvar att pröva vissa frågor om examenstillstånd (2 § förordning [2012:810] med instruktion för Universitetskanslersämbetet). Regeringen har vidare bemyndigats att meddela föreskrifter om vilka examina som får avläggas och på vilken nivå de ska avläggas (1 kap. 10 a § högskolelagen). Regeringen har använt sig av detta bemyndigande och har i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), benämnd examensordningen, angett vilka examina som examenstillstånd kan ges för (6 kap. 4 § högskoleförordningen). I 1 kap. 11–13 §§ högskolelagen och 6 kap. 5 a–f §§ högskoleförordningen finns det ytterligare bestämmelser avseende examenstillstånd. Särskilda tillståndsregler gäller också för ämneslärarexamen (6 kap. 5 e och 5 f §§ högskoleförordningen).

I examensordningen anges examensbeskrivningar, dvs. på vilken nivå en viss examen ska avläggas och vilka krav som ska uppfyllas för en viss examen. Utöver vad som anges i examensbeskrivningen för ämneslärarexamen framgår det av bilaga 4 till högskoleförordningen vilka ämnen som får kombineras för en sådan examen (6 kap. 5 §).

Omfattningen av utbildning på högskola och universitet anges i högskolepoäng där heltidsstudier under ett normalt studieår om 40 veckor motsvarar 60 högskolepoäng (6 kap. 2 §).

Närmare om kraven i examensbeskrivningarna

Examina kan som nämnts avläggas på grundnivå, avancerad nivå eller forskarnivå. De tre examina som finns i högskolan (generella examina, konstnärliga examina och yrkesexamina) kan alla avläggas på grundnivå eller avancerad nivå. På forskarnivå kan endast generella examina och konstnärliga examina avläggas. Förskolläraryrkes-, grundläraryrkes- och yrkeslärarexamen är alla yrkesexamina. Förskolläraryxamen och yrkeslärarexamen ges på grundnivå, medan grundläraryxamen och

ämneslärarexamen kan ges på grundnivå eller avancerad nivå beroende på examens inriktning.

I propositionen Ny värld – ny högskola (prop. 2004/05:162) gjorde regeringen bedömningen att examensbeskrivningarna bör följa en gemensam struktur enligt följande (se s. 94). Först framgår examens namn, t.ex. grundlärarexamen eller förskollärarexamen. Därefter anges under rubriken *Omfattning* främst hur många högskolepoäng som ska ha fullgjorts för att erhålla examen i fråga. Under rubriken *Mål* anges att den studerande för examen ska ha visat sådan kunskap och förmåga som krävs för att självständigt arbeta inom det aktuella yrket eller för att få viss behörighet att arbeta i yrket. Under rubriken *Mål* finns sedan de tre underrubrikerna *Kunskap och förståelse*, *Färdighet och förmåga* samt *Värderingsförmåga och förhållningssätt*. Examensbeskrivningen avslutas med de två rubrikerna *Självständigt arbete*, där omfattningen av det examensarbete som behöver genomföras för att erhålla vissa examen anges, och *Övrigt*, där det t.ex. kan anges att varje högskola själv bestämmer mer preciserade krav som ska gälla inom ramen för kraven i en examensbeskrivning.

I den ovan angivna propositionen angavs att alla examensbeskrivningar inte bara bör ha en gemensam struktur. De bör också vara kortfattade och koncentrerade till det väsentliga samt långsiktigt hållbara i den meningen att de inte ska behöva ändras ofta. Förändringar av utbildningens innehåll bör i första hand ske på lärosätenas eget initiativ i dialog med studenter och relevanta avnämare. Examensbeskrivningarna bör ge utrymme för detta. Lärarexamina skiljer sig på denna punkt från övriga examina i examensordningen i och med att omfattningen av de studier som krävs för de olika lärarexamina är reglerade och återgivna på en mer detaljerad och omfattningsrik nivå än för övriga examina.

Vissa utbildningar som leder till en yrkesexamen ges med olika inriktningar, till exempel utbildning till civilingenjör med inriktning mot kemiteknik eller maskinteknik eller utbildning till civilekonom med inriktning mot marknadsföring eller redovisning. Utbildningarna inleds då med gemensamma studier inom teknikområdet respektive ekonomiområdet. Vilka inriktningar som ska finnas och vilken omfattning de ska ha bestämmer varje lärosäte själv. Examensbeskrivningen avser utbildningen som helhet. Även på denna punkt skiljer sig lärarutbildningen från övriga yrkesutbildningar eftersom de olika inriktningarna i utbildning till lärare anges i examensbeskrivningen. Grundlärarexamen ges med tre inriktningar: grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem, grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 och grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6. Ämneslärarexamen ges med två inriktningar: ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 och ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan.

I examensbeskrivningen framgår vilka krav som gäller för de olika lärarexamina men även vilka krav som gäller för en viss inriktning inom grundlärar- eller ämneslärarexamen. Vissa krav är återkommande och gemensamma krav för samtliga nu nämnda examina, och inriktningar inom dessa, medan andra är specifika bara för vissa av dem. Gemensamt för samtliga lärarexamina är att det för examen krävs att utbildningen omfattar en utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng. Detta, och vad studierna inom

dessa delar ska avse, anges under rubriken Omfattning. Där finns också bestämmelser om vad ämnesstudierna ska omfatta, med särskilda poängkrav för en del ämnen.

I sammanhanget kan nämnas att genomförandet av ett examensarbete (självständigt arbete) enbart är ett krav för förskolläraryrket, grundläraryrket och ämnesläraryrket men inte för yrkesläraryrket.

Närmare om examensmålen i examensbeskrivningarna

Som berörts har lärarutbildningarna flera gemensamma examensmål. Vissa skillnader i utformningen av målen finns dock. När det gäller barns och elevers utveckling och lärande finns det exempelvis för förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket mål om att studenten ska visa sådan kunskap om barns eller barns och ungdomars utveckling, lärande, behov och förutsättningar som krävs för yrkesutövningen. För förskolläraryrket ska studenten också visa fördjupad förmåga att möta barnens behov av omsorg och att skapa förutsättningar, inbegripet genom lek och skapande verksamhet, för alla barn att lära och utvecklas. Motsvarande utvecklingsmål finns för grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket men då anges i stället att studenten ska visa fördjupad förmåga att skapa förutsättningar för alla elever att lära och utvecklas.

Ytterligare exempel på mål som kan anges är följande. För grundläraryrket, yrkesläraryrket och ämnesläraryrket ska studenten visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser. För grundläraryrket med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 och mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska studenten uppnå kunskap om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen. För ämnesläraryrket gäller samma examensmål men då ska studenten istället uppnå en fördjupad kunskap.

5.2 Närmare om kompletterande pedagogisk utbildning

Som nämnts kan ämnesläraryrket erhållas inte bara genom att bedriva studier vid någon av de ordinarie utbildningsprogrammen utan även efter en kompletterande pedagogisk utbildning (se avsnitt 4.2 och 4.3). I dag finns en sådan utbildning i två former och bägge syftar till att komplettera en studerandes tidigare tillägnade ämneskunskaper i andra undervisningsämnen än yrkesämnena för att kunna avlägga ämnesläraryrket. Den ena regleras i förordningen (2011:686) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämnesläraryrket, nedan förkortad KPU-förordningen, och den andra regleras i förordningen (2016:705) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämnesläraryrket för personer som har en examen på forskarnivå, nedan förkortad KPU-förordning för forskarutbildade.

Kompletterande pedagogisk utbildning för studerande med tidigare ämneskunskaper

Målgruppen för KPU-förordningen är studerande som har tidigare tillägnade ämneskunskaper i ett eller flera undervisningsämnen.

Som framgått ges ämneslärarexamen med två olika inriktningar och behörighetsreglerna för att bli antagen till en kompletterande pedagogisk utbildning är olika beroende på vilken av de två inriktningarna som den studerande väljer. För inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 krävs ämneskunskaper i ett undervisningsämne i dessa årskurser som *motsvarar* ämnesstudier om minst 90 högskolepoäng (poängkravet är alltså inte helt absolut). För inriktning mot arbete i gymnasieskolan krävs ämneskunskaper i ett undervisningsämne i gymnasieskolan som *motsvarar* ämnesstudier om minst 120 högskolepoäng. Även den som har s.k. reell kompetens ska anses behörig. Reell kompetens har den som genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (4–7 §§ KPU-förordningen).

Något detaljkrav på vad ämnesstudierna ska bestå av finns inte, dvs. det anges inte i KPU-förordningen vilka kurser som ska ingå. Inte heller behörighetsförordningen anger krav på den detaljnivån. Däremot finns det poängkrav på vissa av ämnesstudierna i examensbeskrivningarna för de olika lärarexamina (se bilaga 2 till högskoleförordningen, dit KPU-förordningen hänvisar, och avsnitt 5.1).

Kompletterande pedagogisk utbildning ska enligt KPU-förordningen avse utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning, förlagd inom relevant verksamhet och ämne, om 30 högskolepoäng (2 §).

Högskoleförordningen är subsidiär i förhållande till KPU-förordningen, dvs. den förra ska tillämpas bara om inte något annat följer av KPU-förordningen (3 § KPU-förordningen). Som angetts ovan (under rubriken Allmänt om examenstillstånd och kraven för examina) finns det i bilaga 4 till högskoleförordningen bestämmelser om vilka ämnen som får kombineras för en ämneslärarexamen (6 kap. 5 § högskoleförordningen). Enligt KPU-förordningen gäller dock detta krav inte en examen enligt den förordningen (9 §).

Som nämnts kan ämneslärarexamen studeras både på grundnivå och på avancerad nivå. I de ordinarie utbildningsprogrammen kan ämneslärarexamen endast avläggas på avancerad nivå. Enligt KPU-förordningen kan dock examen avläggas på grundnivå om ämnesstudierna, före KPU, haft inriktning mot endast ett undervisningsämne i antingen årskurs 7–9 eller gymnasieskola. Examen på avancerad nivå kan avläggas om ämnesstudierna haft fokus mot två eller tre undervisningsämnen, såvitt avser inriktning mot arbete i årskurs 7–9, samt två undervisningsämnen såvitt avser inriktning mot arbete i gymnasieskola (1 och 9–14 §§ KPU-förordningen och bilaga 2 till högskoleförordningen).

För att erhålla examen på avancerad nivå ställs högre krav när det gäller antalet fullgjorda högskolepoäng (9–14 §§ KPU-förordningen). Minst 15 av de högskolepoäng som tagits före KPU ska avse ett självständigt arbete (examensarbete). För de personer som tar en examen med behörighet i fler än ett ämne gäller i stället de poängkrav som framgår av bilaga 2

till högskoleförordningen (dit KPU-förordningen hänvisar), dvs. minst 30 högskolepoäng eller minst två sådana arbeten om vardera minst 15 högskolepoäng.

Kompletterande pedagogisk utbildning för studerande med en examen på forskarnivå

Målgruppen för kompletterande pedagogisk utbildning enligt KPU-förordningen för forskarutbildade är studerande som bedrivit vissa studier i ett eller flera undervisningsämnen och som därutöver har en examen på forskarnivå. Ytterligare ett krav är att ett av de undervisningsämnen som avses ingå i examen ska vara ett sådant ämne för vilket det råder brist på sökanden till utbildningar som leder till ämneslärarexamen (1 §).

Även i denna förordning kan KPU anordnas för båda de inriktningar som finns för ämneslärarexamen, dvs. inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 respektive inriktning mot arbete i gymnasieskolan. Poängkraven på ämnesstudierna för de båda inriktningarna är samma som enligt KPU-förordningen, dvs. ämnesstudier som motsvarar minst 90 högskolepoäng respektive minst 120 högskolepoäng. En person är även behörig om personen har ämnesstudier som *motsvarar* poängkravet eller genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (6–9 §§).

KPU-förordningen för forskarutbildade ska också avse utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning, förlagd inom relevant verksamhet och ämne, om 30 högskolepoäng (3 §). Högskoleförordningen är enligt 3 § KPU-förordningen för forskarutbildade subsidiär i förhållande till sist nämnda förordning. Kravet i bilaga 4 till högskoleförordningen, att enbart vissa ämnen kan kombineras i examen, gäller inte heller enligt 15 § KPU-förordningen för forskarutbildade.

Studierna sker med förhöjd studietakt under tolv månader i följd (13 §). Detta innebär alltså att studierna bedrivs under 52 veckor i stället för de 40 veckor under vilket ett normalstudieår bedrivs (6 kap. 2 § högskoleförordningen). Därför hinner de studerande avlägga 90 högskolepoäng under ett år i stället för under ett och ett halvt år, som gäller enligt KPU-förordningen.

Kraven för examen regleras i 15–20 §§ KPU-förordningen för forskarutbildade. Bestämmelserna är utformade på motsvarande sätt som för KPU-förordningen.

5.3 Den s.k. VAL-förordningen – en alternativ väg för yrkesverksamma som saknar en behörighetsgivande examen

Kravet på legitimation för anställning som lärare infördes 2011, då även redan yrkesverksamma lärare fick ansöka om legitimation. Vissa av dessa uppfyllde dock inte kraven för legitimation trots omfattande tidigare utbildning och lång yrkesverksamhet. Dessa personer har dock möjlighet att läsa vidareutbildning av lärare och förskollärare (VAL) som är en

särskild satsning på bl.a. vidareutbildning för yrkesverksamma lärare och pedagogisk personal inom förskolan som saknar en behörighetsgivande examen. Vidareutbildningen regleras i förordningen (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare och förskollärare som saknar lärar- eller förskolläraryxamen (VAL-förordningen). VAL-förordningen gäller till och med den 30 juni 2030 (SFS 2016:959).

I VAL-förordningen finns det bestämmelser om utfärdande av examen för att en lärare med en äldre utbildning ska kunna erhålla examina som kan vara behörighetsgivande för legitimation enligt skollagen (t.ex. förskolläraryxamen, grundläraryxamen, ämnesläraryxamen, specialläraryxamen eller yrkesläraryxamen). För de som behöver komplettera sina tidigare studier för att kunna erhålla nyssnämnda examina finns också bestämmelser om vidareutbildning på högskola för att studenterna ska uppnå en examen som kan vara behörighetsgivande för legitimation (1 § VAL-förordningen).

Bestämmelser om utfärdande av examina

Personer som påbörjat en utbildning, som enligt äldre föreskrifter hade kunnat leda till en examen som kan vara en behörighetsgivande examen, får ansöka om att få en examen för den utbildningen (4 § VAL-förordningen). En sådan ansökan prövas av en högskola som anordnar något av de utbildningsprogram som i dag kan leda till en behörighetsgivande examen. Personer som uppfyller sådana krav, som kan anses motsvara de som har gällt för en äldre examen, ska få ett examensbevis av högskolan i fråga. Högskolan ska inför sitt ställningstagande pröva om en sökandes tidigare utbildning, eller verksamhet, kan godtas för att han eller hon ska anses uppfylla kraven (5 §).

Bestämmelser om vidareutbildningen

Vidareutbildningen för de som behöver komplettera sina tidigare studier syftar till att öka andelen behöriga och legitimerade lärare och förskollärare i skolan och förskolan (7 §).

För utbildningen finns behörighetsregler som avviker från de som annars gäller i högskoleförordningen (8 och 8 a §§). För behörighet krävs bl.a. att sökanden är verksam som lärare i skolväsendet eller medverkar i undervisningen i förskolan eller förskoleklassen. Sökanden måste också ha förutsättningar att uppnå behörighetsgivande examen inom ramen för utbildningen – utifrån personens tidigare högskoleutbildning, tidigare motsvarande utbildning eller arbetslivserfarenhet som lärare eller i undervisningen i förskolan eller förskoleklassen (9 §). För utbildningen finns också särskilda urvalsregler som avviker från högskoleförordningen (12 §).

Utbildningen får för en student högst omfatta 120 högskolepoäng. Den ska anordnas på minst kvartstid och får för en student pågå under högst fyra år (14 §). Utbildningarna ska planeras med hänsyn till varje students tidigare utbildning och arbetslivserfarenhet. Det självständiga arbete (examensarbete) om 15 högskolepoäng, som krävs bl.a. enligt de ordinarie utbildningsprogrammen till de olika läraryxamina, får understigas vid utbildning enligt VAL-förordningen (15 §). I normalfallet ingår utbild-

ningsvetenskaplig kärna om 30 högskolepoäng i utbildningen (17 och 18 §§). Examenskrav för förskollärarexamen, grundläraresexamen, ämnesläraresexamen och yrkesläraresexamen finns också i VAL-förordningen (19–29 §§), som i flera delar hänvisar till kraven i bilaga 2 (examensordningen) i högskoleförordningen.

VAL-förordningen innehåller också möjlighet för sökande att överklaga vissa beslut, bl.a. beslut om att de saknar behörighet till utbildning enligt förordningen (31 §).

5.4 Den s.k. ULV-förordningen – en alternativ väg för personer med avslutad utländsk utbildning

I förordning (2008:1101) om högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning, nedan förkortad ULV-förordningen, finns det bestämmelser om högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå som kompletterar avslutad utländsk utbildning (1 § ULV-förordningen).

Utbildningen enligt ULV-förordningen syftar bl.a. till att studenter som har en avslutad utländsk högskoleutbildning eller en annan avslutad utländsk eftergymnasial utbildning som motsvarar en utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) ska avlägga en sådan examen som avses i högskolelagen och som kan ges efter en motsvarande inhemsk högskoleutbildning. Förordningen syftar även bl.a. till att studenter ska kunna få behörighet enligt föreskrifter inom det aktuella yrkesområdet att i Sverige utöva ett yrke som den utländska utbildningen är relevant för (2 §). Som berörs är lärare ett sådant yrke där det finns särskilda föreskrifter om behörighet. En person med en avslutad utländsk utbildning kan alltså läsa en utbildning enligt ULV-förordningen för att sedan kunna få behörighet och legitimation som lärare i Sverige.

Reglerna för behörighet och urval till utbildning enligt ULV-förordningen avviker i viss mån från högskoleförordningen (4–7 §§). Den sammanlagda omfattningen av utbildningen får vara högst 120 högskolepoäng för varje student. Utöver den omfattningen får utbildningen omfatta högst 30 högskolepoäng i antingen svenska eller engelska eller sammanlagt i båda språken. Sådan språkutbildning får bara anordnas för studenter som behöver det för att kunna tillgodogöra sig utbildningen. Utbildningen ska också planeras med hänsyn till studentens tidigare utbildning och arbetslivserfarenhet (8 §). Om en students utländska utbildning omfattar ett självständigt arbete (examensarbete) får antalet högskolepoäng för ett självständigt arbete som krävs för en examen som avses i högskolelagen (1992:1434) understigas vid utbildning enligt ULV-förordningen.

5.5 Närmare om utbildningen i skolväsendet

Undervisningen i förskoleklassen, grundskolan och motsvarande obligatoriska skolformer samt fritidshemmet

Den obligatoriska skolan är sedan 2018 som huvudregel tioårig. Den består i regel av förskoleklassen och den nioåriga grundskolan (9 och 10 kap. skollagen). Elever som hör till särskilda målgrupper kan fullgöra sin skol-

plikt i andra skolformer, nämligen den nioåriga grundsärskolan (11 kap. skollagen) för elever med utvecklingsstörning, den tioåriga specialsolan (12 kap. skollagen) för barn som på grund av sin funktionsnedsättning eller andra särskilda skäl inte kan gå i grundskolan eller grundsärskolan, eller sameskolan (13 kap. skollagen) som ska ge en utbildning med samisk inriktning som i övrigt motsvarar utbildningen i grundskolan. Den sistnämnda skolformen omfattar endast låg- och mellanstadiet. Därefter får elever fullgöra högstadiet i en annan obligatorisk skolform.

I skollagen finns det bestämmelser om vilka ämnen som undervisningen ska omfatta. Dessa är i grundskolan bild, engelska, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, matematik, musik, naturorienterande ämnen (biologi, fysik och kemi), samhällsorienterande ämnen (geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap), slöjd, svenska eller svenska som andraspråk, och teknik. Utöver dessa ämnen ska det finnas moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål. I grundskolan finns även s.k. elevens val och skolans val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Skolans val får omfatta ett lokalt tillval, om Skolverket har godkänt en plan för undervisningen (10 kap. 4 § skollagen). Motsvarande bestämmelser om vad undervisningen i de andra obligatoriska skolformerna ska omfatta finns i respektive skolformskapitel.

I förskoleklassen finns det inte ämnen. Förskoleklassen ska i stället stimulera elevers utveckling och lärande och förbereda dem för fortsatt utbildning. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov och främja allsidiga kontakter och social gemenskap (9 kap. 2 § skollagen).

Fritidshemmet kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialsolan, sameskolan och särskilda utbildningsformer som skolplikt kan fullgöras i. Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov och ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap (14 kap. 2 § skollagen).

För varje ämne i grundskolan ska det gälla en kursplan. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner (10 kap. 8 § skollagen). Motsvarande gäller för övriga obligatoriska skolformer.

För varje skolform och för fritidshemmet ska det vidare gälla en läroplan som utgår från bestämmelserna i skollagen. Läroplanen ska ange utbildningens värdegrund och uppdrag. Den ska också ange mål och riktlinjer för utbildningen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om läroplaner (1 kap. 11 § första och andra styckena skollagen).

Enligt förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet ingår kursplaner för grundskolans ämnen i läroplanen och kursplanerna kompletteras av kunskapskrav (3 §). Enligt 9 kap. 2 § skolförordningen (2011:185) ska kunskapskrav finnas för

- läsförståelse i årskurs 1,
- matematik, svenska och svenska som andraspråk samt gemensamt för samhällsorienterande ämnen och för naturorienterande ämnen i årskurs 3,

- samtliga ämnen utom moderna språk i årskurs 6, och
- samtliga ämnen i årskurs 9.

Av samma paragraf framgår att kunskapskraven i årskurs 1 och 3 anger den lägsta godtagbara kunskapsnivån för en elev vid slutet av årskursen. Kunskapskraven i årskurs 6 anger den kunskapsnivå som krävs för ett visst betyg när betyg sätts sista gången före slutet av årskurs 6. Kunskapskraven i årskurs 9 anger den kunskapsnivå som krävs för ett visst betyg när ett ämne avslutas.

Läroplanen för grundsärskolan finns i förordningen (SKOLFS 2010:255) om läroplan för grundsärskolan. Av 2 § samma förordning framgår att Statens skolverk får meddela föreskrifter om kursplaner och kunskapskrav för grundsärskolan.

Läroplanen för specialskolan finns i förordningen (SKOLFS 2010:250) om läroplan för specialskolan samt förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall. I samma förordning finns bestämmelser om kursplaner och kunskapskrav för specialskolan. I 12 kap. 8 § andra stycket skollagen (2010:800) finns bestämmelser om tillämpning av grundsärskolans kursplaner för elever med utvecklingsstörning i specialskolan.

Läroplanen för sameskolan finns i förordningen (SKOLFS 2010:251) om läroplan för sameskolan samt förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall. I samma förordning finns bestämmelser om kursplaner och kunskapskrav för sameskolan.

Undervisningen i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Gymnasieskolan ska ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Utbildningen ska utformas så att den främjar social gemenskap och utvecklar elevernas förmåga att självständigt och tillsammans med andra tillägna sig, fördjupa och tillämpa kunskaper. Utbildningen i gymnasieskolan ska i huvudsak bygga på de kunskaper eleverna fått i grundskolan eller i motsvarande utbildning (15 kap. 2 § skollagen).

Motsvarande gäller för gymnasiesärskolan men där tydliggörs att denna skolform är för elever med utvecklingsstörning där de kan få en anpassad utbildning som ska ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Utbildningen ska utformas på motsvarande sätt som angivits för gymnasieskolan. Detsamma gäller vad utbildningen i huvudsak ska bygga på (18 kap. 2 §).

Utbildningen i gymnasieskolan består av nationella program som är yrkesprogram eller högskoleförberedande program (15 kap. 7 § skollagen). Yrkesprogrammen ska utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning. Alla elever på yrkesprogram ska dock inom ramen för sin gymnasieutbildning ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå (16 kap. 3 § skollagen). De högskoleförberedande programmen ska i stället utgöra grund för fortsatt utbildning på högskolenivå (16 kap. 4 §).

Utbildningen i gymnasiesärskolan består av nationella och individuella program (18 kap. 8 §). Utbildning på ett individuellt program ska erbjudas elever som inte kan följa undervisningen på ett nationellt program (19 kap. 14 §).

Vilka de nationella programmen i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan är framgår av bilaga 1, respektive bilaga 3, till skollagen (16 kap. 5 § och 19 kap 2 §). För varje nationellt program i gymnasieskolan ska det finnas examensmål som innehåller mål för programmet (16 kap. 6 §). För ett nationellt program i gymnasiesärskolan finns i stället programmål (19 kap. 5 §). Inom de nationella programmen i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får det finnas inriktningar och särskilda varianter, som börjar det första, andra eller tredje läsåret (16 kap. 7 § och 19 kap. 6 och 8 §§).

Utbildningens omfattning i gymnasieskolan framgår av en poängplan som anges i bilaga 2 till skollagen (16 kap. 20 §). På motsvarande sätt finns det en poängplan för nationella program i gymnasiesärskolan i bilaga 4 (19 kap. 21 §).

Ett nationellt program inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan består av

- gymnasiegemensamma ämnen,
- programgemensamma ämnen,
- i förekommande fall för inriktningen gemensamma karaktärsämneskurser (ej i gymnasiesärskolan),
- programfördjupning,
- kurser inom det individuella valet, och
- gymnasiearbete eller gymnasiesärskolearbete (4 kap. 1 § första stycket och 1 a § första stycket gymnasieförordningen [2010:2039]).

I gymnasieskolans humanistiska program med inriktning språk får inom språkkurserna engelska, klassisk grekiska – språk och kultur, latin – språk och kultur, moderna språk, modersmål eller svenskt teckenspråk för hörande erbjudas. På naturvetenskapsprogrammets inriktning naturvetenskap och samhälle får som naturvetenskapligt ämne kurser i biologi, fysik eller kemi erbjudas (4 kap. 1 § tredje stycket gymnasieförordningen).

I bilaga 2 och bilaga 4 till skollagen anges de gymnasiegemensamma ämnena i gymnasieskolan, respektive gymnasiesärskolan, som är: svenska eller svenska som andraspråk, engelska, matematik, idrott och hälsa, estetisk verksamhet (enbart gymnasiesärskolan), historia, samhällskunskap, religionskunskap och naturkunskap.

Statens skolverk får meddela ytterligare föreskrifter om vilka ämnen och kurser som ska ingå i respektive program och i de nationella inriktningarna (4 kap. 1 och 1 a §§ gymnasieförordningen). Av bilaga 1 respektive 2 till gymnasieförordningen framgår de programgemensamma ämnena i gymnasieskolan respektive gymnasiesärskolan.

För varje ämne ska det finnas en ämnesplan (16 kap. 21 § och 19 kap. 22 § skollagen). Utbildningen inom varje ämne ges i form av en eller flera kurser (16 kap. 22 § och 19 kap. 24 § skollagen).

Utbildningen i kommunal vuxenutbildning

Den kommunala vuxenutbildningens mål är att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande, att vuxna ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling. Utbildningen ska ge en god grund för elevernas fortsatta utbildning och den ska utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet.

Utgångspunkten för utbildningen av en enskild elev ska vara elevens behov och förutsättningar. När det gäller kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på gymnasial nivå ska de som fått minst utbildning prioriteras (20 kap. 2 § skollagen). Riksdagen har (bet. 2019/20:UbU22, rskr. 2019/20:300) efter förslag från regeringen (se prop. 2019/20:105 – Komvux för stärkt kompetensförsörjning) beslutat om en ny lydelse av bestämmelsen som träder i kraft den 1 juli 2021. I stället för att de som fått minst utbildning ska prioriteras kommer då gälla att de elever som har störst behov av utbildning prioriteras. Bestämmelsen ska tillämpas första gången på utbildning som påbörjas efter utgången av juni 2021.

Kommunerna ska tillhandahålla kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå, på gymnasial nivå, som särskild utbildning på grundläggande nivå, som särskild utbildning på gymnasial nivå, och som svenska för invandrare (20 kap. 3 §).

Utbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna sådana kunskaper som de behöver för att delta i samhälls- och arbetslivet. Den syftar också till att möjliggöra fortsatta studier. Utbildning på gymnasial nivå syftar till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen i gymnasieskolan ska ge. Särskild utbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen i grundsärskolan ska ge. Särskild utbildning på gymnasial nivå syftar till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen på nationella program i gymnasiesärskolan ska ge. Utbildning i svenska för invandrare syftar till att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket samt ge de vuxna invandrare som saknar grundläggande läs- och skrivfärdigheter möjlighet att förvärva sådana färdigheter. Utbildningen i svenska för invandrare får ske på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar (20 kap. 4 §).

Den kommunala vuxenutbildningen bedrivs i form av kurser. Utbildningen på gymnasial nivå bedrivs även i form av ett gymnasiearbete. Den särskilda utbildningen på gymnasial nivå bedrivs även i form av ett gymnasiesärskolearbete (20 kap. 5 §). Riksdagen har (bet. 2019/20:UbU22, rskr. 2019/20:300) efter förslag från regeringen (Komvux för stärkt kompetensförsörjning, prop. 2019/20:105) beslutat om en ny lydelse av paragrafen som träder i kraft den 1 juli 2022. Gymnasiearbetet och gymnasiesärskolearbetet kommer då att ersättas av komvuxarbete.

För varje kurs ska det finnas en kursplan när det gäller utbildning på grundläggande nivå och särskild utbildning på grundläggande nivå. För varje ämne ska det finnas en ämnesplan när det gäller utbildning på gymnasial nivå och särskild utbildning på gymnasial nivå. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om kursplaner, ämnesplaner, gymnasiepoäng och gymnasiesärskolepoäng. Sådana föreskrifter får innebära att kursplaner eller ämnesplaner inte ska finnas eller att gymnasiepoäng eller gymnasiesärskolepoäng inte ska beräknas för vissa kurser (20 kap. 6 §).

Omfattningen på ämnesstudierna i lärarutbildningarna anknyter till undervisningsämnena i skolväsendet

Av examensbeskrivningarna till grund- och ämneslärarexamen framgår som nämnts ovan bl.a. hur utbildningarna ska anordnas när det kommer till ämnesstudierna (bilaga 2 till högskoleförordningen). För grundlärarexamen anges således att utbildningen ska omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier med relevans för undervisning i något av skolväsendets ämnen för vilket det finns en fastlagd kursplan.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 ska ämnes- och ämnesdidaktiska studier omfatta 165 högskolepoäng i svenska, matematik, engelska, samhällsorienterande ämnen, naturorienterande ämnen och teknik.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska ämnes- och ämnesdidaktiska studier omfatta 165 högskolepoäng i svenska, matematik, engelska och ett valbart fördjupningsområde som kan vara 1. naturorienterande ämnen och teknik, 2. samhällsorienterande ämnen, eller 3. ett eller två praktiska eller estetiska ämnen.

För ämneslärarexamen anges att utbildningen ska omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier med relevans för undervisning i något av skolväsendets ämnen för vilket det finns en fastlagd kurs- eller ämnesplan.

För ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 ska utbildningen omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 195 högskolepoäng i tre undervisningsämnen. För ämneslärarexamen med inriktning mot gymnasieskolan ska utbildningen omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 225 eller, när så krävs, 255 högskolepoäng i två undervisningsämnen.

5.6 Närmare om bestämmelserna för att erhålla legitimation och få undervisningsbehörighet

Som nämnts regleras undervisningsbehörigheten av regeringen och Skolverket (se avsnitt 5.1). Detsamma gäller frågan om legitimation. Bestämmelserna finns huvudsakligen samlade i behörighetsförordningen, där det finns bestämmelser om vad som krävs för att en lärare eller förskollärare ska vara behörig att bedriva viss undervisning i skolväsendet och andra bestämmelser om behörighet för lärare samt bestämmelser om bl.a. legitimation och om undantag från vissa krav i skollagen (1 kap. 1 §).

I 2 kap. behörighetsförordningen anges i vilken eller vilka skolformer eller fritidshem, årskurser eller motsvarande, ämnen eller ämnesområden som läraren eller förskolläraren är behörig att undervisa i. Behörighetsbestämmelserna anges under följande rubriker:

- Förskolan
- Förskoleklassen
- Grundskolan
- Grundsärskolan
- Specialskolan
- Sameskolan
- Fritidshemmet
- Gymnasieskolan

- Gymnasiesärskolan
- Kommunal vuxenutbildning
- Modersmålsundervisning
- Fritidspedagoger
- Speciallärare
- Ytterligare behörighet.

Som ett exempel kan nämnas att behörig att undervisa i gymnasieskolan i andra ämnen än yrkesämnen bl.a. är den lärare som har avlagt ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan (2 kap. 21 § första punkten). I samma paragraf anges även andra sätt att få nyssnämnda behörighet, t.ex. för personer med en äldre examen som är avsedd för arbete i gymnasieskolan (2 kap. 21 § tredje punkten). När det gäller en sådan lärare som är behörig att undervisa i gymnasieskolan i andra ämnen än yrkesämnen (utifrån bestämmelsen i 2 kap. 21 § första eller tredje punkterna) anges vidare att behörigheten att undervisa gäller i det eller de ämnen som omfattas av lärarens examen och i andra ämnen för vilka lärarens kompetens är relevant (2 kap. 22 § första stycket behörighetsförordningen). Skolverket får meddela föreskrifter om vad som krävs för att en lärarens kompetens ska vara relevant för ett ämne (2 kap. 23 § första stycket behörighetsförordningen). Skolverket har också meddelat föreskrifter om detta när det gäller flera s.k. ”vissa ämnen” (SKOLFS 2011:159). Dessa ämnen är varken ämnen inom de nationella programmen eller yrkesämnen. Exempel på vissa ämnen är digitalt skapande, arkitektur eller fotografisk bild.

I 4 kap. behörighetsförordningen finns bestämmelser om legitimation. Beslut i ärenden om legitimation ska meddelas senast fyra månader efter det att alla handlingar som gäller den sökande har kommit in till Skolverket (4 kap. 3 §). På legitimationen ska det anges i vilken eller vilka skolformer eller fritidshem, årskurser eller motsvarande, ämnen eller ämnesområden som läraren eller förskolläraren är behörig att undervisa i (4 kap. 4 §).

Som framgår av exemplet med behörighet i gymnasieskolan är en lärare som genomgått det ordinarie utbildningsprogrammet, eller en äldre motsvarighet, endast behörig att undervisa i det eller de ämnen som omfattas av lärarens utbildning (se t.ex. även 2 kap. 3 § andra stycket behörighetsförordningen avseende motsvarande krav för undervisning i grundskolans årskurs 1–3). I gymnasieskolan gäller detta krav även för den med en äldre examen som är avsedd för arbete i gymnasieskolan (2 kap. 22 § första stycket).

Vilka ämnen som omfattas av lärarens utbildning framgår av examensbeviset (se bilaga 2 till högskoleförordningen). Skolverket, som prövar behörigheten och utfärdar legitimation, ska således enligt behörighetsförordningen kontrollera vilka ämnen som anges på examensbeviset och därmed vilka ämnen som omfattats av lärarens utbildning. Ett exempel på när Skolverket även ska pröva poängomfattningen på de ämnen som anges på examensbeviset är om det är fråga om en grundlärarexamen omfattande ämnet svenska som andraspråk, där behörighetsförordningen då anger ett uttryckligt poängkrav om 30 högskolepoäng (2 kap. 3 och 6 §§ behörighetsförordningen). Även om behörighetsförordningen inte uppställer något poängkrav i vissa fall när ett ämne lästs inom ramen för ett ordinarie utbildningsprogram så finns det, som anmärkts ovan (avsnitt 5.1), poäng-

krav för en del ämnen i examensbeskrivningarna i bilaga 2 till högskoleförordningen.

En examen kan ge behörighet i fler årskurser än vad som framgår av examensbeviset, till exempel är den som har en ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 enligt behörighetsförordningen också behörig att undervisa i grundskolans årskurs 4–6 och den som har en ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan är också behörig att undervisa i årskurs 7–9 i de undervisningsämnena som också finns där (2 kap. 6 och 8 §§).

I samband med att en sökande ansöker om legitimation kan denne även ansöka om att få utökad behörighet – om personen har genomfört ytterligare ämnesstudier t.ex. vid sidan av sin ämneslärarexamen. En redan legitimerad lärare kan också ansöka om utökad behörighet senare under sin karriär om personen då kompletterat sin utbildning med ytterligare ämnesstudier. Behörighetsförordningen anger då, till skillnad mot vad som gäller för ämnen som lästs inom ramen för ett utbildningsprogram, poängkrav på ämnesstudierna för att kunna få utökad behörighet i det sökta ämnet. Som exempel kan nämnas att en grundlärare i årskurs 1–3 måste ha ämnesstudier uppgående till minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i samhällsorienterande ämnen (SO) i huvudsak jämnt fördelade mellan SO-ämnena för att få utökad behörighet (2 kap. 3 a § behörighetsförordningen).

6 Kraven på lärarutbildningen skärps och fokus förtydligas

6.1 En ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare och tydligare fokus på examensmålen

Förslag: Krav på utformningen av utbildningen till lärare och förskollärare ska finnas i en ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare. Nuvarande bestämmelser om innehåll i och omfattning av utbildningsvetenskaplig kärna, verksamhetsförlagd utbildning samt ämnes- och ämnesdidaktiska studier i bilaga 2 till högskoleförordningen (examensordningen) ska flyttas till den nya förordningen och göras om till krav på den utbildning som leder fram till examen. Även bilaga 4 till högskoleförordningen, som innehåller bestämmelser om vilka ämnen som får kombineras i en ämneslärarexamen, flyttas till den nya förordningen och göras om till krav på den utbildning som leder fram till examen. Därutöver ska bestämmelsen i högskoleförordningen om att en helt eller delvis verksamhetsförlagd kurs ska ha fler än ett betygsteg flyttas till förordningen om utbildning till lärare och förskollärare. Den nya förordningen kommer därutöver att ha visst nytt innehåll. Det

ska föras in en hänvisning till den nya förordningen i 6 kap. högskoleförordningen.

De mål i examensordningen som är gemensamma för flera inriktningar inom grundläraresexamen respektive ämnesläraresexamen ska struktureras om och anges samlat i stället för att återges flera gånger.

I examensordningen finns i dag också bestämmelser om att en student som har gått igenom kompletterande pedagogiska utbildning kan avlägga ämnesläraresexamen på grundnivå eller avancerad nivå samt att det i de förordningar som styr de kompletterande pedagogiska utbildningarna finns bestämmelser om de krav som studenten ska uppfylla för en sådan examen. Det saknas dock i dag en sådan bestämmelse i examensordningen avseende VAL-förordningen. Nämnda bestämmelser ska flyttas från bilaga 2 till 6 kap. högskoleförordningen och få en ny lydelse med innebörd att det i förordningarna om kompletterande pedagogisk utbildning och den s.k. VAL-förordningen finns avvikande bestämmelser om vilka krav som ska uppfyllas för förskolläraresexamen, grundläraresexamen, ämnesläraresexamen och yrkesläraresexamen och på vilken nivå sådana examina ska avläggas.

Med anledning av den nya förordningen ska följändringar göras i bl.a. behörighetsförordningen och VAL-förordningen.

Skälen för förslagen

De mer detaljerade kraven på utbildningen till lärare och förskollärare ska flyttas från högskoleförordningen till en ny förordning

Högskolans utbildningars omfattning och innehåll styrs genom examensbeskrivningar, se avsnitt 5.1. Som nämns där sticker examensbeskrivningarna för förskolläraresexamen, grundläraresexamen, ämnesläraresexamen och yrkesläraresexamen ut genom att de – förutom examens totala poängomfattning, målen för examen och vad som gäller för examensarbetet – även reglerar omfattning och innehåll för de olika delar som ingår i utbildningen. Den mer detaljerade styrningen av lärarutbildningen är ett sätt att säkerställa den nationella likvärdigheten i det svenska skolsystemet.

Syftet med examensbeskrivningarna är dock inte att styra utbildningarnas innehåll i detalj, utan det är lärosätena som ska utforma utbildningarnas innehåll med utgångspunkt i examens totala poängomfattning och examensmålen. Examensbeskrivningarna har dessutom en viktig funktion vid kvalitetssäkringen av lärosätenas verksamhet. De är ett viktigt verktyg vid Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar. Utvärderingarna fokuserar på hur utbildningen säkerställer att studenterna får goda förutsättningar att nå examensmålen och på hur lärosätet säkerställer att studenten uppnått examensmålen när examen utfärdas. Det är angeläget att hålla fast vid examensbeskrivningarnas ursprungliga syfte.

Eftersom behovet av en mer detaljerad styrning av lärarutbildningen inte är helt förenligt med examensbeskrivningarnas syfte föreslås att regleringen av lärarutbildningens olika delar flyttas från examensbeskrivningen till en egen förordning och där görs om från krav på examen till krav på den utbildning som ska leda till en examen. En sådan ändring avviker från de bedömningar som ligger till grund för nuvarande reglering och som tidigare meddelats riksdagen (prop. 2009/10:89). Detta påverkar

tidpunkten för när en ny förordning kan träda i kraft (se närmare om detta i kapitel 10).

Den nya förordningen föreslås reglera hur utbildning till lärare och förskollärare ska utformas. Vissa av de bestämmelser som flyttas till den nya förordningen föreslås placeras i ett kapitel med grundläggande krav på utbildningen och andra i ett kapitel med särskilda krav på utbildningen. Med grundläggande krav på utbildningen avses regleringen av den utbildningsvetenskapliga kärnan (omfattning och innehåll) och av den verksamhetsförlagda utbildningen (omfattning och innehåll). Med särskilda krav på utbildningen avses de krav på ämnes- och ämnesdidaktiska studier (omfattning och innehåll) som är specifika för olika lärarexamina.

Förordningen föreslås också i ett kapitel reglera vilka ämnen som får kombineras i en utbildning som leder till ämneslärarexamen. Sådana bestämmelser finns f.n. enligt 6 kap. 5 § andra stycket högskoleförordningen i bilaga 4 till högskoleförordningen, men då som krav på vilka ämnen som får kombineras i en examen. Detta innebär att fortsättningsvis kommer enbart de med vissa kombinationer av ämnesstudier att kunna ta ut en examen, eftersom det enbart kommer finnas utbildning med dessa kombinationer. Med anledning av detta föreslås också följdändringar i 6 kap. 5 § på så sätt att det där ska tas in en hänvisning till den nya förordningen.

I bilaga 2 till högskoleförordningen finns det också bestämmelser om kompletterande pedagogisk utbildning. Det anges där att en student som har gått igenom kompletterande pedagogisk utbildning enligt förordningen (2011:686) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen eller förordningen (2016:705) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå, kan avlägga ämneslärarexamen på grundnivå eller avancerad nivå samt att det i dessa förordningar finns bestämmelser om de krav som studenten ska uppfylla för en sådan examen. Dessa bestämmelser ersätts av en ny bestämmelse i 6 kap. samma förordning om att det finns bestämmelser om avvikande krav för examen och vilken nivå som examen ska ligga på i förordningarna om kompletterande utbildning. Som närmare utvecklas nedan bör denna hänvisning också omfatta den s.k. VAL-förordningen (se nedan).

Det är lämpligt att till den nya förordningen även föra över de regler i högskoleförordningen som är specifika för lärarutbildningen, till exempel den reglering av betygssättningen på verksamhetsförlagda kurser inom lärarutbildningen som i dag finns i högskoleförordningen (6 kap. 18 §). Helt nya bestämmelser för lärarutbildningen ska också finnas i den nya förordningen. Förordningen ska möjliggöra en samlad styrning av lärarutbildningen.

I likhet med vad som gäller i dag såvitt avser högskoleförordningen och examensordningen (bilaga 2) föreslås den nya förordningen om utbildning till lärare och förskollärare vara tillämplig på alla utbildningsprogram till lärare och förskollärare. I följande förordningar anges dock i dag att högskoleförordningen ska gälla, om inte något annat följer av respektive förordning: förordning (2008:1101) om högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning, förordning (2011:686) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen, förordning (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitima-

tion som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare och pedagogisk personal inom förskolan som leder till lärar- eller förskollärarexamen (VAL-förordningen) och förordning (2016:705) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå.

På motsvarande sätt bör den nya förordningen om utbildning till lärare och förskollärare gälla, om inte något annat följer av förordningen (2011:686) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen, förordningen (2016:705) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå eller den nya förordningen om försöksverksamhet med kompletterande pedagogisk utbildning som leder till grundlärarexamen eller ämneslärarexamen som föreslås i kapitel 7.

Utbildningarna enligt förordning (2008:1101) om högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning och VAL-förordningen kännetecknas av en hög grad av flexibilitet utifrån vad den enskilde studenten behöver komplettera med för att erhålla en behörighetsgivande examen. Av 15 § VAL-förordningen framgår t.ex. att utbildningarna enligt förordningen ska planeras med hänsyn till varje students tidigare utbildning och arbetslivserfarenhet (se även prop. 2009/10:89 s. 47). Den nya förordningen om utbildning till lärare och förskollärare bör därför inte reglera dessa utbildningar. Tanken är dock att den nya förordningen ska fungera normerande när lärosätet planerar utbildningen för den enskilde studenten. Ytterst blir också den s.k. behörighetsförordningen styrande för innehållet i utbildningen på så sätt att utbildningen inte kan anordnas på ett sådant sätt att behörighet inte sedermera kan ges. Det bedöms därför att lärosätena själva kan utforma innehållet på lämpligt sätt utifrån examensmålen och för de krav som kommer ställas på studentens utbildning för att få undervisningsbehörighet. Detta blir då också i enlighet med den ordning som beskrivits i inledningen av detta avsnitt – det vill säga att lärosätena ska utforma utbildningens innehåll med utgångspunkt i examensbeskrivningen i högskoleförordningen.

På motsvarande sätt som föreslås ovan beträffande förordningen (2011:686) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen och förordningen (2016:705) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå, bör det dock i 6 kap. högskoleförordningen tas in en upplysning om att det finns bestämmelser om avvikande krav för examen och vilken nivå som examen ska ligga på i VAL-förordningen. Någon motsvarande upplysning behöver inte tas in i förordning (2008:1101) om högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning eftersom det inte finns några avvikande krav för examen och vilken nivå som examen ska ligga på i denna förordning.

Examensbeskrivningarna ska fokusera på examensmålen

I och med att kraven på hur de utbildningar till lärare och förskollärare som leder till examen ska utformas föreslås flyttas till en ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare kommer examensbeskrivningarna för förskollärarexamen, grundlärarexamen, ämneslärarexamen och yrkeslärarexamen att följa den gemensamma struktur som finns för examens-

beskrivningarna för övriga utbildningar. Det innebär att examensbeskrivningarna kommer att få en tydligare struktur och ett förtydligt och därigenom ökat fokus på examensmålen.

Grundlärarexamen ges med tre inriktningar och ämneslärarexamen ges med två inriktningar. För varje inriktning finns det särskilda examensmål. I dag anges först målen för respektive inriktning, och sedan anges de mål som är gemensamma för examen. För att öka läsbarheten och tydligheten i examensbeskrivningarna föreslås att de mål som är gemensamma för examen ska anges först, att de mål som avser flera inriktningar ska följa därefter och att de mål som är specifika för respektive inriktning ska anges sist. Det blir då ännu tydligare vad studenten ska uppnå för examen.

Förslagen ovan om en ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare och en ny struktur för examensmålen för grundlärarexamen respektive ämneslärarexamen innebär sammantaget, tillsammans med de förslag som anges nedan i avsnitt 6.2–6.5, att kraven på utbildningen skärps. Styrningen av och kraven på lärar- och förskollärarytbildningen blir på detta sätt tydligare och mer enhetlig. Bedömningen är att det kommer att underlätta för såväl lärosäten och studenter som skolhuvudmän.

6.2 Innehållet i den utbildningsvetenskapliga kärnan förtydligas

Förslag: Det ska förtydligas i förordningen om utbildning till lärare och förskollärare att den utbildningsvetenskapliga kärnan ska ge en grund inom de kunskapsområden som är centrala för yrkesutövningen. Det ska även förtydligas att studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan i momentet Utveckling och lärande ska ha ett tvärvetenskapligt perspektiv som inbegriper kognitionsvetenskap.

Skälen för förslagen

Kopplingen mellan teori och praktik i utbildningen tydliggörs

Vissa kunskaper och färdigheter är nödvändiga för alla lärare och förskollärare. Centrala och generella kunskaper för lärare och förskollärare utgör därför den så kallade utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK) i lärarutbildningen. Den totala poängomfattningen av den utbildningsvetenskapliga kärnan är reglerad i examensbeskrivningen (60 högskolepoäng), liksom vilka moment som ingår:

- skolväsendets historia, organisation och villkor samt förskolans eller skolans värdegrund, innefattande de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna,
- läroplansteori och didaktik,
- vetenskapsteori och forskningsmetodik
- utveckling, lärande och specialpedagogik,
- sociala relationer, konflikthantering och ledarskap,
- uppföljning och analys av lärande och utveckling i förskolan eller bedömning och betygssättning i skolan, och
- utvärdering och utvecklingsarbete.

Det finns dessutom mål i examensbeskrivningarna för de olika momenten, det vill säga vilka kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som ska utvecklas inom ramen för den utbildningsvetenskapliga kärnan. Det är lärosätena som ansvarar för vad utbildningarna i detalj ska innehålla för att en student ska uppnå målen. Därutöver är det reglerat att studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan ska anknyta till den kommande yrkesutövningen. Studierna behöver därför innehålla uppgifter med en tydlig koppling till yrkesverksamheten där studenterna kan få visa sin förmåga att tillämpa teoretiska kunskaper. Ett sätt kan vara genom praktiska övningar, som då också ger en god förberedelse för den verksamhetsförlagda utbildningen.

Regleringen av den utbildningsvetenskapliga kärnan bör flyttas till den nya förordningen och förtydligas. För att göra kopplingen mellan teori och praktik i denna centrala del av lärarutbildningen ännu tydligare bör det införas en bestämmelse om att innehållet i den utbildningsvetenskapliga kärnan ska ge en grund inom de kunskapsområden som är centrala för yrkesutövningen.

Studierna om människans utveckling och lärande ska ha en bas i kognitionsvetenskapen

Det är centralt inom lärarutbildningen att såväl teoretiskt som praktiskt få lära sig hur inlärning kan variera från person till person och hur undervisningen kan organiseras för att fungera för alla barn och elever. Sådana frågor behandlas bland annat inom didaktiken och ämnesdidaktiken inklusive metodiken och förutsätter kunskaper om hur människan lär sig. Inom den utbildningsvetenskapliga kärnan är ett av momenten Utveckling och lärande. Kunskaperna om människans utveckling och lärande utgår från människan som biologisk, social och kulturell varelse och integrerar vetande från olika specialområden. De baseras på bidrag från bland annat modern hjärnforskning, utvecklingspsykologi, kognitiv psykologi, pedagogisk psykologi och sociologi. Studierna om människans utveckling och lärande inom den utbildningsvetenskapliga kärnan förutsätter därför att man utgår från en bred kunskapsbas. Lärosätena behöver ta hänsyn till denna breda kunskapsbas när utbildningens innehåll utformas mer i detalj.

Lärosätena ser regelbundet över innehållet i sina utbildningar utifrån kunskapsutvecklingen inom relevanta områden. Under det senaste decenniet har kunskapsutvecklingen varit snabb inom kunskapsområden som hjärnforskning och olika psykologiska perspektiv. Det tvärvetenskapliga fält som benämns kognitionsvetenskap integrerar bidrag från neurovetenskap, psykologi, språkvetenskap, datavetenskap, filosofi och antropologi i teorier om människors tänkande och kommunikation – ett kunskapsområde som måste betraktas som centralt i lärar- och förskolläraryt utbildningen. Kognitionsvetenskapen ger viktiga perspektiv på hur inlärning fungerar. För att stärka de blivande lärarnas kompetens inom didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik bör studierna om människans utveckling och lärande inom den utbildningsvetenskapliga kärnan ha en bas i kognitionsvetenskapen. Studierna inom momentet Utveckling och lärande föreslås därför ha ett tvärvetenskapligt perspektiv som inbegriper kognitionsvetenskap, och detta bör komma till uttryck i den nya förordningen.

Förslaget innebär att ett utvecklingsarbete kan komma att krävas i de fall studierna inte redan inbegriper kognitionsvetenskap, inklusive att identifiera kurslitteratur inom området. Beroende på examen och examensinriktning blir olika bidrag från kognitionsvetenskapen relevanta. Forskning om hjärnan, till exempel om hur arbets- och långtidsminnet fungerar och vilka andra faktorer i hjärnan som kan påverka inläring och utveckling, utgör grundläggande kunskaper som kan användas i undervisning och lärande inom varje examen och examensinriktning.

För förskolläraryxamen, grundläraryxamen, ämnesläraryxamen och yrkesläraryxamen finns det två examensmål som avser momentet Utveckling och lärande. Målen är anpassade efter examen och examensinriktning och handlar om att studenten ska visa såväl kunskaper som förmåga att tillämpa de kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det område eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt. Förslaget innebär att det blir ett ökat fokus på kognitionsvetenskap inom den utbildningsvetenskapliga kärnan och studenternas kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik får en bredare bas än i dag som tydligt inkluderar kognitionsvetenskap. Denna ändring bedöms leda till att studenterna i högre grad förbereds för undervisningsuppgiften.

6.3 Utformningen av den verksamhetsförlagda utbildningen förtydligas

Förslag: Syftet med den verksamhetsförlagda utbildningen ska förtydligas genom att det i förordningen om utbildning till lärare och förskollärare anges att denna del av utbildningen syftar till att ge studenterna praktiska färdigheter i yrkesutövningen och möjlighet att tillämpa teoretiska kunskaper genom att delta i skol- och förskoleverksamhet under handledning.

Lärosätena ska använda sig av övningsskolor och övningsförskolor i den verksamhetsförlagda utbildningen. Lärosätet ska anordna handledarutbildning så att det finns tillräckligt många utbildade handledare. Lärosätet ska sträva efter att särskilt yrkesskickliga lärare och förskollärare används i den verksamhetsförlagda utbildningen. Vid lärosätet ska det finnas lärare som har till uppgift att följa och bidra till studenternas utveckling under denna utbildning. Sådana lärare ska ge handledarna stöd för bedömning av studenterna under utbildningen.

Det ska anges att den verksamhetsförlagda utbildningen ska förläggas inom verksamheter med olika förutsättningar i den utsträckning det är möjligt. Lärosätet ska se till att utbildningen kan förläggas så nära den studerandes bostadsort som möjligt i det fall utbildningen sker på distans.

Det ska införas en definition av övningsskolor och övningsförskolor i den nya förordningen om utbildning till lärare och förskollärare.

Ett krav på att verksamheten med övningsskolor och övningsförskolor ska ge studenterna en inblick i praktisknära forskning införs och begreppet praktisknära forskning definieras. Vidare ska alla studenter fullgöra en så stor del som möjligt av sin verksamhetsförlagda utbildning.

ning vid en övningsskola eller övningsförskola. Lärosätet ska eftersträva en hög koncentration av studenter vid varje övningsskola eller övningsförskola. De krav som anges i detta stycke ska inte gälla om det finns särskilda skäl.

Skälen för förslagen

Förslag för en fortsatt utveckling av den verksamhetsförlagda utbildningen

Den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) är en viktig del av utbildningen till lärare och förskollärare. Den ska ge studenterna möjlighet att tillämpa sina teoretiska kunskaper och utveckla sitt praktiska yrkeskunnande. Den totala poängomfattningen av denna utbildning är reglerad, liksom att sådan utbildning ska förläggas inom relevant verksamhet och ämne. Dessutom gäller vissa mål i examensbeskrivningarna även för den verksamhetsförlagda utbildningen, det vill säga vilka kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som ska utvecklas inom ramen för sådan utbildning. Den verksamhetsförlagda utbildningen består av kurser som har en kursplan med lärandemål och fastställda examinationsformer. Den progression som finns i upplägget av en lärar- eller förskolläro-utbildning inkluderar även den verksamhetsförlagda utbildningen. Det är viktigt att det finns en progression i denna del av utbildningen. Universitetskanslersämbetets särskilda uppföljning av den verksamhetsförlagda utbildningen visade bland annat att VFU-kurserna har blivit tydligare, såväl när det gäller kursernas innehåll som progressionen mellan kurser. Tydligare styrdokument har också utarbetats, som till exempel progressionsmatriser (UKÄ 2015:24, s. 38). Den verksamhetsförlagda utbildningen genomförs i samverkan mellan lärosätena och skolhuvudmännen, och denna samverkan regleras i avtal. Denna utbildning är alltså ett gemensamt ansvar för lärosätena och skolhuvudmännen.

Universitetskanslersämbetets uppföljningar av försöksverksamheten med övningsskolor och övningsförskolor 2014–2019 visade att verksamheten har bidragit till att höja kvaliteten i den verksamhetsförlagda utbildningen, bland annat genom att stärka kvaliteten när det gäller handledningen under utbildningen och kontakterna mellan lärosätet och övningsskolan eller övningsförskolan (UKÄ 2017:13, 2019:18 och 2020:5). Dessa erfarenheter bör nu tas till vara för att höja kvaliteten i all sådan utbildning. UKÄ pekade dessutom ut vissa områden som centrala för en väl fungerande utbildning av hög kvalitet i en tidigare särskild uppföljning av denna utbildning (UKÄ 2015:24). Utöver detta bör försöksverksamheten med övningsskolor och övningsförskolor övergå till reguljär verksamhet och vara en del av den verksamhetsförlagda utbildningen. Mot denna bakgrund föreslås att nya bestämmelser om verksamhetsförlagd utbildning förs in i den nya förordningen om utbildning till lärare och förskollärare (se avsnitt 6.1).

De nya bestämmelser som föreslås beskrivs mer i detalj nedan. Det bör finnas allmänna bestämmelser för verksamhetsförlagd utbildning som avser all sådan utbildning oavsett form. Det betyder att bestämmelserna även omfattar verksamheten i övningsskolor och övningsförskolor. Därutöver bör det finnas särskilda bestämmelser om både vad övnings-

skolor och övningsförskolor ska vara och hur omfattande verksamheten vid dessa ska vara. Dessa bestämmelser bör utgå från vad som gällde för försöksverksamheten med övningsskolor och övningsförskolor men vidareutvecklas och skärpas i vissa delar. Samtidigt bör hänsyn kunna tas till att verksamheten med övningsskolor och övningsförskolor ännu inte är fullt uppbyggd på alla lärosäten.

Den verksamhetsförlagda utbildningen syftar till att stärka kopplingen mellan teori och praktik

Utbildningen till lärare och förskollärare är en yrkesutbildning. Det betyder att kopplingen mellan teoretiska kunskaper och praktiska färdigheter är central för utbildningen. Detta bör därför framgå i en reglering av syftet med den verksamhetsförlagda utbildningen. Verksamhetsförlagd utbildning innebär att den studerande deltar i verksamhet genom att vara på plats i skolan eller förskolan. Dessutom är det viktigt att slå fast att utbildningen ska genomföras under handledning. Mot denna bakgrund föreslås det regleras att den verksamhetsförlagda utbildningen ska syfta till att ge praktiska färdigheter i yrkesutövningen och möjlighet att tillämpa teoretiska kunskaper vilket ska ske genom deltagande i skol- och förskoleverksamhet under handledning.

Läraryrket är ett mångsidigt yrke. Yrkesutövningen innefattar framför allt undervisning, men även till exempel kontakter med vårdnadshavare och medverkan i lokalt utvecklingsarbete. Under den verksamhetsförlagda utbildningen ska de studerande få stöd och hjälp att utveckla sin lärarroll. Det betyder att de lärare och förskollärare i verksamheten som är handledare har en nyckelroll. De lärare och förskollärare i verksamheten som är handledare inom utbildningen är en viktig förutsättning för en utbildning av hög kvalitet. Det bör därför anges i den nya förordningen att lärosätena ska sträva efter att särskilt yrkesskickliga lärare och förskollärare används i den verksamhetsförlagda utbildningen. Detta kan säkerställas inom ramen för det avtal som lärosätena och skolhuvudmännen ingår om sådan utbildning. Vidare bör den som är handledare ha genomgått någon form av handledarutbildning. Det bör därför regleras att lärosätena ska anordna utbildning av de lärare som handleder studenter i verksamheten (handledarutbildning), om det inte finns tillräckligt många utbildade handledare i aktuell verksamhet.

Examinationen av den verksamhetsförlagda utbildningen måste vara tydlig och rättssäker. Det kan vara svårt att bedöma studenternas prestationer i förhållande till de lärandemål som finns för kurserna inom den verksamhetsförlagda utbildningen. Vid lärosätena bör det därför finnas lärare som ska ge handledarna stöd för bedömning av studenterna under denna utbildning. Dessa lärare bör också ha till uppgift att följa och bidra till studenternas utveckling under utbildningen. Detta var något som tidigare gällde i försöksverksamheten med övningsskolor och övningsförskolor men som nu bör gälla för all verksamhetsförlagd utbildning och därför bör anges i den nya förordningen.

Utbildningen bör förläggas inom verksamheter med olika förutsättningar

När det gäller de studerandes placering i en skol- eller förskoleverksamhet under utbildningen finns det tre olika upplägg. Man kan placeras i samma

verksamhet under hela utbildningen (kontinuitet), man kan placeras i olika verksamheter under hela utbildningen (variation) eller man kan placeras i samma verksamhet under en del av utbildningen och i olika verksamheter under en annan del av utbildningen (kontinuitet och variation). Det finns för- och nackdelar med de olika uppläggen. Bedömningen är att det ändå finns ett värde i att de studerande så långt som möjligt får erfarenhet från olika slags förskolor och skolor. Det kan vara verksamheter av olika storlek, med olika typer av huvudmän eller med olika slags utmaningar. Det bör därför regleras att lärosätena ska förlägga den verksamhetsförlagda utbildningen inom verksamheter med olika förutsättningar i den utsträckning det är möjligt, bl.a. i den utsträckning lärosätena har sådana samarbeten. Även organiseringen av utbildningen för den enskilda studenten kan bli styrande i denna fråga. Som närmare utvecklas nedan föreslås t.ex. en ny bestämmelse om att lärosätena vid distansstudier ska se till att den verksamhetsförlagda utbildningen kan förläggas så nära den studerandes bostadsort som möjligt. Detta kan innebära att det finns begränsade möjligheter att genomföra den verksamhetsförlagda utbildningen i verksamheter med olika förutsättningar för vissa av dessa studenter. Det kan även finnas andra skäl av schemateknisk natur, eller liknande omständigheter, som gör att möjligheterna att förlägga utbildningen till verksamheter med olika förutsättningar är begränsade för den enskilda studenten.

Övningskolor och övningsförskolor permanentas och ska ta emot alla studenter

Av budgetpropositionen för 2020 framgår att försöksverksamheten med övningskolor bör vidareutvecklas, utökas och permanentas för att möjliggöra att fler studenter kan dra nytta av de goda resultat som övningskolorna visat. De 16 lärosäten som ingick i försöksverksamheten med övningskolor och övningsförskolor 2014–2019 får medel för verksamhet med övningskolor och övningsförskolor även under 2020. I regleringsbrevet för 2020 anges vilka villkor som gäller för medelstilledningen. Villkoren är i princip desamma som gällde för försöksverksamheten i förordning (2014:2) om försöksverksamhet med övningskolor och övningsförskolor inom lärar- och förskollärarytbildningar. Under 2020 har verksamheten med övningskolor och övningsförskolor också utökats till att omfatta alla lärosäten som anordnar lärar- och förskollärarytbildning. Det betyder att ytterligare elva lärosäten har fått medel under 2020 för att utveckla sådan verksamhet. Av regleringsbrevet framgår att lärosätena i sin årsredovisning ska redogöra för antalet helårsstudenter som deltagit i verksamheten, redovisa en bedömning av verksamheten för de kommande två åren och en prognos över antalet helårsstudenter som bedöms kunna omfattas av verksamheten kommande år samt redogöra för verksamheten och erfarenheterna av satsningen. Fortsatta medel för verksamheten har avsatts i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 16).

Eftersom alla lärosäten numera har, eller har fått medel för att bygga upp, en verksamhet med övningskolor och övningsförskolor ska alltså samtliga lärosäten använda sig av övningskolor och övningsförskolor

inom ramen för den verksamhetsförlagda utbildningen enligt regleringsbrevet för 2020.

Mot denna bakgrund kan verksamheten med övningsskolor och övningsförskolor sägas ha permanentats. Det uppdrag som numera finns i regleringsbrevet för 2020, som i sin tur bygger på den förordning som styrde försöksverksamheten, bör därför ersättas av en reglering i den nya förordning om utbildning till lärare och förskollärare som föreslås. I vissa delar föreslås dock en skärpning. Det gäller till exempel verksamhetens omfattning där det föreslås att alla studenter ska fullgöra så stor del som möjligt av sin verksamhetsförlagda utbildning vid en övningsskola eller övningsförskola.

Som framgår ovan föreslås en ny bestämmelse om att högskolorna ska förlägga den verksamhetsförlagda utbildningen inom verksamheter med olika förutsättningar i den utsträckning det är möjligt. Det betyder att en student placeras i olika verksamheter under sin verksamhetsförlagda utbildning, dvs. verksamheter av olika storlek, med olika typer av huvudmän eller med olika slags utmaningar, i den utsträckning lärosädet har sådana samarbeten eller organiseringen av utbildningen medger det. Det kan naturligtvis vara så att olika övningsskolor eller övningsförskolor har verksamheter av olika storlek, med olika typer av huvudmän eller med olika slags utmaningar. Det kan dock vara så att det inte är praktiskt möjligt att låta en enskild student få göra verksamhetsförlagd utbildning hos flera olika övningsskolor eller övningsförskolor. Det är därför viktigt att inte uppställa krav på att all verksamhetsförlagd utbildning ska fullgöras vid en övningsskola eller övningsförskola. Det är också viktigt för att kunna säkerställa den regionala kompetensförsörjningen i hela landet.

Tidigare borde minst hälften av studenterna fullgöra huvuddelen av sin verksamhetsförlagda utbildning vid en övningsskola eller övningsförskola. Skärpningen att alla studenter ska fullgöra så stor del som möjligt av sin verksamhetsförlagda utbildning vid en övningsskola eller övningsförskola föreslås förenas med en ventil så att de skärpta kraven inte gäller om det finns särskilda skäl. Detta kan till exempel vara fallet om ett lärosäte av olika anledningar haft särskilda svårigheter att bygga upp en verksamhet med övningsskolor och övningsförskolor av tillräcklig omfattning. Det ligger dock i sakens natur att detta undantag bara kan tillämpas under en övergångsperiod, så länge de särskilda omständigheter som berättigar undantaget föreligger. Det kan också finnas individuella skäl till att den verksamhetsförlagda utbildningen inte fullgörs vid en övningsskola eller övningsförskola. Sådana särskilda skäl kan finnas när en student följer en lärar- eller förskolläraryt utbildning med ett särskilt upplägg, som t.ex. vid distansstudier eller arbetsintegrerad läraryt utbildning (AIL).

Ytterligare en skärpning är att lärosätena nu ska eftersträva en hög koncentration av studenter vid varje övningsskola eller övningsförskola, till skillnad från *bör* i den tidigare regleringen. Denna strävan bör gälla lika för alla lärosäten och inte förenas med någon ventil, men av naturliga skäl kan det bli svårare för ett lärosäte som nyligen startat ett samarbete med en övningsskola eller övningsförskola att fullt ut kunna nå samma resultat som ett lärosäte som har en fullt utbyggd verksamhet i denna del – även om båda strävar lika mycket mot att uppfylla målet.

Benämningen övningsskolor och övningsförskolor bör fortsätta att användas i regleringen, även om andra benämningar, till exempel VFU-

skolor, partnerskolor eller fältskolor, används av lärosäten och skolhuvudmän. Att denna benämning används i kommande reglering hindrar inte att enskilda lärosäten eller skolhuvudmän använder andra namn på verksamheten. Det bör dock göras klart för de studerande att dessa skolor lyder under bestämmelserna om övningsskolor och övningsförskolor.

Det bör regleras vad övningsskolor och övningsförskolor ska vara. Övningsskolor bör vara grundskolor, gymnasieskolor eller kommunal vuxenutbildning där handledarna har nödvändig lärar- eller förskolläraryt utbildning, är särskilt yrkesskickliga och dessutom har minst 7,5 högskolepoäng inom området handledarskap eller motsvarande. Därutöver bör det finnas så många lärare som är handledare att var och en av dem handleder endast ett fåtal lärarstudenter. Därtill bör övningsskolornas ledning, organisation och undervisning samt kvalitets- och utvecklingsarbete hålla god kvalitet. Detsamma bör gälla för förskolor som ska vara övningsförskolor. Detta bör anges i den nya förordningen.

Lärosätena bör säkerställa att de krav som ställs på verksamheten är uppfyllda genom att till exempel ingå en överenskommelse med skolhuvudmännen.

Praktiknära forskning är en del i yrkesutövningen

När 1985 års skollag ersattes av 2010 års skollag infördes en ny bestämmelse om att utbildningen i skolväsendet ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (1 kap. 5 §). Både utbildningens innehåll och den pedagogik som används omfattas av bestämmelsen. Lärarnas ansvar att bedriva en undervisning som vilar på vetenskaplig grund tydliggörs också genom bestämmelsen (prop. 2009/10:165 s. 223 f.). Denna bestämmelse påverkar i sin tur innehållet i lärar- och förskolläraryt utbildningen då de blivande lärarna ska rustas för att vara verksamma i ett yrke där man förväntas medverka till att verksamheten utvecklas med stöd i forskning och beprövad erfarenhet.

Åren 2017–2021 pågår en försöksverksamhet som ska utveckla och pröva olika modeller för samverkan mellan lärosäten och skolhuvudmän kring praktiknära forskning (U2015/03573/UH, U2017/01129/UH). I verksamheten deltar 25 lärosäten och varje lärosäte involverar en eller flera huvudmän. Verksamheten rymmer olika typer av aktiviteter. En aktivitet avser till exempel lärarutbildningen och hur studenterna kan involveras i forskning under sin utbildning. Erfarenheterna från försöksverksamheten kommer ge goda förutsättningar att vidareutveckla samverkan kring praktiknära forskning inom ramen för lärar- och förskolläraryt utbildningen, inklusive den verksamhetsförlagda delen av utbildningen.

Det är mycket viktigt att inte bara den högskoleförlagda delen av utbildningen utan också den verksamhetsförlagda delen av utbildningen bidrar till en starkt vetenskaplig grund i lärar- och förskolläraryt utbildningen och i skolväsendet. Praktiknära forskning som en del av yrkesutövningen betyder inte att alla lärare och förskollärare forskar hela tiden. För den enskilda läraren eller förskolläraren betyder det att man över tid kan medverka i praktiknära forskning på olika sätt, till exempel i ett lokalt utvecklingsarbete eller inom verksamhetens systematiska kvalitetsarbete. För de studerande kan det innebära att utföra en särskild uppgift inom en

VFU-kurs, att ta del av vetenskapliga artiklar inom praktiktära forskning med koppling till de moment som genomförs inom VFU-kursen, att genomföra examensarbetet i samverkan med en skola eller förskola eller att medverka i ett pågående forsknings- och utvecklingsprojekt i samverkan med en skolhuvudman.

Försöksverksamheten med övningsskolor och övningsförskolor omfattade inte samverkan kring praktiktära forskning. Uppföljningen av försöksverksamheten visade att det ändå hade funnits en förväntan om samverkan kring detta och att det också förekommit gemensamma forsknings- och utvecklingsarbeten (UKÄ 2020:5, s. 60–61). Därför bör det nu ske en vidareutveckling av verksamheten med övningsskolor och övningsförskolor på så sätt att verksamheten ska ge studenterna en inblick i praktiktära forskning. Det ska alltså vara ett krav – även detta ska tillses av lärosätena. Detta bör dock inte gälla om det finns särskilda skäl. Denna ventil är tänkt att tillämpas på det sätt som beskrivits ovan, dvs. dels under en övergångsperiod, dels av vissa individuella skäl.

Denna ändring bedöms leda till att forskningsanknytningen i utbildningen stärks och till att studenternas vetenskapliga förhållningssätt och förståelse fördjupas. Detta är en viktig kvalitetsaspekt i utbildningen. Ändringen innebär att studenterna kommer att vara bättre förberedda för att bedriva en undervisning på vetenskaplig grund.

Det behövs en definition av praktiktära skolforskning för den verksamhetsförlagda utbildningen. Eftersom det inte finns någon allmänt vedertagen definition på skolområdet ska praktiktära forskning i detta sammanhang förstås som forskning i samverkan med förskolläraryrket och lärarprofessionen utifrån förskolans och skolans behov av kunskap för att förbättra verksamheten. Detta föreslås också definieras i den nya förordningen om utbildning till lärare och förskollärare (se avsnitt 6.1).

Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen ska kunna genomföras nära bostadsorten vid distansstudier

I dag ges många lärar- och förskolläraryrket på distans. Det är ett sätt att göra det möjligt för flera att studera till lärare eller förskollärare och säkra kompetensförsörjningen i hela landet. För många kan det vara avgörande att utbildningen ges i denna form. En viktig förutsättning blir då att kunna genomföra den verksamhetsförlagda utbildningen i närheten av hemorten. I dag kan det emellertid vara så att ett lärosäte kräver att studenten genomför den verksamhetsförlagda delen av utbildningen i närheten av lärosätet. Det underlättar t.ex. när lärosätets lärare ska ge handledarna stöd för bedömning av studenterna under utbildningen eller när de ska följa studenternas utveckling under utbildningen.

För att underlätta för genomförande av distansutbildning och för att säkra tillgången på lärare och förskollärare i hela landet är det dock viktigt att den verksamhetsförlagda utbildningen kan genomföras på ett smidigt sätt för den studerande. Ett lärosäte ska därför inte kunna kräva att den verksamhetsförlagda utbildningen endast kan genomföras i närheten av lärosätet. Det försvårar distansstudier och en lärar- och förskolläraryrket i hela landet. Det bör därför regleras att lärosätena ska se till att den verksamhetsförlagda utbildningen kan förläggas så nära den studerandes bostadsort som möjligt i det fall utbildningen sker på distans. Denna

möjlighet kan naturligtvis se olika ut beroende på utbudet av skolor och förskolor i det geografiska område där den studerande bor, t.ex. i glesbygd eller i en storstad. Det kan därför innebära att den studerande behöver t.ex. pendla eller förflytta sig till en annan kommun.

Lärosätena kan med fördel lösa detta i samverkan med ett lärosäte som redan samarbetar med skolhuvudmän på den aktuella orten eller i det aktuella området. Ett annat sätt skulle kunna vara att kontakta skolhuvudmän på orten eller i området direkt. Den digitala och tekniska utvecklingen har också lett till att det är lättare att följa, stötta och bedöma den enskilde studenten på distans. Att använda sig av digitala hjälpmedel underlättar därmed för det ansvariga lärosätet i fråga om att bedöma studentens utveckling utifrån aktuella lärandemål.

Det är mycket angeläget att den verksamhetsförlagda utbildningen vid distansstudier kan utvecklas. En förutsättning för detta är att lärosätena samverkar och lär av varandra. Regeringen har också avsatt medel för detta ändamål. I budgetpropositionen för 2020 avsattes 7 miljoner kronor för en satsning på effektivare strukturer och bättre tillgång på distansutbildning. Medlen fördelades till Linnéuniversitetet, Högskolan i Gävle och Mittuniversitetet för att bland annat förbättra möjligheterna till verksamhetsförlagd utbildning vid studier på distans. Lärosätena ska i sina årsredovisningar för 2020 redogöra för vilka åtgärder som vidtagits och med stöd av Universitets- och högskolerådet sprida lärdomar från den verksamhet de har bedrivit till andra lärosäten. I oktober 2020 inkom lärosätena med en särskild redovisning av planerade insatser för 2021–2022 (U2020/05017, U2020/05029, U2020/05030). I budgetpropositionen för 2021 görs en satsning på stärkta förutsättningar för verksamhetsförlagd utbildning i distansutbildning om 15 miljoner kronor årligen 2021 och 2022 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 16 s. 241).

6.4 Samverkansstruktur och anställningar inom utbildningen

Förslag: Den nya förordningen ska även innehålla bestämmelser om att lärosätet ska ha en struktur för samverkan kring utbildningen till lärare och förskollärare. Lärosätet ska också sträva efter att inkludera särskilt yrkesskickliga lärare från skolväsendet i lärar- och förskollärarytbildningen. Inom utbildningen ska lärosätet även sträva efter att anställa lärare med examen på forskarnivå.

Skälen för förslagen

En struktur för samverkan kring lärar- och förskollärarytbildningen

Inom lärar- och förskollärarytbildningen samverkar lärosätena med skolhuvudmännen kring såväl utbildningen (dimensionering och innehåll) som forskning med anknytning till utbildningen. Det kan också finnas behov av att samverka inom lärosätet kring lärar- och förskollärarytbildningen och forskning med anknytning till denna utbildning, liksom med andra lärosäten. Lärosätenas strukturer för samverkan kan se olika ut beroende på om samverkan är intern eller extern, om utbildning eller

forskning är i fokus och vilken typ av aktivitet som samverkan rör. Samverkansstrukturen kan till exempel finnas på en fakultet eller på en central samverkansavdelning.

Det är ett gemensamt ansvar för lärosäten och skolhuvudmän att utbilda lärare och förskollärare. En struktur för samverkan kring lärar- och förskollärarytbildningen tydliggör ansvarsfördelningen mellan ett lärosäte och skolhuvudmännen. Det kan bidra till en större tillit och mer dialog mellan lärosätet och skolhuvudmännen. En nära samverkan kan också bidra till högre kvalitet i utbildning och forskning. Samverkan mellan lärosätena och skolhuvudmännen behöver därför fortsätta att utvecklas.

En förutsättning för att på ett varaktigt sätt kunna samverka kring lärar- och förskollärarytbildningen och forskning med anknytning till utbildningen är att det finns strukturer för sådan samverkan. Det bör därför säkerställas att sådana strukturer finns på lärosätena. För att åstadkomma detta föreslås det regleras att lärosätena ska ha en struktur för samverkan kring utbildningen till lärare och förskollärare. Samverkan bör ske inom lärosätet, med andra lärosäten och med skolhuvudmän. Samverkan bör ske om utbildningen och om forskning med anknytning till utbildningen.

Yrkesskickliga lärare och forskarutbildade lärare bör användas i utbildningen

För att stärka kopplingen mellan teori och praktik och få ett ökat fokus på metodik i utbildningen bör lärare och förskollärare som är verksamma i skolväsendet kunna anställas för att undervisa inom lärar- eller förskollärarytbildningen. Dessa lärare kan bidra med beprövad undervisningserfarenhet i utbildningen och på så sätt kan de praktiska inslagen i den högskoleförlagda utbildningen öka. Till exempel kan yrkesskickliga lärare användas i olika moment inom den utbildningsvetenskapliga kärnan för att förstärka den beprövade erfarenheten i moment som ledarskap, konflikt- hantering och sociala relationer, vilket också är något som efterfrågats av studenter (Tidigare lärarstudenters syn på lärarutbildningen, Lärarutbildningskonventet, 2018, och Hur bra är den nya lärarutbildningen?, Lärarnas Riksförbund, 2016). Därför föreslås det regleras att lärosätena ska sträva efter att inkludera särskilt yrkesskickliga lärare från skolväsendet i lärar- och förskollärarytbildningen. Det är en fördel om lärarna också har erfarenhet av att vara handledare inom den verksamhetsförlagda utbildningen och på så sätt har en djupare kunskap om lärarutbildningen. Ett större nyttjande av yrkesskickliga lärare i utbildningarna kan också vara ett sätt att öka den lärarledda tiden (se avsnitt 6.5).

Lärosätena kan redan i dag anställa en lärare eller förskollärare som har sin huvudsakliga anställning utanför lärosätet som så kallad adjungerad lärare på lärosätet för en begränsad tid (4 kap. 9 § högskoleförordningen). Detta regleras i kollektivavtal (Avtal om tidsbegränsad anställning av adjungerad lärare). Anställningsformen bör nyttjas mer aktivt av lärosätena än i dag. Ett lärosäte och en skolhuvudman kan också ingå ett avtal om att en lärare hos skolhuvudmannen ska undervisa inom en utbildning under en viss period. Inom ramen för den försöksverksamhet med praktikinära forskning som pågår 2017–2021 ska bland annat olika typer av avtal för kombinationsanställningar prövas (U2015/03573/UH,

U2017/01129/UH). De kombinationsanställningar som utvecklas genom verksamheten kan därmed få en nationell spridning.

Läraryr- och förskolläraryrutbildningen ska, i likhet med all högskoleutbildning, vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund och på beprövad erfarenhet (1 kap. 2 § högskolelagen [1992:1434]). Utbildningen kan anknytas till forskning på olika sätt, till exempel genom undervisningens utformning eller examensarbetet. Det är också av stor betydelse att i undervisningen få möta forskarutbildade lärare. För att öka andelen forskarutbildade lärare inom läraryr- och förskolläraryrutbildningen gjordes en särskild satsning 2017–2020 på forskarskolor för lärare i högskolan som undervisar inom läraryr- och förskolläraryrutbildningen (prop. 2016/17:50 s. 106). Satsningen fortsätter 2021–2024 (prop. 2020/21:60 s. 110–111). För att understryka vikten av forskningsanknytning inom läraryr- och förskolläraryrutbildningen föreslås det också regleras att lärosätena ska sträva efter att anställa lärare med examen på forskarnivå inom utbildningen.

6.5 Antalet lärarledda timmar inom utbildningen ska redovisas och följas upp

Förslag: Lärosätena ska i kommande regleringsbrev åläggas att öka antalet lärarledda timmar i läraryr- och förskolläraryrutbildningen och årligen redovisa antalet lärarledda timmar i läraryr- och förskolläraryrutbildningen under en tioårsperiod.

Universitetskanslersämbetet ska få i uppdrag att dels följa utvecklingen av antalet lärarledda timmar i läraryr- och förskolläraryrutbildningen, dels utveckla en modell för nationell uppföljning av antalet lärarledda timmar inom läraryr- och förskolläraryrutbildningen på lärosätena. Universitetskanslersämbetet ska också sätta upp mål för en ökning av antalet lärarledda timmar för respektive lärosäte.

Skälen för förslagen

Särskilda medel till lärosätena för fler lärarledda timmar i utbildningen

Sedan 2015 har det avsatts särskilda medel för att stärka kvaliteten i bland annat läraryr- och förskolläraryrutbildningen. Till exempel har det låga antalet undervisningstimmar framhållits som en brist. De särskilda medlen har använts för att höja ersättningsbeloppen för bland annat läraryr- och förskolläraryrutbildningen (se avsnitt 3.5). Lärosätena har därmed själva kunnat avgöra var i verksamheten de ökade resurserna ska användas för att ge bästa effekt i förhållande till de lokala förutsättningarna.

I årsredovisningen har lärosätena redovisat och analyserat hur de höjda ersättningsbeloppen har bidragit till högre kvalitet i utbildningarna. Universitetskanslersämbetet har också haft i uppdrag att följa upp satsningen 2016–2018 (UKÄ, 2019:4). Uppföljningen visade att lärosätena använt medelsförstärkningen till att utöka den lärarledda tiden och undervisningen i mindre grupp (främst seminarier) inom läraryr- utbildningen. Medlen hade också använts till andra kvalitetshöjande åtgärder. Sammantaget menade lärosätena att medelsförstärkningen höjt kvaliteten inom läraryr- utbildningen (UKÄ, 2019:4, s. 65).

I budgetpropositionen för 2020 permanentades satsningen på ökad kvalitet i lärar- och förskollärarytbildningen, och resurserna riktades mot mer lärarledd tid i utbildningen (prop. 2019/20:1 utg.omr. 16, s. 170). Från 2020 gäller därför att medlen i första hand ska användas för att införa fler lärarledda timmar i utbildningen, och lärosätena ska i årsredovisningen särskilt redovisa och analysera hur medlen har bidragit till att öka den lärarledda tiden i lärar- och förskollärarytbildningen.

Lärosätetsmål för en ökning av antalet lärarledda timmar

Permanentningen av de särskilda kvalitetsmedlen ger förutsättningar för en tydligare och mer långsiktig styrning av den lärarledda tiden i lärar- och förskollärarytbildningen. Kraven på lärosätena föreslås därför skärpas jämfört med vad som gäller i dag. Till skillnad från i dag bör lärosätenas åiterrapportering dessutom vara kvantitativ för att kunna ligga till grund för en förändring som kan följas över tid.

I en uppföljning av den lärarledda tiden i högskolan har Universitetskanslersämbetet visat att kurser inom den utbildningsvetenskapliga kärnan hade den lägsta mängden lärarledd tid i högskolan under perioden 2007–2017 (UKÄ, 2018:15, s. 27). Det genomsnittliga antalet timmar lärarledd undervisning per vecka var strax över 8 timmar. Uppföljningen utgick från en analys av scheman. Studenter inom lärar- och förskollärarytbildningen fick avsevärt färre lärarledda timmar per vecka jämfört med studenter som läser kurser inom andra utbildningsområden, framför allt inom områdena naturvetenskap, teknik, farmaci (NTF), medicin, konstnärliga ämnen och idrott. En så stor skillnad i lärarledd undervisningstid är svår att motivera. Lärar- och förskollärarytbildningen ska förbereda studenterna för ett yrke där mötet med barn, elever och studerande är i centrum. Det är ett yrke som kräver både teoretiska kunskaper och praktisk undervisningsfärdighet. Det kräver också ämneskunskaper. Lärar- eller förskollärarytexamen är dessutom ett krav för legitimation. Därför föreslås det finnas ett krav på lärosätena att öka antalet lärarledda timmar i lärar- och förskollärarytbildningen, vilket föreslås ska framgå av kommande regleringsbrev. Fler lärarledda timmar är en viktig del i att höja kraven och kvaliteten på utbildningarna. Fler lärarledda timmar bedöms också ha en positiv effekt på genomströmningen på utbildningarna.

Många lärosäten följer upp den lärarledda tiden i sina utbildningar, men få uppföljningar görs på nationell nivå. En anledning är att den lärarledda undervisningstiden kan mätas på flera olika sätt. Att det inte finns någon gemensam definition gör det också svårt att göra jämförelser nationellt. För att kunna göra nationella uppföljningar behöver det ske ett metodutvecklingsarbete. Universitetskanslersämbetet föreslås därför få i uppdrag att utveckla en modell för nationell uppföljning av antalet lärarledda timmar.

Som framgår ovan (avsnitt 6.1) är styrningen av lärar- och förskollärarytbildningen mer detaljerad än styrningen av andra utbildningar eftersom utbildningen är ett viktigt sätt att säkerställa den nationella likvärdigheten i det svenska skolsystemet. Alla lärarstudenter bör ges samma förutsättningar för sin utbildning och erbjudas en viss nivå av lärarledd undervisning. Det är då inte rimligt med för stora skillnader i lärarledd tid mellan lärosätena. Universitetskanslersämbetets uppföljning

har dock visat att det är stor skillnad mellan lärosätena, från 6 timmar lärarledd undervisning per vecka på Uppsala universitet till 12 lärarledda timmar per vecka på Lunds universitet inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga området inklusive undervisning (UKÄ, 2018:15). Lärosätena föreslås därför redovisa antalet lärarledda timmar årligen till Universitetskanslersämbetet under en tioårsperiod. Myndigheten föreslås få i uppdrag att följa utvecklingen av antalet lärarledda timmar i lärar- och förskolläraryrket. Baserat på återslagningen bör lärosätena få mål för den ökning som de ska åstadkomma. Myndigheten föreslås få i uppdrag att sätta upp mål för en ökning av antalet lärarledda timmar för respektive lärosäte.

7 En kortare kompletterande pedagogisk utbildning för fler lärare i skolan

7.1 Lärarbristen medför att fler akademiker behöver ställa om till läraryrket

Lättare för akademiker att ställa om till läraryrket – ett sätt att mota lärarbristen

Som nämnts visar Skolverkets lärarprognos 2019 att det framtida examinationsbehovet av lärare och förskollärare beräknas överstiga den framtida examinationen kraftigt till 2033 (avsnitt 4.1). Bristen på utbildade lärare riskerar att vara stor inom de flesta lärarkategorier, men de största obalanserna beräknas för grundlärare med inriktning mot årskurs 4–6 och ämneslärare med inriktning mot grundskolans årskurs 7–9. Rekryteringsbehovet är dessutom som störst de närmaste åren till följd av pensionsavgångar och större elevkullar. Samtidigt ökar andelen obehöriga lärare utan någon eftergymnasial utbildning. År 2033 kan en av fem lärartjänster vara tillsatta av lärare som saknar en pedagogisk examen och som inte är tillsvidareanställda. Det är en fördubbling jämfört med i dag. Samtidigt vet man att i tider av lärarbrist tenderar många lärartjänster att tillsättas av personer med högst gymnasial utbildning. Åren 2013–2018 ökade antalet obehöriga lärare med endast gymnasial utbildning från 4 100 till 6 200 heltidstjänster, en ökning med mer än 50 procent. Den gruppen kan komma att öka ytterligare kommande år. Även om lärarutbildningen byggs ut kommer det inte att räcka för att täcka behovet av lärare, varför det är viktigt med ändamålsenliga kompletterande utbildningsvägar för att akademiker med en annan tidigare utbildning ska kunna ställa om till läraryrket. Därutöver ställer den rådande covid-19-pandemin krav på omställning på arbetsmarknaden. Framtidens lärare kan finnas bland de akademiker som behöver ställa om på grund av pandemin. Om dessa personer kan rekryteras till läraryrket kan lärarbristen minska samtidigt som fler kommer i arbete. Sammantaget behöver det därför bli lättare för andra akademiker att ställa om till läraryrket.

En bredare målgrupp med rätt förutsättningar och möjlighet att bidra bör övervägas

Mot denna bakgrund bör det övervägas en bredare målgrupp för kompletterande pedagogisk utbildning: personer med en tidigare examen från universitet eller högskola. Det är personer som har en gedigen grund inom ett ämnesområde och har uppnått de mål som krävs för en examen, bland annat att kunna arbeta självständigt, följa kunskapsutvecklingen och ta ansvar för sin kompetensutveckling. Genom sin tidigare utbildning har de fått ett vetenskapligt och kritiskt förhållningssätt, och inom ramen för utbildningen har de genomfört ett självständigt arbete (examensarbete).

En avlagd examen visar inte bara att man har specifika kunskaper och färdigheter, utan säkerställer också att man har allmänna färdigheter och kompetenser samt en hög kapacitet. Dessutom har man en stor studievana och därmed särskilt goda förutsättningar att snabbt tillgodogöra sig en kompletterande utbildning. Sammantaget är man väl rustad för att ställa om till läraryrket. En bredare målgrupp skulle också innebära att personer med olika bakgrund och högskoleutbildning skulle undervisa i skolan, vilket vore en tillgång i verksamheten. Personerna skulle då kunna tillföra olika färdigheter och förmågor, framför allt kan de fördjupade ämnesstudierna vara en resurs i forsknings- och utvecklingssammanhang, och kunskaper inom andra områden kan bidra i arbetet på skolan. Den som har varit yrkesverksam tidigare kan även bidra med sin erfarenhet från annat arbete.

För alla nya lärare är det viktigt att få en god introduktion i yrket, och möjligheter till fortsatt kompetensutveckling är viktigt för alla yrkesverksamma lärare. Det kollegiala lärandet och erfarenhetsutbytet är också viktigt, liksom tillgången till olika former av undervisningsstöd. Det ger goda förutsättningar att utöva läraryrket oavsett hur länge man varit yrkesverksam.

7.2 En försöksverksamhet med kortare kompletterande pedagogisk utbildning för personer med en tidigare examen

Förslag: En försöksverksamhet med en ny ettårig kompletterande pedagogisk utbildning ska skapas för personer med en tidigare examen. Utbildningen ska leda till grundlärarexamen (utom inriktningen mot arbete i fritidshem) och ämneslärarexamen.

Vilka examina som ger särskild behörighet till utbildningen ska framgå av bilaga 1 till förordningen. För inriktning mot arbete i gymnasieskolan ska den tidigare examen vara på minst avancerad nivå om lägst 240 högskolepoäng och för övriga inriktningar på minst grundnivå om lägst 180 högskolepoäng. En äldre examen som motsvarar någon av examina i bilaga 1 ska också ge särskild behörighet till utbildningen.

Generella examina ska bara ge särskild behörighet om examen är avlagd inom vissa i bilaga 1 till förordningen angivna huvudområdesgrupper. En huvudområdesgrupp enligt bilaga 1 ska i sin tur bestå av ett eller flera huvudområden som får anses relevanta för något eller

några av de moment som ingår i ett undervisningsämnes centrala innehåll. Universitets- och högskolerådet ska få meddela föreskrifter om när ett huvudområde får anses relevant för att ingå i en huvudområdesgrupp.

I bilaga 2 till förordningen ska det framgå vilken undervisningsbehörighet som tidigare examen enligt bilaga 1 kan leda till efter genomförd kompletterande pedagogisk utbildning och erhållande av grundlärar- eller ämneslärarexamen.

Kraven om särskild behörighet till utbildningen ska inte anses uppfyllda för en sökande med en utländsk examen. Detta undantag ska dock inte gälla om den sökande kan uppvisa tillräckliga kunskaper i det svenska språket och Universitets- och högskolerådet lämnat ett utlåtande om sökandens utländska examensbevis, i enlighet med Lissabonkonventionen, där det framgår att den utländska examen motsvarar en examen som är behörighetsgivande enligt den föreslagna förordningen.

Vid anmälan till utbildningen ska den sökande ange vilken examen, vilken inriktning och vilket ämne, eller vilka ämnen, som anmälan avser.

Vid urval ska hänsyn tas till de sökandes meriter och förmåga att tillgodogöra sig utbildningen. I stället för flertalet av bestämmelserna om urval i högskoleförordningen ska lärosätena få meddela föreskrifter om vilka urvalsgrunder som ska användas.

Skälen för förslagen

En ny kompletterande pedagogisk utbildning för personer med en tidigare examen föreslås

Dagens kompletterande pedagogiska utbildning vänder sig till den som har tidigare ämnesstudier om 90 eller 120 högskolepoäng. Trots att en tidigare examen inte är ett krav, visar statistik från Statistiska centralbyrån (SCB) att omkring 60 procent av dem som påbörjar befintlig kompletterande pedagogisk utbildning har en tidigare examen. För de flesta av dessa togs den tidigare examen ut fem år innan utbildningen påbörjades eller längre tillbaka i tiden (drygt 60 procent), medan de övriga (knappt 40 procent) tog ut sin tidigare examen inom fyra år innan utbildningen påbörjades.

Det är lärosätena som är antagningsmyndigheter och bedömer om den sökande har tillräckliga ämneskunskaper i ett undervisningsämne för att antas till befintlig kompletterande pedagogisk utbildning. Hälften av dem som söker till dagens utbildning bedöms emellertid inte ha tillräckliga ämneskunskaper och anses därmed inte uppfylla kraven för särskild behörighet. Dessa personer kan då komplettera sina tidigare ämnesstudier med kortare ämneskurser för att bli behöriga. På så sätt skapas en tröskel in i läraryrket för en stor grupp personer. Det kan också vara så att lärosätena gör olika bedömningar av om den sökandes ämneskunskaper är tillräckliga eller inte.

Mot denna bakgrund och vad som angetts i avsnitt 7.1 föreslås att en ny kompletterande pedagogisk utbildning för personer med en tidigare examen ska införas. Behörighetskraven föreslås vara på examensnivå i stället för att kontrolleras mot ämnesstudier av en viss poängnivå som är huvudregeln inom befintlig kompletterande pedagogisk utbildning. Det

innebär att ämneskunskaperna erkänns på ett bredare sätt. Det innebär också att det inte är aktuellt med någon validering eller med några kompletteringar för den sökande. Det lärosäte som antar till utbildningen och den som söker till utbildningen ska vid ansökningstillfället veta om kravet för särskild behörighet är uppfyllt eller inte. När det inte finns utrymme för lärosätena att göra olika bedömningar blir det både enklare och mer rättssäkert för den enskilde. Fler personer bedöms på detta sätt också kunna bli behöriga att studera en kompletterande pedagogisk utbildning.

Utbildningen bör vara förkortad till ett år och omfatta både grundlärarexamen och ämneslärarexamen

Rekryteringsbasen för läraryrket behöver mot bakgrund av vad som angetts ovan bli bredare så att den även inkluderar personer med annan högskoleutbildning och erfarenhet som vill bli lärare. För denna grupp är det särskilt viktigt att en kompletterande utbildning också har en rimlig studietid för att det ska vara ett attraktivt alternativ. Detta är särskilt viktigt för personer som är mitt i livet och vill vidareutbilda sig. Dagens kompletterande pedagogiska utbildning omfattar ett och ett halvt års studier (90 högskolepoäng). För den som redan har gått en flerårig högskoleutbildning och sedan vill bli lärare är ett års kompletterande studier en mer rimlig nivå. En sådan längd på utbildningen skulle också innebära effektivare utnyttjande av tidigare kompetens och därmed även av samhällsresurserna. Man skulle då också kunna börja arbeta som lärare snabbare än i dag. Skolverkets bedömning är också att det behövs fortsatta satsningar på snabbare och kortare vägar in i läraryrket (Skolverket, Lärarprognos 2019, s. 14). Det föreslås därför att den nya kompletterande pedagogiska utbildningen ska vara ettårig.

År 2033 bedömer Skolverket att det kommer behövas omkring 3 000 fler ämneslärare inom gymnasieskolan och omkring 3 000 fler lärare i grundskolans årskurs 7–9. Bedömningen är att det dessutom kommer behövas 3 400 fler lärare i grundskolans årskurs 1–6. Dagens kompletterande pedagogiska utbildning leder endast till ämneslärarexamen. Det finns inte någon alternativ väg till grundlärarexamen i dag. När en ny, kortare kompletterande pedagogisk utbildning nu ska utformas finns det därför skäl att utforma den så att den utöver ämneslärarexamen även kan leda till grundlärarexamen, vilket också föreslås i denna promemoria.

Den nya utbildningen bör prövas inom ramen för en försöksverksamhet

Förslaget att införa en ettårig kompletterande pedagogisk utbildning till grundlärare eller ämneslärare för den som har en tidigare examen innebär att en rad nya grepp behöver användas. Eftersom förslaget ska genomföras inom ramen för dagens utbildnings- och legitimationssystem är det lämpligt att det prövas inom ramen för en försöksverksamhet. Dagens kompletterande pedagogiska utbildning regleras i förordningen (2011:686) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen och baseras på bedömningar som regeringen gjorde i propositionen Bäst i klassen – en ny lärarutbildning (prop. 2009/10:89 s. 43 ff.). För att underlätta för fler att ställa om till läraryrket, till exempel för att fler ska vara behöriga till utbildningen och för att korta ned längden

på utbildningen, bedömde regeringen i propositionen Vårändringsbudget för 2020 att regeländringar kan behöva göras som avviker från de bedömningar som ligger till grund för nuvarande reglering (prop. 2019/20:99 s. 124–125). Regeringen kan meddela föreskrifter om en försöksverksamhet med kompletterande pedagogisk utbildning som leder till grundlärarexamen eller ämneslärarexamen med stöd av sin s.k. restkompetens (8 kap. 7 § regeringsformen).

Den tidigare examen ska vara relevant för skolans undervisningsämnen

De reguljära utbildningsprogrammen till lärare innefattar ämnes- och ämnesdidaktiska studier som är relevanta för de av skolans undervisningsämnen som det finns en fastlagd kurs- eller ämnesplan för. På motsvarande sätt kräver befintlig kompletterande pedagogisk utbildning till ämneslärare tidigare ämnesstudier i ett av skolans undervisningsämnen. För den utbildning som nu föreslås ska det krävas att en tidigare examen är inom ett ämnesområde som är relevant för minst ett av skolans undervisningsämnen som det finns en fastlagd kurs- eller ämnesplan för.

De tidigare examina som ger behörighet till utbildningen kan vara generella examina och yrkesexamina, utifrån de undervisningsämnen som ska ingå i försöksverksamheten (se avsnitt 7.5). En generell examen har en viss inriktning som varje lärosäte själv bestämmer med successiv fördjupning inom det huvudsakliga området (huvudområdet) för utbildningen. För en generell examen ska huvudområdet vara relevant för ett undervisningsämne. En yrkesexamen ger breda och fördjupade kunskaper inom ett eller flera ämnesområden som behövs för att utöva yrket. För en yrkesexamen ska utbildningens huvudsakliga ämnesområden vara relevanta för ett undervisningsämne. Genom den tidigare examen ska man anses ha fått en grund i ämnet och därmed förutsättningar att undervisa i skolämnet.

Utgångspunkten ska vara en generös och flexibel syn på den tidigare examen i förhållande till skolans undervisningsämnen. Det centrala ämnesinnehållet för ett undervisningsämne består av flera delar eller moment, och svårighetsgraden är anpassad till elevernas ålder. Den undervisande läraren avgör själv hur djupt de olika delarna i ett ämne ska behandlas och om även andra delar i ämnet ska behandlas. Det betyder att flera huvudområden kan vara relevanta för samma undervisningsämne. Till exempel innehåller ämnet biologi i högstadiet och gymnasiet i huvudsak fysiologi/humanbiologi, ekologi, evolution, cellbiologi/genetik och bioteknik. Inom exempelvis ekologi är ett av momenten ekosystem. För att undervisa i skolämnet biologi kan alltså huvudområden inom olika delar av biologiamnet vara relevanta.

Den tidigare examen ska vara på minst avancerad nivå för inriktning mot arbete i gymnasieskolan och på grundnivå i övriga fall

En examen i högskolan innebär fördjupningsstudier i ett ämne. Den reguljära utbildningen till grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 eller med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 omfattar inte någon fördjupning i de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna. I stället omfattar den flera ämnen utan något krav på fördjupning. Samma ämnesbredd kan inte rymmas inom den tidigare examen som ska ge behörighet till den nya kompletterande

pedagogisk utbildning som föreslås. Det är i och för sig möjligt att vissa personer ändå kan anses ha rätt ämnesbredd genom att vederbörande har ytterligare en examen eller har läst kurser i fler ämnen utan att dessa kurser ingår i examen. Detta bedöms dock förekomma enbart i undantagsfall. Den reguljära grundlärarutbildningen omfattar ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 150 högskolepoäng. Det är därför rimligt att ämnesstudierna i den tidigare examen har minst samma poängomfattning. Generella examina på grundnivå omfattar antingen 120 högskolepoäng (högskoleexamen) eller 180 högskolepoäng (kandidatexamen). För att ämnesstudierna i den tidigare examen ska ha minst samma poängomfattning som i grundlärarexamen ska den som har en generell examen eller en yrkesexamen på minst grundnivå om lägst 180 högskolepoäng ha särskild behörighet till utbildning med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 eller i grundskolans årskurs 4–6.

Den reguljära utbildningen till ämneslärarexamen omfattar fördjupningsstudier i relevant ämne eller ämnesområde. För utbildning med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 ska den tidigare examen därför, i likhet med den reguljära lärarutbildningen, omfatta en fördjupning om 90 högskolepoäng i relevant ämne eller ämnesområde. Det betyder att den som har en generell examen eller en yrkesexamen på minst grundnivå om lägst 180 högskolepoäng ska ha särskild behörighet till utbildning med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9. För utbildning med inriktning mot arbete i gymnasieskolan ska den tidigare examen därför, i likhet med den reguljära lärarutbildningen, omfatta en fördjupning om 120 högskolepoäng i relevant ämne eller ämnesområde. Det betyder att den som har en generell examen eller en yrkesexamen på minst avancerad nivå om lägst 240 högskolepoäng ska ha särskild behörighet till utbildning med inriktning mot arbete i gymnasieskolan.

Enbart vissa yrkesexamina och generella examina ska ge särskild behörighet till utbildningen vilket ska framgå av en bilaga

De tidigare examina som ska ge behörighet till utbildningen ska specificeras i bilaga 1 till den förordning som föreslås reglera utbildningen. Den tidigare examen kan vara en generell examen eller en yrkesexamen.

När det gäller generella examina utfärdas dessa alltid inom ett huvudområde, och varje lärosäte bestämmer självt vilket huvudområde som ska finnas för en utbildning. Som exempel har Stockholms universitet fyra olika huvudområden där fysik ingår, medan Umeå universitet har ett huvudområde som benämns fysik.

För statistikändamål kopplar lärosätena varje huvudområde till en huvudområdesgrupp. Till exempel är 12 huvudområden kopplade till huvudområdesgruppen fysik, däribland astrofysik, beräkningsfysik, fysik, fysikalisk mätteknik, geofysik och medicinsk strålningsfysik. Vilka huvudområden som ingår i varje huvudområdesgrupp framgår av SCB:s universitets- och högskoleregister som i sin tur hämtar sina uppgifter från lärosätenas studieregister. De flesta lärosätens studieregister (37 lärosäten) är samordnade i det nationella studieadministrativa systemet Ladok.

För personer som har en tidigare generell examen som vill läsa den nya kompletterande pedagogiska utbildningen föreslås att enbart vissa huvudområdesgrupper ska ge behörighet. Dessa grupper bör framgå i

bilaga 1 till den förordning som föreslås reglera utbildningen. Varje huvudområde som ingår i respektive huvudområdesgrupp kan dock inte ge behörighet till den nya utbildningen. Enbart de huvudområden inom gruppen som anses vara relevanta för något eller några av de moment som ingår i ett undervisningsämnes centrala innehåll bör kunna ge behörighet. För att antagningssystemet ska bli likvärdigt och transparent föreslås att dessa huvudområden ska fastställas i en lista.

Listan ska utgå från de huvudområdesgrupper som framgår av SCB:s universitets- och högskoleregister. Som framgår av bilaga 1 till denna promemoria är det en lång rad huvudområden som ingår i respektive huvudområdesgrupp. Bilagan är inte uttömmande utan exemplifierande och är hämtad från de 37 lärosätena som är knutna till Ladok. Det finns alltså ytterligare huvudområden än de som anges i bilaga 1 till denna promemoria. Handelshögskolan i Stockholm är ett exempel på ett lärosäte som inte är knutet till Ladok och som kan ha ytterligare huvudområden än de som anges i bilaga 1. För att hålla listan kontinuerligt uppdaterad och för att bedömningarna om vilka huvudområden som ska ingå i respektive huvudområdesgrupp ska kunna göras på bästa sätt föreslås en myndighet ansvara för att hålla listan uppdaterad och att tillgängliggöra den. Det är en fördel om denna myndighet dessutom har rätt ingångsvägar och informationskanaler för att listan med dessa uppgifter ska nå relevanta aktörer. Därför föreslås att Universitets- och högskolerådet ska få meddela föreskrifter om när ett huvudområde får anses relevant för att ingå i en huvudområdesgrupp enligt bilagorna till förordningen. Föreskrifterna ska alltså bygga på de uppgifter som Universitets- och högskolerådet kontinuerligt inhämtar från SCB:s universitets- och högskoleregister och de bedömningar som Universitets- och högskolerådet sedan gör av varje huvudområde.

Som framgår av bilaga 1 till den föreslagna förordningen finns det 54 huvudområdesgrupper som anses vara relevanta för något eller några av de moment som ingår i ett undervisningsämnes centrala innehåll. Som framgår av bilaga 1 till promemorian finns det nu 1–30 huvudområden i varje huvudområdesgrupp. Att det finns ett stort antal huvudområden kan bland annat bero på att lärosätena uttrycker samma huvudområde på olika sätt. Inom huvudområdesgruppen Biologi finns till exempel huvudområdena Biodiversitet och systematik respektive Biologi med inriktning mot biodiversitet och systematik. Huvudområden som antingen har samma benämning som ett undervisningsämne (biologi, engelska, filosofi, geografi eller historia) eller har samma namn som något eller några av de moment som ingår i undervisningsämnets centrala innehåll får i normalfallet anses vara huvudområden som är relevanta för undervisningsämnet. Många gånger kan säkerligen gränsdragningsfall uppstå. I dessa fall ska utgångspunkten dock vara en generös och flexibel syn på huvudområdet. Själva examen innebär att man har en grund inom ämnesområdet.

När det gäller yrkesexamina används samma benämning oavsett vilket lärosäte som har utfärdat examen. Av bilaga 1 till den förordning som reglerar utbildningen föreslås det därför framgå vilka yrkesexamina som ger särskild behörighet till utbildningen. En äldre examen som motsvarar en examen i bilaga 1 till den förordning som reglerar utbildningen föreslås också ge särskild behörighet till utbildningen.

Behörighetskraven ska endast under vissa förutsättningar anses uppfyllda för en sökande med en utländsk examen

Som beskrivits ovan föreslås att Universitets- och högskolerådet ska meddela föreskrifter om den lista med huvudområden som ska ingå i respektive behörighetsgivande huvudområdesgrupp enligt bilaga 1 till den förordning som reglerar utbildningen. Som framgått kommer dessa huvudområden enbart vara vissa av de huvudområden som finns inrapporterade i SCB:s universitets- och högskoleregister. Inga andra huvudområden än de som finns i registret kan dock komma i fråga. I registret finns vidare enbart huvudområden från svenska lärosäten inrapporterade. För att likheten och rättssäkerheten ska bli så stor som möjligt vid bedömning av den särskilda behörigheten bör därför inte behörighetskraven som huvudregel anses uppfyllda för de som ansöker med stöd av en utländsk examen.

Sverige har dock gjort flera åtaganden när det gäller utländska utbildningsbevis enligt konventionen om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen den 11 april 1997 (SÖ 2001:46 – Lissabonkonventionen). Av artikel IV.4 i konventionen framgår att i fall då antagning till viss högre utbildning är beroende av att särskilda krav uppfylls utöver de grundläggande behörighetskraven, får den berörda parten fordra att dessa ytterligare krav ska gälla även för innehavare av utbildningsbevis utfärdade i andra länder eller bedöma om sökande med utbildningsbevis utfärdade i andra länder uppfyller likvärdiga krav. Det särskilda behörighetskravet om att examen ska ha ett visst innehåll och vara av en viss typ, som föreslås i den förordning som ska styra försöksverksamheten, måste alltså anses uppfyllt om den utländska examen motsvarar en svensk behörighetsgivande examen. Samtidigt framgår av artikel IV.7 att nyss nämnda krav kan frångås om en sökande inte kan uppvisa tillräckliga kunskaper i det eller de språk som används i undervisningen vid lärosätet i fråga, dvs. i detta fall svenska.

Därför föreslås att kraven om särskild behörighet inte ska anses uppfyllda för en sökande med en utländsk examen, såvida inte den sökande kan uppvisa tillräckliga kunskaper i det svenska språket och Universitets- och högskolerådet lämnat ett utlåtande om sökandens utländska examensbevis, i enlighet med Lissabonkonventionen, där det framgår att den utländska examen motsvarar en examen som är behörighetsgivande enligt den föreslagna förordningen.

En sådan begränsning skulle kunna uppfattas som en överträdelse av reglerna om den fria rörligheten inom EU, eftersom unionsmedborgare som har en examen från ett annat land än Sverige i vissa situationer skulle förhindras att läsa kompletterande pedagogisk utbildning inom försöksverksamheten. Överträdelse av EU-rätten på denna punkt kan dock anses godtagbar bl.a. om åtgärden är proportionerlig. Enligt den s.k. Lyyskiodomen från EU-domstolen (C-40/05) kan åtgärden vara godtagbar om den har ett legitimt syfte, motiveras av tvingande hänsyn till allmänintresset och är proportionerlig.

Åtgärden i detta fall, att skapa en ny kompletterande pedagogisk utbildning i en försöksverksamhet, sker för att motverka den stora och tilltagande bristen på behöriga lärare vilket bedöms vara ett legitimt syfte och kunna motiveras av tvingande hänsyn till allmänintresset av att Sverige

ska kunna ha ett väl fungerande skolväsende. Åtgärden bedöms också proportionerlig eftersom utbildningen anordnas på begränsad tid (5 år) och är avsedd att på relativt kort tid kunna påverka den stora bristen på behöriga lärare. Försöksverksamheten ska också följas upp och utvärderas. Kravet innebär inte heller ett absolut förbud för personer med utländsk examen att läsa utbildningen, utan i många fall kommer en sökande från ett annat EU-land också ha läst sin examen i ett land som omfattas av Lissabonkonventionen. Därtill föreslås även högskoleförordningen gälla för denna kompletterande pedagogiska utbildning, om inte annat uttryckligen framgår av förordningen som reglerar försöksverksamheten. Detta innebär att det alltid finns en möjlighet att i enskilda fall göra undantag från ett behörighetsvillkor om det finns särskilda skäl (7 kap. 3 § högskoleförordningen).

Mot bakgrund av det ovanstående bedöms inte heller EU-rätten hindra den föreslagna bestämmelsen. I sammanhanget kan det också noteras att personer med en utländsk examen i vissa fall även kan avlägga en svensk examen och därmed bli behöriga till den nya kompletterande pedagogiska utbildningen (se förordning [2008:1101] om högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning).

Anmälan ska innehålla uppgift om önskad examen, inriktning och ämne och föreskrifter om urval till utbildningen ska kunna meddelas av lärosätena

Den som vill antas till utbildningen ska anmäla det inom den tid och på det sätt som lärosätet bestämmer (7 kap. 4 § högskoleförordningen). I anmälan föreslås att den sökande ska ange vilken examen och vilken inriktning som den sökande vill studera mot, liksom vilket ämne, eller ämnen, som utbildningen ska avse. En sökande kan enbart bli antagen mot studier i ett ämne om den tidigare examen efter genomförd kompletterande pedagogisk utbildning och erhållande av grundlära- eller ämnesläraresexamen kan leda till undervisningsbehörighet i detta ämne. Detta kontrolleras mot bilaga 2 i förordningen som föreslås reglera vilken undervisningsbehörighet som tidigare examen enligt bilaga 1 kan leda till efter genomförd kompletterande pedagogisk utbildning och erhållande av grundlära- eller ämnesläraresexamen (se avsnitt 7.4).

Om det blir aktuellt med urval till utbildningen ska i stället för högskoleförordningens bestämmelser hänsyn tas till de sökandes meriter och förmåga att tillgodogöra sig utbildningen (motsvarande bestämmelse finns i de två förordningar som styr de två olika kompletterande pedagogiska utbildning som finns i dag). Precis som i befintlig kompletterande pedagogisk utbildning föreslås även att lärosätena ska få meddela föreskrifter om vilka urvalsgrunder som ska användas.

Sökande med omfattande tidigare ämnesstudier är exempel på personer som i normalfallet har en hög förmåga att tillgodogöra sig en utbildning enligt den nya föreslagna förordningen. Det kan till exempel vara personer som läst ytterligare ämnesstudier utanför sin tidigare examen. Som exempel kan tas en urvalssituation till inriktningen mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3. Hänsyn kan då tas till den som har en kandidatexamen med till exempel svenska eller matematik som huvudområde (90 högskolepoäng) i kombination med ett-tre andra

undervisningsämnen i varierande poängomfattning. Ett annat exempel är vid urval till inriktningen mot arbete i gymnasieskolan där hänsyn kan tas till den som har en magisterexamen i relevant ämne eller ämnesområde som huvudområde (120 högskolepoäng) i kombination med en fördjupning i ett undervisningsämne (90 högskolepoäng). En sådan tillämpning av urvalsprincipen syftar till att öka antalet personer som kan ansöka om utökad behörighet hos Skolverket efter fullföljd utbildning och beviljad legitimation. Det är dock viktigt att poängtera att även andra faktorer kan vägas in i bedömningen om en person har förmåga att tillgodogöra sig utbildningen, såsom exempelvis relevant yrkeserfarenhet.

7.3 Utbildningen ska innehålla utbildningsvetenskaplig kärna, verksamhetsförlagd utbildning och ämnesstudier

Förslag: Utbildningens närmare innehåll avgörs av vilken examensinriktning som den studerande har valt samt vilket ämne, eller vilka ämnen, som den studerandes tidigare examen kan ge undervisningsbehörighet i.

Utbildningen ska oavsett inriktning bestå av studier inom utbildningsvetenskaplig kärna om 20 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning om 20 högskolepoäng. För utbildning till grundlärare ska den även omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 35 högskolepoäng. För utbildning till ämneslärare ska de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna i stället omfatta 20 högskolepoäng. Detta innebär att utbildningen som leder till grundlärarexamen ska omfatta 75 högskolepoäng och utbildningen som leder till ämneslärarexamen ska omfatta 60 högskolepoäng.

Utbildningen till grundlärare ska anordnas med förhöjd studietakt under ett kalenderår. Utbildningen till ämneslärare ska anordnas på heltid under ett normalstudieår.

Utbildningens tre delar ska anpassas efter vald examensinriktning och ämne och fokusera på undervisningsprocessen och praktiska undervisningsfärdigheter.

De ämnes- och ämnesdidaktiska studierna ska ge sådana kunskaper som krävs för undervisning i respektive ämne. För inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 ska studierna dessutom särskilt ge kunskaper om grundläggande läs- och skrivinlärning eller matematikinlärning samt om barns kommunikation och språkutveckling. För inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska studierna dessutom särskilt ge kunskaper om läs- och skrivutveckling eller matematikutveckling.

Studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan ska fokusera på de moment och delmoment som är absolut nödvändiga för den kommande yrkesutövningen och som inte kan inhämtas inom övriga delar av utbildningen. Dessa moment och delmoment är

– skolväsendets villkor,

- skolans värdegrund innefattande de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna,
- utveckling och lärande, som ska ha ett tvärvetenskapligt perspektiv där kognitionsvetenskap ingår, samt specialpedagogik, och
- sociala relationer, konflikthantering och ledarskap.

Den verksamhetsförlagda utbildningen ska förläggas inom relevant verksamhet och ämne.

Utbildningen ska kunna kombineras med en anställning som lärare på deltid. Den ska då kunna anordnas under längre tid än ett kalenderår eller ett normalstudieår och i annan studietakt.

Skälen för förslagen

Utbildningen ska i normalfallet vara ettårig och bestå av tre samverkande delar

Den kortare kompletterande pedagogiska utbildning som föreslås vänder sig till den som har en akademisk examen sedan tidigare. Utbildningen syftar till att komplettera tidigare tillägnade kunskaper och förmågor för att den studerande ska kunna uppnå en grundlärarexamen eller en ämneslärarexamen. Utgångspunkten är att den tidigare examen har gett inte bara fördjupade ämneskunskaper utan även en grund inom ämnesområdet. Dessutom har den gett de kunskaper, färdigheter och förmågor som i övrigt krävs för en examen. Sammantaget har den tidigare examen gett den studerande en bred kompetens som tillsammans med denna kortare kompletterande pedagogiska utbildningen ska förbereda för arbetet som lärare och ge en grund för att växa in i yrkesrollen.

För att attrahera personer med en tidigare examen föreslås utbildningen vara ettårig (se avsnitt 7.2). Utbildningen som leder till grundlärarexamen ska omfatta 75 högskolepoäng och anordnas med förhöjd studietakt under ett kalenderår. Utbildningen kan antingen anordnas under tre terminer (höst-, vår- och sommartermin) eller med förhöjd studietakt under ett normalstudieår. Utbildningen som leder till ämneslärarexamen ska omfatta 60 högskolepoäng och anordnas på heltid under ett normalstudieår.

En kortare kompletterande pedagogisk utbildning behöver utformas så effektivt som möjligt och vara relevant utifrån sitt syfte. Den reguljära lärarutbildningen består av tre delar: utbildningsvetenskaplig kärna, verksamhetsförlagd utbildning och ämnes- och ämnesdidaktiska studier. Befintlig kompletterande pedagogisk utbildning består av utbildningsvetenskaplig kärna och verksamhetsförlagd utbildning och förutsätter att de tidigare ämnesstudierna motsvarar ämneskunskaper i ett eller flera undervisningsämnen. I annat fall måste ämnesstudierna kompletteras innan den sökande blir behörig (om inte så kallad villkorad antagning sker, vilket innebär att den studerande under utbildningen kompletterat med det som saknas i behörighetshänseende). Den kortare utbildning som nu föreslås utgår från en annan syn på de tidigare ämnesstudierna, som i vissa fall kanske inte kommer vara av den omfattning och innehåll som krävs enligt befintlig kompletterande pedagogisk utbildning. De tidigare ämnesstudierna ska dock anses ha gett en grund för att undervisa i ämnet som kan vidareutvecklas inom ramen för den nya utbildning som föreslås.

Till skillnad från befintlig kompletterande pedagogisk utbildning bör därför även de tidigare ämnesstudierna kompletteras inom ramen för själva utbildningen. Det behövs då ett annat upplägg av utbildningen som därför föreslås bestå av tre delar: utbildningsvetenskaplig kärna, verksamhetsförlagd utbildning samt ämnes- och ämnesdidaktiska studier. De tre olika delarna ska samverka med varandra för att tillsammans ge en komprimerad utbildning till lärare som bygger vidare på de kunskaper som den studerande inhämtat tidigare.

Utbildningen ska ge centrala kunskaper för yrkesutövningen

Utbildningens innehåll avgörs av vilken examensinriktning som den studerande har valt samt vilket ämne, eller ämnen, som den studerandes tidigare examen ger behörighet att undervisa i enligt bilaga 2 till den förordning som reglerar utbildningen. Utbildningens alla tre delar ska därför anpassas efter examensinriktning och undervisningsämne.

Centralt för läraryrket är förmågan att undervisa. Lärarens undervisning är en förutsättning för elevens lärande, och läraren ska kunna välja den undervisningsform som är lämpligast utifrån ämne och elever. I utbildningens alla tre delar ska det därför vara fokus på undervisningsprocessen och praktiska undervisningsfärdigheter.

Eftersom studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan ska omfatta 20 högskolepoäng, vilket är mindre än i normalfallet, bör de fokusera på de moment och delmoment inom den utbildningsvetenskapliga kärnan som är absolut nödvändiga för den kommande yrkesutövningen och som inte kan inhämtas inom övriga delar av utbildningen. En nödvändig del av lärarens yrkeskunskap är kännedom om de lagar och regler som styr verksamheten. Detta behandlas i delmomentet om skolväsendets villkor. Av styrdokumentet för skolan framgår att utbildningsuppdraget innefattar både ett kunskapsuppdrag och ett demokratiuppdrag. Delmomentet om skolans värdegrund är därför centralt för undervisningen. Eftersom undervisningsprocessen ska vara i fokus för denna utbildning är momentet om utveckling och lärande samt specialpedagogik helt centralt. Mötet med eleverna i klassrummet är centralt för undervisningen, och därför är momentet om sociala relationer, konflikthantering och ledarskap nödvändigt. Studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan ska därför omfatta

- skolväsendets villkor,
- skolans värdegrund,
- utveckling och lärande, som ska ha ett tvärvetenskapligt perspektiv där kognitionsvetenskap ingår, samt specialpedagogik, och
- sociala relationer, konflikthantering och ledarskap.

För övriga moment och delmoment som ingår i den utbildningsvetenskapliga kärnan i normalfallet görs följande bedömning. Momenten om läroplansteori och didaktik och om bedömning och betygssättning samt delmomentet om skolväsendets organisation kommer att aktualiseras inom övriga delar av utbildningen, dvs. inom de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna och den verksamhetsförlagda utbildningen. Momentet om vetenskapsteori och forskningsmetodik förutsätts de studerande ha tillgodogjort sig inom ramen för sin tidigare examen. Genom tidigare

studier och erfarenheter har de studerande förutsättningar att kunna delta aktivt i verksamhetens systematiska kvalitetsarbete utan att särskilt ha genomfört momentet om utvärdering och utvecklingsarbete. Delmomentet om skolväsendets historia anses inte vara absolut nödvändigt för den kommande yrkesutövningen. I sammanhanget kan betonas att utbildningen ska ge en grund för läraryrket. En nyanställd lärare kommer också att genomgå en introduktionsperiod med stöd av en mentor (5 kap. 1–3 §§ behörighetsförordningen). Dessutom ska skolhuvudmannen se till att alla lärare ges möjligheter till kompetensutveckling och att de har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet (2 kap. 34 § skollagen).

Den verksamhetsförlagda utbildningen föreslås omfatta 20 högskolepoäng och bör som i dag förläggas inom relevant verksamhet och ämne samt till minst hälften vara ämnesrelaterad. Den verksamhetsförlagda utbildningen kan därmed ses som en del av de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna men ska inte räknas som en del av de rena ämnes- och ämnesdidaktiska studierna (vilka föreslås uppgå till 20 respektive 35 högskolepoäng, se nedan). Den verksamhetsförlagda utbildningen kommer dock bidra till att fördjupa förmågan att förmedla ämneskunskaperna. Den verksamhetsförlagda utbildningen kan med fördel förläggas så att utbildningen successivt blir mer ämnesinriktad, det vill säga att det finns en progression inom utbildningen, men detta överlämnas åt respektive lärosäte att bestämma. I vissa fall avser utbildningen att leda till behörighet i flera undervisningsämnena. Detta gäller till exempel för de som studerar till grundlärare där utbildningen avser att ge behörighet i de ämnen som ingår i någon av de två ämneskombinationer som föreslås (se avsnitt 7.4). I dessa fall ska fokus i den verksamhetsförlagda utbildningen självklart ligga på samtliga ämnen som utbildningen avser att ge behörighet i.

De ämnes- och ämnesdidaktiska studierna i utbildningen ska ge sådana kunskaper som krävs för undervisning i respektive ämne. Den tidigare examen ska anses ha gett en god kunskapsgrund som ska utvecklas vidare i syfte att kunna undervisa i det ämne eller de ämnen som utbildningen avser att ge behörighet i. Utgångspunkt bör vara de nationella styrdokument som finns för skolan och som är relevanta för den kommande undervisningen (läroplaner och kurs- eller ämnesplaner). Vidare ska denna del av utbildningen ge studenten ett ämnesdidaktiskt perspektiv på ämneskunskaperna och därmed förutsättningar att koppla ihop teori och praktik.

Den som studerar till grundlärare föreslås undervisa i en ämneskombination som består av antingen svenska, engelska och samhällsorienterande ämnen eller matematik, naturorienterande ämnen och teknik (se vidare avsnitt 7.4). De ämnes- och ämnesdidaktiska studierna föreslås avse samtliga ämnen i ämneskombinationen. Huvuddelen av studierna föreslås dock avse antingen svenska eller matematik, beroende på ämneskombination, eftersom dessa två ämnen har flest antal undervisningstimmor i grundskolan. Därutöver behöver studierna ge en specifik kompetens för arbete med yngre elever. I förskoleklassen och de första grundskoleåren ska eleverna främst lära sig de basala färdigheterna i läsning, skrivning och matematik. Detta lärande ställer särskilda krav på lärarna som behöver ha specialkunskaper om inläring av dessa förmågor och om barns kommunikation och språkutveckling. De första åren är även särskilt viktiga eftersom det är då som eleverna lägger den grund som de sedan ska

vidareutveckla i de högre årskurserna. För inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 ska studierna därför särskilt ge kunskaper om grundläggande läs- och skrivinlärning eller matematikinlärning, beroende på ämneskombination, samt om barns kommunikation och språkutveckling. För att möta elever i mellanstadieåldern krävs också en specifik kompetens. I denna utvecklingsfas är eleverna i många avseenden annorlunda än de yngre barnen. Det kan också finnas stora individuella skillnader i utvecklingen i en elevgrupp. Även för denna elevgrupp är det särskilt viktigt att ytterligare befästa den grund som eleverna ska vidareutveckla under den fortsatta utbildningstiden – det mest grundläggande får dock eleverna i dessa årskurser redan anses ha uppnått. För inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska studierna därför särskilt ge kunskaper om läs- och skrivutveckling eller matematikutveckling, beroende på ämneskombination. De ämnes- och ämnesdidaktiska studierna för grundlärarexamen behöver alltså omfatta både ämnesstudier i flera olika ämnen och specifik kompetens för arbete med yngre elever. De ämnes- och ämnesdidaktiska studierna föreslås därför omfatta 35 högskolepoäng.

Den som studerar till ämneslärare ska undervisa äldre elever i ett ämne eller, i vissa fall, två ämnen och ge eleverna successivt fördjupade kunskaper i ämnet eller ämnena (se avsnitt 7.4). De ämnes- och ämnesdidaktiska studierna föreslås avse relevant ämne eller ämnen. När studierna avser att leda till behörighet i två ämnen är det antingen inom ämneskombinationerna matematik och teknik, i högstadiet eller gymnasiet, eller biologi och naturkunskap i gymnasiet. Genom att bygga vidare på tidigare ämnesstudier kan studierna med fördel fokusera på ämnesdidaktik snarare än rena ämnesstudier, och utbildningstiden kan då användas så effektivt som möjligt. De ämnes- och ämnesdidaktiska studierna behöver därtill i normalfallet bara omfatta ämnesstudier i ett ämne, eller i vissa fall två ämnen. Därför föreslås de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna omfatta 20 högskolepoäng.

Det föreslås inte något krav på något självständigt arbete (examensarbete) eftersom den studerande har genomfört ett sådant arbete inom ramen för sin tidigare examen.

Exempel på upplägg av en kompletterande pedagogisk utbildning

Nedan illustreras hur en kortare kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) om 75 högskolepoäng till grundlärarexamen respektive 60 högskolepoäng till ämneslärarexamen skulle kunna läggas upp. Upplägget innehåller tre moment inom den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK 1, UVK 2 och UVK 3), två perioder med verksamhetsförlagd utbildning (VFU 1 och VFU 2) samt tre eller fyra ämnes- och ämnesdidaktiska kurser (ÄK 1, ÄK 2, ÄK 3 och ÄK 4).

Tabell 1. Exempel på upplägg av KPU till grundlärare och ämneslärare

Termin	Kurs	Poängomfattning
1	UVK 1	7,5
	ÄK 1	5,0
	VFU 1	10,0

	UVK 2	7,5
2	ÅK 2	7,5
	VFU 2	10,0
	UVK 3	5,0
	ÅK 3	7,5
Totalt		60,0
3	ÅK 4	15,0
Totalt		75,0

Utbildningen ska kunna kombineras med anställning som lärare

Utbildningen ska kunna anordnas så att den kan kombineras med anställning som lärare på deltid. Det innebär att man parallellt med studierna arbetar som lärare på en skola. Det ger möjlighet att relatera studierna till verksamheten på skolan samtidigt som erfarenheter från arbetet som lärare kan vara till nytta i studierna. De lärosäten som anordnar utbildning i en sådan form föreslås då kunna anordna utbildningen under längre tid än ett kalenderår eller ett normalstudieår och i en annan studietakt.

Samtidigt är det viktigt att utbildningen kan genomföras under så kort tid som möjligt eftersom den ska leda till fler legitimerade och behöriga lärare så snabbt som möjligt. När det finns möjlighet bör därför den verksamhetsförlagda utbildningen organiseras så att denna yrkesverksamhet kan tillgodoräknas som verksamhetsförlagd utbildning (6 kap. 6–8 §§ högskoleförordningen). Det kan också finnas möjligheter att lägga upp utbildningen så att det sammanlagt blir en förhöjd studietakt för individen, t.ex. i det fall utbildningen omfattar 75 procent och anställningen är på halvtid.

Möjligheten att arbeta som lärare parallellt med studierna förutsätter samverkan mellan lärosäten och skolhuvudmän kring planering och en rad praktiska frågor. Samtidigt som man söker till utbildningen behöver man till exempel kunna ansöka om anställning hos en skolhuvudman. Bedömningen är att det för skolhuvudmännens del kan vara intressant att anställa en person, även i en mindre omfattning, om det kan leda till att en legitimerad och behörig lärare kan anställas i ett senare skede.

7.4 Den tidigare examen styr vilken undervisningsbehörighet som examen efter genomförd kompletterande pedagogisk utbildning avser att leda till

Förslag: Kraven för grundlärar- respektive ämneslärarexamen ska vara att den studerande har en tidigare fullgjord examen och att en kompletterande pedagogisk utbildning om 75 respektive 60 högskolepoäng genomförts med godkänt resultat.

Även de krav som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen ska gälla för grundlärarexamen och ämneslärarexamen enligt den nya kompletterande pedagogiska utbildningen, om inte kraven är hänförliga till

de moment eller delmoment av den utbildningsvetenskapliga kärnan som inte har någon motsvarighet i utbildningen.

Vilken undervisningsbehörighet som utbildningen avser att leda till ska framgå av bilaga 2 till förordningen, uppdelat utifrån vilken tidigare examen som den studerande har. För grundlärarexamen avser utbildningen att leda till undervisningsbehörighet i en av två ämneskombinationer som i sin tur består av två ämnen (svenska och engelska eller matematik och teknik) och en ämnesgrupp (SO eller NO). För ämneslärarexamen avser utbildningen att leda till undervisningsbehörighet i ett eller två ämnen. Examen kommer avläggas på avancerad nivå om det är en ämneslärarexamen som avser att ge undervisningsbehörighet i två ämnen, och i övriga fall på grundnivå.

Det ska framgå att den sammantagna utbildningen (tidigare examen och kompletterande pedagogisk utbildning) får anses omfatta ämnesstudier med den poängomfattning som krävs för behörighet i ovan nämnda ämnen enligt förordningen om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare.

Skälen för förslagen

Utbildningen ska leda till en befintlig lärarexamen

Det har övervägts om utbildningen ska leda till en ny lärarexamen. Om utbildningen ska ha någon effekt på lärarbristen, behöver den leda till legitimation och undervisningsbehörighet. Eftersom det ska vara en tidsbegränsad försöksverksamhet (se avsnitt 7.2 och 7.5), bör den i största möjliga utsträckning genomföras inom ramen för nuvarande system så att befintliga bestämmelser om legitimation och behörighet kan tillämpas utan att dessa behöver ändras för en ny tillfällig lärarexamen. Utbildningen föreslås därför leda till någon av de två befintliga lärarexamina med inriktning mot arbete i de årskurser och de verksamheter som gäller för de ordinarie utbildningsprogrammen (grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 eller med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 eller till ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i årskurs 7–9 eller med inriktning mot arbete i gymnasieskolan).

Utbildningen ska delvis ha andra krav för examen

För examen som avläggs efter denna kompletterande pedagogiska utbildning gäller de krav som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen (examensbeskrivningen) om inte kraven är hänförliga till de moment eller delmoment av den utbildningsvetenskapliga kärnan som inte har någon motsvarighet i utbildningen (se avsnitt 7.3). Det innebär att endast de examensmål i examensbeskrivningen som har en motsvarighet i utbildningens innehåll kan tillämpas på utbildningen.

I fråga om utbildningens omfattning är den sammanlagda poängomfattningen, inkluderat tidigare examen och kompletterande pedagogisk utbildning, minst densamma som för ett utbildningsprogram till grundlärare eller ämneslärare. Ett utbildningsprogram med inriktning mot arbete i förskoleklass och i grundskolan omfattar 240 högskolepoäng, vilket är

motsvarande en tidigare examen på kandidatnivå om 180 högskolepoäng tillsammans med en kompletterande pedagogisk utbildning om 75 högskolepoäng. Ett utbildningsprogram med inriktning mot arbete i gymnasieskolan omfattar 300 högskolepoäng, vilket är motsvarande en tidigare examen på magisternivå om 240 högskolepoäng tillsammans med en kompletterande pedagogisk utbildning om 60 högskolepoäng.

När det gäller utbildningens olika delar kortas den utbildningsvetenskapliga kärnan ned från 60 till 20 högskolepoäng (som berörs i avsnitt 7.3). Den verksamhetsförlagda utbildningen kortas ned från 30 till 20 högskolepoäng men ska som i dag förläggas till relevant verksamhet och ämne. De ämnes- och ämnesdidaktiska studierna omfattar inte lika många ämnen som utbildningsprogrammen, men examen efter denna kompletterande pedagogiska utbildning leder inte heller till samma undervisningsbehörighet som examen efter ett ordinarie utbildningsprogram. För ämneslärare uppfylls dock kravet på en fördjupning om 90 högskolepoäng eller 120 högskolepoäng i relevant ämne eller ämnesområde genom den tidigare examen.

Grundlärarexamen ska ge behörighet att undervisa i en ämneskombination som ska framgå i förordning

Dagens grundlärarexamen infördes för att tillmötesgå skolhuvudmännens behov av både klasslärare och ämneslärare. Den innebär att en grundlärare har bredare ämneskunskaper än tidigare, och den är inriktad mot snävare åldersintervall än förut (prop. 2009/10:89 s. 18). Examen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 ger behörighet att undervisa i svenska, matematik, engelska, samhällsorienterande ämnen (SO), naturorienterande ämnen (NO) och teknik. Examen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ger behörighet att undervisa i svenska, matematik och engelska samt NO och teknik eller SO eller ett eller två praktiska eller estetiska ämnen. SO är en ämnesgrupp som består av ämnena geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap. NO är en ämnesgrupp som består av ämnena biologi, fysik och kemi.

Att utforma en alternativ väg till grundlärarexamen som innehåller samma ämnesbredd är inte möjligt om utgångspunkten ska vara en tidigare examen, som av naturliga skäl oftast inte har samma bredd. Samtidigt är det angeläget att ersätta den ökande andelen obehöriga lärare utan någon eftergymnasial utbildning med lärare som har högskoleutbildning med undervisningsbehörighet. Det kan i sammanhanget också nämnas att det finns lärare med en äldre lärarexamen i skolan i dag som inte har behörighet att undervisa i grundskolans alla ämnen. En väg till fler grundlärare skulle därför kunna vara att utbilda grundlärare som, liksom lärare med en äldre examen, inte har behörighet i alla ämnen. Den lärare som vill kan då, efter examen och legitimation, på vanligt sätt utöka sin behörighet till fler ämnen. Därför föreslås att grundlärarexamen som erhålls efter den nya kompletterande pedagogiska utbildningen ska leda till behörighet i färre ämnen än en motsvarande examen som erhålls efter ordinarie utbildningsprogram.

Grundlärare med behörighet i färre ämnen måste dock vara anställningsbara. Ett sätt att säkerställa det är att utgå från timplanen för grundskolan och fördelningen av antalet undervisningstimmar mellan olika ämnen. Av

timplanen framgår att ämnena svenska och matematik har flest undervisningstimmar i lågstadiet och mellanstadiet. De skolämnena som ingår i försöksverksamheten ska därför delas in i två ämneskombinationer där den ena innehåller svenska och den andra matematik. Den ena ämneskombinationen ska, utöver svenska, innefatta ämnet engelska och ämnesgruppen SO. Tillsammans motsvarar de ämnena hälften av undervisningstiden i låg- respektive mellanstadiet. Den andra ämneskombinationen ska, utöver matematik, innefatta ämnet teknik och ämnesgruppen NO. Tillsammans motsvarar de ämnena en tredjedel av undervisningstiden i låg- respektive mellanstadiet. En grundlärare ska få behörighet att undervisa i den ena av de två ämneskombinationerna. Som berörs i avsnitt 7.2 föreslås att den exakta undervisningsbehörighet som utbildningen avser att leda till ska framgå av bilaga 2 till förordningen, uppdelat utifrån vilken tidigare examen som den studerande har.

Som framgår av avsnitt 7.2 ska utgångspunkten vara en generös och flexibel syn på den tidigare examen i förhållande till skolans undervisningsämnen. Den tidigare examen får anses ge en god grund för att undervisa i ämneskombinationen efter genomgången kompletterande pedagogisk utbildning. En generell examen ska vara inom en huvudområdesgrupp som kan anses vara relevant för undervisningsämnet. Som framgår ovan (avsnitt 7.2) består en huvudområdesgrupp i sin tur av flera huvudområden, och alla huvudområden anses vara lika relevanta för undervisningsämnet. Inom huvudområdesgruppen matematik finns till exempel huvudområdena beräkningsteknik, numerisk analys och problemlösning som alla anses vara relevanta för att undervisa i skolämnet matematik (se bilaga 1 till denna promemoria för ytterligare exemplifiering). På samma sätt ska en yrkesexamen vara inom ett ämnesområde som kan anses vara relevant för undervisningsämnet.

I tabell 2 nedan sammanfattas vilka tidigare examina som avser att ge behörighet att undervisa i respektive ämneskombination. Den som har en tidigare examen i till exempel litteraturvetenskap eller engelska eller statsvetenskap ska, efter genomgången kompletterande pedagogisk utbildning, vara behörig att undervisa i ämneskombinationen svenska, engelska och SO. Den som har en tidigare examen i till exempel matematik eller miljövetenskap eller är civilingenjör ska, efter genomgången kompletterande pedagogisk utbildning, vara behörig att undervisa i ämneskombinationen matematik, teknik och NO.

Som framgår ovan ger den reguljära grundlärarutbildningen breda ämneskunskaper i flera ämnen. Det finns andra breda utbildningar i högskolan som omfattar flera ämnen. Utbildningar som leder till examen i journalistik, kulturvetenskap eller kultur-, samhälls- och ekonomisk geografi ger en bred kompetens och därmed en god grund för arbete som grundlärare. Den som har en sådan examen ska därför, efter genomförd kompletterande pedagogisk utbildning, vara behörig att undervisa i ämneskombinationen svenska, engelska och SO.

Tabell 2. Examina som ska ge behörighet att undervisa i en ämneskombination

Ämneskombination	Huvudområdesgrupp för generell examen	Yrkesexamen
Svenska, Engelska, SO	Journalistisk, Kulturvetenskap, Litteraturvetenskap, Svenska/Nordiska språk, Engelska, Ekonomisk historia, Historia, Religionsvetenskap och teologi, Nationalekonomi, Sociologi, Statsvetenskap, Geografi, Geografisk informationsteknik, Kultur-, samhälls- och ekonomisk geografi	–
Matematik, NO, Teknik	Matematik, Statistik, Biologi, Molekylärbiologi, Geovetenskap och naturgeografi, Miljövetenskap, Skogsvetenskap, Fysik, Kemi samt inom teknikområdet: Arkitektur, Bioteknik, Byggteknik, Datateknik, Elektronik, Elektroteknik, Energiteknik, Fordons- och farkostteknik, Industriell ekonomi, organisation och ledning, Kemiteknik, Lantmäteri, Maskinteknik, Materialvetenskap och materialteknik, Medicinska tekniker, Miljöteknik, Produktutveckling, Rymdteknik, Samhällsbyggnadsteknik, Teknik, Teknisk fysik, Trä- och pappersteknik, Väg- och vattenbyggnad	Agronomexamen, Jägmästarexamen, Civilingenjörsexamen, Högscoleingenjörsexamen

Av högskoleförordningen framgår att lärosätet på examensbeviset ska ange en examens benämning, på vilken nivå som examen avläggs och vilka kurser som ingår i en examen på grundnivå och avancerad nivå (6 kap. 10 §). Av bilaga 2 (examensbeskrivningen) till högskoleförordningen framgår att det på examensbeviset även ska anges vilken inriktning studenten har fullgjort och vilket eller vilka undervisningsämnen som examen omfattar.

De tidigare ämnesstudierna tillsammans med de ämnes- och ämnesdaktiska studierna inom ramen för den kompletterande pedagogisk utbildningen om 35 högskolepoäng, men även den ämnesrelaterade verksamhetsförlagda utbildningen, gör att de samlade ämnesstudierna bör anses omfatta ämnesstudier i den poängomfattning som krävs för behörighet enligt förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och forskollärare (behörighetsförordningen). Av examensbeviset för de som genomgått den nya kompletterande pedagogiska utbildningen kommer det alltså att anges att examen omfattar de ämnen som ingår i ämneskombinationen enligt ovan. Enligt behörighetsförordningen ges behörighet i den eller de årskurser och i det eller de ämnen som omfattas av lärarens utbildning (2 kap. 3 § och 2 kap. 6 §). De ämnen som anges på examensbeviset kommer alltså att leda till undervisningsbehörighet enligt behörighetsförordningen. Därutöver finns alltid möjligheten att på vanligt sätt ansöka hos Skolverket om att utöka sin legitimation med fler

undervisningsbehörigheter, exempelvis för den som har ytterligare ämnesstudier utanför sin tidigare examen.

Av behörighetsförordningen framgår att en examen med inriktning mot arbete i vissa årskurser även kan ge behörighet i andra årskurser. Den som har en grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 kan till exempel få behörighet att undervisa i årskurs 3 i de ämnen som ingår i examen (2 kap. 5 §).

Grundlärarexamen som avläggs efter den reguljära utbildningen till grundlärare avläggs på avancerad nivå i fråga om de examensinriktningar som nu är aktuella. Någon kompletterande pedagogisk utbildning till grundlärare finns inte i dag. I den kompletterande pedagogiska utbildning som nu föreslås ska grundlärarexamen ge behörighet att undervisa i en begränsad grupp av ämnen. Eftersom den kompletterande pedagogiska utbildning till grundlärare som nu föreslås ska ge en begränsad undervisningsbehörighet föreslås att den ska avläggas på grundnivå, i likhet med befintlig kompletterande pedagogisk utbildning till ämneslärare som är begränsad till ett undervisningsämne.

Ämneslärarexamen ska ge behörighet att undervisa i minst ett ämne som ska framgå i förordning

De flesta som avlägger en ämneslärarexamen efter att ha fullföljt dagens kompletterande pedagogiska utbildning om 90 högskolepoäng blir behöriga att undervisa i ett ämne, och det är det ämne som de tidigare ämnesstudierna avser (se avsnitt 4.2). I försöksverksamheten ska på motsvarande sätt den tidigare examen avgöra vilket undervisningsämne som man får behörighet att undervisa i. Som berörs i avsnitt 7.2 föreslås att undervisningsbehörigheten ska framgå av bilaga 2 till förordningen, uppdelat utifrån vilken tidigare examen som den studerande har.

Som nämnts ska utgångspunkten vara en generös och flexibel syn på den tidigare examen i förhållande till skolans undervisningsämnen. Den tidigare examen ska anses ge en god grund för att undervisa i ämnet efter genomgången kompletterande pedagogisk utbildning. I tabell 3 nedan sammanfattas vilka tidigare examina som ska ge behörighet att undervisa i respektive ämne. En generell examen ska vara inom en huvudområdesgrupp som kan anses vara relevant för undervisningsämnet. För hälften av undervisningsämnena (12 av 21), till exempel engelska, filosofi, franska, historia och psykologi, anses enbart en huvudområdesgrupp vara relevant (se tabell 3). För hälften av undervisningsämnena anses två eller flera huvudområdesgrupper vara relevanta och därmed ge behörighet att undervisa i ämnet efter genomförd kompletterande pedagogisk utbildning. Varje huvudområdesgrupp anses då vara relevant för något eller några av de moment som ingår i undervisningsämnets centrala innehåll. Till exempel anses både litteraturvetenskap och svenska/nordiska språk vara relevanta huvudområdesgrupper för undervisningsämnet svenska. För till exempel samhällskunskapsämnet anses sex huvudområdesgrupper vara relevanta: ekonomisk historia, företagsekonomi, juridik och rättsvetenskap, nationalekonomi, sociologi och statsvetenskap. För teknikämnet anses 22 huvudområdesgrupper vara relevanta. De motsvaras i huvudsak av en inriktning inom civilingenjörsexamen. Många som tar ut en civilin-

genjör- eller högskoleingenjörsexamen tar också ut en generell examen för samma studier, så kallade dubbla examina.

Tabell 3. Examina som ska ge behörighet att undervisa i ett ämne

Undervisningsämne	Huvudområdesgrupp för generell examen	Yrkesexamen
<i>Biologi</i>	Biologi, Molekylärbiologi, Skogsvetenskap	Agronomexamen, Jägmästarexamen
<i>Engelska</i>	Engelska	–
<i>Filosofi</i>	Filosofi	–
<i>Franska</i>	Franska	–
<i>Fysik</i>	Fysik	–
<i>Företagsekonomi</i>	Företagsekonomi	Civilekonomexamen
<i>Geografi</i>	Geografi, Geografisk informationsteknik	–
<i>Grekiska*</i>	Grekiska*	–
<i>Historia</i>	Historia	–
<i>Juridik</i>	Juridik och rättsvetenskap	Juristexamen
<i>Kemi</i>	Kemi	–
<i>Latin</i>	Latin	–
<i>Matematik</i>	Matematik, Statistik samt inom teknikområdet: Arkitektur, Bioteknik, Byggteknik, Datateknik, Elektronik, Elektroteknik, Energiteknik, Fordons- och farkostteknik, Industriell ekonomi, organisation och ledning, Kemiteknik, Lantmäteri, Maskinteknik, Materialvetenskap och materialteknik, Medicinska tekniker, Miljöteknik, Produktutveckling, Rymdteknik, Samhällsbyggnadsteknik, Teknik, Teknisk fysik, Trä- och pappersteknik, Väg- och vattenbyggnad	Civilingenjörsexamen, Högskoleingenjörsexamen
<i>Naturkunskap</i>	Biologi, Geovetenskap och naturgeografi, Miljövetenskap, Skogsvetenskap	Agronomexamen, Jägmästarexamen
<i>Psykologi</i>	Psykologi	Psykologexamen
<i>Religionskunskap</i>	Religionsvetenskap och teologi	–
<i>Samhällskunskap</i>	Ekonomisk historia, Företagsekonomi, Juridik och rättsvetenskap, Nationalekonomi, Sociologi, Statsvetenskap	Civilekonomexamen, Juristexamen
<i>Spanska</i>	Spanska	–
<i>Svenska</i>	Litteraturvetenskap, Svenska/Nordiska språk	–

Teknik	Arkitektur, Bioteknik, Byggteknik, Datateknik, Elektronik, Elektroteknik, Energiteknik, Fordons- och farkostteknik, Industriell ekonomi, organisation och ledning, Kemiteknik, Lantmäteri, Maskinteknik, Materialvetenskap och materialteknik, Medicinska tekniker, Miljöteknik, Produktutveckling, Rymdteknik, Samhällsbyggnadsteknik, Teknik, Teknisk fysik, Trä- och pappersteknik, Väg- och vattenbyggnad	Civilingenjörsexamen, Högskoleingenjörsexamen
Tyska	Tyska	–

*Avser klassisk grekiska och inte nygrekiska.

En huvudområdesgrupp består av flera huvudområden. Det betyder att flera huvudområden kan vara relevanta för samma undervisningsämne. En generell examen inom till exempel huvudområdesgruppen biologi ska ge behörighet att undervisa i ämnet biologi i grundskolans årskurs 7–9 eller i gymnasiet, beroende på vilken examensinriktning man valt. Examen ska då vara inom något av de huvudområden som hör till denna huvudområdesgrupp enligt den förteckning som Universitets- och högskolerådet föreslås ansvara för (se exemplifiering i bilaga 1 till denna promemoria). Exempel på huvudområden inom huvudområdesgruppen Biologi är biodiversitet, ekologi, marinbiologi och molekylärbiologi.

På motsvarande sätt ska en yrkesexamen vara inom ett ämnesområde som kan anses vara relevant för detta undervisningsämne. En psykologexamen ska till exempel ge behörighet att undervisa i ämnet psykologi i gymnasiet. Eftersom ämnet endast finns i gymnasiet kan den som har en psykologexamen endast välja den examensinriktningen.

Vissa examina ska ge behörighet att undervisa i två ämnen. Det är examina inom huvudområden eller ämnesområden som är tydligt relevanta för flera undervisningsämnen. I ett första skede ska generella examina inom teknikområdet samt högskoleingenjör- och civilingenjörsexamen ge behörighet att undervisa i teknik och matematik. Generella examina inom biologi och skogsvetenskap samt agronom- respektive jägmästarexamen ska också ge behörighet att undervisa i två ämnen: biologi och naturkunskap. I samband med uppföljning av försöksverksamheten kan detta komma att utvidgas till fler examina och undervisningsämnen.

Reglerna om ämneskombinationer föreslås som framgått av avsnitt 6.1 flyttas till den nya förordningen om utbildning till lärare och förskollärare. Ämneskombinationerna med teknik och matematik respektive biologi och naturkunskap är sådana ämneskombinationer som i dag tillåts enligt bilaga 4 till högskoleförordningen. Det behöver därför inte, i den nya förordningen som ska styra försöksverksamheten, anges något undantag från förordningen om utbildning till lärare och förskollärare avseende reglerna om tillåtna ämneskombinationer.

Som angetts ovan framgår av högskoleförordningen att lärosätet på examensbeviset ska ange en examens benämning, på vilken nivå som examen avläggs och vilka kurser som ingår i en examen på grundnivå och avancerad nivå (6 kap. 10 §). Av bilaga 2 (examensbeskrivningen) till

högskoleförordningen framgår att det på examensbeviset även ska anges vilken inriktning studenten har fullgjort och vilket eller vilka undervisningsämnen som examen omfattar.

Tillsammans med genomförd kompletterande pedagogisk utbildning, som innehåller ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 20 högskolepoäng och ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning, föreslås den tidigare examen anses omfatta ämnesstudier i den poängomfattning som krävs för behörighet i ett eller två undervisningsämnen i grundskolans årskurs 7–9 eller i gymnasieskolan enligt behörighetsförordningen. Av examensbeviset för de som genomgått den nya kompletterande pedagogiska utbildningen kommer det alltså att anges att examen omfattar ett eller två undervisningsämnen. Enligt behörighetsförordningen ges behörighet i den eller de årskurser och i det eller de ämnen som omfattas av lärarens utbildning (2 kap. 8 § och 2 kap. 22 §). Det ämne, eller de ämnen, som anges på examensbeviset kommer alltså att leda till undervisningsbehörighet enligt behörighetsförordningen. Därutöver ska det vara möjligt att på vanligt sätt ansöka hos Skolverket om att utöka sin legitimation med fler undervisningsbehörigheter, exempelvis för den som har ytterligare ämnesstudier utanför sin tidigare examen.

Av behörighetsförordningen framgår att en examen med inriktning mot arbete i vissa årskurser även kan ge behörighet i andra årskurser. Den som har en ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 kan till exempel få behörighet att undervisa i årskurs 4–6 och i gymnasieskolan i de ämnen som ingår i examen (2 kap. 6 §). Den som har en ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan kan få behörighet att undervisa i årskurs 7–9 i de undervisningsämnen som också finns där (2 kap. 8 §).

Ämneslärarexamen som avläggs efter den reguljära utbildningen till ämneslärare ska omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier i minst två undervisningsämnen, och examen avläggs på avancerad nivå. Inom ramen för befintlig kompletterande pedagogisk utbildning är det möjligt för ämneslärarexamen att omfatta ämnesstudier i enbart ett undervisningsämne. I dessa fall avläggs examen på grundnivå. Omfattar examen minst två undervisningsämnen avläggs den på avancerad nivå. För den kompletterande pedagogiska utbildning som nu föreslås ska också gälla att ämneslärarexamen ska avläggas på grundnivå eller avancerad nivå beroende på antal undervisningsämnen.

För ämneslärarexamen som avläggs efter den reguljära utbildningen till ämneslärare är det reglerat vilka undervisningsämnen som får kombineras i en sådan examen. Syftet med denna begränsning av antalet ämneskombinationer är att öka lärarnas anställningsbarhet (prop. 2009/10:89 s. 28–29). För befintlig kompletterande pedagogisk utbildning finns det inte någon sådan begränsning. För den kompletterande pedagogiska utbildning som nu föreslås är endast ett fåtal ämneskombinationer aktuella. Eftersom dessa ämneskombinationerna är i linje med den begränsning av kombinationer som gäller för den reguljära utbildningen till ämneslärare, finns det för tillfället inte behov av någon motsvarande bestämmelse för försöksverksamheten. Detta kan dock komma att förändras för det fall ytterligare ämneskombinationer kommer införas i framtiden.

7.5 Regeringen ska besluta vilka lärosäten som ska få i uppdrag att anordna den nya kompletterande pedagogiska utbildningen

Förslag: Försöksverksamheten med den kortare kompletterande pedagogiska utbildning ska anordnas vid de universitet eller högskolor som regeringen beslutar. Försöksverksamheten ska vara femårig och förordningen som ska reglera utbildningen föreslås därför upphöra 2027. Verksamheten ska följas upp löpande i särskild ordning för att identifiera eventuella behov av justeringar och efteråt också utvärderas. Universitets- och högskolerådet ska få i uppdrag att informera om den nya utbildningen.

Skälen för förslagen

Försöksverksamhetens omfattning

För att möta behovet av fler lärare är det nödvändigt att försöksverksamheten har en stor volym. Eftersom det är många lärosäten som har tillstånd att utfärda såväl grundlärarexamen som ämneslärarexamen och också erfarenhet av att anordna kompletterande pedagogisk utbildning i någon form, är förutsättningarna goda för en omfattande försöksverksamhet. Regeringen ska därför uppdraga åt flera lärosäten, oavsett om de omfattas av högskolelagen (1992:1434) eller lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina, att anordna den kompletterande pedagogiska utbildning som föreslås. Sedan tidigare har medel avsatts för att öka antalet utbildningsplatser inom den reguljära lärarutbildningen, och lärosätena har fått möjlighet att omprioritera medlen mellan de olika examensinriktningarna. Därutöver har särskilda medel avsatts för fler utbildningsplatser inom kompletterande pedagogisk utbildning i budgetpropositionen för 2021. Bedömningen är därför att försöksverksamheten kan genomföras inom ramen för befintliga anslag.

I ett inledande skede ska försöksverksamheten inte omfatta alla skolans undervisningsämnen som det finns en fastlagd kurs- eller ämnesplan för. Det ska ske en successiv utbyggnad till fler ämnen i takt med att den nya modellen har prövats och justerats efter behov. Till att börja med ska den omfatta ämnen inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga området (inklusive språk) och det naturvetenskaplig-tekniska området (inklusive matematik). Det betyder att de praktisk-estetiska ämnena bild, dans, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik, slöjd och teater inte ska ingå inledningsvis. Inte heller ska modersmål, svenska som andraspråk och teckenspråk omfattas inledningsvis. Bland de moderna språken ska franska, spanska och tyska ingå i försöksverksamheten från början.

Lärosätena ska förbereda för att utbildningen ska kunna genomföras i enlighet med den nya förordning som ska reglera utbildningen. Bland annat behöver ett utbildningsinnehåll tas fram (ämnes- och ämnesdidaktiska studier, studier inom den utbildningsvetenskapliga kärnan och verksamhetsförlagd utbildning). Genom tidigare uppdrag från regeringen och egna initiativ från lärosätena finns det nu en samlad erfarenhet hos lärosätena av att utforma kompletterande pedagogisk utbildning med förhöjd

studietakt, att anordna kompletterande pedagogisk utbildning för en ny målgrupp (personer med forskarexamen) samt att utforma kortare ämneskurser och kurser inom den utbildningsvetenskapliga kärnan (uppdraget att skapa fler vägar in i läraryrket, U2018/03202). Det finns också erfarenhet av att anordna så kallad arbetsintegrerad lärarutbildning (AIL), det vill säga att göra det möjligt att kombinera studier med arbete som lärare. Förutsättningarna är därför goda för ett uppdrag till flera lärosäten att utveckla kurser för den nya utbildningen och i övrigt organisera för att den ska kunna genomföras.

Undervisningen kan behöva fördelas och samordnas mellan olika lärosäten inom ramen för uppdraget. Dessutom bör utbildningen kunna genomföras på distans vid tillräckligt många lärosäten, och den som studerar utbildningen på distans bör också kunna genomföra den verksamhetsförlagda utbildningen så nära sin bostadsort som möjligt. Det betyder att lärosätena kommer att behöva samverka med varandra kring utbildningen. En lämplig myndighet, till exempel ett lärosäte eller Universitets- och högskolerådet, ska därför få i uppdrag att samordna försöksverksamheten.

Försöksverksamheten ska dokumenteras och följas upp kontinuerligt av det samordnande lärosätet eller den samordnande myndigheten. Samordnaren ska löpande hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) informerat om verksamheten och redogöra för verksamheten och viktigare erfarenheter av densamma. Efter två år ska eventuella behov av justeringar i verksamheten identifieras. Man kan då överväga att utöka vilka examina som ska ge särskild behörighet till utbildningen. Man kan också överväga att utöka verksamheten till fler undervisningsämnen, till exempel fler moderna språk eller estetiska ämnen som bild, musik, dans och teater. Man kan även överväga hur undervisningsbehörigheten för ämneslärare kan utökas till fler ämnen. En samlad utvärdering av försöksverksamheten ska göras efter fem år.

Utbildningen ska leda till arbete som lärare

Det är viktigt att utbildningen kan leda till arbete som lärare. I uppdraget till lärosätena ska det därför framgå att försöksverksamheten också ska innehålla några yrkesorienterande inslag. Dessa inslag bör gå längre än den studievägledning och information som lärosätena normalt sett tillhandahåller enligt 6 kap. 3 § högskoleförordningen. Lärosätena kan, utöver utbildningen, till exempel anordna seminarier eller annan form av träffar där representanter från skolhuvudmän informerar om möjligheterna till en karriär som lärare och där man kan få tips och råd om ansökningsprocessen. Lärosätena ska också organisera utbildningen så att studierna kan avslutas i tid för att påbörja arbete som lärare vid skolans terminsstart.

Universitets- och högskolerådet ska ge riktad och samordnad information om utbildningen

Det är nödvändigt att nå ut till målgruppen med information om utbildningen. Informationen behöver därför vara riktad och nå personer med en relevant examen som antingen vill yrkesväxla eller nyligen har avlagt sin examen. En möjlig målgrupp är personer som har friställts från sitt tidigare arbete med anledning av covid-19-pandemin. Lämpliga myndigheter och andra kanaler behöver användas för att särskilt nå denna grupp. Eftersom

avsikten är att flera lärosäten ska delta i försöksverksamheten behöver informationen också vara samordnad. Universitets- och högskolerådet har i dag i uppdrag att informera om vägar till lärar- och förskolläraryrkena inklusive olika utbildningsalternativ. Universitets- och högskolerådet ska därför få i uppdrag att rikta och samordna information även om denna utbildning.

7.6 Möjligheter till studiefinansiering

Förslag: Även de som studerar mot en grundläraexamen inom ramen för en kompletterande pedagogisk utbildning ska vara berättigade till det högre bidragsbeloppet inom studiemedlen som för närvarande enbart gäller för studier på en kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämnesläraexamen.

Skälen för förslagen

Målgrupp för förslaget om en kortare kompletterande pedagogisk utbildning är personer som har en examen sedan tidigare. Examen kan ha utfärdats nyligen eller för en längre tid sedan. Det innebär att de som söker till utbildningen kommer att vara i olika livssituationer och därmed ha olika försörjningsmöjligheter.

Deltidsanställning som lärare inom ramen för utbildningen

Som framgår ovan ska den kompletterande pedagogiska utbildning som föreslås kunna kombineras med en anställning som lärare på deltid för den som vill. En sådan anställning kan vara en möjlighet till studiefinansiering.

Studiemedel med den högre bidragsnivån och tilläggsån

En annan möjlighet kan vara att söka studiemedel. Studiemedel består av studiebidrag och studielån. Studiebidrag kan i några särskilt reglerade fall lämnas med en högre nivå, ett s.k. högre bidrag. Det högre bidragsbeloppet inom studiemedlen får lämnas från och med det kalenderår då den studerande fyller 25 år (3 kap. 13 § studiestödslagen). Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om de förutsättningar som i övrigt ska gälla för att en studerande ska ha rätt till det högre bidragsbeloppet. Med anledning av den tilltagande bristen på lärare har regeringen beslutat att studiebidrag får lämnas med ett högre belopp per vecka för studier på kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämnesläraexamen (3 kap. 10 § studiestödsförordningen [2000:655]). Under 2020 uppgick studiebidraget till 823 kronor per vecka medan det högre bidragsbeloppet uppgick till 1821 kronor per vecka. Den nya utbildning som föreslås i denna promemoria är en kompletterande pedagogisk utbildning. Personer som vill studera till en ämnesläraexamen inom ramen för denna är alltså redan enligt nuvarande regler berättigade till det högre bidragsbeloppet inom studiemedlen. Däremot omfattas inte de personer som kommer studera en kompletterande pedagogisk utbildning mot grundläraexamen av rätten till det högre bidragsbeloppet. Något skäl till varför dessa två grupper bör behandlas olika finns inte och därför

föreslås att studiestödsförordningen ska ändras så att även studier på den nya kompletterande pedagogiska utbildningen mot grundlärarexamen ska berättiga till det högre bidragsbeloppet. Ökningen av antalet studerande med det högre bidragsbeloppet bedöms kunna rymmas inom ramen för anvisade medel.

För att underlätta övergången mellan arbete och studier kan den som har arbetat tidigare med en inkomst över ca 196 000 kronor per kalenderår också söka ett tillägg till studiemedlen, ett så kallat tilläggs lån, fr.o.m. det kalenderår som den personen fyller 25 år (3 kap. 14 § studiestödslagen [1999:1395] och 3 kap. 12 § studiestödsförordningen), vilket kan vara värdefullt för den som studerar en kortare kompletteringsutbildning. I budgetpropositionen för 2021 förstärks tilläggs lånet tillfälligt med ca 25 procent under de närmaste två åren, dvs. under 2021 och 2022 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 15).

Förslag om höjd åldersgräns för rätt till studiemedel

Av punkt 14 i den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, det s.k. januariavtalet, framgår att möjligheten att vidareutbilda sig eller omskola sig högre upp i åldrarna ska utökas och att det ska ges mer generösa villkor för detta inom studiemedelssystemet. Förslag på åtgärder som syftar till att uppnå detta har remitterats i promemorian Bättre studiestöd till äldre (U2019/04318). Bland annat föreslås att den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel ska höjas med fyra år, från 56 år till 60 år, och att den nedtrappning i rätten att låna som finns inom studiemedelssystemet i dag ska börja vid 51 år i stället för 47 år. I budgetpropositionen för 2021 beräknas medel som möjliggör bl.a. höjda åldersgränser för rätt till studiemedel, och regeringen aviserar att den avser att återkomma med sådana förslag under 2021 för studier som bedrivs fr.o.m. 2022 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 15). En sådan höjning av åldersgränsen för rätt till studiemedel kan vara en ny möjlighet till studiefinansiering för studerande högre upp i åldrarna som vill ställa om till läraryrket.

8 Ändringar i befintlig kompletterande pedagogisk utbildning för fler ämneslärare

Förslag: En ny bestämmelse ska införas i de två befintliga förordningar som styr nuvarande kompletterande pedagogisk utbildning (förordning om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen och förordning om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå). Även personer som har ämneskunskaper i ett undervisningsämne som har sådan relevans för det undervisningsämne som ämneslärarexamen avser att omfatta att det kan anses motsvara poängkraven för särskild behörighet ska kunna antas till utbildningen. Personer antagna med stöd av antingen den nya bestämmelsen eller bestämmelsen om reell kompetens ska kunna erhålla examen efter genomgången kompletterande pedagogisk utbildning, utan någon ny prövning av deras ämneskunskaper. En ny lydelse i bestämmelsen om vad som krävs för examen via kompletterande pedagogisk utbildning införs för att förtydliga detta.

Det ska också förtydligas att det ska vara möjligt att anordna den kompletterande pedagogiska utbildningen så att studenten kan skriva ett självständigt arbete inom utbildningen omfattande 15 högskolepoäng, och därmed uppnå kraven för examen. Personer som erhåller en ämneslärarexamen som omfattar två eller tre ämnen ska för samtliga inriktningar skriva ett självständigt arbete som motsvarar poängkraven som framgår av bilaga 2 till högskoleförordningen.

För kompletterande pedagogisk utbildning för forskarutbildade ska dock kravet på ett självständigt arbete tas bort eftersom dessa personer i sin tidigare forskarutbildning skrivit en vetenskaplig uppsats eller avhandling och därmed utvecklat kunskaper och färdigheter för att självständigt kunna bedriva forskning.

Ytterligare språkliga och redaktionella ändringar ska också göras i förordningarna i förtydligande syfte. Dessa ändringar innebär inga förändringar i sak mot vad som gäller enligt nuvarande ordning.

Skälen för förslagen

Befintliga kompletterande pedagogiska utbildningar är en viktig komponent i arbetet för fler ämneslärare...

Som framgår av avsnitt 4 och 7.1 visar Skolverkets prognos från 2019 att bristen på lärare riskerar bli stor under det kommande årtiondet. Enligt Skolverkets lärarprognos från 2019 kan det år 2033 komma att saknas 16 300 ämneslärare i svensk skola. Kompletterande pedagogisk utbildning har blivit en allt viktigare komponent i kompetensförsörjningen av ämneslärare. Läsåret 2016/2017 hade en tredjedel av alla examinerade ämneslärare genomgått utbildningen. Universitetskanslersämbetet har också

uppskattat att utbildningen har en högre genomströmning än den reguljära ämneslärarutbildningen. Skolverket framhåller i sin prognos att det är viktigt att det finns både snabba och flexibla vägar in i läraryrket och att personer med olika bakgrund och erfarenheter som vill utbilda sig till ämneslärare bereds plats på kompletterande pedagogisk utbildning. Samtidigt som betydelsen av utbildningen ökar menar Skolverket att utbildningarna måste följas upp så att de utformas så ändamålsenligt som möjligt. Cirka 40 procent av studenterna på utbildningen i dag har inte en avslutad examen sedan tidigare. Även om en kortare kompletterande pedagogisk utbildning för personer med en avslutad examen nu föreslås (avsnitt 7) kommer det således fortsatt finnas ett stort behov av befintlig utbildning för en stor grupp studenter som inte har någon avslutad examen. Den befintliga utbildningen kommer också fortsatt vara viktig för de personer som har en examen som inte ger behörighet till den nya föreslagna kompletterande pedagogiska utbildningen. Det är därför av stor vikt att befintlig kompletterande pedagogisk utbildning finns kvar och vidareutvecklas.

... men många sökande anses inte vara behöriga till utbildningen

Intresset för att studera en kompletterande pedagogisk utbildning har under de senaste åren ökat. Utbildningen infördes 2011 och hade under de första åren omkring 30 till 530 nybörjare per läsår. De senaste läsåren har antalet nybörjare ökat och stabiliserats på en nivå mellan 1000 och 1100 nybörjare årligen. I takt med att antalet studenter har ökat har också antalet examinerade blivit fler. Läsåret 2018/2019 examinerades 740 personer, vilket är det högsta antalet hittills. Antalet sökande till utbildningen har också ökat de senaste åren. Höstterminen 2019 var kompletterande pedagogisk utbildning den utbildningen som hade högst söktryck av alla lärarutbildningar och inför höstterminen 2020 noterades toppnoteringar vad gäller antalet sökande. Antalet sökande ökade med 31 procent och antalet förstahandssökande ökade med 26 procent. Samtidigt bedömdes många av de sökande inte behöriga. Antalet sökande var 4 138, men endast 2 204 bedömdes behöriga. Liknande mönster kan skönjas även tidigare år. Höstterminen 2019 bedömdes 1 603 av totalt 3 103 sökande behöriga och höstterminen 2018 bedömdes 1 578 av totalt 3 048 sökande behöriga.

Att en sökande inte bedöms vara behörig innebär att den sökande inte anses uppfylla de grundläggande eller särskilda behörighetskraven. När det gäller kraven för särskild behörighet handlar dessa om att lärosätet i fråga inte bedömt att den sökande har rätt omfattning eller rätt innehåll i sina tidigare ämneskunskaper för att antas. Som berörts i avsnitt 5.2 krävs för behörighet som huvudregel ämneskunskaper som motsvarar ämnesstudier om minst 90 högskolepoäng respektive 120 högskolepoäng beroende på inriktning. I många fall upprätthålls dessa poänggränser strikt, trots att bestämmelserna anger att ämneskunskaperna just ska *motsvara* nyss angivna poänggränser (och således indikerar att en bedömning måste göras från fall till fall).

I en rapport från Universitetskanslersämbetet (UKÄ, 2017:7) framgår att de lärosäten som erbjuder kompletterande pedagogisk utbildning har att pröva om tidigare studier motsvarar kraven för att antas. Universitetskanslersämbetet anger i det sammanhanget följande (s. 20):

I förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och forskollärare finns bestämmelser om att ämneskunskaperna vid kompletterande ämnesstudier (Utbildningsdepartementets understrykning) i huvudsak ska motsvara kraven i en 'vanlig' ämneslärarexamen. Skolverket har tolkat dessa bestämmelser i riktlinjer, daterade 2015-12-16. Riktlinjerna har utformats efter avstämning med de lärosäten som ger ämneslärarutbildning och omfattar dels sådant ämnesinnehåll som ska ingå, dels sådana delar som kan ingå. Ett exempel är att för att undervisa i biologi i årskurs 7–9 krävs kunskaper i ekologi, där hållbar utveckling är ett moment som kan ingå. Det finns inget krav på poängfördelning.

De kompletterande ämnesstudier som nämns i citatet ovan ska dock inte förväxlas med de ämnesstudier som den sökande till kompletterande pedagogisk utbildning har, eftersom utbildningen leder till ämneslärarexamen enligt bilaga 2 i högskoleförordningen och alltså inte är att anse som kompletterande ämnesstudier. Bestämmelserna i behörighetsförordningen som reglerar behörigheten för den som läst kompletterade ämnesstudier avser i stället vad som ska gälla för de lärare som redan har en behörighetsgivande examen och vill ansöka om utökad behörighet i ett ämne som inte lästs inom ramen för examen (se t.ex. 2 kap. 9 § i behörighetsförordningen 2011:326). Som redogjorts för ovan innehåller dock inte reglerna om särskild behörighet i de två förordningar som reglerar kompletterande pedagogisk utbildning samma krav som de som anges i reglerna om vad som krävs för utökad behörighet (dvs. att ämnesstudierna i huvudsak ska motsvara kraven i en ämneslärarexamen), utan enbart att den sökande ska ha ämneskunskaper i ett undervisningsämne som motsvarar ämnesstudier om minst 90 eller 120 högskolepoäng.

Av vad som framgår av ovan nämnda rapport innebär detta i praktiken att lärosätena utgår från att tidigare studier i huvudsak ska motsvara ämneskursinnehållet i de reguljära ämneslärarutbildningarna. Eftersom de som söker till kompletterande pedagogisk utbildning har sina ämnesstudier från annat än en ämneslärarutbildning menar Universitetskanslersämbetet att det kan bli mer eller mindre stora skillnader mellan deras tidigare studier och de ämneskunskaper som anses krävas. Det kan till exempel vara så att en sökandes ämneskunskaper i vissa fall inte bedöms vara tillräckligt djupa, eller att ämneskunskaperna i och för sig är tillräckligt djupa, men för smala. Så kan det t.ex. vara för en person som disputerat och har väldigt djupa ämneskunskaper inom en del av ämnet. Det kan också vara så att en sökande anses ha tillräckligt breda ämneskunskaper, men att de ligger vid sidan av det som lärosätena anser krävs (UKÄ, 2017:7).

Flera lärosäten har på ett tydligt sätt informerat om vilka kurser som måste ingå i den sökandes ämnesstudier för att personen ska anses behörig och i vissa fall anges också poänggränser för dessa delkurser. Flera lärosäten har mycket snäva och detaljerade uppställda krav för behörighet. För att anses behörig att studera till ämneslärare i biologi i årskurs 7–9 bedömer till exempel ett lärosäte att de 90 högskolepoängen ska omfatta 15 högskolepoäng botanik, 15 högskolepoäng zoologi där zoofysiologi ska ingå, 15 högskolepoäng cellbiologi och genetik och 15 högskolepoäng ekologi. Därutöver 30 högskolepoäng biologi varav minst 15 högskole-

poäng ska vara på en högre nivå. Ett annat exempel är behörighet i naturkunskap för gymnasiet där kursfordringar i biologi 60 högskolepoäng, kemi 30 högskolepoäng, fysik 15 högskolepoäng och miljö/geovetenskap om 15 högskolepoäng krävs. Därutöver ställs det krav på vilka kurser som ska ingå i respektive ämnesområde. Till exempel krävs det för studierna inom kemi 7,5 högskolepoäng vardera i allmän kemi, biokemi och organisk kemi samt 7,5 högskolepoäng i antingen analytisk kemi eller fysikalisk kemi. Ett ytterligare exempel är att ett lärosäte bedömer att en person med flera års studier i statsvetenskap och nationalekonomi behöver komplettera med 30 högskolepoäng sociologi för att kunna bli samhällskunskapslärare för gymnasiet.

Samtidigt finns det också exempel på lärosäten som inte uttryckligen har samma ämnesspecifika krav som nyss nämnts utan snarare betonar att de tidigare studierna ska ha relevans för undervisningsämnet. En sådan tillämpning öppnar upp för att de tidigare ämnesstudierna kan bedömas bredare. Vad gäller exemplet om samhällskunskapslärare bedömer till exempel ett annat lärosäte att det inte krävs att en student har tidigare sociologistudier för att bli samhällskunskapslärare på gymnasiet. Lärosätens olika bedömningar av ämneskunskaperna lyfts också fram som ett problem i ovan nämnda rapport från Universitetskanslersämbetet (UKÄ rapport 2017:7). Av rapporten framgår också att de ansvariga för bedömning av studenternas kunskaper har en viss förståelse för att man i en större utsträckning skulle kunna bedöma de sökandes ämneskunskaper ur ett bredare perspektiv och inte endast bedöma det som framgår av examensbeteckningen.

Utöver ämnesspecifika krav finns det också exempel på lärosäten som ställer ytterligare krav på behörighet, utöver ämnesstudier om 90 eller 120 högskolepoäng. Till exempel att den sökande ska ha högskoleutbildning omfattande 180 högskolepoäng eller att den sökande ska ha arbetslivserfarenhet inom ämnesområdet för att vara behörig. Några sådana krav uppställer dock inte de två förordningar som styr de kompletterande pedagogiska utbildningarna, och sådana krav kan också försvåra omställning till ämneslärare. Sammantaget finns det därmed skäl att överväga om behörighetsreglerna ska förändras i de förordningar som styr utbildningarna i syfte att på ett bredare sätt erkänna tidigare ämnesstudier och därmed möjliggöra för fler att studera en kompletterande pedagogisk utbildning.

Åtgärder har tidigare vidtagits för att fler ska anses vara behöriga...

Problemet med att många inte anses vara behöriga har tidigare adresserats i två olika regeringsuppdrag, där lärosätena uppmanats att i större utsträckning bedöma den sökandes samlade kompetens. Inom ramen för regeringsuppdraget Fler vägar in i läraryrket (U2018/03202) ska Umeå universitet tillsammans med Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Linköpings universitet, Karlstads universitet, Malmö universitet och Högskolan Dalarna utveckla och använda strukturerade metoder för bedömning och validering av reell kompetens. Syftet är att skapa en varaktig struktur för likvärdiga bedömningar mellan lärosätena och som ska användas bl.a. för antagning till kompletterande pedagogisk utbildning. Dessa lärosäten ska också på ett kommunikativt och lättillgängligt sätt bistå andra universitet

och högskolor med information om hur bedömning av reell kompetens kan göras. I uppdraget ingår också att lärosätena ska utveckla kompletterande ämneskurser, så att personer som inte bedöms uppfylla behörighetskraven kan uppnå det genom kompletterande kurser. I syfte att möjliggöra för fler att omskola sig till ämneslärare genom kompletterande pedagogisk utbildning föreslog regeringen i vårändringsbudgeten för 2020 att universitet och högskolor bör få ökade resurser för att validera tidigare utbildnings- och arbetslivserfarenhet och på så sätt möjliggöra att fler blir behöriga att påbörja utbildningen. Medlen ska användas för att täcka kostnader vid validering av sökandes reella kompetens och 20 lärosäten har fått dela på medlen (regleringsbrev 2:64, ändringsbeslut 2020-06-17). Satsningen förlängdes i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 s. 149). Båda dessa uppdrag är viktiga insatser för att underlätta för fler akademiker att kunna omskola sig till ämneslärare.

... men ytterligare åtgärder behövs för att ämneskunskaperna ska kunna bedömas på ett mer ändamålsenligt sätt

Som berörts ovan framgår det redan av nuvarande bestämmelser att en person kan antas inte enbart när den exakta poänggränsen för behörighet är uppfylld eller när de tidigare ämnesstudierna fullt ut motsvarar innehållet i den reguljära utbildningen, utan även när ämneskunskaperna *motsvarar* ämnesstudier med de angivna poänggränserna. Detta öppnar upp för en bedömning från fall till fall. Därtill finns bestämmelser om att den som genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (s.k. reell kompetens) ska anses behörig. Att enbart anta personer till utbildningen med ämnesstudier som helt överensstämmer till innehåll och omfattning med den reguljära ämneslärarutbildningen innebär således att färre bedöms behöriga än vad bestämmelserna medger. Detta försvarar för personer som vill ställa om till ämneslärare och riskerar leda till att akademiker med gedigen bakgrund, kunskap och kompetens väljer bort läraryrket. Personer med redan förvärvade ämneskunskaper bör i större utsträckning komma svensk skola till gagn, vilket vore positivt både för skolan och individen.

För att fler sökande ska beredas plats på utbildningen krävs därför att det blir tydligt att lärosätena ska göra en mer flexibel bedömning där den sökandes samlade ämneskunskaper i större utsträckning tas tillvara. En ny bestämmelse bör därför införas som betonar att särskild behörighet till utbildningen ska också den ha som har ämneskunskaper i ett undervisningsämne som har *en sådan relevans* för undervisningsämnet *att det kan anses motsvara* poängkraven för behörighet. De poängkrav som finns för att bedöma om ämneskunskaperna är uppfyllda ska alltså finnas kvar men nuvarande uttryck om att ämneskunskaperna ska *motsvara* ämnesstudier i viss omfattning ska vidgas. Den nya bestämmelsen föreslås placeras i den paragraf som för närvarande innehåller bestämmelsen om reell kompetens – bland annat för att än mer betona att bedömningen måste göras från fall till fall när det gäller personer som inte har exakt de ämnesstudier som ingår i den reguljära ämneslärarutbildningen.

Denna ändring innebär således att en person, vars tidigare ämnesstudier inte exakt motsvarar innehållet i den reguljära utbildningen, men som ändå

har ämnesstudier som är närliggande och har relevans för undervisningsämnet ska kunna utbilda sig till ämneslärare via kompletterande pedagogisk utbildning. En sådan person bedöms, efter att ha fullgjort utbildningen, ha goda förutsättningar att verka som ämneslärare. Det kan till exempel handla om en person med tidigare studier i biologi eller fysik omfattande 90 eller 120 högskolepoäng, men som inte når poänggränserna för alla områden inom ämnena som i dag krävs av vissa lärosäten. Eller en person som vill omskola sig till samhällskunskapslärare och som har omfattande tidigare studier i till exempel statsvetenskap, eller en person med kurser inom tekniska ämnen och som kan bedömas ha relevans för undervisningsämnet teknik eller en person med tidigare studier som bedöms ha relevans för ämnet idrott och hälsa. De samlade ämneskunskaperna bedöms vara av sådan beskaffenhet och utgöra en sådan grund att personen, efter genomgången utbildning, har förmåga att undervisa högstadie- och gymnasieelever även i delar av ämnet som inte nödvändigtvis ingått i de tidigare högskolestudierna. Dessa personer kan också ha djupare kunskaper i andra delar av ämnet som är högre än kraven för den reguljära ämneslärarutbildningen. Det gäller t.ex. personer som disputerat eller personer med studier på avancerad nivå. Det är också viktigt att betona att ändringen inte innebär att en genväg till ämneslärarexamen skapas eller att dessa personers kunskaper ska bedömas lägre. Tvärtom, och som redogjorts för ovan, kan dessa personer besitta såväl så mycket ämneskunskaper som de personer som studerat den reguljära ämneslärarutbildningen, även om inte kunskaperna är identiska. Därtill är det också viktigt att understryka den enskildes egen insikt om behov av eventuell fortbildning i yrkeslivet. Ett viktigt examensmål för ämneslärarexamen i dag är att studenten för examen ska visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och utveckla sin kompetens i det pedagogiska arbetet. Det är därför angeläget att studenten under utbildningen ges möjlighet och förutsättningar att utveckla förmågan att identifiera sådana behov.

Utöver den nya bestämmelsen är det viktigt att framhålla att bestämmelsen om att kunna antas till utbildningen genom reell kompetens alltså är gällande. En sökande kan enligt denna bestämmelse genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet ha förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen och därmed ha särskild behörighet. I dessa fall rör det sig alltså om andra meriter än högskolepoäng som ska vägas in och bedömas. Det kan till exempel handla om kunskaper och erfarenheter från arbetslivet, språkkunskaper som byggts upp utomlands, kunskaper och erfarenheter från ideellt arbete eller annan utbildning än högskoleutbildning. Bedömning av sökandes reella kompetens kan vara ett resurskrävande arbete. Lärosäten som bedriver kompletterande pedagogisk utbildning har under 2020 tilldelats särskilda medel som ska täcka kostnader vid validering av sökandes reella kompetens, vilket ger lärosätena bättre förutsättningar för att bedriva ett sådant arbete. Parallellt med den nya bestämmelsen är det således viktigt att understryka att även denna bestämmelse är viktig för att fler ska kunna ställa om till läraryrket.

Nuvarande bestämmelser om krav för examen efter genomförd kompletterande pedagogisk utbildning kan tolkas som att poängkraven ska tillämpas mer strikt än vid behörighetsprövningen till utbildningen. För att

inte hindra att personer som antas inte sedan kan erhålla en examen föreslås en ändring av examensbestämmelserna som innebär att poängkraven för examen också ska anses uppfyllda även när den studerande antagits med stöd av reell kompetens eller efter den nya bestämmelsen om kravet på relevanta ämnesstudier som får anses motsvara poängkravet. Någon ny prövning vid utfärdandet av examen ska alltså inte genomföras.

I de fall där det ändå bedöms att den sökande inte har tillräckliga ämneskunskaper, är det också viktigt att betona möjligheterna att göra undantag från något eller några behörighetsvillkor enligt 7 kap. 3 § högskoleförordningen (1993:100), som även gäller vid antagning till kompletterande pedagogisk utbildning (4 § andra stycket i förordningen om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen och 5 § andra stycket förordning om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå). Detta innebär att lärosätet kan göra undantag från något eller några behörighetsvillkor om en sökande bedöms ha förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen utan att uppfylla behörighetsvillkoren i sin helhet. Bestämmelsen innebär således att personer som ännu inte nått kraven för behörighet ändå kan antas och påbörja utbildningen. En högskola kan då samtidigt erbjuda en student möjlighet att komplettera sina kunskaper. Det är oklart i vilken mån lärosätena nyttjar denna möjlighet men större användande av denna möjlighet är ytterligare ett verktyg för att fler akademiker kan bli behöriga och ställa om till läraryrket via kompletterande pedagogisk utbildning.

Det självständiga arbetet ska kunna skrivas inom utbildningen

Ett annat hinder för att kunna påbörja kompletterande pedagogisk utbildning är att studenten inom ramen för sina tidigare studier inte har fullgjort ett självständigt arbete omfattande 15 högskolepoäng. Detta är inte angivet som ett formellt behörighetskrav men däremot som ett krav för att kunna erhålla en examen efter genomförd utbildning. De flesta lärosätena anger dock som krav för behörighet att studenten ska ha fullgjort ett självständigt arbete omfattande minst 15 högskolepoäng, medan andra lärosäten erbjuder möjlighet att skriva ett självständigt arbete inom ramen för utbildningen. En möjlighet att skriva ett självständigt arbete inom ramen för den utbildningsvetenskapliga kärnan inom kompletterande pedagogisk utbildning skulle kunna öppna upp för fler att studera utbildningen och därmed förenkla omställningen till läraryrket. Detta gäller både för personer som kan vara aktuella för en s.k. ettämnesexamen eller för en två- eller treämnesexamen där två självständiga arbeten krävs för examen och där studenten endast fullgjort ett sådant. Det bör därför införas en bestämmelse som uttryckligen anger att kompletterande pedagogisk utbildning inte enbart ska avse verksamhetsförlagd utbildning och utbildningsvetenskaplig kärna utan kan även, inom ramen för studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan, avse ett självständigt arbete omfattande 15 högskolepoäng i de fall det krävs för examen. Genom en sådan bestämmelse ges en student som avser att ta ut en ettämnesexamen men som inte på förhand skrivit ett självständigt arbete den möjligheten och kan därmed uppnå kraven för examen. Bestämmelsen möjliggör även

för en student som har ämnesstudier i två ämnen men som endast fullgjort ett självständigt arbete att också fullgöra ytterligare ett självständigt arbete och därmed nå kraven för en tvåämnesexamen.

Inom den reguljära ämneslärarutbildningen skriver studenterna de självständiga arbetena inom ramen för ämnesstudierna. Det självständiga arbetet som ska skrivas inom kompletterande pedagogisk utbildning bör också vara kopplat till studentens ämne, även om det föreslås att de studerande skriver arbetet inom ramen för den utbildningsvetenskapliga kärnan. Det självständiga arbetet kan därmed kombinera både ett ämnes- och ämnesdidaktiskt perspektiv och knyta an till vissa av de moment som den utbildningsvetenskapliga kärnan innehåller, såsom vetenskapsteori, didaktik, bedömning och betygssättning, utvärdering och utvecklingsarbete, utveckling, lärande och specialpedagogik. På så sätt fördjupar studenten sina ämneskunskaper samtidigt som ämneskunskaperna tillämpas i ett perspektiv som studenten kommer ha nytta av i sin kommande yrkesroll som lärare, utan att den studerande tappar något centralt innehåll av den utbildningsvetenskapliga kärnan. Det självständiga arbetet inom ramen för den utbildningsvetenskapliga kärnan kan också relatera till erfarenheter studenten har fått genom den verksamhetsförlagda utbildningen och på så sätt också få ett mer professionsinriktat och praktiktäna fokus. Om studenten gör verksamhetsförlagd utbildning på en övningskola kan till exempel den studerande få inspiration till examensarbetet från något pågående projekt inom praktiktäna forskning. En sådan ansats har dessutom möjlighet att stärka kopplingen mellan teori och praktik i utbildningen och ha en hög relevans för den framtida undervisningen som personen ska bedriva.

Den nya föreslagna bestämmelsen förtydligar möjligheten för lärosätena att lägga upp utbildningen så att en kurs också kan inkludera ett självständigt arbete. För de studenter som redan uppfyller detta krav för examen läses i stället den utbildningsvetenskapliga kärnan på sedvanligt sätt. Det innebär att utbildningens innehåll inte kommer vara identiskt för alla studenter, men att de kunskaper och färdigheter som uppnås inom ramen för examen är likvärdiga.

Kraven för det självständiga arbetet vid två- och treämnesexamen ska motsvara det ordinarie utbildningsprogrammet

Precis som i dag föreslås att det självständiga arbetet ska omfatta 15 högskolepoäng vid ettämnesexamen. Till skillnad från i dag föreslås dock att vid två- eller treämnesexamen ska arbetet alltid motsvara poängkraven som framgår av bilaga 2 till högskoleförordningen (examensbeskrivningen). Av examensbeskrivningen för ämneslärarexamen framgår att studenten inom ramen för kursfordringarna ska ha fullgjort minst ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 30 högskolepoäng eller minst två sådana arbeten om vardera minst 15 högskolepoäng i ett eller två av de ämnen som studeras inom utbildningen. Detta krav gäller även i dag i förordningarna för kompletterande pedagogisk utbildning för samtliga inriktningar med två eller tre undervisningsämnen förutom ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 som omfattar ämnesstudier i två undervisningsämnen, där det i stället anges att studenten inom ramen för kursfordringarna ska ha fullgjort minst ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng, i stället

för sammanlagt 30 högskolepoäng. Detta är inte rimligt eftersom det då kan uppfattas som att det ställs lägre krav för just den inriktningen, i jämförelse med vad som gäller inom det ordinarie utbildningsprogrammet. Därför föreslås en ändring även i denna del, så att bestämmelsen hänvisar till kraven i bilaga 2 till högskoleförordningen även för denna inriktning, dvs. att kraven kommer överensstämma med det som gäller för den reguljära ämneslärarexamen. Detta bedöms dock inte försvara eftersom den som studerar till ämneslärare i årskurs 7–9 med två undervisningsämnen och som tidigare endast har fullgjort ett självständigt arbete om 15 högskolepoäng nu också kommer kunna fullgöra ytterligare ett självständigt arbete om 15 högskolepoäng (se förslag ovan).

För personer som studerar kompletterande pedagogisk utbildning för forskarutbildade bör kravet på självständigt arbete tas bort

För den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen för forskarutbildade är förutsättningarna dock annorlunda. Personer som studerar denna utbildning har minst en examen på forskarnivå vilket innebär att dessa personer skrivit en vetenskaplig uppsats eller avhandling i sin forskarutbildning och utvecklat kunskaper och färdigheter för att självständigt kunna bedriva forskning. För att vara behörig till studier på forskarnivå ska personen också ha en examen på avancerad nivå, vilket innebär att personen inom ramen för den utbildningen skrivit minst ett självständigt arbete. Dessa personer är därmed väl förankrade i vetenskaplig metod och teori.

Universitetskanslersämbetet har utvärderat satsningen (UKÄ, 2020:3). Av utvärderingen framgår att flera lärosäten har lagt upp utbildningen så att studenterna inom ramen för utbildningen skriver ett självständigt arbete motsvarande 15 högskolepoäng. Detta är dock något som ifrågasätts av studenterna då de gärna skulle använt tiden till att ytterligare få lära sig om vad det praktiskt innebär att vara lärare. Eftersom det självständiga arbetet till viss del ligger parallellt med studentens verksamhetsförlagda utbildning vittnar lärosätena också om att studenter inte hinner slutföra arbetet och därmed inte kan ta examen inom avsatt tid. Det har också visat sig att det heller inte är helt enkelt att slutföra arbetet samtidigt som dessa personer börjat arbeta som ny lärare i skolan. Mot bakgrund av studenternas forskarutbildning ifrågasätter Universitetskanslersämbetets bedömargrupp nyttan med att studenterna inom utbildningen skriver ett självständigt arbete. Bedömargruppen anser därför att det vore mer ändamålsenligt om studenterna får arbeta med skolutvecklingsprojekt eller utvecklingsarbete inom skolans värld. Detta görs vid Karlstads universitet, där studenten i stället för ett självständigt arbete genomför ett eget ämnesdidaktiskt utvecklingsarbete på forskningsmässig grund. För att i större utsträckning uppnå målet med att examinera fler forskarutbildade ämneslärare anser Universitetskanslersämbetet att man bör se över huruvida ett självständigt arbete behöver ingå i utbildningen.

Mot bakgrund av vad som framkommer i rapporten föreslås en förändring i den bestämmelse som styr vad studenten ska ha fullgjort för att erhålla en ämneslärarexamen. Kravet på att inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort minst ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng föreslås därför tas bort. Bestämmelsen är visserligen öppen för tolkning på så sätt att det självständiga arbetet inte

behöver ske inom ramen för utbildningen, utan det räcker att det skett inom ramen för den studerandes tidigare ämnesstudier. Med hänsyn till att flera lärosäten ändå tolkat det som ett krav att arbetet ska ske inom ramen för utbildningen bör kravet utgå. Syftet med ändringen är att tydliggöra att den studerandes tidigare genomförda självständiga arbete och vetenskapliga uppsats eller avhandling ska vara tillräckliga och att något självständigt arbete därför inte bör skrivas inom ramen för kompletterande pedagogisk utbildning för forskarutbildade. Ändringen innebär att utbildningen mer anpassas till studentgruppens sammansättning och kompetens och att mer tid kan vikas till att förbereda studenterna för att undervisa i skolan. Av utvärderingen framgår att en särskild utmaning för studenterna är att på kort tid göra ett perspektivbyte från forskare och högskolelärare, det vill säga till att bli lärare i skolan. Bland annat innebär detta att studenterna ska få verktyg för att kunna lägga undervisningen på rätt nivå för eleverna i skolan. Utifrån de samlade intrycken anser Universitetskanslersämbetet att fokus tydligt behöver vara riktat mot praktiska undervisningsfärdigheter för den här studentgruppen. Med denna föreslagna ändring bedöms fler studenter inom avsatt tid kunna erhålla examen samtidigt som utbildningen på ett mer ändamålsenligt sätt kan rikta fokus på att förbereda studenterna för sin framtida roll som ämneslärare.

Ytterligare ändringar föreslås för att göra förordningarna tydligare

Utöver de ändringar som hittills nämnts föreslås även en rad andra ändringar i de två förordningar som styr kompletterande pedagogisk utbildning. Som anmärkts ovan öppnar vissa bestämmelser upp för en tolkning av vad som avses och i andra fall ter sig vissa bestämmelser i förordningarna onödigt svårtillgängliga.

I de bägge förordningarna föreslås bland annat en ny paragraf i början av respektive förordning som tidigt anger vilka inriktningar av ämneslärarexamen som kan erhållas efter att en studerande fullgjort utbildningen. Därtill föreslås tre nya paragrafer i respektive av de två förordningarna som anger författningarnas förhållande till annan reglering.

De bägge förordningarna föreslås också få ytterligare en rubriknivå, med underrubriker till bl.a. rubriken Ämneslärarexamen, som i sin tur i stället föreslås lyda Särskilda examenskrav och nivå på examen.

Många av examensbestämmelserna är gemensamma oavsett vilken inriktning eller hur många ämnen som examen omfattar. Enligt nuvarande lydelse leder det till en lång rad upprepningar som kan undvikas genom att det under den första nya underrubriken under rubriken om särskilda examenskrav anges samlat vilka examenskrav som gäller dels för alla inriktningar dels oavsett antalet ämnen som omfattas av examen. Under den andra nya rubriken föreslås en bestämmelse om att det för examen krävs att ett självständigt arbete genomförs. Under den tredje nya rubriken föreslås samtliga krav framgå som gäller för den examen som omfattar ett ämne, oavsett om det är en examen med inriktning mot arbete i årskurs 7–9 eller gymnasieskolan (enligt nuvarande lydelse står dessa två inriktningar i två separata paragrafer). På motsvarande sätt föreslås bestämmelserna som gäller för examen som omfattar två respektive tre ämnen stå samlat under den fjärde respektive femte nya rubriken. När det gäller de två senare kommer inte den totala poängomfattningen anges i förord-

ningen utan i stället föreslås, precis som enligt nuvarande lydelse, förordningen i den delen i stället hänvisa till bilaga 2 i högskoleförordningen.

Utöver detta föreslås en rad smärre språkliga och redaktionella ändringar samt följdändringar med anledning av förslaget om den nya lärarutbildningsförordning som föreslås (se kapitel 6). Denna nya förordning (förordning [0000:0000] om utbildning till lärare och förskollärare) föreslås också gälla för de utbildningar som anordnas enligt de två befintliga förordningar som styr den kompletterande pedagogiska utbildningen om inte något annat uttryckligen anges. Eftersom en kompletterande pedagogisk utbildning t.ex. inte innefattar några ämnesstudier föreslås det framgå att 3 och 4 kap. förordning [0000:0000] om utbildning till lärare och förskollärare inte ska gälla för de kompletterande pedagogiska utbildningarna. Detta innebär bl.a. att kraven om att utbildningen till ämneslärarexamen bara kan ges med vissa ämneskombinationer (som i dag framgår av bilaga 4 till högskoleförordningen) inte kommer att gälla för utbildningen enligt de bägge förordningar som styr de befintliga kompletterande pedagogiska utbildningarna.

9 En mer flexibel grundlärarexamen som omfattar svenska som andraspråk och modersmål

I detta kapitel lämnas förslag om hur grundlärarexamen kan justeras så att fler kan få en behörighetsgivande examen som omfattar ämnena svenska som andraspråk eller modersmål. Förslagen har tidigare presenterats i betänkandet Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling (SOU 2018:17) som remitterats, men tas upp i denna remisspromemoria för att de förslag på förändringar som rör lärarutbildningarna ska kunna behandlas samlat. Några av förslagen har också reviderats i förhållande till förslagen i betänkandet.

9.1 Grundlärarutbildningen med inriktning mot F–3 och 4–6 ska kunna omfatta svenska som andraspråk och modersmål

Förslag: Kraven på utbildning till grundlärare ska ändras så att ämnena svenska som andraspråk eller modersmål inklusive nationella minoritetsspråk kan ingå även i utbildningar mot grundlärarexamen med inriktningarna mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 respektive mot arbete i grundskolans årskurs 4–6.

Studier i ämnet modersmål ska i vissa fall kunna ges enbart i form av språkdidaktiska studier med inriktning mot undervisning i ämnet modersmål.

Om en persons grundlärarexamen omfattar ämnet svenska ska det krävas 15 högskolepoäng studier i ämnet svenska som andraspråk för behörighet i ämnet. För en person som ansöker om utökad behörighet, men som har en examen som inte omfattar ämnet svenska, ska nuvarande krav om 30 högskolepoäng för behörighet fortfarande gälla.

Det ska göras följdändringar i behörighetsförordningen som innebär att personer med grundlärarexamen som omfattar studier i ämnet modersmål är behöriga att undervisa i ämnet samt att personer med en grundlärarexamen som är behöriga att undervisa i svenska som andraspråk även ska bli behöriga att undervisa i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare. För den senare gruppen personer ska dock fortsatt gälla en poänggräns om 30 högskolepoäng ämnesstudier i svenska som andraspråk för behörighet i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare.

Skälen för förslaget

Det råder stor brist på lärare i ämnet modersmål inklusive nationella minoritetsspråk

Även om lärarbristen är omfattande är den mer påtaglig i vissa ämnen. Modersmål i grundskolan är ett ämne där bristen på behöriga lärare är särskilt stor. Det beror främst på att antalet elever i den svenska skolan som har ett annat modersmål än svenska har ökat. Läsåret 2019/20 var knappt 308 000 elever i grundskolan och sameskolan berättigade till modersmålsundervisning, vilket motsvarar knappt 29 procent av samtliga elever. Antalet berättigade elever som också deltar i undervisningen i ämnet är knappt 183 000, vilket är 17 procent av samtliga elever och 60 procent av de berättigade eleverna (Skolverket: Elever och skolenheter läsåret 2019/20). Läsåret 2019/20 var knappt 12 900 elever berättigade till modersmålsundervisning i ett av de nationella minoritetsspråken. För en mer utförlig genomgång av undervisning, elevunderlag och lärarbehörighet när det gäller modersmål hänvisas till betänkandet (SOU 2018:17).

I kursplanen för modersmål anges att syftet med undervisningen bl.a. är att elever ska utveckla kunskaper i och om sitt modersmål, men också att de ska ges möjlighet att utveckla sin kulturella identitet och sina kunskaper om kulturen och samhället där modersmålet talas. Vilket språk som helst kan vara en elevs modersmål. Antalet språk som de elever som är berättigade till modersmålsundervisning i grundskolan talar är ca 150. De tio största undervisningsspråken i modersmål är arabiska, somaliska, engelska, bosniska/kroatiska/serbiska, persiska, spanska, kurdiska, finska, albanska och polska. Dessa står för ca två tredjedelar av elevantalet.

Bland de efterfrågade modersmålen har minoritetsspråken en särställning, dels på grund av en mer långtgående skyldighet att erbjuda undervisning i språken, dels då ett minoritetsspråk inte behöver vara elevens förstaspråk utan kan vara ett s.k. arvsspråk. I grundskolan har varje nationellt minoritetsspråk också en egen kursplan.

Bestämmelser om vilka elever som har rätt till modersmålsundervisning regleras i skollagen och skolförordningen (10 kap. 7 § skollagen [2010:800] och 5 kap. 10 § skolförordningen [2011:185]). En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas

modersmålsundervisning om språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet och eleven har grundläggande kunskaper i språket. En elev som tillhör någon av de nationella minoriteterna ska erbjudas modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk. En huvudman är skyldig att anordna modersmålsundervisning i ett språk om minst fem elever önskar sådan undervisning och det finns en lämplig lärare. Detta gäller dock inte minoritetsspråken då dessa ska erbjudas oavsett antal elever.

Undervisningen i modersmål ligger utanför de nationellt fastställda timplanerna som finns i bilaga 1 till skolförordningen. Huvudmannen har en frihet att anordna modersmålsundervisningen på olika sätt. Det är vanligt att undervisningen bedrivs utanför den garanterade undervisningstiden, t.ex. utanför ordinarie skoltid, men undervisningen kan också anordnas som språkval, elevens val eller skolans val (5 kap. 8 § skolförordningen). En elev i grundskolan som får modersmålsundervisning utanför den garanterade undervisningstiden har rätt till sju års modersmålsundervisning, om inte undervisningen rör ett minoritetsspråk eller ett nordiskt språk eller om eleven har särskilt behov av sådan undervisning (5 kap. 11 §). I dessa fall kan undervisningen pågå under längre tid.

För den som vill läsa ett sammanhållet utbildningsprogram för att bli lärare i ämnet modersmål är ämneslärarutbildningen i dag det enda alternativet (enligt bilaga 2 till högskoleförordningen). I dag finns det tre lärosäten som anordnar en ämneslärarutbildning i modersmål. Uppsala universitet erbjuder arabiska och turkiska, Stockholms universitet anordnar finska medan samiska kan läsas som modersmål vid Umeå universitet. Samtliga dessa utbildningar har dock få sökande. För tillträde till en ämneslärarutbildning med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 eller gymnasieskolan, undervisningsämne modersmål, krävs att studenten har språket som sitt modersmål. Som särskild behörighet anges Modersmål 2 eller motsvarande, vilket innebär att enbart de personer som är berättigade till modersmålsundervisning i gymnasiet kan läsa modersmål på högskolan (UHRFS 2019:1).

Exempel på andra utbildningsvägar för att kunna läsa modersmål på högskolan är kompletterande pedagogiska utbildningar enligt någon av de två förordningar som styr dessa. Ytterligare ett alternativ är kompletterande utbildning för personer med utländsk utbildning motsvarande en svensk förskollärary- eller lärarutbildning och vidareutbildning av lärare som saknar en examen (VAL) (se avsnitt 4.2). Dessutom finns alltid en möjlighet för den som redan har en befintlig examen att komplettera med ämnesstudier i 30 högskolepoäng i modersmål.

Flera lärosäten anordnar också kurser med syfte att höja kompetensen inom modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål. Fler exempel på utbildningsvägar finns i betänkandet För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering – modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2019:18).

Bestämmelser om behörighet att undervisa i modersmål regleras i 2 kap. 34 § behörighetsförordningen. En ämneslärarutbildning med inriktning mot årskurs 7–9 eller gymnasieskolan ger behörighet att undervisa i modersmål i alla årskurser (punkt 1). Den som redan har en lärarexamen kan uppnå behörighet genom att komplettera med 30 högskolepoäng ämnesstudier i modersmål (punkt 3). I dagsläget är dock modersmållärare undantagna från legitimationskravet och kan därför bli tillsvidareanställda

som modersmållärare om det inte finns någon behörig lärare att tillgå (2 kap. 18 § skollagen).

Det finns även en omfattande brist på lärare i svenska som andraspråk

Behovet av lärare i svenska som andraspråk i grundskolan är omfattande. Det beror bland annat på att antalet elever som deltar i svenska som andraspråk har ökat under de senaste åtta åren. Läsåret 2019/20 deltog drygt 137 000 av eleverna i grundskolan och sameskolan i svenska som andraspråk, vilket motsvarar ca 13 procent av samtliga elever (Elever och skolenheter i grundskolan läsåret 2019/20, Skolverket). Undervisning i svenska som andraspråk ska, vid behov, anordnas för elever som har ett annat språk än svenska som modersmål, elever som har svenska som modersmål och som har tagits in från skolor i utlandet, och invandrarelever som har svenska som huvudsakligt umgängesspråk med en vårdnadshavare (5 kap. 14 § skolförordningen). Rektorn beslutar om undervisning i svenska som andraspråk för en elev. Behov av svenska som andraspråk finns alltså även för andra elever än elever med invandrabakgrund. För en mer utförlig genomgång av undervisning, elevunderlag och lärarbehörighet när det gäller svenska som andraspråk hänvisas till betänkandet (SOU 2018:17).

För att vara behörig att undervisa i svenska som andraspråk i grundskolans åk 1–3 eller 4–6 krävs en examen som ger behörighet att undervisa i dessa årskurser i grundskolan och som omfattar minst 30 högskolepoäng svenska som andraspråk (2 kap. 3 och 6 §§ behörighetsförordningen). Trots detta är det i dag inte möjligt att läsa svenska som andraspråk inom ramen för ett sammanhållet utbildningsprogram mot en grundlärarexamen. Behörighet kan dock nås genom att komplettera en befintlig grundlärarexamen med ämnesstudier i svenska som andra språk med en omfattning av 30 högskolepoäng eller motsvarande (2 kap. 3 a och 7 §§). En ämneslärarexamen med inriktning mot undervisning i årskurs 7–9 som omfattar svenska som andraspråk ger även behörighet att undervisa i årskurs 4–6. Även för en sådan lärare gäller dock poängkravet om 30 högskolepoäng ämnesstudier (2 kap. 6 § andra stycket).

Tidigare förslag om en förändrad grundlärarexamen

Avsaknaden av möjligheten att studera till grundlärare med ämnena modersmål och svenska som andraspråk har tidigare uppmärksammats. Redan 2016 lämnade 12 lärosäten med examensrättigheter för lärarutbildningen förslag om att svenska som andraspråk ska kunna ingå i en grundlärarexamen (U2016/02881). I en annan skrivelse föreslår tre lärosäten att studier i ett nationellt minoritetsspråk ska kunna inkluderas som ett valbart ämne i en grundlärarexamen med inriktning mot årskurs 4–6 (U2016/03132). Slutligen finns det också ett förslag om en grundlärarutbildning i modersmål med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 (U2014/02339). I det sistnämnda förslaget föreslås att studier i svenska ersättas med studier i modersmål som också ska omfatta generiska kunskaper om språkinlärning och språkutvecklande arbetssätt.

Hösten 2016 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att bl.a. lämna förslag på hur fler behörighetsgivande examina kan omfatta ämnena

modersmål eller svenska som andraspråk (dir. 2016:76). Utredningen, som tog sig namnet Bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner lämnade i sitt slutbetänkande Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling (SOU 2018:17) förslag om hur grundlärarexamen kan göras mer flexibel så att studier i modersmål och svenska som andraspråk kan ingå. Betänkandet har remitterats och remissinstanserna har i huvudsak varit positiva till en justering av grundlärarexamen. Mot denna bakgrund görs bedömningen att förändringar av grundlärarutbildningen bör göras för att bli mer flexibel och möta det behov av lärare i svenska som andraspråk och modersmål som finns.

Grundlärarexamen ska kunna omfatta svenska som andraspråk och modersmål inklusive nationella minoritetsspråk som valbara alternativ

Trots att undervisning i både svenska som andraspråk och modersmål förekommer i hela grundskolan och trots att det finns ett stort behov av behöriga lärare även i de lägre årskurserna finns det i dag ingen möjlighet att studera något av dessa ämnen inom ramen för en grundlärarexamen. Utredningens förslag innebär att grundlärarexamen justeras så att den även kan omfatta svenska som andraspråk eller modersmål (inklusive de nationella minoritetsspråken) som valbara alternativ. En student kan då välja att studera svenska som andraspråk eller modersmål, men inte båda dessa inom ramen för en examen. Dessutom införs en ny regel om att språkdidaktiska studier med inriktning mot undervisning i ämnet modersmål ska ligga till grund för behörighet att undervisa i ämnet modersmål (förslaget beskrivs utförligare i avsnitt 9.2). Med hänsyn till den stora brist på lärare i dessa ämnen som redogjorts för ovan bör utredningens förslag genomföras. Därför föreslås en ändring av bestämmelserna om utbildningens utformning i denna del samt av bestämmelserna som styr undervisningsbehörigheten i ämnena.

Grundlärarexamen med inriktning mot förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 omfattar 240 högskolepoäng. Den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK) ska omfatta 60 högskolepoäng och den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) ska omfatta 30 högskolepoäng, varav 15 högskolepoäng ska utgöra ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning. De återstående 150 högskolepoängen ska omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier i svenska, matematik, engelska, samhällsorienterande ämnen, naturorienterande ämnen och teknik. För svenska och matematik krävs minst 30 högskolepoäng i vardera ämnet och för engelska krävs minst 15 högskolepoäng. För övriga ämnen finns inga bestämmelser om poängomfattningen. Inom ramen för kursfordringarna ska studenten också ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 30 högskolepoäng eller två sådana arbeten om vardera minst 15 högskolepoäng i ett eller två av de ämnen som studeras inom respektive inriktning.

I grundlärarexamen med inriktning mot F–3 finns således ett visst utrymme för fördjupning eller profilering. Här har lärosätena valt att använda det flexibla utrymmet på olika sätt (se bilaga 2 till denna promemoria). Ett exempel är att utöka omfattningen på studierna i SO samt NO och teknik om 22,5 högskolepoäng vardera, medan en annan variant

är att utöver 15 högskolepoäng i respektive område erbjuda ett val för studenten att fördjupa sig ytterligare 30 högskolepoäng inom ett av områdena. Ytterligare en modell är att utöka omfattningen av studierna i svenska till 45 högskolepoäng. Lärosätena använder också examensarbetet på olika sätt. Ett sätt är att låta studenten skriva två självständiga arbeten om 15 högskolepoäng vardera, t.ex. ett självständigt arbete på grundnivå som då har en mer orienterande karaktär och ett självständigt arbete på avancerad nivå med en mer fördjupande karaktär. Det finns också lärosäten som låter studenterna skriva ett självständigt arbete som omfattar 30 högskolepoäng.

Det förslag som nu lämnas innebär att svenska som andraspråk eller modersmål kan ingå i en grundlärarexamen. Som tidigare nämnts finns ett visst utrymme för fördjupning i de ingående ämnena eller för profilering. Detta utrymme föreslås nu också kunna användas till att studenten kan välja att läsa ytterligare ett ämne, nämligen svenska som andraspråk eller modersmål. Till följd av att ämnet modersmål bara kan läsas inom ett begränsat antal språk i dag bör det räcka med språkdidaktiska studier med inriktning mot undervisning i ämnet modersmål om modersmålsundervisningen inte finns i språket vid något lärosäte i Sverige (se mer om denna fråga i följande avsnitt 9.2). Någon särskild reglering föreslås dock inte om detta utan frågan överlämnas till lärosätena.

Tabellen nedan visar hur strukturen för grundlärarutbildningen med inriktning mot F-3 kommer att se ut när svenska som andraspråk eller modersmål kan ingå som valbara alternativ.

Tabell 4. Grundlärarutbildning F-3 med nya valbara alternativ

Grundlärarutbildning F-3, 240 högskolepoäng Nuvarande ordning	Grundlärarutbildning F-3, 240 högskolepoäng Förslag i kursiv stil
UVK, 60 högskolepoäng VFU, 30 högskolepoäng	UVK, 60 högskolepoäng VFU, 30 högskolepoäng
Svenska, 30 högskolepoäng Matematik, 30 högskolepoäng Engelska, 15 högskolepoäng	Svenska, 30 högskolepoäng Matematik, 30 högskolepoäng Engelska, 15 högskolepoäng
SO, NO och teknik Totalt 75 högskolepoäng	SO, NO och teknik <i>men svenska som andraspråk eller modersmål kan ingå som valbara alternativ.</i> Totalt 75 högskolepoäng
Inom ramen för kursfordringarna ska ett självständigt arbete om 30 högskolepoäng eller två arbeten om 15+15 högskolepoäng ingå	Inom ramen för kursfordringarna ska ett självständigt arbete om 30 högskolepoäng eller två arbeten om 15+15 högskolepoäng ingå

Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4-6 omfattar också 240 högskolepoäng. Poängomfattningen på UVK och VFU är densamma som ovan (även här gäller att 15 högskolepoäng ska utgöra

ämnesrelaterad VFU). De återstående 15 högskolepoängen ska omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier i svenska, matematik, engelska om 30 högskolepoäng i vardera ämne samt 30 högskolepoäng i antingen SO, NO och teknik eller ett eller två praktiska eller estetiska ämnen.

Det förslag som nu lämnas innebär att utbildningen även kan utformas så att utbildningen kan omfatta svenska som andraspråk eller modersmål. Som framgår i tabellen nedan kommer det enbart krävas 15 högskolepoäng för behörighet i svenska som andraspråk om den studerande inom ramen för utbildningsprogrammet även läst svenska (vilket är fallet för samtliga som läser till grundlärare i dag). Det föreslås därför att den studerande ska kunna kombinera sina 15 högskolepoäng ämnesstudier i svenska som andraspråk med ett annat ämne där det enbart krävs 15 högskolepoäng ämnesstudier i dag, dvs. ett praktiskt eller estetiskt ämne. Den studerande ska även ha valet att kunna fördjupa sig i svenska som andraspråk och då läsa 30 högskolepoäng inom ramen för utbildningsprogrammet. Studier i modersmål föreslås dock alltid omfatta 30 högskolepoäng. Till följd av att ämnet modersmål i dag bara kan läsas inom ett begränsat antal språk bör i stället behörighetsgrundande studier i modersmål kunna bestå av språkdidaktiska studier med inriktning mot undervisning i ämnet modersmål om modersmålsundervisningen inte finns i språket vid något lärosäte i Sverige (se mer om denna fråga i följande avsnitt 9.2). Tabellen nedan visar hur strukturen för grundlärarutbildningen med inriktning mot 4–6 kommer att se ut när svenska som andraspråk eller modersmål kan ingå som valbara alternativ.

Tabell 5. Grundlärarutbildning 4–6 med nya valbara alternativ

Grundlärarutbildning 4–6, 240 högskolepoäng Nuvarande ordning	Grundlärarutbildning 4–6, 240 högskolepoäng Förslag i kursiv stil
UVK 60 högskolepoäng VFU 30 högskolepoäng Svenska 30 högskolepoäng Matematik 30 högskolepoäng Engelska 30 högskolepoäng	UVK 60 högskolepoäng VFU 30 högskolepoäng Svenska 30 högskolepoäng Matematik 30 högskolepoäng Engelska 30 högskolepoäng
Studier om 30 högskolepoäng i ett av följande ämnen: - SO - NO och teknik - Ett eller två praktiska eller estetiska ämnen	Studier om 30 högskolepoäng i ett av följande ämnen: - SO - NO och teknik - Ett eller två praktiska eller estetiska ämnen - Svenska som andraspråk (valbart att kombinera detta med ett praktiskt eller estetiskt ämne) - Modersmål
Ett självständigt arbete om 30 högskolepoäng eller två självständiga arbeten om	Ett självständigt arbete om 30 högskolepoäng eller två självständiga arbeten om

Som framgår av tabellen kan en grundlärarexamen med inriktning mot 4–6 som omfattar svenska som andraspråk eller modersmål inte samtidigt omfatta SO eller NO och teknik. Det kan medföra att antalet behöriga lärare i dessa ämnen minskar något. Eftersom modersmållärare också kan fungera som studiehandledare så hade det dessutom varit önskvärt att de studenter som vill studera modersmål också hade kunnat studera SO eller NO och teknik, precis som studenter som väljer modersmål inom inriktningen 1–3 kommer att kunna göra. Bristen på behöriga modersmållärare är dock så omfattande att de som har förutsättningar att nå en grundlärarexamen som omfattar modersmål bör få möjlighet att gå en sådan utbildning, trots dessa invändningar.

När examen omfattar 30 högskolepoäng i svenska ska 15 högskolepoäng i svenska som andraspråk räcka för behörighet

Huvudregeln i behörighetsförordningen är att de ämnen som den behörighetsgivande examen omfattar blir läraren också behörig att undervisa i. Detta uttrycks i förordningen som att en lärare är ”behörig att undervisa i det eller de ämnen som omfattas av lärarens examen” (se t.ex. 2 kap. 3 § behörighetsförordningen). För lärare med en grundlärarexamen är därtill angivet en särskild regel angående svenska som andraspråk. En sådan lärare är endast behörig att undervisa i svenska som andraspråk om läraren i sin utbildning har fullgjort 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet.

Svenska och svenska som andraspråk är två olika ämnen med skilda kurs- och ämnesplaner. I grundskolan är dock likheterna mellan kursplanerna större än skillnaderna då det centrala innehållet i ämnena i stor utsträckning sammanfaller. I praktiken sker också undervisningen i svenska och svenska som andraspråk i många fall integrerat, i synnerhet i grundskolans lägre årskurser. Det är därför ändamålsenligt att en lärare i svenska även i många fall bör vara behörig att undervisa i svenska som andraspråk. Mot denna bakgrund föreslogs i det ovan nämnda betänkandet (SOU 2018:17) att reglerna för behörighet att undervisa i svenska som andraspråk skulle ändras till 15 högskolepoäng om läraren samtidigt är behörig att undervisa i ämnet svenska i årskurs 1–3 eller 4–6 (detta oavsett om behörigheten vilar på studier inom utbildningsprogrammet eller om läraren kompletterat med ämnesstudier i svenska). Poängkravet om 30 högskolepoäng ämnesstudier i svenska som andraspråk skulle alltså vara oförändrat för den som inte har ämnesstudier i svenska i tillräcklig omfattning.

Förslaget i denna del av betänkandet är välmotiverat och bör genomföras. Motsvarande författningsändringar föreslås därför även i denna promemoria.

En lärare som är behörig att undervisa i svenska som andraspråk ska också vara behörig att undervisa i svenska för invandrare (sfi)

I dag kan behörighet i svenska som andraspråk endast nås inom ramen för en ämneslärarexamen. En sådan examen ger även behörighet att undervisa i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (2 kap. 31 a §

behörighetsförordningen). När bestämmelserna förändras så att en grundlärarexamen kan omfatta svenska som andraspråk föreslås att dessa lärare också blir behöriga för att undervisa i sfi. För behörighet att undervisa i sfi ska dock alljämt gälla en poänggräns om 30 högskolepoäng ämnesstudier i svenska som andraspråk.

En grundlärarexamen som omfattar modersmål ska också ge behörighet att undervisa i det ämnet

I dag är en ämneslärarutbildning den enda möjligheten att inom en sammanhållen examen få behörighet i modersmål. I behörighetsförordningen anges att en ämneslärarexamen som omfattar ämnet modersmål ger behörighet att undervisa i ämnet (2 kap. 34 §). På samma sätt som för svenska som andraspråk behöver därför bestämmelserna för behörighet att undervisa i modersmål förändras när ämnet kan ingå i en grundlärarexamen. En grundlärarexamen som omfattar modersmål bör därför ge behörighet att undervisa i ämnet, på samma sätt som i dag gäller för personer med ämneslärarexamen. Ytterligare ändringar föreslås beträffande behörighetsreglerna för ämnet modersmål, vilket kommer anges närmare i efterföljande avsnitt (avsnitt 9.2).

Synpunkter inkomna på utredningens förslag

Avslutningsvis kan nämnas något om de remissvar som inkommit med anledning av remitteringen av det ovan nämnda betänkandet (SOU 2018:17). Totalt kommenterade 25 remissinstanser förslaget. En majoritet av dessa var positiva, bl.a. Statens skolverk, Statens skolinspektion, Universitetskanslersämbetet, Göteborgs universitet, Lunds universitet, Uppsala universitet, Karlstads universitet, Umeå universitet, Södertörns högskola, Lärarförbundet och Sveriges Kommuner och Regioner. Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget om en förändrad examensordning för grundlärarutbildningen när det gäller årskurserna 4–6, men avstyrker när det gäller F–3 på grund av att poängutrymmet för SO och NO inte är reglerat. De ser då en risk för att ämneskunskaperna inom dessa områden blir för grund. Även Mälardalens högskola och Högskolan i Halmstad anser att ämneskunskaperna i de andra valbara ämnena blir för grund för F–3-lärarna om grundlärarexamen ändras. Som angivits ovan finns det dock ett visst utrymme för fördjupning i de ingående ämnena eller för profilering. Därför bedöms ämneskunskaperna i SO eller NO fortsatt kunna vara tillräckligt omfattande för att kunna undervisa i årskurs 1–3 i grundskolan.

9.2 Nya bestämmelser om utökad behörighet och tillträde till studier i ämnet modersmål

Förslag: Utökad behörighet ska inte bara ges till den som kompletterat en grund- eller ämneslärarexamen med ämnesstudier i själva modersmålet utan även för den som har kompletterat sin examen med minst 30 högskolepoäng eller motsvarande i språkdiraktik med inriktning mot undervisning i ämnet modersmål.

Bestämmelsen om att ha språket som modersmål för behörighet att undervisa i ämnet ska ersättas med ett nytt krav om särskild behörighet till utbildningen. Dokumenterat goda kunskaper i språket bör krävas för tillträde till en utbildning som leder till en grund- eller ämneslärarexamen som omfattar ämnet modersmål, eller för den som vill komplettera sin examen med studier i ämnet. Universitets- och högskolerådet ska få i uppdrag att utforma ett sådant krav för särskild behörighet.

Skälen för förslaget

Bristen på modersmåls lärare har berörts i flera utredningar

Som tidigare konstaterats råder en stor brist på behöriga och legitimerade lärare i modersmål. En orsak är bristen på möjliga utbildningsvägar, där den enda sammanhållna lärarutbildningen som ger behörighet i ämnet är ämneslärarutbildningen. Den anordnas i sin tur endast vid ett fåtal lärosäten och i ett fåtal språk. Förslaget om en ny möjlighet att inrymma modersmål i en grundlärarexamen och att personer som har en sådan examen ska vara behöriga att undervisa i ämnet (avsnitt 9.1) syftar till att stärka möjligheten att ännu fler elever får den undervisning som de har rätt till.

I dag anordnas ämneslärarutbildningen i modersmål med inriktning mot fyra språk: arabiska, turkiska, finska och samiska. Utbildning i jiddish och romani chib är dock också under utveckling. Inom den svenska grundskolan anordnas modersmålsundervisning i ca 150 olika språk. Det skapar utmaningar, både gällande utbildningsvägar till modersmåls lärare inom högskolan och möjligheten för lärosätena att pröva tillgodoräknande av de studerandes språkkunskaper.

Utredningen Bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner föreslog i sitt delbetänkande Utbildning, undervisning och ledning – reformvård till stöd för en bättre skola (SOU 2017:51) att ämnet modersmål och möjligheten till studiehandledning på modersmålet borde utredas i särskild ordning bl.a. vad gäller innehåll, mål och organisering. Utredningen stod också fast vid detta i sitt slutbetänkande Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling (SOU 2018:17) som lämnades i mars 2018. I avvaktan på en sådan utredning föreslogs dock ändå förändringar av behörighetsreglerna för behörighetsgivande examen och utökad behörighet i ämnet modersmål.

I maj 2018 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. analysera vilka faktorer som påverkar tillgången till modersmålsundervisning (dir. 2018:38). Uppdraget omfattade inte att lämna förslag om lärarutbildningen och behörighetskrav för modersmåls lärare. Utredningen, som tog sig namnet Modersmål och studiehandledning på modersmål i grundskolan och motsvarande skolformer, hänvisar dock i sitt betänkande För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering – modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2019:18) till förslaget i ovan behandlat betänkande (SOU 2018:17), som man också ställer sig bakom.

Även de med språkdidaktiska studier med inriktning mot undervisning i ämnet modersmål föreslås kunna få utökad behörighet i ämnet modersmål

Enligt examensordningen ska en lärare visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt (bilaga 2 till högskoleförordningen). I betänkandet (SOU 2018:17) resoneras kring vad detta kan innebära i praktiken när det gäller vilken kunskap och kompetens som en språklärare behöver. Utredningen konstaterar att inom språk bör en lärare ha uppnått en egen språklig medvetenhet, till exempel i frågor om språkets grammatiska och fonetiska strukturer, liksom en didaktisk medvetenhet om vad som krävs för att någon annan ska lära och utvecklas i ämnet. Vidare anges att modersmålsundervisningen också ska bl.a. bidra till en medvetenhet om modersmålet betydelse för det egna lärandet i olika skolämnen och ge eleven förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet och bli flerspråkiga. Dessa områden utgörs till viss del av kunskaper som är gemensamma för undervisning i modersmål generellt.

Med hänsyn till detta, och eftersom det saknas möjlighet att utbilda sig i ämnet modersmål i flertalet språk, bör det övervägas om utökad behörighet att undervisa i ämnet modersmål bör kunna ges även till den som har allmänna språkdidaktiska studier med inriktning mot modersmål. Detta var också något som föreslogs i betänkande (SOU 2018:17). För en blivande modersmålslärare med omfattande och djupa kunskaper i sitt språk bör därför språkdidaktik med inriktning mot undervisning i ämnet modersmål också kunna ligga till grund för behörighet.

Redan i dag finns utbildningsverksamhet vid högskolor som exempelvis syftar till att fortbilda yrkesverksamma modersmålslärare och studiehandledare på modersmål. Med en förändrad behörighetsregel för modersmål skulle universitet och högskolor kunna utveckla sådana kurser, t.ex. inom ramen för det reguljära grundläroprogrammet, sommarkurser och kurser inom satsningen på fler vägar in i läraryrket, som kan ligga till grund för utbildning till modersmålslärare inom grundläroutbildningen och för de som vill läsa in en kompletterande behörighet i modersmål.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås därför att utökad behörighet även ska ges till den som har en behörighetsgivande examen som kompletterat sin behörighet med ytterligare ämnesstudier om minst 30 högskolepoäng eller motsvarande i språkdidaktik med inriktning mot undervisning i ämnet modersmål.

Krav på språkkunskaper ska inte formuleras som krav på behörighet att undervisa utan som krav för tillträde till utbildningen

I betänkandet (SOU 2018:17) föreslogs att den nya regeln om utökad behörighet för ämnet modersmål för personer med språkdidaktiska studier även skulle förenas med ett krav på att språket skulle vara personens modersmål. Det är nämligen viktigt att den som ska undervisa i modersmål också har goda kunskaper i språket. Utredningen problematiserade dock frågan om huruvida kravet på att ha språket som sitt modersmål garanterar den språkliga kompetens som efterfrågas och konstaterar också att det kan finnas andra personer som av olika anledningar besitter lika god språklig

kompetens fast den har tillägnats på andra grunder. Utredningen konstaterar att denna fråga bör utredas vidare. Till dess bör bestämmelsen om att ha språket som sitt modersmål för behörighet ligga fast.

En majoritet av remissinstanserna var positiva till förslaget om förändrade behörighetsregler för att undervisa i modersmål som presenterades i betänkandet, däribland Skolverket, Skolinspektionen, Lunds universitet, Uppsala universitet, Södertörns högskola, Lunds kommun, Göteborgs kommun, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund och Sveriges Kommuner och Regioner. Umeå universitet påtalade dock att kravet att personen ska ha ett språk som modersmål inte garanterar tillräcklig språklig eller kulturell kompetens. Lärosätet lyfte också det faktum att en person som t.ex. har bott länge i ett annat land än Sverige men inte har språket som modersmål aldrig kan bli behörig modersmåls lärare.

I betänkandet (SOU 2019:18) gjordes också en annan bedömning av kravet på att läraren ska ha språket som sitt modersmål. I stället rekommenderades att kravet bör vara att studenten ska ha dokumenterat goda kunskaper i språket.

Bestämmelser om behörighet för att undervisa i ämnet modersmål regleras i behörighetsförordningen och tillämpas av Skolverket när läraren ansöker om lärarlegitimation. Om ett krav för behörighet att undervisa i ämnet modersmål är dokumenterat goda kunskaper i språket är det Skolverkets uppgift att pröva om kravet är uppfyllt. I sitt remissvar ställer sig Skolverket dock frågande till vad som avses med goda kunskaper och hur dessa kunskaper ska bedömas.

Generellt gäller att för att kunna få undervisningsbehörighet i ämnet modersmål måste personen ha genomgått studier i ämnet, antingen inom ramen för en utbildning som ska leda till grund- eller ämneslärarexamen eller som fristående studier för att komplettera en nyssnämnd examen. Av den anledningen blir tillträdesreglerna till sådan utbildning indirekt styrande över vilka som sedan kan få undervisningsbehörighet i ämnet. Om läraren ska ha språket som sitt modersmål eller dokumenterat goda kunskaper i språket bör därför regleras i reglerna om tillträde till modersmålsutbildning och inte i reglerna om undervisningsbehörighet. Därför föreslås, till skillnad från förslaget i betänkandena (SOU 2018:17) och (SOU 2019:18), att den nya regeln om utökad behörighet för den med språkdidaktiska studier inte ska förenas med något krav på att personen ska ha språket som sitt modersmål eller ha dokumenterat goda kunskaper i språket. Om det ena eller andra kravet ska gälla bör i stället framgå av tillträdesreglerna till modersmålsutbildningen, vilket kommer behandlas i nästa delavsnitt.

Kravet på språkdidaktiska studier kräver förändrade tillträdesregler till utbildningen

Universitets- och högskolerådet får meddela föreskrifter om vilka krav på särskild behörighet som ska gälla för ett utbildningsprogram som vänder sig till nybörjare (7 kap. 9 § högskoleförordningen) och för andra utbildningar (7 kap. 10 § högskoleförordningen). För tillträde till studier i modersmål har Universitets- och högskolerådet ställt upp ett krav om Modersmål 2 för särskild behörighet till utbildningen (UHRFS 2020:4). I sitt remissvar skriver Universitets- och högskolerådet att Modersmål 2

som särskilt behörighetskrav ger möjlighet för lärosätena att själva bedöma om den sökande har tillräckliga förkunskaper, både vad gäller språket och övrig kulturell kompetens. Universitets- och högskolerådet lyfter också att enligt 7 kap. 8 § högskoleförordningen ska de krav som ställs för särskild behörighet vara helt nödvändiga för att studenten ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Slutligen skriver Universitets- och högskolerådet att en eventuell ändring av behörighetskraven för tillträde till modersmålsutbildningen ska utgå från vilka förkunskaper som utbildningen kräver, snarare än från syftet att få fler behöriga sökande.

Det nuvarande behörighetskravet för tillträde till modersmålsutbildning innebär att studenter med goda språkkunskaper men som inte har språket som sitt modersmål utesluts från utbildningsmöjligheten till modersmåls-lärare. Dessutom så utesluts de personer som har goda kunskaper i sitt modersmål, men inte har fått möjlighet att få undervisning på gymnasial nivå eller motsvarande i språket. Det kan också konstateras att det förslag som presenterats ovan, att modersmålsundervisningen i vissa fall enbart kan bestå av språkdiraktiska studier, innebär att de som genomgår sådana studier måste ha särskilt goda språkkunskaper i språket sedan tidigare (eftersom inga rena språkstudier i aktuellt språk ges inom utbildningen). Att studera språkdiraktik med inriktning mot modersmål för att sedan kunna undervisa i modersmål kräver alltså att studenten har dokumenterat goda kunskaper i språket och inte enbart har språket som sitt modersmål.

Mot denna bakgrund bör den tillträdesregel som framgår av föreskrifter ändras så att ett krav för särskild behörighet till utbildningen är att den studerande har väldokumenterat goda kunskaper i språket. Detta gäller i normalfallet om personen har språket som sitt modersmål, men kan även gälla i andra fall, t.ex. en svensk medborgare som vuxit upp och gått hela sin skolgång i ett land utanför Sverige. Eftersom de studenter som påbörjar utbildningen då har dokumenterat goda kunskaper i språket behövs ingen ytterligare reglering om detta i behörighetsförordningen (på det sätt som redovisats i slutet av delavsnittet under föregående rubrik).

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att Universitets- och högskole-rådet ska få i uppdrag att utforma krav med nyss nämnd innebörd. Det är önskvärt att bestämmelsen är på plats när förordningen om en mer flexibel grundlärarexamen börjar gälla. Kravet bör utformas på ett väl avgränsat sätt så att lärosätena enkelt kan kontrollera om kravet är uppfyllt i det enskilda fallet.

Med en ny bestämmelse om särskild behörighet till utbildningen betonas vikten av de goda kunskaperna i språket mer än att språket enbart är ett modersmål. Sammantaget får detta, tillsammans med andra förslag i denna promemoria, anses innebära att kraven på studenterna höjs och kvaliteten på utbildningen stärks.

Förslag på förändringar gällande behörighet för undervisning i modersmål kommer även de nationella minoritetsspråken till gagn

Den undervisning i nationella minoritetsspråk som anordnas i grundskolan sker inom ramen för modersmålsundervisningen. Det finns dock, som tidigare konstaterats, vissa skillnader mellan modersmål och de nationella minoritetsspråken. En elev som tillhör en nationell minoritet har mer långtgående rättigheter att få modersmålsundervisning i ett nationellt

minoritetsspråk. Det krävs varken att eleven har språket som det vardagliga umgängesspråket i hemmet eller att eleven har grundläggande kunskaper i språket (10 kap. 7 § skollagen).

Samtidigt som de nationella minoritetsspråken har en särställning i Sverige är volymerna av elever som efterfrågar modersmålsundervisning i språken få och antalet lärare ännu färre. Flest modersmållärare finns i finska. År 2017 fanns 207 modersmållärare i finska varav 55 var behöriga. I jiddish fanns däremot ingen modersmållärare. I romani chib fanns 39 lärare som undervisade i modersmål. Tre av dem hade en högskoleutbildning och endast en av dem var behörig. För varje nationellt minoritetsspråk finns det ett lärosäte som har ett särskilt ansvar för lärarutbildning i det språket enligt tabell 6 nedan. Därutöver anordnar Stockholms universitet kurser i meänkieli, och Skolverket anordnar en uppdragsutbildning i samiska på uppdrag av regeringen.

Tabell 6. Lärarutbildning i de nationella minoritetsspråken

Nationellt minoritetsspråk	Lärosäte med lärarutbildning
Finska	Stockholms universitet
Jiddisch	Lunds universitet
Meänkieli	Umeå universitet
Romani chib	Södertörns högskola
Samiska	Umeå universitet Uppsala universitet

I betänkandet Nationella minoritetsspråk i skolan – förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering (SOU 2017:91) föreslås bl.a. att möjligheten att inkludera nationella minoritetsspråk som valbart ämne inom grundläroexamen mot arbete i årskurs 4–6 och möjligheten att skapa en mer anpassad utbildning och behörighetsgivande examen för lärare med inriktning nationella minoritetsspråk bör utredas. Som tidigare beskrivits tog utredningen om Bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner (dir. 2016:76) frågan vidare och lämnade i sitt slutbetänkande förslag om en justerad grundläroexamen som kan omfatta modersmål. Tillsammans med förslaget om en förändrad inriktning på de studier som ska ligga till grund för behörighet i modersmål skapar detta också nya möjligheter för blivande lärare i de nationella minoritetsspråken.

Under en nätverksträff om lärarutbildning med företrädare för de nationella minoriteterna i Regeringskansliet (U2016/03132) påpekades att förutsättningarna för att genomföra en lärarutbildning varierar mellan de olika språken. Framför allt lyftes utmaningarna med kravet om akademiska studier i romani chib där en större del av befolkningen saknar en akademisk bakgrund. För alla de nationella minoritetsspråken gäller att intresset för utbildningar inom modersmål är lågt. Därför är det svårt för lärosätena att anordna och erbjuda utbildningar och sällan eller aldrig finns möjlighet att skapa sammanhållna studentgrupper. Här görs bedömningen att förändrade krav på behörighet i modersmål som i större utsträckning ska rikta fokus mot studier i didaktik och ämnesdidaktik med metodik erbjuder nya möjligheter, både när det gäller studenters möjlighet att

bedömas behöriga till utbildningen och för lärosätena att samordna och anordna kurser inom lärarutbildning för blivande modersmåslärare.

10 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Samtliga författningsändringar ska träda i kraft den 1 augusti 2021.

Förordningen om utbildning till lärare och förskollärare, ändringarna i högskoleförordningen, och ändringarna i den s.k. VAL-förordningen ska tillämpas första gången i fråga om utbildning som bedrivs och examina som utfärdas efter utgången av december 2021. Äldre bestämmelser i de två senare förordningarna ska fortfarande gälla för utbildning som bedrivs och för examina som utfärdas före den 1 januari 2022.

Förordningen om försöksverksamhet med kompletterande pedagogisk utbildning som leder till grundlärarexamen eller ämneslärarexamen ska tillämpas första gången vid antagningen till utbildning som börjar efter utgången av december 2021. Förordningen ska upphöra att gälla den 1 juli 2027. En student som har gått igenom utbildning enligt denna förordning och som uppfyller kraven för grundlärarexamen eller ämneslärarexamen ska ha rätt att få en sådan examen till och med den 30 juni 2031.

Ändringen i studiestödsförordningen ska tillämpas för studiemedel som lämnas för tid från och med den 1 januari 2022.

Ändringarna i behörighetsförordningen ska tillämpas på studier som har fullgjorts den 1 januari 2022 eller senare. Äldre bestämmelser ska fortsätta att gälla för studier som har fullgjorts före den 31 december 2021.

Ändringarna i de två befintliga KPU-förordningarna ska tillämpas första gången vid antagningen till utbildning som börjar efter utgången av december 2021. Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla för utbildning som slutförs före utgången av december 2021.

Skälen för förslagen

Författningsförslagen, främst avseende den föreslagna förordningen om utbildning till lärare och förskollärare, innebär sådana ändringar att riksdagen bör informeras om att de bedömningar som regeringen tidigare meddelat riksdagen inte längre gäller. Detta bedöms tidigast kunna ske under första halvåret 2021. Tidigaste tillfälle för att författningsförslagen ska kunna träda i kraft bedöms mot denna bakgrund vara den 1 augusti 2021. Detta eftersom vare sig den närmare tidpunkten för när ändringarna ska aviseras till riksdagen eller när riksdagen har färdigbehandlat frågan är känd.

Ändringarna bedöms inte kunna börja tillämpas redan från och med den 1 augusti 2021, främst eftersom relevanta aktörer behöver viss förberedel-

setid innan författningsförslagen ska börja tillämpas. Förordningen om utbildning till lärare och förskollärare, ändringarna i högskoleförordningen (1993:100), och ändringarna i den s.k. VAL-förordningen (förordning om ändring i förordning [2011:689] om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare och pedagogisk personal inom förskolan som leder till lärar- eller förskolläraryxamen) föreslås därför tillämpas första gången i fråga om utbildning som bedrivs och examina som utfärdas efter utgången av december 2021. Äldre bestämmelser i de två senare förordningarna ska fortfarande gälla för utbildning som bedrivs och för examina som utfärdas före den 1 januari 2022.

Till följd av att samtliga förordningar innehåller hänvisningar till den nya förordningen om utbildning till lärare och förskollärare bör samtliga ändringar i övriga förordningar börja tillämpas från årsskiftet 2021/2022 enligt följande.

Ändringarna i behörighetsförordningen föreslås tillämpas på studier som har fullgjorts den 1 januari 2022 eller senare. Äldre bestämmelser ska fortsatt gälla för studier som har fullgjorts före den 31 december 2021.

Ändringarna i de två befintliga KPU-förordningarna (förordningen [2011:686] om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämnesläraryxamen och förordningen [2016:705] om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämnesläraryxamen för personer som har en examen på forskarnivå) föreslås tillämpas första gången vid antagningen till utbildning som börjar efter utgången av december 2021. Äldre bestämmelser föreslås fortfarande gälla för utbildning som slutförs innan utgången av december 2021.

Ändringen i studiestödsförordningen föreslås tillämpas för studiemedel som lämnas för tid från och med den 1 januari 2022.

Förordningen om försöksverksamhet med kompletterande pedagogisk utbildning som leder till grundläraryxamen eller ämnesläraryxamen föreslås tillämpas första gången vid antagningen till utbildning som börjar efter utgången av december 2021. Förordningen ska upphöra att gälla den 1 juli 2027, dvs. försöksverksamheten är tidsbegränsad till fem år. Även förordning (2016:705) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämnesläraryxamen för personer som har en examen på forskarnivå är tidsbegränsad. I den senare förordningen finns en bestämmelse om att en student som har gått igenom utbildning enligt denna förordning och som uppfyller kraven för ämnesläraryxamen har rätt att få en sådan ämnesläraryxamen till och med en viss tidpunkt efter att förordningen upphört att gälla. En motsvarande bestämmelse bör införas även för förordningen om försöksverksamhet med kompletterande pedagogisk utbildning som leder till grundläraryxamen eller ämnesläraryxamen. Därför föreslås att en student som har gått igenom utbildning enligt förordningen och som uppfyller kraven för grundläraryxamen eller ämnesläraryxamen i förordningen ska ha rätt att få en sådan examen till och med den 30 juni 2031.

11 Konsekvenser

Berörda av regleringen

De som främst berörs av förslaget om en ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare, samt följdändringarna i högskoleförordningen (1993:100) med flera förordningar, och förslaget om fler lärarledda timmar i lärar- och förskollärarytbildningen är de lärosäten som har examens-tillstånd för lärar- och förskollärarytbildning och de studenter som går någon av dessa utbildningar. I förlängningen berörs också huvudmän inom skolväsendet samt barn och elever i verksamheterna.

De som främst berörs av förslaget om en försöksverksamhet med en kortare kompletterande pedagogisk utbildning är de lärosäten som regeringen beslutar ska anordna denna utbildning. Därutöver berörs Universitets- och högskolerådet som föreslås få vissa uppdrag med anknytning till denna försöksverksamhet. Dessutom berörs personer som har en sådan tidigare examen som ger behörighet att antas till denna utbildning. I förlängningen berörs också de huvudmän inom skolväsendet som anställer lärare som har examen från denna utbildning samt de elever som får undervisning av sådana lärare.

De som främst berörs av förslaget om ändringar i nuvarande kompletterande pedagogiska utbildning är de lärosäten som anordnar sådan utbildning och den bredare krets av personer som blir behöriga att studera denna utbildning i och med de ändringar som föreslås. I förlängningen berörs också de huvudmän inom skolväsendet som anställer lärare som har examen från denna utbildning samt de elever som får undervisning av sådana lärare.

De som främst berörs av förslaget om en mer flexibel grundlärarexamen som omfattar svenska som andraspråk och modersmål är lärosäten som anordnar en sådan utbildning och de studenter som utnyttjar denna nya utbildningsmöjlighet. I förlängningen berörs också de huvudmän inom skolväsendet som anställer lärare som har examen från denna utbildning samt de elever som får undervisning i dessa ämnen. Lärosätenas kursutbud berörs även av förslaget om ändrade behörighetsregler i svenska som andraspråk och modersmål. De lärare som vill studera för att få utökad behörighet i dessa ämnen berörs också av förslaget.

Konsekvenser för lärosäten med examens-tillstånd för lärar- och förskollärarytbildning

Förslaget om en ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare, samt följdändringarna i högskoleförordningen och andra förordningar, väntas leda till att lärosätena fortsätter utveckla utbildningen i de delar som berörs av förslagen. Förslaget om fler lärarledda timmar i lärar- och förskollärarytbildningen kan innebära att lärosätena får avsätta ökade resurser till denna utbildning. Det kan i så fall få konsekvenser för lärosätenas interna fördelning av resurser till övriga utbildningar.

Förslaget om en försöksverksamhet med en kortare kompletterande pedagogisk utbildning väntas leda till att de lärosäten som får i uppdrag att genomföra denna verksamhet utvecklar en utbildning i enlighet med den förordning som reglerar utbildningen. Det innebär att utbildningsinnehållet behöver anpassas och att kurser behöver utvecklas eller modifieras. Lärosätena behöver även i övrigt organisera för att utbildningen ska kunna genomföras. Undervisningen kan behöva fördelas och samordnas mellan olika lärosäten inom ramen för uppdraget.

Förslaget om ändringar i regleringen av nuvarande kompletterande pedagogisk utbildning väntas leda till att lärosätena förändrar antagningen till denna utbildning i enlighet med de ändringar som föreslås. Genom ändringarna förväntas fler personer antas till utbildningen, som därmed ökar i volym. Förslaget väntas även leda till att lärosätena organiserar nuvarande kompletterande pedagogiska utbildning så att studenterna ska kunna fullgöra ett självständigt arbete (examensarbetet) inom ramen för utbildningen. Förslaget om att i den kompletterande pedagogiska utbildningen för forskarutbildade ta bort kravet på ett självständigt arbete innebär att berörda lärosäten behöver planera om utbildningens upplägg.

Förslaget om en mer flexibel grundläraexamen som omfattar svenska som andraspråk och modersmål innebär att de lärosäten som anordnar grundlärautbildning behöver ta ställning till om utbildning till en sådan examen ska erbjudas. Här bör understrykas att förändringen innebär en möjlighet för lärosätena, men inte en skyldighet. För de lärosäten som vill erbjuda en grundläraexamen som omfattar svenska som andraspråk eller modersmål kan det krävas en omställningsperiod för att få utbildningen på plats.

Förslaget om förändrade krav för undervisningsbehörighet i svenska som andraspråk till att omfatta 15 högskolepoäng för en lärare som samtidigt är behörig i svenska kan kräva att kompletterande kurser i svenska som andraspråk utvecklas. På samma sätt kan förslaget om ändrade krav för undervisningsbehörighet i modersmål med fokus på språkdiraktik erbjuda möjligheter att utveckla nya kurser som studenter med olika modersmål kan läsa tillsammans för att uppnå behörighet som modersmåls lärare. En sådan utveckling kan också innebära förändringar av kursinnehållet för ämneslärautbildningen i modersmål.

Konsekvenser för huvudmän inom skolväsendet

Förslaget om en ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare, samt följdändringarna i högskoleförordningen med flera förordningar, bedöms, tillsammans med förslaget om fler lärarledda timmar i lärar- och förskollärautbildningen, få positiva konsekvenser för huvudmän inom skolväsendet. Detta eftersom förslagen sammantaget avser att öka kvaliteten i utbildningen, vilket innebär att de lärare och förskollärare som har en examen från denna utbildning och anställs i skolväsendet kommer att vara ännu bättre förberedda för sitt yrke. Några förslag berör den samverkan mellan skolhuvudmän och lärosäten som är en förutsättning för en utbildning av hög kvalitet. Förslagen rör till exempel en vidareutveckling av den verksamhetsförlagda utbildningen, som är en del av utbildningen där samverkan mellan skolhuvudmän och lärosäten är extra viktig. I denna del föreslås bland annat att samtliga lärosäten ska ha

verksamhet med övningskolor och övningsförskolor. Förslagen rör också en struktur på lärosätena för att underlätta samverkan kring utbildningen och forskning med anknytning till utbildningen. Ett förslag avser att lärosätena ska sträva efter att inkludera särskilt yrkesskickliga lärare från skolväsendet i lärar- och förskollärarytbildningen. Förslaget förutsätter att skolhuvudmännen ger yrkesverksamma lärare och förskollärare möjlighet att medverka i sådan utbildning.

För att få fler behöriga lärare i skolväsendet, och även kunna ersätta dagens obehöriga lärare, föreslås en tidsbegränsad försöksverksamhet med en kortare kompletterande pedagogisk utbildning till grundlärare eller ämneslärare. Förslaget innebär att den som får en grundlärarexamen efter utbildningen kommer att vara behörig att undervisa i en av två ämneskombinationer, antingen i svenska, engelska och samhällsorienterande ämnen (SO) eller i matematik, teknik och naturorienterande ämnen (NO). Det betyder att denna grundlärare inte kommer att ha samma ämnesbredd som den grundlärare som följt den reguljära lärarutbildningen. Samtidigt utgör ämnet svenska hälften av undervisningstiden i de aktuella årskurserna och ämnet matematik utgör en tredjedel av tiden. Bedömningen är därför att dessa grundlärare kommer att vara anställningsbara, i likhet med de lärare som har en äldre examen med en mer begränsad behörighet. Förslaget innebär också att den som får en ämneslärarexamen efter utbildningen i de flesta fall kommer att vara behörig att undervisa i enbart ett ämne. Denna ämneslärare kommer därmed att ha en mer begränsad behörighet än den ämneslärare som följt den reguljära lärarutbildningen som ger behörighet i två eller tre ämnen. Samtidigt visar statistiken att de flesta ämneslärare som genomgått dagens kompletterande pedagogiska utbildning också blir behöriga i enbart ett undervisningsämne. Bedömningen är därför att dessa ämneslärare kommer att vara anställningsbara. Dessa grundlärare och ämneslärare kommer även kunna ansöka om utökad behörighet hos Skolverket när det finns grund för det. Sammantaget väntas förslaget leda till att skolhuvudmännen kommer att kunna anställa fler behöriga grundlärare och ämneslärare.

Ytterligare ett förslag som förväntas leda till fler ämneslärare är de ändringar som föreslås i den reglering som styr nuvarande kompletterande pedagogiska utbildning.

Förslaget om ändringar i grundlärarexamen så att fler kan få undervisningsbehörighet i svenska som andraspråk eller modersmål bedöms på sikt öka skolhuvudmännens tillgång till behöriga lärare i svenska som andraspråk och modersmål. Det tar dock tid att få effekt av en sådan förändring av grundlärarutbildningen. Samtidigt kan förslaget leda till färre behöriga lärare inom SO samt NO och teknik i årskurs 4–6 om studenter i stället väljer något av de nya ämnena. Under läsåret 2018/19 examinerades totalt 670 lärare med inriktning mot grundskolans årskurs 4–6. Av dessa hade 290 inriktning mot NO och teknik och 290 hade inriktning mot SO (Nybörjare och examinerade på lärarutbildning. Statistisk analys, UKÅ 2020-03-17). En betydligt färre andel valde ett eller två praktiska eller estetiska ämnen eller idrott och hälsa. Snarare är en trolig konsekvens att fler studenter kan lockas att studera till grundlärare när utbildningen kan ge ett ökat fokus mot språkstudier. När det gäller frågan om anställningsbarhet för de lärare som väljer bort SO eller NO/teknik i årskurs 4–6 är bedömningen att denna lärargrupp kommer att vara eftertraktad på

arbetsmarknaden eftersom bristen på behöriga lärare i svenska som andraspråk liksom i modersmål är omfattande. Det kan också konstateras att dessa lärare är behöriga i svenska och matematik, vilket är de i särklass största ämnena i grundskolans tidigare årskurser.

Konsekvenser för studenter

De förslag som rör en ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare, samt följdändringarna i högskoleförordningen med flera förordningar, och fler lärarledda timmar i lärar- och förskolläraryrket väntas leda till en utbildning av högre kvalitet för studenterna. Förslagen innebär en tydligare styrning av utbildningens innehåll med bland annat krav på fler timmar lärarledd undervisning.

Förslaget om en försöksverksamhet med en kortare kompletterande pedagogisk utbildning kommer underlätta för den som har en tidigare högskoleutbildning och vill ställa om till läraryrket. För den som väljer att söka studiemedel för att finansiera studierna kommer ett eventuellt studielån inte att behöva vara så omfattande eftersom utbildningen föreslås vara ettårig och det också ska finnas möjlighet att få det högre bidragsbeloppet för den som läser denna utbildning. En kortare kompletterande pedagogisk utbildning innebär att man kan ställa om till läraryrket på kortare tid samtidigt som det ställer krav på studenterna. Denna grupp studenter har dock en tidigare studievana och bedöms därför klara av det. I sammanhanget kan vikten av en god introduktion i läraryrket understrykas. Eftersom utbildningen föreslås leda till grundlärar- eller ämneslärarexamen kommer den som genomfört utbildningen att ha samma möjligheter att till exempel gå en påbyggnadsutbildning till speciallärare eller specialpedagog som den som följt ett reguljärt utbildningsprogram.

Förslaget om ändringar i nuvarande kompletterande pedagogiska utbildning kommer underlätta för den som har tidigare ämnesstudier från högskolan att antas till utbildningen. Möjligheten att kunna skriva ett självständigt arbete inom ramen för den kompletterande pedagogiska utbildningen bedöms också som positivt för den enskilde studenten.

För studenter som är intresserade av att undervisa i svenska som andraspråk och modersmål kommer förslaget om en grundlärarutbildning som omfattar dessa ämnen att innebära bättre möjligheter att bli behörig lärare i något av dessa ämnen.

Konsekvenser för lärare och förskollärare i skolväsendet

Två av de förslag som tas in i den nya förordningen om utbildning till lärare och förskollärare bedöms få konsekvenser för de lärare och förskollärare som redan är verksamma i skolväsendet. Det ena förslaget avser uppdraget som handledare under den verksamhetsförlagda utbildningen. En bestämmelse föreslås om att lärosätena ska anordna handledarutbildning för de lärare som är handledare under den verksamhetsförlagda utbildningen. Det föreslås också finnas högskolelärare som ger handledarna stöd för bedömning av studenter under den verksamhetsförlagda utbildningen. Dessa förslag väntas ha positiva konsekvenser för de lärare och förskollärare som är handledare i sina verksamheter. Därutöver föreslås lärosätena sträva efter att särskilt

yrkesskickliga lärare och förskollärare används i den verksamhetsförlagda utbildningen. Förslaget väntas förbättra möjligheten för dessa lärare att medverka i sådan utbildning.

Det andra förslaget innebär att en bestämmelse införs om att lärosätena ska sträva efter att inkludera särskilt yrkesskickliga lärare från skolväsendet i utbildning till lärare och förskollärare. Detta är möjligt redan i dag, och det förekommer också. Sådana lärare kan till exempel anställas i högskolan för en begränsad tid, så kallade adjungerade lärare (4 kap. 9 § högskoleförordningen). Den nya regleringen väntas innebära att det blir aktuellt för fler lärare och förskollärare att medverka i lärar- och förskollärarytbildningen, under förutsättning att möjligheten erbjuds.

Förslaget om en justering av kraven på undervisningsbehörighet i svenska som andraspråk och modersmål kommer att underlätta för de lärare som redan har en behörighetsgivande examen att studera för utökad behörighet i svenska som andraspråk och modersmål.

Förslagen som syftar till att få fler behöriga lärare genom en försöksverksamhet med en kortare kompletterande pedagogisk utbildning och ändringar i befintlig kompletterande pedagogisk utbildning bedöms på sikt också vara positiva för yrkesverksamma lärare, då de förväntas leda till att de får fler behöriga kollegor.

Sammantaget bedöms förslagen i promemorian vara positiva för lärare och förskollärare i skolväsendet.

Konsekvenser för barn, elever och deras familjer

De förslag som rör en ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare, samt följdändringarna i högskoleförordningen med flera förordningar, och fler lärarledda timmar i lärar- och förskollärarytbildningen syftar till att öka kvaliteten i utbildningen. För barn, elever och deras familjer innebär det att blivande lärare kommer att vara ännu bättre förberedda för sitt yrke och därmed kan förändringen komma nyss nämnda personer till godo.

Förslagen om en kortare kompletterande pedagogisk utbildning och om ändringar i nuvarande kompletterande pedagogisk utbildning syftar till att öka antalet behöriga lärare i skolväsendet. Det innebär att sannolikheten för att eleverna ska undervisas av behöriga grundlärare eller ämneslärare i skolan ökar. Därmed höjs kvaliteten på undervisningen i skolan, vilket ytterst får positiva konsekvenser för elevernas resultat.

Detsamma gäller förslaget om justeringar i grundlärarexamen så att fler lärare kan få behörighet i ämnena svenska som andraspråk eller modersmål. För eleverna innebär det att sannolikheten att undervisas av en behörig lärare i ämnena svenska som andraspråk och modersmål ökar. Därmed höjs kvaliteten på undervisningen i dessa ämnen, vilket ytterst får positiva konsekvenser för elevernas resultat.

Konsekvenser i fråga om jämställdhet mellan kvinnor och män

De förslag som rör en ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare, samt följdändringarna i högskoleförordningen med flera förordningar, fler lärarledda timmar i lärar- och förskollärarytbildningen, en försöksverksamhet med kortare kompletterande pedagogisk utbildning

och ändringar i regleringen av nuvarande kompletterande pedagogisk utbildning bedöms inte ha någon särskild betydelse i fråga om jämställdhet mellan kvinnor och män, utan bedöms vara positiva för såväl kvinnliga som manliga studenter. Den föreslagna förändringen av grundlärarexamen (avseende svenska som andraspråk och modersmål) bedöms inte heller ha vare sig positiva eller negativa konsekvenser ur ett jämställdhetsperspektiv. Sammantaget bedöms samtliga förslag ge förbättrade möjligheter för både kvinnor och män.

Integrationspolitiska konsekvenser

De förslag som rör lärar- och förskolläraryt utbildningen, en försöksverksamhet med kortare kompletterande pedagogisk utbildning och ändringar i regleringen av nuvarande kompletterande pedagogisk utbildning bedöms inte ha några särskilda integrationspolitiska konsekvenser. Förslaget att bli behörig i svenska som andraspråk eller modersmål inom ramen för en grundlärarutbildning bör däremot få stora positiva konsekvenser ur ett integrationspolitiskt perspektiv. Först och främst är det gynnsamt att få fler behöriga lärare i svenska som andraspråk och modersmålslärare eftersom många elever har ett annat modersmål än svenska. Det skapar goda förutsättningar för elever att utveckla sin språkliga förmåga och i förlängningen kunskaper i svenska, vilket är grunden för delaktighet i samhället. Bedömningen är att en grundlärarutbildning med möjlighet att bli behörig modersmålslärare kan få personer som flyttat till Sverige senare i livet att påbörja en sådan utbildning. Det bidrar till att skapa arbete i skolan för denna grupp och ta tillvara deras kompetens.

Konsekvenser för Sveriges internationella åtaganden och förhållandet till EU-rätten

Förslagen bedöms inte ha några konsekvenser för Sveriges internationella åtaganden. En särskild bedömning har i avsnitt 7.2 gjorts i förhållande till åtagandena i konventionen om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen den 11 april 1997 när det gäller den särskilda reglering som ska gälla för personer med utländsk examen. Utifrån denna bedömning av bestämmelsen och förslagen i övrigt får Sveriges åtaganden anses uppfylla.

Nyss nämnda bestämmelse har även bedömts utifrån förenligheten med EU-rätten i avsnitt 7.2. Bestämmelsen har bedömts uppfylla kraven som ställs på Sverige även i EU-rätten. Även i övrigt får förslagen i denna promemoria anses förenliga med EU-rätten och inte få några konsekvenser för samarbetet inom unionen.

Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Förslagen bedöms inte ha några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen.

Konsekvenser för företag

Förslagen bedöms inte ha några särskilda konsekvenser för enskilda huvudmän inom skolväsendet som är företag. Den generella tillgången på

grundlärare och ämneslärare kommer att öka för både offentliga och enskilda skollivudmän, liksom den specifika tillgången på behöriga grundlärare i modersmål och svenska som andraspråk.

Ekonomiska konsekvenser

Flera förslag med anknytning till den nya förordningen om utbildning till lärare och förskollärare, samt följdändringarna i högskoleförordningen med flera förordningar, gäller redan enligt nuvarande ordning. De helt nya förslag som föreslås utgår från olika satsningar som antingen pågår eller nyligen har permanentats. Det har till exempel avsatts medel för verksamhet med övningsskolor och övningsförskolor vid samtliga lärosäten med lärar- och förskollärarytbildning och för förbättrade möjligheter till verksamhetsförlagd utbildning vid distansstudier (Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende anslag 2:64 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, prop. 2020/21:1 utg.omr. 16, s. 240–242). Vidare har den särskilda höjningen av ersättningsbeloppen för utbildningsområdena Undervisning (dvs. den utbildningsvetenskapliga kärnan) och Verksamhetsförlagd utbildning permanentats från 2020. Höjningen ska användas för att införa fler lärarledda timmar i utbildningen (prop. 2019/20:1 utg.omr. 16). Sammantaget bedöms därför att ändringarna i den nya förordningen och fler lärarledda timmar i lärarutbildningen kan genomföras inom ramen för befintliga anslag.

Avsikten är att uppdraget att anordna den försöksverksamhet med en kortare kompletterande pedagogisk utbildning som föreslås ska ges till flera lärosäten. Sedan tidigare har medel avsatts för att öka antalet utbildningsplatser inom den reguljära lärarutbildningen och den kompletterande pedagogiska utbildningen, och lärosätena har fått möjlighet att omprioritera medlen mellan de olika examensinriktningarna (prop. 2019/20:1 utg.omr. 16, s. 172). Därutöver har ytterligare särskilda medel avsatts för fler utbildningsplatser inom kompletterande pedagogisk utbildning 2021–2024 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 16, s. 149 och 151). Bedömningen är därför att försöksverksamheten kan genomföras inom ramen för befintliga anslag, liksom det ökade antal studenter som väntas bli följden av de ändringar som föreslås i reglerna för nuvarande kompletterande pedagogisk utbildning och i grundlärarexamen.

Sammanfattningsvis bedöms samtliga förslag i denna promemoria endast innebära marginellt ökade kostnader vilka ska finansieras inom berörda lärosätens befintliga ekonomiska ramar.

Ekonomiska konsekvenser för Universitets- och högskolerådet

Universitets- och högskolerådet bör få ett par uppdrag med anknytning till den försöksverksamhet med en kortare kompletterande pedagogisk utbildning som föreslås. Myndigheten föreslås få i uppdrag att rikta och samordna information om denna utbildning inom ramen för sitt nuvarande uppdrag att informera om vägar till lärar- och förskolläraryrkena inklusive olika utbildningsalternativ. Myndigheten föreslås också få meddela föreskrifter som rör antagningen till försöksverksamheten. Därutöver är Universitets- och högskolerådet ett av två alternativa förslag till myndighet som är lämplig att samordna försöksverksamheten. Uppgiften att meddela föreskrifter och ett eventuellt uppdrag att samordna försöksverksamheten

innebär endast marginellt ökade kostnader och ska därför finansieras inom ramen för myndighetens befintliga anslag.

Konsekvenser för studiestödet

Studiemedel består av studiebidrag och studielån. Den som i dag studerar på kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen kan få studiebidrag med ett högre belopp. Även den som studerar mot grundlärarexamen inom ramen för kompletterande pedagogisk utbildning föreslås vara berättigad till det högre bidragsbeloppet. Ökningen av antalet studerande med det högre bidragsbeloppet kommer rymmas inom ramen för anvisade medel.

Huvudområdesgrupper och huvudområden för generella examina

Källa: Ladok

Huvudområdesgrupp	Huvudområden
Arkitektur	Arkitektur Arkitektur, med fördjupning i avancerad arkitektonisk gestaltning Arkitektur, med fördjupning i bebyggelsevård Arkitektur, med fördjupning i Human Shelter - urbana rum Arkitektur, med fördjupning inom hållbar stadsgestaltning Arkitektur, med fördjupning i spatiala experiment Arkitektur och teknik
Biologi	Biodiversitet och bevarandebiologi Biodiversitet och systematik Bioinformatik Biologi Biologi med fördjupning i akvatisk ekologi Biologi med fördjupning i bevarandebiologi och naturvård Biologi med fördjupning i ekologi Biologi med fördjupning i marinbiologi Biologi med fördjupning i växtbiologi Biologi med fördjupning i växtekologi Biologi med fördjupning i zoökologi Biologi med inriktning mot biodiversitet och systematik Biovetenskap Ekologi och biodiversitet Etologi Evolutionsbiologi Genetisk och molekylär växtbiologi Kognitiv neurovetenskap Molekylärbiologi Marinbiologi Marin biologi Neurokemi med molekylär neurobiologi Systembiologi Toxikologi
Bioteknik	Bioenergiteknik Bioinformatik Bioteknik Kemisk biologi Molekylär bioteknik Molekylära livsvetenskaper Teknisk biologi

	Tillämpad bioteknik
Byggteknik	Byggnadsteknik Byggteknik Byggteknik inriktning förnybar energi Energi- och miljöeffektiva byggnader
Datateknik	Datalogi Datalogi och datateknik Datateknik Datorsystemteknik Datorteknik Inbyggda system Informationsteknik Mikrodatorteknik Programvaruteknik Signalbehandling Systemteknik
Ekonomisk historia	Demografi Ekonomisk demografi Ekonomisk historia Ekonomi och samhälle
Elektronik	Elektronik
Elektroteknik	Elektronikkonstruktion Elektroteknik Kommunikationssystem
Energiteknik	Energi- och inneklimatteknik Energi- och materialåtervinning Energi- och miljöteknik Energi- och miljöteknologi Energisystem Energisystemteknik Energiteknik Förnybar elproduktion Hållbar energiomställning Hållbar energiteknik Miljö- och energisystem Solenergiteknik Vindkraftprojektering
Engelska	Engelska Engelska med specialisering i engelsk litteraturvetenskap Engelska med specialisering i engelsk språkvetenskap Engelskspråkig litteratur Språk och språkvetenskap med specialisering i engelska Tillämpad engelsk lingvistik
Filosofi	Evidensbasering Filosofi Logik

Bilaga 1

	Praktisk filosofi Teoretisk filosofi Vetenskapsteori
Fordons- och farkostteknik	Flygteknik
Franska	Franska Språk och språkvetenskap med specialisering i franska
Fysik	Astrofysik Astronomi Beräkningsfysik Fysik Fysik med inriktning mot datorstödd fysikalisk mätteknik Fysik med inriktning mot komplexa adaptiva system Fysik med inriktning mot materialfysik och biologiska system Geofysik Medicinsk strålningsfysik Radiofysik Synkrotronljusbaserad vetenskap Teoretisk fysik
Företagsekonomi	Accounting Affärssystem Ekonomi med IT Entreprenörskap Företagsadministration Företagsekonomi Företagsekonomisk analys Företagsekonomi med fördjupning i företagsfinansiering Företagsekonomi med fördjupning i globalisering, varumärken och konsumtion Företagsekonomi med fördjupning i internationell strategisk ledning Företagsekonomi med fördjupning i internationell marknadsföring och varumärken Företagsekonomi med fördjupning i ledarskap, kunskap och förändringsprocesser Företagsekonomi med fördjupning i redovisning och ekonomistyrning Företagsekonomi med fördjupning i redovisning och finansiell kommunikation Företagsekonomi med fördjupning i redovisning och finansiering Företagsekonomi med fördjupning i redovisning och revision Industrial Management Innovation, entreprenörskap och management International business Internationellt företagande Internationell företagsekonomi Kostekonomi

	Ledarskap Marketing and Consumption Management Marknadsföring Redovisning Technology Management Textilekonomi Transportekonomi och materialadministration
Geografi	Geografi Landskapsvetenskap
Geografisk informationsteknik	Geografisk informationsvetenskap Geografisk infovetenskap o fjärranalys, modellering Geografiska informationssystem (GIS) Geospatial informationsvetenskap Geomatik Kart- och mätningsteknik Mät- och kartteknik Tillämpad geografisk informationsteknologi
Geovetenskap och natur-geografi	Geologi Geologiska vetenskaper Geokemi Geomatik Geovetenskap Geovetenskap/Naturgeografi Hydrologi Marin geologi Marin geovetenskap Meteorologi Meteorologi, oceanografi och klimat Naturgeografi Naturgeografi och ekosystemanalys Naturgeografi och ekosystemvetenskap Naturgeografi och kvartärgeologi Naturresursteknik Oceanografi
Grekiska	Antik grekiska Grekiska Grekiska och bysantinologi Språk och språkvetenskap med specialisering i grekiska
Historia	Afrikanska studier Assyriologi Egyptologi Historia Historia med inriktning mot militärhistoria Historisk arkeologi Historiska studier Historiska studier - specialisering i historia

Industriell ekonomi, organisation och ledning	Industriell ekonomi Industriell ekonomi och management Industriell ekonomi och organisation Industriell organisation Industriell organisation och ekonomi Industriell projektledning Industriell teknik Kvalitetsledning Kvalitetsteknik Processindustriledning Produktionssystem Systemekonomi
Journalistik	Journalistik Journalistik med inriktning mot undersökande journalistik
Juridik och rättsvetenskap	Affärsjuridik Affärsrätt Design och Innovation Law Europeisk ekonomisk rätt Europeisk handelsrätt Europeisk immaterialrätt Europeisk och internationell handelsrätt Europeisk och internationell skatterätt Folkrätt Handelsrätt Internationell handelspolicy och regelverk för handel Internationell kommersiell skiljedomsrätt Juridik Juridik med inriktning folkrätt Miljörätt Offentlig rätt Rättssociologi Rättsvetenskap Sjörätt Skatterätt
Kemi	Analytisk kemi Humanekologi Kemi Kemi med inriktning mot läkemedelskemi Kemi med inriktning mot organisk kemi och läkemedelskemi Kemiteknik Läkemedelskemi Materialkemi Miljökemi Nanokemi Organisk kemi Peptid- och proteinkemi Proteinvetenskap

Kemiteknik	Kemi och kemiteknik Kemisk teknologi Kemiteknik Kemiteknik med fysik Miljö- och processteknik Polymerteknik
Kultur-, samhälls-, och ekonomisk geografi	Ekonomisk geografi Kulturgeografi Samhällsgeografi Samhälls- och kulturanalys Samhällsplanering
Kulturvetenskap	ABM: Kommunikation av information och kultur i arkiv, bibliotek och museer ABM: kommunikation av information och kultur i arkiv, bibliotek och museer med specialisering i bokhistoria ABM: kommunikation av information och kultur i arkiv, bibliotek och museer med specialisering i museologi Barn- och ungdomskultur Bok- och bibliotekshistoria Globala studier av kultur och samhälle Kultur och medier Kulturarv Kulturarvsstudier Kultur- och samhällsanalys Kulturpedagogik Kulturstudier Kulturvetenskap Kulturvetenskap med samtidsinriktning Kulturvetenskaper med specialisering i kulturadministration Kulturvetenskaper med specialisering i bokhistoria Kulturvetenskaper med specialisering i digitala kulturer Kulturvetenskaper med specialisering i förlags- och bokmarknadskunskap Kulturvetenskaper med specialisering i humanistisk informatik Kulturvetenskaper med specialisering i intermediala studier Kulturvetenskaper med specialisering i modevetenskap Kulturvetenskaper Museologi Språk och kulturstudier Tillämpad kulturanalys Visual Culture
Lantmäteri	Lantmäteriteknik
Latin	Latin Språk och språkvetenskap med specialisering i latin
Litteraturvetenskap	Barn- och ungdomslitteratur

	Drama-teater-film Litteratur-Kultur-Medier Litteratur-Kultur-Medier med specialisering i allmän litteratur Litteratur-Kultur-Medier med specialisering i allmän/skandinavisk litteratur Litteratur-Kultur-Medier med specialisering i barn- och ungdomslitteratur Litteratur-Kultur-Medier med specialisering i engelskspråkig litteratur Litteratur-Kultur-Medier med specialisering i franskspråkig litteratur Litteratur-Kultur-Medier med specialisering i jiddischlitteratur Litteratur-Kultur-Medier med specialisering i rysk litteratur Litteratur-Kultur-Medier med specialisering i skandinaviska studier Litteratur-Kultur-Medier med specialisering i spanskspråkig litteratur Litteratur-Kultur-Medier med specialisering i tyskspråkig litteratur Litteraturvetenskap Litteraturvetenskap: kultur och medier Litteraturvetenskap med specialisering i barnlitteratur Manusförfattande för film, TV och nya medier
Maskinteknik	Bearbetningsteknik Industriell organisation och ekonomi Maskininlärning, system och reglerteknik Maskinteknik Produktionsteknik Teknisk design
Matematik	Beräkningsteknik Finansiell matematik Försäkringsmatematik Matematik Matematik med fördjupning i numerisk analys Matematik med inriktning mot problemlösning Matematik/Tillämpad matematik Matematiska vetenskaper Matematisk statistik Optimeringslära Tillämpad matematik
Materialvetenskap och materialteknik	Material och produktutveckling Materialteknik Materialvetenskap
Medicinska tekniker	Audiologi Biomedicinsk metodik och teknologi Medicinsk nuklidteknik Medicinsk strålningsfysik

	Medicinsk strålningsvetenskap med inriktning mot medicinsk strålningsfysik Medicinsk strålningsvetenskap med inriktning mot strålskydd Medicinteknik Optometri Ortopedteknik Radiografi
Miljöteknik	Miljöteknik Vattenkvalitetsbedömning
Miljövetenskap	Ekologi Hållbar utveckling Miljöanalys och miljöförvaltning Miljöarbete ur ett management- och policyperspektiv Miljövetenskap Miljövetenskap med inriktning mot atmosfärsvetenskap Miljövetenskap med inriktning mot atmosfärsvetenskap, klimat och ekosystem Miljövetenskap med inriktning mot ekotoxikologi Miljövetenskap med inriktning mot miljö- och hälsoskydd Miljövetenskap med inriktning mot problemlösning Miljövetenskap med inr mot uthålligt företagande Miljö- och hållbarhetsvetenskap Miljö- och hälsoskydd Miljö- och naturresursförvaltning Miljövetenskap Miljövetenskap med fördjupning i tillämpad klimatstrategi Miljövård och fysisk planering Social-ekologisk resiliens för hållbar utveckling Vatten i natur och samhälle
Molekylärbiologi	Mikrobiologi Molekylär biofysik Molekylära livsvetenskaper Molekylära tekniker inom livsvetenskaperna Molekylärbiologi Molekylärbiologi med fördjupning i medicinsk biologi Molekylärbiologi med fördjupning i mikrobiologi Molekylärbiologi med fördjupning i molekulär genetik och bioteknik Molekylärbiologi med inriktning mot genomik och systembiologi
Nationalekonomi	Accounting and Financial Management Economics Ekonometri Ekonomisk tillväxt, innovationer och rumslig dynamik Ekonomisk utveckling Ekonomisk utveckling och tillväxt

Bilaga 1

	Finance Finans Finansiell ekonomi Hälsöekonomi Innovation och global hållbar utveckling Innovation och rumslig dynamik Internationell ekonomi med fokus på Kina Nationalekonomi Nationalekonomi/forskningsmetodik
Produktutveckling	Biomekanik Integrerad produktutveckling Produkt- och processutveckling Produktrealisering Produktutveckling Produktutveckling och innovationsledning Teknisk design Teknisk produkt- och produktionsframtagning
Psykologi	Arbets- och organisationspsykologi Kognitionsvetenskap Kognitiv psykologi Miljöpsykologi Missbruks- och beroendevetenskap med inriktning mot psykologi Psykologi Psykologi med inriktning mot arbets- och organisationspsykologi Psykologi med inriktning mot missbrukspsykologi Psykologi med inriktning mot samhällspsykologi Psykologi med inriktning mot sexologi Socialpsykiatri Teknisk psykologi Tillämpad psykologi
Religionsvetenskap och teologi	Bibelvetenskap Diakoni Judaistik Kyrko- och missionsstudier Religionshistoria Religionshistoria och religionsbeteendevetenskap Religionsvetenskap/kunskap Religionsvetenskap Religionsvetenskap med specialisering i migrationsvetenskap Religionsvetenskap med specialisering i etik Religionsvetenskap med specialisering i islamologi Religionsvetenskap med specialisering i judaistik Religionsvetenskap med specialisering i religionsbeteendevetenskap Religionsvetenskap med specialisering i religionsfilosofi

	Religionsvetenskap med specialisering i religionshistoria Religionsvetenskap och teologi Religionsvetenskap och teologi med specialisering i bibelvetenskap Religionsvetenskap och teologi med specialisering i kyrko- och missionsstudier Religionsvetenskap och teologi med specialisering i religionshistoria och religionsbeteendevetenskap Religionsvetenskap och teologi med specialisering i tros- och livsåskådningsvetenskap Religious Roots of Europe Teologi Teologi med specialisering i Gamla testamentets exegetik Teologi med specialisering i kyrkohistoria Teologi med specialisering i missionsvetenskap med ekumenik Teologi med specialisering i Nya testamentets exegetik Teologi med specialisering i praktisk teologi Teologi med specialisering i systematisk teologi Tros- och livsåskådningsvetenskap
Rymdteknik	Rymdteknik
Samhällsbyggnadsteknik	Restproduktteknik Samhällsbyggnad Samhällsbyggnadsteknik Samhällsplanering Vattenteknik
Skogsvetenskap	Skogshushållning Skogs- och träteknik Skogsvetenskap
Sociologi	Arbetsvetenskap Demografi Den praktiska kunskapens teori Praktisk kunskap Rättssociologi Sexologi Sociologi Sociologi med inriktning mot arbetsintegrerat lärande Sociologi med inriktning mot samhällsanalys
Spanska	Spanska Språk och språkvetenskap med specialisering i spanska
Statistik	Demografi Matematisk statistik Mikrodataanalys Statistik
Statsvetenskap	Internationella relationer Miljövetenskap med inriktning mot miljöpolitik Offentlig förvaltning Politologi

Bilaga 1

	Samhällskunskap Statskunskap Statsvetenskap Statsvetenskap/kunskap Statsvetenskap med inriktning mot krishantering och internationell samverkan Statsvetenskap med inriktning mot krishantering och säkerhet Statsvetenskap med inriktning mot säkerhetspolitik
<i>Svenska/Nordiska Språk</i>	Nordiska språk Nusvenska Skandinavistik Språk och språkvetenskap med specialisering i svenska/nordiska språk Svenska Svenska med didaktisk inriktning Svenska med specialisering i språkkonsultarbete Svenska med specialisering i svenska som andraspråk Svenska med specialisering i svenska, språklig inriktning Svenska/nordiska språk Svenska som andraspråk Svenska språket Svenska språket med inriktning mot språkkonsultverksamhet Svenska - språk och litteratur
<i>Teknik</i>	Produktionsteknik Resursåtervinning Teknik Teknisk design Teknisk fysik och elektroteknik Teknologi Virtuell produktframtagning
<i>Teknisk fysik</i>	Teknisk fysik Teknisk fysik och elektroteknik
<i>Trä- och pappersteknik</i>	Skog och träteknik Träteknik
<i>Tyska</i>	Språk och språkvetenskap med specialisering i tyska Tyska
<i>Väg- och vattenbyggnad</i>	Underhållsteknik Väg- och vattenbyggnad

Studievägar inom grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i förskoleklass och i grundskolans årskurs 1–3

Karlstads universitet

Svenska 30 högskolepoäng
 Matematik 30 högskolepoäng
 Engelska 15 högskolepoäng
 Samhällsorienterande ämnen (SO) 22,5 högskolepoäng
 Naturorienterande ämnen (NO) och teknik 22,5 högskolepoäng
 Ett examensarbete om 30 högskolepoäng i något av ovanstående ämnesblock

Göteborgs universitet

Språk som kommunikativ resurs 15 högskolepoäng
 Svenska 30 högskolepoäng
 Matematik 30 högskolepoäng
 Engelska 15 högskolepoäng
 Samhällsorienterande ämnen (SO) 15 högskolepoäng
 Naturorienterande ämnen (NO) och teknik 15 högskolepoäng
 Två examensarbeten om 15+15 högskolepoäng

Stockholms universitet

Svenska 30 högskolepoäng
 Matematik 30 högskolepoäng
 Engelska 15 högskolepoäng
 Naturorienterande ämnen (NO) och teknik 15 högskolepoäng
 Samhällsorienterande ämnen (SO) 15 högskolepoäng
 Samhällsorienterande ämnen (SO) eller Naturorienterande ämnen (NO) och teknik 15 högskolepoäng
 Examensarbete om 15+15 högskolepoäng

Högskolan i Halmstad

Utbildningsvetenskaplig kärna (UVK) 75 högskolepoäng
 Svenska 30 högskolepoäng
 Matematik 30 högskolepoäng
 Engelska 15 högskolepoäng
 Naturorienterande ämnen (NO) 30 högskolepoäng (inklusive verksamhetsförlagd utbildning, VFU)
 Samhällsorienterande ämnen (SO) 30 högskolepoäng (inklusive verksamhetsförlagd utbildning, VFU)
 Examensarbeten om 15+15 högskolepoäng